

STATUTY KAPITUŁ KOLEGIACKICH
DAWNEJ ARCHIDIECEZJI GNIEŹNIEŃSKIEJ

ZEBRAŁ, OPRACOWAŁ I WYDAŁ
KS. STANISŁAW LIBROWSKI

ZESZYT 2

STATUTY ŚWIETNEJ KAPITUŁY W ŁOWICZU

(Dok.)

In nomine Domini amen. Ad rei memoriam sempiternam. Nos Ioannes de Łasko¹ Dei et Apostolicae sedis gratia archiepiscopus Gnesnensis, primas legatusque natus significamus tenore praesentium, quibus expedit, universis praesentibus et futuris harum notitiam habituris. Quia cum praeexcelsa meritorum insignia, quibus Regina Caelorum Virgo Dei Genitrix Maria, sedibus praelata aethereis sideribusque quasi stella matutina praerutilans devotae considerationis indagine perscrutamur, et intra pectoris nostri arcana revolvimus, quia ipsa utpote via misericordiae, mater gratiae et pietatis amica, humani generis consolatrix pro salute fidelium, qui delictorum onere gravantur, sedula oratrix et per-vigil ad Regem, quem genuit, interventrix existit. Dignum quin potius debitum reputamus ecclesias, collegia et loca sacra in honorem ipsius Virginis Gloriosae consecrata uberioribus privilegiis, favoribus gratiis, beneficiis et praerogativis ampliare, ut ipsa, nostris licet imparibus et immeritis servitiis et affectibus, provocata sua iugi apud Filium suum dilectissimum intercessione aurea tempora restituat, haereses extinguat

¹ Jan Łaski h. Korab (1456—1531), kanclerz państwa w latach 1503—1509, ko-adiutor gnieźnieński od 1508 r., arcybiskup i prymas od 1510, pierwszy legat urodzony w 1515 (Korytkowski: *Arcybiskupi gnieźnieńscy*, t. 2, s. 580—739; *Pol. słow. biogr.* (Włodzimierz Dworzaczek), t. 18 (1973), s. 229—237).

et vineam Domini Sabaoth, quam leo rugiens arcuit, ut devoret, de faucibus eius eripiat ac in portum salutis et tranquillitatis deducat.— Dudum siquidem felicis recordationis reverendissimus in Christo pater dominus Albertus de Łubnicza² archiepiscopus Gnesnensis, primas et Regni Poloniae cancellarius, praedecessor noster cultum Divinum et Virginis Deiparae, frequentioremem memoriam ampliare cupiens, ecclesiis collegiatis antiquis, per alios praedecessores nostros in honorem Dei et Virginis Sanctissimae in nostra dioecesi consecratis adaugens, novam ex parochiali oppidi Loviciensis in honorem eiusdem Sacratissimae Dominae Nostrae collegiatam erexit ecclesiam, in qua praelatos, canonicos Capitulum repraesentantes, vicarios perpetuos³, poenitentiaros et altaristas instituit, qui nocturnis diurnisque precationibus Deum Optimum Maximum et illius Virginem Matrem Intemeratam pro peccatis populi et animarum salute interpellare non desinunt. Pro quorum status conservatione decenti villas, census annuos, perpetuos et in vim reemptionis, decimas manipulares, pecuniarias et frumentarias ac alias affatim de mensa nostra archiepiscopali obventiones largitus est, ipsamque ecclesiam omni suppellectili ad cultum Divinum necessaria abunde dota-verat, statutaque, ordinationes et constitutiones saluberrimas ediderat, quibus eadem ecclesia adinstar aliarum nostrae dioecesis collegiatarum ecclesiarum tam in cultu Divino, quam in regimine spiritualium et temporalium gubernaretur⁴.— Sed quoniam, ut vere inquit sapiens⁵, nihil est sub sole adeo firmum et solidum, quin mutationem recipiat, ecclesia praedicta progressu temporis nedum in Divinis officiis, verum et in temporalium administratione (ut de sui domorumque tam canonicalium, quam aliarum inferiorum conflagratione frequenti, quae et his temporibus novissimis, hominum peccatis exigentibus, miserabiliter accidit⁶, pe-

² *Wojciech z Łubnicy h. Jastrzębiec (ok. 1362—1436), dr prawa kan., kanclerz kr. Jadwigi w 1398 r., biskup poznański 1399, bp krakowski i kanclerz państwa 1412, arcybiskup gnieźnieński i prymas 1422 (Łętowski: Katalog, t. 1, s. 338—370; Korytkowski: Arcybiskupi gnieźnieńscy, t. 2, s. 76—146; Ks. Władysław Kłapkowski: Działalność kościelna biskupa Wojciecha Jastrzębca, Warszawa 1932; Ks. Józef Nowacki: Archidiecezja poznańska w granicach historycznych i jej ustrój (cyt. Nowacki: Archidiecezja), t. 2, Poznań 1964, s. 77—78).*

³ *Kolegium wikariuszy i mansjonarzy wieczystych erygował przy kolegiacie nie arcybiskup Wojciech Jastrzębiec, ale dopiero w 1467 r. prymas Jan Gruszczyński. Zob. Zbiór dokumentów ośrodka Łowicz, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 35: 1977, nr 9 (s. 321—327).*

⁴ *Opisane powyżej sprawy nie wszystkie były dziełem prymasa Jastrzębca, lecz także jego następców na przestrzeni prawie stulecia (1433—1527).*

⁵ *Księga Eklezjastesa, 1, 9.*

⁶ *Za rządów arcybiskupa Łaskiego miasto Łowicz nawiedził pożar dwukrotnie: w 1519 i szczególnie w 1525 r. Por. Librowski: Sumariusz kopiańsza kapituły, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 34: 1977, s. 226—227, nr 48—49.*

nitus taceamus) non vulgarem passa est iacturam et diminutionem. Quae vel ob id potissimum usu evenit, quia praelati et canonici illius ecclesiae non habent aliquam iurisdictionem seu imperium, vigore cuius contumaces coercere, inoboedientes punire, ius suum ecclesiae praedictae defendere et errantia ovilis Dei membra ad caulas revocare valerent. His igitur et aliis arduis persuasi rationibus, habito desuper tractatu et deliberatione diligenti cum venerabilibus fratribus nostris praelatis et canonicis Ecclesiae Metropolitanae Gnesnensis, ac de eorundem consilio et assensu, iurisdictionem perpetuam merumque et mixtum imperium iuris canonici praefatis praelatis et canonicis totique Capitulo Ecclesiae Collegiatae Beatae Mariae Loviciensis eorumque successoribus, adinstar per omnia iurisdictionis Venerabili Capitulo Ecclesiae Collegiatae Lanciciensis Sanctae Mariae, in dioecesi nostra primariae^a, iam dudum per praedecessores nostros concessae, dandum, donandum et attribuendum duximus: damusque, donamus et attribuimus tenore praesentium mediante perpetuo et in aevum. Decernentes, ut ipsi praelati et canonici totumque Capitulum Ecclesiae Loviciensis, eorumque successores eandem iurisdictionem perpetuam, merumque et mixtum imperium radicatae habeant in personis suis capitulariter congregatis, nonsecus quam ordinariam iurisdictionem nos in nostra et successorum nostrorum personis radicatae habemus. Vigore cuius damus et concedimus eis facultatem et potestatem omnimodam statuta capitularia, cultum Divinum et regimen spiritualium et temporalium concernentia, consensu nostro et successorum nostrorum desuper accedente, de novo condendi, antiqua in melius commutandi ac interpretandi, et iuxta illorum contenta contumaces coercendi, inoboedientes puniendi, iura ecclesiae, Capituli et personarum singularium tam praelatorum et canonicorum, quam vicariorum perpetuorum tantum defendendi, excessivos et scandalosos emendandi et contra eos per viam denuntiationis, inquisitionis et accusationis procedendi, census, proventus, decimas omnis grani et seminis, villas praestimoniales, aliasque obventiones dictae ecclesiae et singularium personarum tam praelatorum et canonicorum, quam vicariorum perpetuorum tantum, iuxta dispositionem iuris communis et statutorum provincialium, manutenendi, ac pro eisdem iniuriatores suos manifestos et occultos, servatis de iure servandis, censuris ecclesiasticis innodandi, excommunicandi, aggravandi, reaggravandi, superreaggravandi, interdictum ecclesiasticum ponendi et, si opus fuerit, brachium saeculare invocandi, praefatamque iurisdictionem perpetuam, merumque et mixtum imperium uni de gremio praelatorum vel canonicorum, in toto vel in parte, committendi et delegandi et, tam quosvis quoties opus fuerit, ad

^a primarie kop.

se advocandi et generaliter omnia et singula faciendi, gerendi et administrandi, quae in praemissis et circa ea necessaria fuerint, pariter et opportuna, et quae Venerabile Capitulum Ecclesiae Lanciensis ex privilegio, usu, more et consuetudine diuturna et alii iudices ordinarii ac ad universitatem causarum delegati facere consueverunt, iure nostro metropolitano et legationis natae in omnibus et per omnia semper salvo harum, quibus sigillum nostrum et Venerabilis Capituli nostri Gnesnensis subappensum est, testimonio litterarum.— Actum et datum in arce nostra Loviciensis anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo vigesimo septimo, indictione quintadecima, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini Clementis Divina providentia papae septimi anno quarto, die vero solis octava mensis septembris, alias ipso die Nativitatis Gloriosae Virginis Mariae, praesentibus ibidem magnifico, venerabilibus, generosis, strenuis, nobilibus et discretis Ioanne de Koszyczelec^{b7} palatino^c Calissiensi et capitaneo Brzestensi, Ioanne Iaroslai de Łasko⁸ Gnesnensi et Lanciensis praeposito, custode Plocensi et secretario regio, Stanisłao Iaroslai de Łasko⁹ milite, Martino Rambiecki¹⁰ decano, Matthia Łobocki¹¹ archidiacono, Georgio Myszkowski¹² cancellario Curiae nostrae, Matthia Sliwnyczki¹³ utriusque iuris doctoribus, Stanisłao Czasznychki¹⁴ oekonomo et capitaneo Loviciensis

^b Koszyeletz kop.

^c Palatino kop.

⁷ Jan (z Kościełca) Kościelecki, siostrzeniec prymasa Łaskiego, wtedy wojewodzie kaliski i starosta brzeski, z czasem wojewoda łęczycki, zmarły w 1553 r. (Pol. słów. biogr. (W. Dworzaczek), t. 14 (1968), s. 405—406).

⁸ Jan Łaski h. Korab (1499—1560), syn Jaroslawa i bratanek arcybiskupa, pralat i kanonik kilku katedr i kolegiat, później reformator religijny (Korytkowski: Pralaci i kanonicy, t. 2, s. 499—515; Oskar Bartel: Jan Łaski, cz. 1: 1499—1556, Warszawa 1955; Pol. słów. biogr. (Halina Kowalska), t. 18 (1973), s. 237—244).

⁹ Stanisław Łaski h. Korab (ok. 1500—1550), brat reformatora Jana, z czasem wojewoda sieradzki (Pol. słów. biogr. (Janusz Sikorski), t. 18 (1973), s. 253—255).

¹⁰ Marcin Rębiewski (Rambiewski) h. Rogala, aktualnie m.in. pralat dziekan gnieźnieński (Korytkowski: Pralaci i kanonicy, t. 3, s. 355—358).

¹¹ Maciej Łobocki h. Jastrzębiec, mgr filozofii i nauk, wtenczas archidiacon gnieźnieński (Korytkowski: Pralaci i kanonicy, t. 2, s. 526—527).

¹² Jerzy Myszkowski h. Jastrzębiec, dr ob. prawa, wtedy m.in. kanonik gnieźnieński i kanclerz arcybiskupi, zm. w 1543 r. (Korytkowski: Pralaci i kanonicy, t. 3, s. 65—67).

¹³ Maciej Sliwnicki h. Korab, dr ob. prawa, mąż uczony, pralat i kanonik kilku kapituł, zm. w 1551 r. (Korytkowski: Pralaci i kanonicy, t. 3, s. 527—537).

¹⁴ Stanisław Czasznychki, wtenczas ekonom generalny dóbr arcybiskupich i starosta majątków łowickich, wkrótce także scholastyk gnieźnieński (Korytkowski: Pralaci i kanonicy, t. 1, s. 167—168).

et Martino Łopateczki¹⁵ Gnesnensi, Casparo Zegrowski¹⁶ medicinae doctore Posnaniensi et Lancieniensi ecclesiarum canonicis, Ioanne Smolyczki¹⁷ succamerario Brzestensi, mareschalco, Davide^d Poniatowski¹⁸ praefecto coquinae Curiae nostrae, aliisque quamplurimis testibus ad praemissa vocatis pariter atque rogatis.

Et ego Venceslaus Czyrka¹⁹ de Wołkowisko, clericus Vilmensis Dioecesis, sacra auctoritate apostolica publicus et in Archivo Curiae Romanae matriculatus et descriptus notarius ac coram reverendissimo in Christo patre domino et domino Ioanne de Łasko Dei et Apostolicae Sedis gratia Sanctae Ecclesiae Gnesnensis archiepiscopo, primate et legato nato causarum et facti huiusmodi scriba, quia praedictae iurisdictionis praefatis dominis praelatis, canonicis et Capitulo Beatae Mariae semper Virginis Dominae nostrae Loviciensis donationi, concessioni, attributioni et potestatis dationi ac praesentium decreto, omnibusque aliis praemissis una cum testibus supradictis praesens interfui, eaque omnia et singula, dum sic fierent et agerentur, taliter fieri vidi et audivi. Ideo hoc publicum iurisdictionis eisdem dominis praelatis, canonicis et toti Capitulo Ecclesiae Collegatae Loviciensis praefatae per dominum archiepiscopum antedictum concessae et attributae, per alium mihi fidelem notarium scriptum, manu mea propria subscripsi, signoque et nomine meis solitis et circa talia fieri consuetis, una cum memorati reverendissimi domini archiepiscopi et Venerabilis Capituli Sanctae Ecclesiae Gnesnensis sigillorum legitima appensione consignavi et communivi, in fidem et maius testimonium omnium et singulorum praemissorum rogatus pariter et requisitus.

Transivit per manus Stanislai Myelżyński²⁰ custodis Gnesnensis.

^d David kop.

¹⁵ Marcin Łopatecki h. Korab, kanonik gnieźnieński, zm. w 1580 r. (Korytkowski: *Prałaci i kanonicy*, t. 2, s. 527—528).

¹⁶ Kasper Zegrowski h. Trzy Liście (Czelepele), dr medycyny, kanonik gnieźnieński, poznański i łączycycki, zm. w 1547 r. (Korytkowski: *Prałaci i kanonicy*, t. 4, s. 504).

¹⁷ Jan. Smolicki, podkomorzy brzeski i marszałek dworu prymasa.

¹⁸ Dawid Poniatowski h. Sreniawa, aktualnie kanonik poznański i kruszwicki, potem również gnieźnieński, prefekt kuchni arcybiskupiej, zm. w 1550 r. (Korytkowski: *Prałaci i kanonicy*, t. 3, s. 250—252).

¹⁹ Wacław Czyrka (Cirką) z Wołkowyska, dr prawa kan., notariusz publ. z ust. papieskiego i w kancelarii prymasa Łaskiego, kanonik wileński przed 1522 r., łowicki ok. 1524, tamt. kustosz od 1529 (Wieteska: *Katalog prałatów i kanoników*, s. 38).

²⁰ Stanisław Mielżyński h. Nowina, wtedy kustosz gnieźnieński i kanonik poznański, zm. w 1530 r. (Korytkowski: *Prałaci i kanonicy*, t. 2, s. 619—620).

5

Nadanie przez arcybiskupa Dzierzgowskiego placu pod piekarnię

Łowicz, 26 czerwca 1558

Mikołaj Dzierzgowski arcybiskup gnieźnieński, legat urodzony i prymas, powodowany życzliwością względem kolegiaty łowickiej, darowuje tamtejszej kapitule, za zgodą kapituły metropolitalnej w Gnieźnie, plac pod budowę własnej piekarni. W zamian za to zobowiązuje prałatów i kanoników łowickich (kolejno po dwóch) do adoracji w stroju liturgicznym i ze świecami przed wielkim ołtarzem kolegiaty — pierwszych w święta większe, drugich w mniejsze i w niedziele.

Or. nie znany. Przed 1939 r. znajdował się w Warszawie, w AAW pod sygn. 12 (32) — por. niżej w kopii notatkę na marginesie s. 302.

Kop. Łowicz, AKŁ: Kopiarz Sladeckiego, s. 302—303. Tytuł wpisu: 1558. Privilegium pro pistrino in area Capitulo concessa N. Dzierzg[owski].

Reg. Librowski: Sumariusz kopiarza kapituły, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 34: 1977, s. 230, nr 59.

Dokument publikuję na podstawie kopii.

Nicolaus Dzierzgowski¹ Dei gratia Sanctae Ecclesiae Metropolitanae Gnesnensis archiepiscopus, legatus natus et Regni Poloniae primas universis et singulis praesentibus et futuris, quibus expedit, tenore, praesentium significamus. Quia nos utilitati et commoditati Venerabilis Capituli Ecclesiae Collegiatae Gloriosissimae Virginis Mariae in Łowicz pro eo, quem semper erga ecclesiam ipsam gerimus zelo et affectu, illi ad construendum et aedificandum pistrinum seu pistoriam domum pro pinsando pane, pro mensa dictorum dominorum de Capitulo, aream seu monticulum sive collem infra aggerem piscinae magnae et circa pascuarium arcis Loviciensis, inter aquam seu rivulos tempore inundationis currentem situm, ad hoc opus satis commodum et a moeniis civitatis semotum propter frequentem ignis usum designandum, et perpetuo, sub ratihabitione Venerabilis Capituli nostri Gnesnensis, dandum et concedendum decernimus: prout damus et concedimus per dictum Capitulum tenendum et possidendum perpetuo et in aevum ea conditione adiecta, quod praelati dictae ecclesiae singulis diebus festis sollemnioribus almuciati, in festis vero minoribus et diebus dominicis domini canonici per

¹ *Mikołaj Dzierzgowski h. Jastrzębiec (ok. 1490—1559), biskup kamieniecki od 1541 r., chełmski 1542, włocławski 1543, arcybiskup gnieźnieński i prymas od 1546 (Korytkowski: Arcybiskupi gnieźnieńscy, t. 3, s. 135—228; Władysław Pociecha: Arcybiskup gnieźnieński Mikołaj Dzierzgowski, prymas Polski, „Nasza Przyszłość”, t. 2: 1947, s. 37—102; Pol. słow. biogr. (W. Pociecha), t. 6 (1948), s. 145—150).*

ordinem se sequentes cum candelis duo ad altare maius ad honorem Dei Omnipotentis et venerationem Sacratissimi Corporis Christi serviant — harum, quibus sigillum nostrum praesentibus est subimpressum, testimonio litterarum. Datum Lovicii die vigesima sexta mensis iunii anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo octavo, praesentibus venerabilibus et generosis Adamo Crurancio² decano Calissiensi et physico nostro, Paulo Losz³ Curzeloviensi, Stanisłao Balińskij⁴, Petro Gawareczkij⁵ canonicis Uniejoviensibus, Ioanne Clynszowskij⁶ succamerario nostro et Petro Sdunowskij⁷ aulico ad praemissa testibus. Nicolaus archiepiscopus. Sigillum appensile.

Transivit per manus Martini Łopateczki⁸ canonici Gnesnensis in absentia cancellarii.

6

Kolegiata i kapituła łowicka ozdobiona tytułem insignis

Nie posiadamy odnośnie tego żadnych dokumentów. Tytulatura ta utrzymywała się stopniowo, z biegiem lat. Ogół faktów na ten temat niech wyjaśni poniższa informacja.

1. Ogólna. Mniej więcej do połowy XVII w. wszystkie kapituły w Polsce były tytułowane, zwłaszcza przez swoich biskupów ordynariuszy, *venerabile capitulum* — wielebna, czcigodna kapituła. Następnie, w epoce baroku, kapituły katedralne nazywano urzędowo *reverendissimum capitulum* — przewielebna, prześwietna kapituła, podczas gdy kapituły kolegiackie pozostały przy dawnej nazwie. Tej opinii nie obala fakt prywatnego tytułowania przez osoby i zainteresowane instytucje kapituł kolegiackich również przewielebnymi. Ja zaś ciągle rozróżniam ową podwójną tytulaturę.

Z powodu dużej liczby kolegiat w znaczniejszych polskich diecezjach przedrozbiorowych, np. w archidiecezji gnieźnieńskiej 12, najważniejsze z nich otrzymały od swoich ordynariuszy albo raczej mocą tradycji tytuł *insignis* — wyróżniająca się. Na obszarze archidiecezji gnieźnieńskiej miały go dwie: już w średniowieczu łączycka, zwana także archikolegia-

² Łopaczskij kop.

³ Adam Krurancius albo z Golanki, prałat dziekan kaliski, lekarz prymasa.

⁴ Paweł Łoś, kanonik kurzelowski.

⁵ Stanisław Baliński, kanonik uniejowski.

⁶ Piotr Gawarecki, kanonik uniejowski.

⁷ Jan Klinszowski, podkomorzy dworu arcybiskupa.

⁸ Piotr Zdunowski, dworzanin prymasa.

⁸ Marcin Łopatecki — zob. przyp. 15 w dok. 4.

tą lub pierwszą kolegiatą, jako że Łęczyca miała być kiedyś ośrodkiem biskupstwa czy nawet arcybiskupstwa, oraz później, po przeniesieniu w XVI stuleciu głównej rezydencji prymasów do Łowicza — łowicka.

Ponieważ aktualnie nadal tytułuje się u nas kapituły archikatedralne i katedralne prześwietnymi, dla kapituły łowickiej stosuję od dłuższego czasu tytuł świetnej (bez przedrostka prze). Nomenklatura odnośnie jednych i drugich nie jest kanonem, tym bardziej że tłumaczenia terminów łacińskich na język polski nie są ściśle jednoznaczne. Reszta kapituł kolegiackich w archidiecezji gnieźnieńskiej poza łęczycką i łowicką będzie przeze mnie nazywana w sposób zwykły tylko kapitułami.

2. **S z c z e g ó ł o w a.** Być może, iż tytuł insignis zaczęto nadawać kolegiacie łowickiej, a przez nią również tamtejszej kapitule w następstwie uzyskanych przez tę korporację przywilejów samorządowych od prymasa Łaskiego w 1527 r.¹ Wszakże na piśmie spotykamy się z tą tytułaturą dopiero 4 czerwca 1599 r., w dokumencie nadającym opisywanej kapitule przez arcybiskupa Karnkowskiego wójtostwo miasta Łowicza². Ale aż do 1619 r. jest to jedyny przekaz historyczny w tym względzie.

Stale tytułowanie kolegiaty łowickiej mianem insignis obserwujemy dopiero za pontyfikatu prymasa Gembickiego. Zachodzi ono zarówno w aktach arcybiskupich, jak też kapitułnych. Wspomniany metropolita po raz pierwszy użył tej nazwy w dekrete powizytacyjnym dla naszej kapituły z 21 sierpnia 1619 r.³ Od tego też czasu aż do połowy XIX w. notariusze kapituły łowickiej kładli w aktach tej instytucji dla kolegiaty i korporacji kanonickiej tytuł insignis⁴. Od prymasa Gembickiego aż do arcybiskupa Raczyńskiego wszyscy ordynariusze gnieźnieńscy honorowali kolegiatę i kapitułę w Łowiczu tym tytułem. Atoli z innego dokumentu wspomnianego arcybiskupa Gembickiego, mianowicie nadającego kapitule 9 marca 1620 r. wieś Boczki wynika, że kolegiata łowicka, a przez nią tamtejsza kapituła już od dłuższego czasu cieszyła się tym tytułem⁵.

Jednak do urzędowych druków archidiecezji gnieźnieńskiej tytułatura ta weszła znacznie później. Wprawdzie w aktach synodu archidiecezjalnego prymasa Wężyka z 1628 r. kolegiata łowicka figuruje na drugim

¹ Por. dok. 4 w niniejszym rozdziale statutów.

² Librowski: *Sumariusz kopiańszka kapituły*, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 34: 1977, s. 235, nr 70.

³ Zob. rozdz. III tych statutów — „Arch. Bibl. Muz.”, t. 43: 1981, s. 399, nr 13.

⁴ Łowicz, AKŁ: Akta kapituły z lat 1612—1623 (księga idealna 4, realna wtenczas 2, obecnie 1), s. 149 (pod 1619 r.).

⁵ Librowski: *Sumariusz kopiańszka kapituły*, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 34: 1977, s. 240, nr 78.

miejscu w wykazie podobnych instytucji, zaraz po archikolegiacie łączyckiej⁶, ale z tytułem insignis spotykamy ją dopiero w rubryceli (i schematyzmie) archidiecezji na r. 1807⁷.

7

Ordynacja prymasa Gembickiego dotycząca konserwacji i reperacji kurii kapitulnych

Łowicz, 21 sierpnia 1619

Wawrzyniec Gembicki arcybiskup gnieźnieński, legat urodzony, prymas i pierwszy książę, zaraz po wystawieniu dekretu powizytacyjnego dla kapituły łowickiej, wydaje dla niej ordynację odnoszącą się do konserwacji i reperacji domów kapitulnych. Imiennie więc wzywa do tego obowiązku wszystkich czterech prałatów oraz sześciu kanoników. Użytkowników kurii bardziej zaniedbanych zobowiązuje do wspomnianych inwestycji pod sankcją określonych kar pieniężnych.

Or. nie znany.

Kop. Łowicz, AKŁ: Akta kapituły z lat 1612—1623 (księga idealna 4, realna wtedy 2, obecnie 1), s. 186—188 (pod. 1619 r.). Tytuł wpisu: Sequuntur ordinationes de reparandis domibus.

Dokument publikuję na podstawie kopii.

Illustrissimus et reverendissimus dominus, dnus Laurentius Gembicki¹ Dei et Apostolicae Sedis gratia archiepiscopus Gnesnensis, legatus natus, Regni Poloniae primas primusque princeps ex visitatione reverendorum dominorum praelatorum et canonicorum ecclesiae collegiatae nuper in mense maio peracta², de domibus nonnullorum dominorum capitularium reparandis in eum, qui sequitur, modum ordinavit³ et ipsis

⁶ *Constitutiones synodi Archidioecesis Gnesnensis [...] Lovicii anno Domini 1628 [...] celebratae, Cracoviae [...] 1630, C4.*

⁷ *Elenchus totius cleri Archidioecesis Gnesnensis, nlb. Dodatek do Directorium officii Divini ac missarum [...] ad usum [...] Archidioecesis Gnesnensis [...] pro anno Domini MDCCCVII. 1807 [...], Posnaniae [...], [1806].*

¹ Wawrzyniec Gembicki h. Nałęcz (1559—1624), kolejno biskup chełmiński od 1599 r., włocławski 1610 oraz arcybiskup gnieźnieński i prymas 1616, a także podkanclerzy 1607 i kanclerz koronny 1609 (Korytkowski: *Arcybiskupi gnieźnieńscy*, t. 3, s. 636—679; Pol. słow. biogr. (A. Przyboś), t. 7 (1948/50), s. 382—384.

² Wizytację generalną kolegiaty przeprowadził Gembicki 12 i następnym dni maja, a dekret reformacyjny po niej wystawił 21 sierpnia 1619 r. Por. dok. 1 w rozdz. III niniejszego wydawnictwa.

³ Jak we wspomnianym dekrete, tak i tutaj arcybiskup wypowiada się w trzeciej osobie.

intimari mandavit die vigesima prima augusti anno Domini millesimo sescentesimo decimo nono.

Dominus praepositus⁴ in domo primaria, in camera hypocausti posterioris^a caminum refici curet. Alteram domum labentem fulciat, tecta per omnia aedificia putrida reparat intra anni decursum sub poena marcarum triginta.

Dominus decanus⁵ substrui iubeat parietes et ubique, quae ruinosae^b sunt, reparat.

Dominus archidiaconus⁶ det operam, ut quercinae novae trabes parietibus vetustis subducantur, quae domui d. Kōzielski⁷ c^c-sunt contiguae^c. Canales novi apponantur.

Dominus custos⁸ domum suam contegat primo quoque tempore. Item domum pro familia, quae tota putrida est, restauret, saepes reficiat.

Dominus Krassyński⁹ neglectam et pene ruentem domum primo tempore ad summum intra anni decursum reparat sub poena marcarum triginta ex proventibus fundi a Venerabili Capitulo detrahendarum et huic fabricae applicandarum.

Dominus Makowski¹⁰ gradus putrefactos, tecta stillantia, fenestras fractas, pavimenta primo quoque tempore reparat sub poena marcarum triginta in capitulo deponenda, si ad hac aestate non praestiterit.

Dominus Oczko¹¹ tecta et canalem domus suae ante hiemem refici curet.

^a posteriori kop.

^b ruinosa kop.

^{c-c} est contigua kop.

⁴ Prepozytem kapituły łowickiej był wtedy Andrzej Baranowski h. Jastrzębiec. Zob. Wieteska: Katalog prałatów i kanoników, s. 54—55.

⁵ Dziekanem kapituły w Łowiczu był wtenczas Marcin Karnkowski h. Junosza. Por. Wieteska: Katalog prałatów i kanoników, s. 55.

⁶ Archidiaconem łowickim był aktualnie Adam Leśniewski h. Grzymała. Zob. Wieteska: Katalog prałatów i kanoników, s. 57.

⁷ Kasper Kōzielski h. Rola, m.in. kanonik łowicki (Wieteska: Katalog prałatów i kanoników, s. 57—58).

⁸ Prałatem kustoszem kapituły łowickiej był wtedy Jan Garwaski h. Grzymała. Por. Wieteska: Katalog prałatów i kanoników, s. 58.

⁹ Paweł Krasiński h. Ślepowron, m.in. kanonik łowicki (Wieteska: Katalog prałatów i kanoników, s. 58).

¹⁰ Sebastian Makowski h. Jelita, dr ob. prawa, kanonik łowicki (Wieteska: Katalog prałatów i kanoników, s. 50).

¹¹ Wincenty Oczko dr filozofii i medycyny, kanonik kapituły łowickiej (Wieteska: Katalog prałatów i kanoników, s. 50—52).

Dominus Tarnawski¹² praepositus psalteristarum¹³, quam lapideam^a domum inhabitat (quae ab optima memoriae domino archiepiscopo¹⁴, eius agnato, non modo praeposito, verum etiam psalteristarum habitationi ascripta est) ex proventibus villae Wolia Tarnowska¹⁵ teneatur procurare, ut non modo huiusce domus integra tecta sint, verum etiam ut quattuor cubicula ex mente fundatoris pro commodo psalteristarum quattuor habitatione praeparentur. Hypocaustum pro aegrotis unum, hypocaustum itidem pro mensa communi. Itaque ipsi Illustrissimus mandat, ut rem diutius non differat, materiam necessariam praeparet, cum fabris peritis, adhibitis etiam aliquibus ex Capitulo fratribus, consilium ineat, quomodo ista disponenda sint. Videtur autem Illustrissimo commodius esse futurum, si cubicula quidem dormitoria in superiori contignatione, hypocaustum tamen commune in inferiori ac penes illud infirmorum etiam aptatum fuerit, culina itidem cum camera penuaria. Qua de re tamen exquirenda est periti architecti sententia, priusquam ista inchoentur. Mandat autem Illustrissimus sub poena quadraginta marcarum, ut hoc anno inchoentur.

Dominus Kozielski tectum hac aestate omnino restauret sub poena triginta marcarum.

Dominus Ługowski¹⁶ domum suam reparet in eum modum. Porticum, quae pene collabatur, ad summum intra unius anni decursum fulciat. Cameras intra eam tam inferiores, quam superiores accommodet et, uti necessitas poscet, contegat. In hac interiori domo fenestras, fornaces, pavimenta, caminos decenter parari faciat, idque hac aestate; item tecta reparari et canales aptari novos.

Ceteri item reverendi domini, qui domos suas adpraesens bene accommodatas habent, ut sartas tectas conservent, neque successoribus suis aliquid hac in re desiderari relinquunt, monet et hortatur Illustrissimus.— Laurentius archiepiscopus Gnesnensis.— Locus sigilli.

^a lapidem kop.

¹² Wojciech Tarnowski h. Rola, kanonik łowicki i prepozyt tamtejszego kolegium psalterzystów (Wieteska: Katalog prałatów i kanoników, s. 57).

¹³ Kolegium psalterzystów, składające się z 7 kapłanów, erygował 4 grudnia 1609 r. w kolegiacie łowickiej arcybiskup Baranowski. Było ono fundacją prymasa Tarnowskiego, zm. 14 września 1604 r. Zob. Librowski: Sumariusz kopiarusza kapituły, „Arch. Bibl. Muz.,” t. 34: 1977, s. 236—239, nr 73—74.

¹⁴ Mowa o arcybiskupie Janie Tarnowskim.

¹⁵ Wola Tarnowska albo Małęcka, wieś na terenie par. i pow. Brzeziny, fundacyjna kanonikatu Tarnowskiego.

¹⁶ Jan Ługowski dr ob. prawa, wtenczas m.in. kanonik kapituły w Łowiczu (Wieteska: Katalog prałatów i kanoników, s. 58—59).

8

Zarządzenie arcybiskupa Wężyka znoszące prawo opcji odnośnie domów kapitulnych

Łowicz, 3 czerwca 1635

Jan Wężyk arcybiskup gnieźnieński, legat urodzony, prymas i pierwszy książę, na prośbę kapituły łowickiej, z ważnych powodów znosi prawo opcji tamtejszych prałatów i kanoników względem zajmowanych przez nich aktualnie kurii, przywracając pierwotną ich łączność z prebendami (fundacjami) kapitulnymi. (Nie stanął temu na przeszkodzie fakt, że dopiero przed kilku laty ta sama kapituła, za jego przyzwoleniem, zaprowadziła wspomniane prawo opcji). Spod nowego prawa wyłącza do końca życia archidiacona Ługowskiego i kanonika Święcickiego (upatrzonego na miejscowego oficjała), którzy w restaurację użytkowanych domów włożyli większe sumy.

Or. nie znany.

Kop. Łowicz, AKŁ: Akta kapituły z lat 1624—1636 (księga idealna 5, realna wtenczas 3, teraz 2), s. 432—434 (pod 1635 r.). Tytuł wpisu: Ingrossatio litterarum Illustrissimi Domini Archiepiscopi optionem domorum annihilantium.

Dokument drukuję według kopii.

[Prologus notarii Capituli] Admodum reverendi domini Venceslaus Ceynarowicz¹ et Samuel Przecławski² canonici, ex proxime praeterito Sanctissimae Trinitatis generali capitulo ad illustrissimum et reverendissimum dominum, dnum Ioannem Wężyk³ Dei gratia archiepiscopum Gnesnensem, legatum natum, Regni Poloniae primatem primumque principem, dominum et patronum colendissimum in negotio optionis domorum deputati, inhaerendo relationi suae, quam in eodem generali capitulo fecerant, Illustrissimum videlicet et Reverendissimum Dominum Archiepiscopum declarationem fecisse, ut optio domorum tollatur, et contradictione unius e dominis capitularibus non obstante, domus in pristinum statum reducantur, fundisque ex primaeva fundatione annexae remane-

¹ Wacław Ceynarowicz dr ob. prawa, m.in. kanonik łowicki w latach 1629—1639 (Wieteska: Katalog prałatów i kanoników, s. 63—64).

² Samuel Krzysztof Krupka Przecławski h. Glaubicz, m.in. kanonik a potem prałat dziekan kolegiaty łowickiej, sekretarz królewski (Korytkowski: Prałaci i kanonicy, t. 3, s. 293; Wieteska: Katalog prałatów i kanoników, s. 66).

³ Jan Wężyk h. Wąż (1575—1638), dr teologii i prawa kan., biskup przemyski od 1620 r., poznański od 1624, arcybiskup gnieźnieński i prymas od 1627 (Korytkowski: Arcybiskupi gnieźnieńscy, t. 3, s. 691—756; Szostkiewicz: Katalog biskupów, s. 191).

ant. Super quo etiam negotio iidem, qui supra domini deputati, speciales litteras ab eodem Illustrissimo se obtenturos promiserant, quas obtentas manuque propria Suae Illustrissimae et Reverendissimae Celsitudinis subscriptas et sigillo sigillatas, praesenti partiali capitulo⁴ obtulerunt, quibus cum eo, quo par est, honore per dominos receptis, tenoreque ipsarum perlecto audito, easdem Actis Capitularibus inseri mandaverunt. Quarum quidem litterarum tenor est is, qui sequitur, de verbo ad verbum:

Ioannes Węzyk Dei et Apostolicae Sedis gratia archiepiscopus Gnesnensis, legatus natus, Regni Poloniae primas primusque princeps significamus praesentibus litteris nostris quorum interest. Expositum nobis esse pro parte Venerabilis Capituli Ecclesiae Collegiatae Loviciensis, quod quamvis ipsi ante aliquot annos bona intentione decretum optionis domorum canonicalium (quae ex primaeva foundatione fundis annexae fuerant) fecerint, et nos ad postulationem ipsorum in eandem optionem consenserimus; quia tamen adpraesens mutationem hanc, et praesertim hac infelici totius civitatis Loviciensis et aliquot domorum canonicalium conflagratione nocivam esse ecclesiae et successoribus suis, certamque desolationem minari animadvertant. Ideo tempestive providere volentes, ne exinde ecclesia detrimenti aliquid patiat, nobis supplicari fecerunt, ut eandem optionem auctoritate nostra tollere, domosque in statum primaevae foundationis denuo applicare, et foundationem hanc in suo robore conservare, non obstante quavis contradictione, dignaremur. Nos igitur attendentes postulationem hanc esse iustam, et ecclesiae ac Venerabili Capitulo proficuum, atque pro debito officii nostro indemnitati ecclesiae ac domorum desolationi succurrere volentes, optionem praefatam ex rationibus suprascriptis ac aliis animum nostrum moventibus, auctoritate nostra ordinaria duximus abolendam, domosque in pristinum statum foundationis ecclesiae fore et esse restituendas, ac easdem denuo fundis applicandas, foundationemque hanc in suo robore conservandam, prout non obstante quavis contradictione, abolemus, restituimus, applicamus et conservamus praemisso et omni alio meliori modo. Salva nihilominus possessione reverendis dominis Ioanni Ługowski⁵ archidiacono et Alberto Świącicki⁶ canonico, qui in restaurationem domorum suarum non mediocres impensas bona fide fecerunt, ad vitam reservata. In cuius rei fidem easdem manu propria subscripsimus et sigillo communiri iussimus. Da-

⁴ Kapituła ta odbyła się 9 czerwca 1635 r.

⁵ Jan Ługowski dr ob. prawa, wtedy m.in. archidiacon łowicki (Wieteska: Katalog prałatów i kanoników, s. 58—59).

⁶ Wojciech Świącicki dr teol. i ob. prawa, wtenczas kanonik łowicki, później także tamt. oficjał, zm. w 1644 r. (Wieteska: Katalog prałatów i kanoników, s. 65).

tum Lovicii die tertia mensis iunii anno Domini millesimo sescentesimo trigesimo quinto.

9

Pozostawienie kapituły przez prymasa A. Leszczyńskiego przy prawie dysponowania majątkiem zmarłych bez testamentu jej członków

Skierniewice, 11 sierpnia 1653

Andrzej Leszczyński arcybiskup gnieźnieński, legat urodzony, prymas i pierwszy książę — sędzący sprawy w obecności Jana Braneckiego sufragana poznańskiego, Marcjana Wituskiego swojego kanclerza, Feliksa Przeszowskiego kustosa chełmińskiego oraz Jana Władysława Boruckiego notariusza kurii arcybiskupiej — najpierw wysłuchał oskarżenia swego instygatora (nie podanego z nazwiska) przeciwko kapitule łowickiej wzywającego ją, żeby udowodniła swoje uprawnienia do dysponowania majątkiem zmarłych bez testamentu swych członków, jak to ostatnio postąpiła po śmierci kanonika Wacława Kunickiego, względnie pozostawiła tę władzę ordynariuszowi archidiecezji.— W imieniu wspomnianej kapituły wystąpił jej pełnomocnik i prokurator kanonik Adam Kazimierz Oporowicz, który jasno wykazał, że kapituła czyni tak na podstawie przywileju uzyskanego w 1440 r. od prymasa Wincentego Kota (zob. dok. 2).— W następstwie tej obrony arcybiskup Leszczyński pozostawił kapitułę przy posiadanej prerogatywie z zastrzeżeniem, że — w myśl konstytucji synodów prowincjonalnych — będzie tego dokonywała w imieniu swojego ordynariusza oraz powstrzyma się od ingerencji w sprawy majątkowe zmarłych testamentalnie prałatów i kanoników.— Po wydaniu tegoż dekretu prymas polecił kapitule zebranie majątności śp. Kunickiego, uregulowanie kosztów pogrzebu oraz zaspokojenie udowodnionych żądań wierzycieli i rodziny zmarłego.

Czystopis wyroku sądowego znajdował się w aktach działalności arcybpa A. Leszczyńskiego, pod dniem 11 sierpnia 1653 r., spalonych w Warszawie w 1944 — por. regest 1.

Kop. 1. Wykonał ją z czystopisu, zapewne dla potrzeb kapituły łowickiej, notariusz kurii prymasa Krzysztofa Antoniego Szembeka (1739—1748) Kazimierz Słomiński. Por. kop. 2 (Kopiarusz Śladeckiego, s. 479). Nie ma jej w Łowiczu.

2. Łowicz, AKŁ: Kopiarusz Śladeckiego, s. 476—479. Tytuł wpisu: 1653. Decretum conservationis Capituli circa privilegium disponendi rebus post intestatos. Przekaz sporządzony na podstawie kop. 1.

Reg. 1. Regesty wybranych zapisek z akt działalności arcybiskupów gnieźnieńskich, wyd. ks. Henryk Rybus (cyt. Regesty akt arcybiskupów), „Arch. Bibl. Muz.”, t. 3: 1961, s. 268.

2. Librowski: *Sumariusz kopiariusza kapituły*, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 34: 1977, s. 250, nr 90.

Dokument publikuję na podstawie kop. 2.

Anno Domini millesimo sescentesimo quinquagesimo tertio, die lunae 11ma mensis augusti Squiernieviciis. Audientia caesarum publica observata fuit coram illustrissimo principe et reverendissimo domino, dno Andrea comite de Leszno¹ Dei et Sanctae Apostolicae Sedis gratia archiepiscopo Gnesnensi, legato nato, Regni Poloniae primate primoque principe, praesentibus perillustribus reverendissimo et admodum reverendis dominis Ioanne Branecki² eadem gratia episcopo Ennensi, suffraganeo Posnaniensi, archidiacono Pzeviensi, scholastico Varsaviensi, canonico Gnesnensi, Martiano Wituski³ scholastico Gnesnensi, Cracoviensi Głogoviensi canonico, Suae Illustrissimae Celsitudinis cancellario, Felice Przęszowski⁴ custode Culmensi, canonico Płocensi, Sacrae Regiae Maiestatis secretariis, et me Ioanne Vladislao Borucki⁵ protonotario apostolico, actorum praesentium notario.

In termino hodierno, ex litteris citationis ex cancellaria praesenti emanatis et debite exsecutis incidente ac legitime proveniente, comparens personaliter ordinarius Curiae Suae Illustrissimae Celsitudinis instigator⁶ contra illustres et admodum reverendos dominos praelatos et canonicos totumque Venerabile Capitulum Loviciense proposuit, quia ipsi, nescitur quo praetextu, bona confratrum suorum sine testamento decedentium, et recenter post mortem et obitum admodum reverendi olim Venceslai Kunicki⁷ canonici Loviciensis, qui intestatus decessit, derelicta ad se suamque dispositionem spectare praetendunt, contra expressam ordinationem

¹ Andrzej hr. z Leszna Leszczyński h. Wieniawa (ok. 1608—1658), biskup inflancki w 1641 r., wkrótce kamieniecki, podkanclerzy kor. od 1645, biskup chełmiński 1646, kanclerz kor. 1650—1653, arcybiskup gnieźnieński i prymas w 1653 (Korytkowski: *Arcybiskupi gnieźnieńscy*, t. 4, Poznań 1891, s. 57—82; *Pol. słow. biogr.* (Władysław Czapliński), t. 17 (1972), s. 105—107).

² Jan Branecki h. Radwan, dr ob. prawa, biskup tyt. eneński i sufragan poznański od 1651 r., zamordowany przez Szwedów w 1655 (Szostkiewicz: *Katalog biskupów*, s. 29).

³ Marcejan Wituski h. Gozdawa, wtedy m.in. scholastyk gnieźnieński i kanclerz kurii arcybiskupiej, zm. w 1658 r. (Korytkowski: *Pralaci i kanonicy*, t. 4, s. 319—321).

⁴ Feliks Przęszowski, wtenczas m.in. kustosz chełmiński, nie znany ks. Alfonsowi Mańkowskiemu (*Pralaci i kanonicy katedralni chełmińscy...*, Toruń 1928).

⁵ Jan Władysław Borucki, notariusz kurii prymasowskiej.

⁶ Instygator (promotor sprawiedliwości) kurii arcybiskupiej, nie znany z nazwiska.

⁷ Wacław Kunicki h. Bończa (1580—1653), scholastyk wolborski, kanonik łowicki, prepozyt par. Opoczno (Wieteska: *Katalog pralatów i kanoników*, s. 60—61).

Constitutionum Provincialium⁸, petens ipsos vel ad deducendum ius, si aliquod habent, compelli, vel alias super eiusmodi praetensionibus, iura Ordinarii afficientibus, perpetuum silentium imponi; in praesentia illustris et admodum reverendi domini Casimiri Oporowicz⁹ iuris utriusque doctoris, protonotarii apostolici, Lanciciensis Loviciensis canonici et dicti Venerabilis Capituli procuratoris, ex privilegio illustrissimi et reverendissimi olim domini Vincentii Cot¹⁰ archiepiscopi Gnesnensis dispositionem rerum post intestatos confratres derelictarum ad Venerabile Capitulum spectare et pertinere deducentis, et usum dicti privilegii et dispositiones vigore eiusdem factas actis publicis V. Capituli praefati iudicialiter comprobantis, et se dictumque Capitulum circa iura praedicta conservari petentis.

Et illustrissimus princeps ac reverendissimus dominus archiepiscopus Gnesnensis, auditis partibus, visis iuribus per venerabilem Capituli procuratorem productis, quoniam Venerabile Capitulum Loviciense quoad dispositionem rerum post intestatos confratres quomodolibet derelictarum speciale privilegium deduxit, et usum ac observationem dicti privilegii actis capitularibus comprobavit. Proinde eiusdem privilegii habito respectu de benignitate sua circa praefatum privilegium Capitulum memoratum Loviciense conservavit, utque post intestatum admodum reverendum dominum Venceslaum Kunicki canonicum Loviciensem de rebus mobilibus quomodolibet derelictis disponere possint, concessit; ita tamen, ut dicta dispositio iuxta Constitutionum Provincialium praescriptum fiat acsi per Ordinarium facta fuisset. Quoniam vero in dicto privilegio illustrissimi olim Vincentij archiepiscopi Gnesnensis clausula de disponendis rebus etiam post intestatos parit ambiguitatem, ad tollendas omnes in futurum difficultates dictum Capitulum seu personas in eodem existentes in dispositionem rerum post praelatos et canonicos cum testamentis decedentes et suos habentes inscriptos executores se ingerere, nec in executionem testamentorum praefatos executores praetextu dicti privilegii impedire posse declaravit.

Post cuius quidem decreti prolationem generosus Adamus Zembowski¹¹, siquidem dispositio rerum post intestatum admodum reverendum dominum Venceslaum Kunicki derelictarum Venerabili Capitulo adiu-

⁸ *Por. Constitutiones synodorum Metropolitanae Ecclesiae Gnesnensis provincialium...* [Zbiór Wężyka, wyd. 2], Cracoviae 1761, s. 173—177.

⁹ *Adam Kazimierz Oporowicz, dr ob. prawa, protonot. ap., kanonik łowicki, potem tamt. oficjał, zm. w 1674 r. (Wieteska: Katalog prałatów i kanoników, s. 68—71).*

¹⁰ *Wincenty Kot z Dębna h. Doliwa — zob. przyp. 1 w dokumencie 1.*

¹¹ *Szlachcic Adam Zembowski, bliżej nie znany.*

dicata est, solutionem mille florenorum polonicalium eidem adm. rndo dno Kunicki per se mutuo datorum (pro cuius successores sanguinis antea accitaverunt) eidem V. Capitulo iniungi petiit. Illustri et adm. rndo dno Adamo Casimiro Oporowicz Venerabilis Capituli procuratore, in quantum vires rerum derelictarum sufficient, et redditae fuerint ad solutionem se submitte, et successoribus sanguinis in termino hodierno per generosos Balthasarum Wąsowicz¹² et Adamum Masłomiącki¹³ comparentibus, ad effectum dispositionis faciendae restitutionem et comportationem rerum in sequestro existentium iniungi et decerni postulanti- bus, illustrissimus princeps et reverendissimus dominus archiepiscopus Gnesnensis ad effectum dispositionis rerum derelictarum post intestatum adm. rndum dnum Venceslaum Kunicki comportationem ante omnia necessariam esse decrevit. Et dictis generosis dominis iudicialiter comparentibus et aliis litis consortibus, qui dictas res in suo habent seque- stro, dictam comportationem iniunxit, utque res praefatas et bona quae- vis mobilia iuxta inventarium, prout de iure comprobantur, ac summam pecuniariam sescentorum florenorum in Castro Opocznensi¹⁴ depositam realiter et in effectu ad manus procuratoris V. Capituli Loviciensis sol- vere et consignare teneantur, mandavit sub poena dupli et in subsidium excommunicationis. Posteaquam vero res praefatae et bona ad manus eiusdem adm. rndi domini procuratoris Venerabilis Capituli pervenerint, imprimis et ante omnia debiti floreni mille solutionem dicto generoso Zembowski per eundem adm. rndum dnum procuratorem exnunc fa- ciendam iniunxit. Inhibitione praefata, quousque res praefatae restitutae non fuerint, in suo robore manente. Post cuius relaxationem Capitulum ad onera sepulturae teneri declaravit.

10

**Przywilej kardynała Radziejowskiego przyznający m.in. członkom ka-
pituły lowickiej prawo używania mantoletów**

Skierniewice, 27 lutego 1692

*Michał Radziejowski kardynał, arcybiskup gnieźnieński, legat urodzo-
ny, prymas Królestwa Polskiego i W. Księstwa Litewskiego, pierwszy
książę — w uroczystym okólniku skierowanym do wszystkiego ducho-
wieństwa archidiecezji, świeckiego i zakonnego — przypominając po-
przednie swoje usiłowania w sprawie podniesienia kultu Bożego oraz*

¹² Szl. Baltazar Wąsowicz, bliżej nie znany.

¹³ Szl. Adam Masłomiącki, bliżej nie znany.

¹⁴ Mowa o urzędzie grodzkim w Opocznie.

karność wśród kleru i ludu, skarży się obecnie na nieporządki i nadużycia dotyczące stroju osób duchownych. Karci więc używanie ubiorów świeckich, nakazuje noszenie sutanny i tonsury. Dostrzegłszy, że niektórzy kapłani nieprawnie używają mantoletów (pewnie członkowie podrzędniejszych kapituł), orzeka iż mogą je nosić tylko prałaci i kanonicy kapituły metropolitalnej gnieźnieńskiej, archikolegiaty łęczyckiej i kolegiaty łowickiej. Podobnie zakonnicy nie powinni ulegać zeświecczeniu w ubiorze oraz wyżsi z nich w nadużywaniu go. Oficjałów archidiecezji zobowiązuje do czuwania, czy kapłani noszą strój duchowny i nie nadużywają go. Uwierzytelnione przez notariusza swej kurii egzemplarze niniejszego edyktu nakazuje przykleić na drzwiach archikatedry i poszczególnych kościołów kolegiackich. Duchowieństwo pracujące na prowincji mają zapoznać z omawianym procesem dani oficjałowie. Za nie noszenie ubioru duchownego względnie nadużywanie go przez kapłanów naznacza odpowiednie kary pieniężne, które zostaną obrócone na rzecz ubogich księży.

Or. druk. nie znany. Nie uwzględnia go Bibliografia Polska Estreicherów (og. zb. t. XXVI, Kraków 1915, s. 54—58). Jednak posiadał go w Łowiczu w 1922 r. ks. A. Trepkowski, który wykonał jego kopię — por. niżej kop. 2. Ks. Trepkowski tak oto opisał ów dokument: „drukowany na papierze 24,5 ctm × 14,2 ctm, opatrzony u góry herbem Junosza I-szym, wytłoczonym barwą czerwoną [z] obramowaniami wokół insygniami arcbpiem i kapeluszem kardynalskim, u dołu zaś mający pieczęć”.

Kop. 1. Łowicz, AKŁ: Kopiarz Sładeckiego, s. 488—493. Tytuł wpisu: 1692. Processus quoad usum mantoletorum a. G. Radziejowski. W drugiej części tekst popodkreślany czarnym ołówkiem, przypuszczalnie przez ks. mgra Władysława Kwiatkowskiego z Warszawy.

2. Warszawa, Archiwum Archidiecezji Warszawskiej: Rękopis ks. Alfonsa Trepkowskiego z 1922 r., bez sygn., s. 81—85. Tytuł wpisu: Dekret reformacyjny [!] j.em. kardynała M. Radziejowskiego z d. 27 lutego 1692 r. Na marginesach zewnętrznych uwagi treściowe kopyisty. Tekst licznie popodkreślany czerwonym i niebieskim ołówkiem, pewnie przez wspomnianego ks. Kwiatkowskiego.

Reg. Librowski: Sumariusz kopiarza kapituły, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 34: 1977, s. 252, nr 93.

Uw. 1. Przywilej ten ogranicza kapitule w swym dekreście reformacyjnym z 1714 r. arcybiskup S. Szembek („Arch. Bibl. Muz.”, t. 44: 1982, s. 351) i znowu rozszerza w podobnym dokumencie z 1728 r. prymas Potocki (tamże, s. 360).— Dalszy rozwój stroju chórowego korporacji łowickiej przedstawia Librowski (Sumariusz kopiarza kapituły, s. 288—289, nr 174 i s. 290, nr 181).

2. Niniejszy dokument powinien być wydany przy kapitule metropolitalnej względnie archikolegiackiej w Łęczycy. Ponieważ nie dysponuję odnośnie nich materiałami, które wchodzi w skład tego rozdziału statutów, kładę go pód Łowiczem.

Dokument drukuję według kop. 1 i 2.

Michaël S.R.E. tituli S. Mariae de Pace presbyter cardinalis Radziejowski¹ archiepiscopus Gnesnensis, legatus natus, Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae primas primusque princeps perillustribus reverendissimis illustribus et admodum reverendis praelatis et canonicis Almae nostrae Metropolitanae Gnesnensis, abbatibus et praepositis regularibus tam exemptis, quam non exemptis, necnon collegiatarum praelatis et canonicis, parochialium ecclesiarum rectoribus, ceterisque presbyteris et clericis, cuiuscumque dignitatis status et conditionis existant, in Archidioecesi nostra Gnesnensi commorantibus, iurisdictioni nostrae ordinariae sive de iure communi, sive ex vi Concilii Tridentini² et constitutionum apostolicarum delegatae subiectis, nobis in Christo dilectis salutem in Domino et pastoralementem benedictionem.

Postquam Divina Providentia ad regimen Ecclesiae Metropolitanae et totius Archidioecesis vocati fuimus, ex eo tempore, eiusdem adiuvante gratia, ea cogitare et urgere non destitimus, quae ad Divini cultus augmentum et disciplinam ecclesiasticam temporum vicissitudine multis in locis labefactatam, nostra vero pastoralis vigilantia restituendam, et iuxta normam sacrorum canonum, statutorum provincialium et dioecesanorum ad pristinum statum reducendam dignoscuntur pertinere. Et quidem initio archiepiscopatus nostri nonnullos processus in vim edicti generalis ad tollendos, qui irreperant, abusus, et reformandos cleri ac populi mores extradere mandavimus, prout de facto in forma cancellariae consueta fuerunt editi, quos ad notitiam omnium et singulorum, per publicationem eorundem more cursorio per ecclesias in Archidioecesi consistentes, peractam credimus iam dudum pervenisse.

Et quoniam post felicem nostrum ab Alma Urbe³ regressum⁴ deprehendimus magna ex parte (quod non absque animi nostri dolore referimus) clerum a statutis et ordinationibus, praecipue in deferendo habitu et tonsura respectu sui ordinis, status et conditionis cuivis competentes deviasse, vestibus varii coloris contra decentiam status spiritualis non solum privatim, sed etiam publice usos fuisse, et alia multa, quae magis ad luxum et pompam saeculi scandalumque populi christiani, quam ad aedificationem et exemplum perfectionis christianae spectant et pertinent,

¹ *Michał Stefan Radziejowski h. Junosza (1641—1705), od 1678 r. biskup warszawski, w 1685 podkanclerzy kor., w 1686 kardynał, od 1688 arcybiskup gnieźnieński i prymas (Korytkowski: Arcybiskupi gnieźnieńscy, t. 4, s. 293—371; Szostkiewicz: Katalog biskupów, s. 154).*

² *Sobór Trydencki obradował w latach 1545—1563.*

³ *Nazwa dla Rzymu, stolicy papieżstwa.*

⁴ *Radziejowski przebywał w Rzymie w drugiej połowie 1689 i pierwszej 1690 r. Powrócił do kraju w lipcu 1690 (Korytkowski: Arcybiskupi gnieźnieńscy, t. 4, s. 316).*

attentavisse et hucusque deviare et attentare. Ideo reassumendo omnes et singulas constitutiones tam in iure communi, quam statutis Provinciae nostrae Gnesnensis contentas, praecipue Concilii Tridentini, sess. XIV de Reformatione, cap. 6, et bullae Sixti V⁵, quae incipit: Cum Sacrosanctam Dei Ecclesiam anno 1589, quinto idus ianuarii editae, tum in specie lib. 3 nostrarum Constitutionum⁶ tit. de vita et honestate clericorum, in antiquis et successive emanatis descriptas, omnibus et singulis suprascriptis, quicumque clericali insigni honore ac in sortem Domini ad eiusdem Ecclesiae decus et ornamentum sunt vocati, privilegiisque ac praerogativis ordini clericali concessis cupiunt frui et gaudere, serio et districte mandamus et praecipimus, quatenus vestes suo statui et dignitati convenientes tam inferiores vulgo *s u t a n n a s*, quam superiores, non rubri, rosacei, caerulei, cerasci et alterius cuiuscumque, sed dumtaxat nigri coloris. Si penes ecclesiam suam personalem fecerint residentiam, longas usque ad talos, si vero in itinere fuerint, supra talos; contractiore et ad iter peragendum accommodato habitu gestent. Nec in curta veste ecclesiam ingrediantur, aut plicaturas circa collum, auro vel sericeis filis intertextas, fibulas alias *c z a p r a l s k i* ex argento aut lapitibus micantibus fabricatas, ligulas seu fasciolas variegatas, levitatem animi et ventositatem denotantes habeant, fimbrias quoque aureas circa extermitatem cingulorum. Chyrothecarum galerorum non adhibeant, neque in pileis saecularibus, vulgo *c z a p k i r o g a t e*, et in tibialibus muliebribus incedant, capillos oblongos non nutriant. Coronam, quod est insigne ordinis clericalis, presbyteri presbyteralem latitudinis trium digitorum, ita ut sit proportionata illius circumferentia, clerici vero clericalem paulo minorem. Nec annulos, nisi quibus propter officii munus, aut dignitatis et honoris gradum sit de iure concessum, utpote episcopis, abbatibus, protonotariis apostolicis, doctoribus in universitate approbata promotis, gestent.

Et quia usus mantoletorum indiscriminatim sive ex conniventia et negligentia officialium⁷ nostrorum, sive ex levitate eorum, qui monita suorum superiorum parvipendunt, non a multo tempore inter clerum nostrae Archidioecesis inolevit, cum hoc vergat in praeiudicium praelatorum et canonicorum nostrae Ecclesiae Metropolitanae Gnesnensis, eo in passu privilegiatorum, omnibus et singulis beneficiatis et clericis, quocumque nomine et titulo vocitentur (exceptis praelatis et canonicis Ec-

⁵ Papięz Sykstus V rządził Kościołem w l. 1585—1590.

⁶ Zob. *Constitutiones synodorum Metropolitanae Ecclesiae Gnesnensis provincialium...* [Zbiór Wężyka, wyd. 2], Cracoviae 1761, s. 132 nn.

⁷ Mowa o wszystkich oficjalach archidiecezji, generalnym gnieźnieńskim i kilku foralnych czyli okręgowych.

clesiarum Collegiatarum Lanciencis, quae est in Provincia nostra Gnesnensi prima et insignis, Loviciensis — honore et praerogativa nostrae archiepiscopalis residentiae decorata) sub poena decem aureorum hungaricalium et amissionis mantoletorum. Alias in eventu contraventionis praesenti edicto, quoad inferiorem clerum etiam ignominiosae detractionis per instigatorem officii nostri⁸ et officiales foraneos⁹ faciendae exigendae et clericis pauperibus distribuendae inhibemus, ne mantoletis tam publice, quam privatim utantur. Sin secus fecerint et praesenti edicto, postquam publicatum fuerit, non paruerint, extunc nos, officiumque nostrum ad extensionem comminatarum poenarum et graviorum arbitrio nostro irrogandarum procedemus.

Abbatibus vero et praepositi ceterique regulares, qui pompis huius saeculi renuntiarunt ac in spiritu humilitatis ad caelestium rerum contemplationem per vota sua se astrinxerunt et obligaverunt, vestes sericeas et torques aureos non deferant, nam per haec insignia praesumuntur velle videri coram populo a subiectione ordinariarum emancipati et pariter cum successoribus apostolorum gloria, pari cathedra iisque sollemnium indumentorum insignibus, ut inquit divus Bernardus¹⁰ epistola 42 ad Henricum Senonensem¹¹ archiepiscopum scripta, in Ecclesia Dei aestimari. Siquidem torques aurei solis episcopis Poloniae qua senatoribus Regni, non qua episcopis, permittuntur, vestes vero sericeae ne quidem eminentissimis S.R. Ecclesiae cardinalibus ex religionibus assumptis conceduntur, nisi illius coloris, qui sacrae religioni iuxta statuta ipsius convenit, verum insistendo praxi et consuetudini, in Alma Urbe observari solitae, in chordis seu ligulis nigri coloris ante pectus cruces deferant.

Haec sunt, quae adpraesens vobis et cuilibet vestrum in memoriam revocanda censuimus, paterne hortando et monendo unumquemque auctoritate nostra tam ordinaria, quam respective delegata, quatenus unusquisque caelestem in terris vitam suis moribus et laudabili conversatione exprimat diligenterque studeat, ut in populum pretioso Christi sanguine redemptum virtutum insignia et probitatis exempla promanent. Ut autem praesentes edicti nostri litterae ad notitiam omnium et singulorum deveniant, neve aliquis quocumque praetextu, colore et ingenio ignorantiam earundem litterarum praetendere possit et valeat, volumus quatenus transumpta illarum manu notarii actuarii Curiae nostrae subscripta et

⁸ Dokument ma na myśli instygatora urzędującego w zadwornej kurii arcybiskupa, znajdującej się najczęściej w Łowiczu lub Skierniewicach.

⁹ Mowa tylko o oficyatach foralnych arcybiskupstwa.

¹⁰ Św. Bernard opat Cystersów w Clairvaux (1090—1153), doktor „miodophynny” Kościoła.

¹¹ Henryk arcybiskup archidiecezji Sens we Francji.

sigillo nostro communita, ad valvas Ecclesiae nostrae Metropolitanae Gnesnensis et collegiatarum affigantur, ac insuper tam per officialem nostrum generalem Gnesnensem, quam alios officiales foraneos per ecclesias respective in suis officialatibus consistentes more cursorio transmittantur. In quorum fidem — datum in palatio nostro Skierniewicensi, die 27 februarii a.D. 1692. Michaël cardinalis archiepiscopus Gnesnensis. Locus + sigilli. Matthaëus Orłowski¹² i.u.d., canonicus Gnesnensis, generalis auditor manu propria. Ioannes Witkowski¹³ canonicus Loviciensis, actorum Curiae Suae Eminentiae notarius manu propria.

11

Trybunał Nuncjatury w Warszawie przysądza kapitule prawo dysponowania majątkiem po zmarłym bez testamentu kanoniku Janickim, przez co utrzymuje ją w posiadany od przeszło trzech wieków przywileju

Warszawa, 6 marca 1772

Kiedy w dniu 25 sierpnia 1771 r. zmarł nagle bez testamentu kanonik Adam Janicki, kapituła łowicka, korzystając z dotychczasowych uprawnień, przystąpiła do przejmowania majątku po nim. Uprawnienie to zakwestionowała jej w dniu następnym działająca w Łowiczu Kuria Arcybiskupia Gnieźnieńska. Spotkawszy się z nowym atakiem na swój tradycyjny przywilej, kapituła łowicka zaapelowała do Nuncjatury w Warszawie. W imieniu kapituły oskarżał w tamt. sądzie stronę przeciwną biegły Franciszek Groszkowski, który w swojej dokumentacji powołał się na przywilej arcybiskupa Wincentego z 1440 r. (wyżej dok. 1), ciągłość korzystania z niego przez instytucję łowicką i dekret prymasa A. Leszczyńskiego z 1653 (wyżej dok. 9). Natomiast przedstawiciel fiskusa kurialnego Cyprian Sowiński bronił, nawet przekonywująco, pozycji ordynariusza archidiecezji, do którego jedynie — według kanonów Soboru Trydenckiego — należy prawo zatwierdzania testamentów osób duchownych. — Audytor nuncjusza Duriniego, doktor ob. prawa Alojzy wydał w tej sprawie wyrok na korzyść kapituły i tym sposobem podtrzymał ciągłość jej prerogatywy statutowej. (Na taką decyzję nie mogła nie mieć wpływu negatywna ocena przez nadrzędne władze kościelne osoby ówczesnego arcybiskupa Podolskiego).

¹² Mateusz Kazimierz Orłowski dr ob. prawa oraz nauk wyzwól. i filozofii, m.in. kanonik gnieźnieński i audytor kurii Radziejowskiego, zmarły w 1697 r. (Korytkowski: Pralaci i kanonicy, t. 3, s. 173—174).

¹³ Jan Kazimierz Witkowski (1645—1718), dr ob. prawa, aktualnie notariusz wspomnianej kurii, a później prałat i kanonik kilku kapituł (Korytkowski: Pralaci i kanonicy, t. 4, s. 315—319; Wieteska: Katalog prałatów i kanoników, s. 81—82).

Czystop. wyroku apelacyjnego znajdował się w aktach Nuncjatury w Warszawie, które zabrał ze sobą w 1772 r. do Rzymu b. nuncjusz Durini względnie uległy zniszczeniu w Warszawie w 1944.

Kop. 1. Sporządził ją z czystopisu w 1772 r. dla potrzeb kapituły łowickiej kanclerz Nuncjatury ks. Piotr Jastrzębski — por. koniec tego dokumentu. Odpis obecnie nie znany.

2. Łowicz, AKŁ: Kopiarz Sładeckiego, s. 683—688. Tytuł wpisu: 1772. Decretum S. Nuntiaturae, quo Capitulum circa ius disponendi post def[unctos] manutinetur. Przekaz wykonany na podstawie kop. 1.

Reg. Librowski: Sumariusz kopiarza kapituły, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 34: 1977, s. 270, nr 133.

Dokument publikuję na podstawie kop. 2.

Anno Domini millesimo septingentesimo septuagesimo secundo, die vero Veneris sexta mensis martii Varsaviae — pro perillustrissibus et admodum reverendis praelatis, canonicis totoque Venerabili Capitulo Ecclesiae Collegiatae Loviciensis, atque dominis exsecutoribus testamenti perillustris olim Janicki¹ canonici eiusdem collegiatae principalibus recurrentibus et actoribus contra venerabilem fiscalem Curiae Archiepiscopalis Gnesnensis citatum et inhibitum.

Coram perillustri reverendissimo domino Aloysio² i.u.dre, protonotario apostolico, Curiae illustrissimi et reverendissimi domini, dni Angeli Mariae ex comitibus Modoetiae Durini³ patritii Mediolanensis, archiepiscopi^a Ancyрани, sanctissimi domini nostri, domini Clementis⁴ Divina Providentia papae eius nominis XIV praelati domestici et assistentis, eiusdemque et Sanctae Sedis Apostolicae in Regno Poloniae et M. Ducatu Lithuaniae cum facultatibus legati de latere nuntii, generali causarum auditore et iudice comparuit personaliter generosus Franciscus Groszkowski⁵ suprascriptorum perillustrium recurrentium procurator, in termino ex actis legitime proveniente, contumaciam antefati^b venerabilis citati inhibiti, quatenus non comparentis, accusavit et in ipsius contumaciam informationem in iure et facto conscriptam una cum aliis litteratoriis documentis in causa inter easdem partes occasione executionis testamenti dicti perillustris olim Janicki per venerabilem citatum indelitate et spoliative praepeditae ac aliarum rerum in tribunali praesenti mota et vertente produxit, quae admitti, sententiam definitivam ferri

^a Archi Episu kop. 2.

^b altefati kop. 2.

¹ Adam Janicki dr ob. prawa, m.in. kanonik łowicki, zmarły w Łowiczu w 1771 r. (Wieteska: Katalog prałatów i kanoników, s. 106).

² Dokument nie zamieścił nazwiska audytora Alojzego.

³ Arcybiskup Durini był nuncjuszem w Polsce w latach 1767—1772.

⁴ Papież Klemens XIV rządził Kościołem w l. 1769—1774.

⁵ Szlachcic Franciszek Groszkowski, bliżej nie znany.

et in scriptis promulgari, qua mediante contenta conclusionis in dicta informatione exaratae decerni postulavit. Salvo etc. omni etc.

Praesente generoso Cypriano Sowiński⁶ suprascripti v. fiscalis legitimo procuratore. Salvis etc. protestandoque etc. productis documentis una cum informatione ad causam facientibus. Ex quibus quandoquidem apparet assertorum recurrentium vana usurpatio praetensae approbationis testamentorum per canonicos Collegiatae Loviciensis conditorum, quae non contextu asserti per praetensos recurrentes producti privilegii, non praesidio decreti anni 1653⁷, nonque pro ultimo observantia et praxi innititur spectato, inquam, tenore privilegii, nihil colligitur ex eo ultra haec: 1mo quod areae et structurae post decessum canonicorum taxari debeant, 2° quod testamenta per quascumque personas in rem Capituli ac Ecclesiae Loviciensis facta sint approbata, 3° ne capitaneus Loviciensis per Vincentium⁸ archiepiscopum constitutus derelicta post canonicos rapiat, sed de iis Capitulum disponat. Ex contextu quoque suprarecensiti decreti similiter nulla clausula dirigi potest ad affectatam testamentorum approbationem, quinimmo contrariatur praesumptioni recurrentium ex adiecta clausula et prohibitione, ne se ingerant et exsecutores testamentorum praepediant in rebus distrahendis et administrandis. Nec iuvant adversarios producta documenta probantia, acsi consuetudinem servari solitam in approbatione testamentorum, quae retorquent et vanida demonstrant, secutae per archiepiscopos testamentorum canonicorum approbationes longe antelatiores et numerosiores ab anno 1532. Ex quibus conicitur plene sublatam esse adversariorum praesumptionem. Eo fortius demonstrant in subsistentiam praetensionis adversariorum approbationes, apud ipsos positae: Nicolai Skierniewi, Ferdinandi Lupini, Ioannis Kostyński^c, Sigismundi Tarnowski, Martini Lipnicki, Ioannis Witkowski⁹ olim canonicorum Loviciensium, quae multipliciter arctuntur. Primo quod non potuit ipsorum praecedere approbatio, acsi per Capitulum secuta cum dictorum canonicorum testamentorum per archiepiscopos secutae sint approbationes et per exhibita pro parte fiscalis documenta. Ex quibus colligitur alterum insubsistens, cum dicta documenta per as-

^c Kortyński kop. 2.

⁶ *Szl. Cyprian Sowiński, bliżej nie znany.*

⁷ *Por. wyżej dokument 9.*

⁸ *Zob. wyżej dok. 1.*

⁹ *Kanonicy łowiccy: Mikołaj ze Skierniewic dr ob. prawa oraz filozofii i medycyny, zmarły w 1626 r. (Wieteska: Katalog prałatów i kanoników, s. 49—50); Antoni Ferdynand Lupini dr ob. prawa, zm. w 1682 (tamże, s. 75—76); Jan Kostyński dr teologii i ob. prawa, zm. w 1703 (tamże, s. 83); Zygmunt Tarnowski h. Rola, zm. w 1703 (tamże, s. 78); Marcin Lipnicki, zm. w 1724 (tamże, s. 87—88); Jan Witkowski dr ob. prawa, zm. w 1718 r. (tamże, s. 81—82).*

sertos recurrentes producta nonnullos memoratos canonicos edisserant decessisse sine testamento, contrarium vero legitur in exhibitis pro parte fiscalis approbationibus testamentorum, quod ipsi canonici testati decesserint. Constat, inquam, ex memoratis documentis testamenta per archiepiscopos approbantibus canonicos Loviciensis tamquam exsecutores pro approbatione testamentorum instantiam 1^{am} fecisse, totumque Capitulum ratione suarum praetensionum in Iudicio Archiepiscopali intervenisse, per quae gesta, si eiusmodi privilegii talis feret, ut praetenditur, contextus asserti recurrentium, neutiquam admitterent praeiudicium suo collegio inferendum. Et quamvis contextus eiusmodi privilegii foret talis, qui tribueret potestatem Capitulo approbandi testamenta, non tamen ad eidem parendum possent cogi succedanei metropolitani, quorum munere est invigilare testamentis eaque debitae executioni demandare — c. 13, tit. 26, cap. Nos quidem 3, ibi ¹⁰: Sic enim secundum piissimas leges dilatas defunctorum pias voluntates episcopali decens set studio adimpleri. Et cap. 1 eodem et tit., c. Tua nobis 17, ibi: Cum igitur in omnibus piis voluntatibus sit per locorum episcopos providendum. Et Constit. synod. Reg. Pol. ¹¹, lib. 3 de testam. Pariter nullius est roboris et momenti dictum privilegium. Cum illud legitur tantummodo ad vitam concedentis datum esse, minimeque obstare potest succedaneis metropolitanis in praeiudicium nihil quidquam successorum facere, neque eorum iurisdictionem coarctare potest. Memoratumque privilegium directe pugnat dispositioni conciliari ¹², sess. 22 de reform. c. 8, ibi: Episcopi, etiam tamquam Sedis Apostolicae delegati, in casibus a iure concessis omnium piarum dispositionum tam in ultima voluntate, quam inter vivos sint exsecutores. Et infra ibi: Non obstantibus quacumque consuetudine, etiam immemorabili privilegio aut statuto. De cuius quidem privilegii subsistentia aut invaliditate obstante dispositione conciliari, sess. 24 de reform. cap. 20 nulla adpraesens quaestio in Tribunali praesenti Apostolico obriri potest, cum iuxta dispositionem memorati concilii causae omnes tractari debent in iudicio primae instantiae. Praesens vero causa nondum cognita nec discussa, quinimmo nec gustata per iudicem a quo. Constat enim ex decreto eiusdem iudicis simpliciter affectatae dilationi per recurrentes delatum esse, et propterea gravamen nequit allegari, nec ex altero demandatae conscriptionis inventarii et collocationis rerum in loco tuto et securo, cum praemissa sine decreto iuxta nexum Constitutionum synodaliū tenebantur perficere recurrentes. Constat in-

¹⁰ W tym i następnym przypadku nie podano źródła, na które się powołano.

¹¹ *Constitutiones synodorum Metropolitanae Ecclesiae Gnesnensis provincialis...* [Zbiór Węzyka, wyd. 2], Cracoviae 1761, s. 173 nn.

¹² *Mowa o Soborze Trydenckim obradującym w l. 1545—1563.*

super ex manifestatione recurrentium contra delegatos facta ratione sinistrae et irrealis mandatorum commissorum executionis. Quo cum non via appellationis in Tribunali Apostolico, sed via quaerimoniae contra delegatos in Iudicio Metropolitano recurrentes procedere tenebantur. Proinde ex praemissis: cum constet assertos recurrentes indebite ad Tribunal Apostolicum provocasse, inhibitionemque spoliativam ac directe constitutioni Benedicti XIV¹³ incipienti Ad militantis etc. tertio kalendas aprilis 1742 editae, et Innocentii IV¹⁴ incipienti Romana Ecclesia etc. pugnantem procurasse, circumscriptis remediis iuris in falsa narrativa et indebite a Tribunali Apostolico exportatis, causam praesentem ad iudicium, a quo pro ulteriori processu remitti, assertos appellantes in damnis et litis expensis condemnari petente. Salvo etc. omni etc.

Qui reverendissimus dominus generalis etc. sedens etc. auditis etc. sublevationem alias concessam prorogavit, iuxta petita iudicialiter in voce ad decisionem causae, ac praevia informationum productarum hincinde communicatione facienda terminum habuit pro servato. Et ita etc.— Quem terminum pro servato habitum praefatus reverendissimus dominus Aloysius^d auditor generalis, qui supra etc. aperiendo, visis iuribus hincinde deductis, iisque bene examinatis et attente consideratis: praevia admissione appellationis sive recursus dixit, declaravit et definitive sententiavit constituisse et constare ex iuribus pro parte V. Capituli Collegiatæ Loviciensis, in hoc tribunali productis, de antiqua dicti Capituli possessione seu quasi possessione iuris approbandi ultimas dispositiones, ac disponendi de rebus haereditariis praelatorum et canonicorum circa eandem ecclesiam collegiatam defunctorum. Proindeque circumscripta et revocata inhibitione alias a Curia Archiepiscopali Gnesnensi sub die 26ta mensis augusti 1771 expedita, ac aliis actis subinde ab eadem curia emanatis manu tenendum et conservandum fore et esse memoratum Venerabile Capitulum Loviciense in dicta quasi possessione quoad res haereditarias defuncti domini canonici Janicki, prout manu tenuit. Reservatis tamen utrique parti iuribus in iudicio petitorio, prout de iure deducendis: ab expensis litis partes quatenus huic decreto acquiescant, absolvit; sin minus reclamantem in iisdem condemnavit. Et ita etc.— A quo decreto generosus d. Cyprianus Sowiński, suprascripti v. fiscalis procurator, ad sanctissimum dominum nostrum papam¹⁵ Sanctamque Sedem Apostolicam appellavit. Omni etc. Et reverendissimus dominus auditor generalis, qui supra, huiusmodi appellationem refutavit. Et ita etc. omni etc.

^d Alexander kop. 2.

¹³ *Papież Benedykt XIV sprawował rządy w Kościele w l. 1740—1758.*

¹⁴ *Papież Innocenty IV rządził Kościołem w l. 1243—1254.*

¹⁵ *Mowa o papieżu Klemensie XIV.*

Ex protocollo Actorum S. Nuntiaturae Apostolicae extractum et sigillo illustrissimi et reverendissimi domini, dni Angeli Mariae ex comitibus Modœtiae Durini patricii Mediolanensis etc. in Regno Poloniae etc. nuntii apostolici communitum. Locus + sigilli.— Petrus Jastrzemski¹⁶ publicus s. auctoritate apostolica notarius et Nuntiaturae Apostolicae in Regno Poloniarum cancellarius manu propria.

12

Statut arcybiskupa Podoskiego orzekający o precedencji prałata kustosa przed archidiaconem oraz odsądzający koadiutorów kapitułnych od podziałów chórowych

Gdańsk, 8 sierpnia 1775

(Dokument fundacyjny i erekcyjny kapituły łowickiej z 1433 r. przewidywał istnienie tylko trzech prałatów: prepozyta, dziekana i kustosa. W latach 1522/28 przybył kolejny prałat w Łowiczu — archidiacon, który zajął czwarte miejsce. Ponieważ jednak był to w Kościele Polskim okres częstych wizytacji, nowy prałat rychło wyparł w stallach i na obradach kapituły kustosa na ostatnie miejsce a sam zajął trzecie. Dopiero z zamieraniem wizytacji archidiaconalnych w archidiecezji gnieźnieńskiej w drugiej połowie XVII w., z powodu czego stanowisko archidiaconów zaczęło w kapitułach maleć, kustosze łowiccy przypomnieli sobie, że ich poprzednicy posiadali trzecie miejsce. W następstwie tego wyniknęła walka kilku chronologicznie fungujących kustosów z archidiaconami o rewindykację utraconej prerogatywy).— Kiedy przeto kustosz Tomasz Szaniawski wytoczył w 1775 r. sprawę przeciwko archidiaconowi Józefowi Marcinkowskiemu, a właściwie przeciwko pewnemu sobie jego koadiutorowi Stanisławowi Kaszowskiemu (albowiem Marcinkowski chorował) przed sąd prymasa Podoskiego, ten powołując się na chronologię powstania w Łowiczu obydwu godności, przyznał słuszność czyli trzecie miejsce kustoszowi.— (Na taką decyzję, raczej niestuszną, jeśli porówna się stosunki panujące pod tym względem w większości kapituł, wpłynęły także bliskie związki łączące Szaniawskiego z metropolitą oraz popieranie kustosa przez ogół ówczesnych członków kapituły).— Prałat Kaszowski przegrał jednocześnie drugą sprawę, z którą wystąpił — w tym przypadku przeciw kapitulę łowickiej wobec prymasa. Mianowicie podczas dłuższej choroby swego koadiuta Marcinkowskiego uczestniczył on w nabożeństwach konwentualnych w kolegiacie. Z tego powodu domagał się od kapituły udziału w dystrybucjach chórowych.

¹⁶ Ks. Piotr Jastrzębski, bliżej nie znany.

Jednak po zbadaniu źródeł prawnych na ten temat arcybiskup orzekł, że koadiutorom prałackim i kanonickim nie przystępują za życia ich koadiutorów wspomniane uprawnienia poborowe.

Or. nie znany. Został wręczony kapitule łowickiej w 1775 r.

Kop. 1. Łowicz, AKŁ: Akta kapituly z lat 1761—1778 (księga idealna 12, realna wtedy 9, obecnie 8), s. 611—614 (pod 1775 r.). Tytuł wpisu: Ordinatio stalli custodialis et praesentiarum coadiutorum.

2. Łowicz, AKŁ: Kopiański Sładeckiego, s. 488—492. Tytuł wpisu: 1775. Ordinatio stalli pro custode et archidiacono.

Reg. 1. Regesty akt arcybiskupów (w tym wypadku wikariusza gen. bpa Ignacego Kozierowskiego), „Arch. Bibl. Muz.”, t. 3: 1961, s. 384. Zob. Kopiański Sładeckiego, s. 492.

2. Librowski: Sumariusz kopiańskiego kapituly, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 34: 1977, s. 270—271, nr 134.

Dokument drukuję według kopii 1.

Gabriel Ioannes Junosza comes in Sreńsko a Podosie Podoski¹ Dei et Apostolicae Sedis gratia archiepiscopus Gnesnensis, legatus natus, Regni Poloniae et M. Ducatus Lithuaniae primas primusque princeps, abbas commendatarius Tinecensis et Paradisiensis, praepositus generalis Miechoviensis, Ordinum Aquilae Albae et S. Andreae eques — universis et singulis, quorum interest aut quomodolibet in posterum interesse poterit. Significamus et ad certam notitiam deducimus devolutam fuisse ad nos quaestionem ac controversiam inter perillustrem et admodum reverendum Stanislaum Kaszowski² Archicollegiatae Lanciencis decanum, uti et tamquam perillustris et adm. reverendi Iosephi Jaxa Marcinkowski³ Insignis Collegiatae Loviciensis archidiaconi coadiutorem ab una, et perillustrem reverendissimum Thomam Szaniawski⁴ cancellarium metropolitanum Gnesnensem, dictae Insignis Collegiatae Loviciensis custodem de et super stallo et loco sedendi in choro ac capitulo ex altera, totum denique Venerabile Capitulum Insignis Collegiatae Loviciensis

¹ Gabriel Jan Podoski h. Junosza (1719—1777) dr ob. prawa, arcybiskup gnieźnieński i prymas od 1767 r. (Teki Gabryela Junoszy Podoskiego arcybiskupa gnieźnieńskiego, wyd. Kazimierz Jarochoński, t. 1—6, Poznań 1854—1862; Korytkowski: Arcybiskupi gnieźnieńscy, t. 5, s. 70—96; Szostkiewicz: Katalog arcybiskupów, s. 148).

² Stanisław Kaszowski dr ob. prawa, m.in. koadiutor a od 1777 r. rzeczywisty archidiacon łowicki, zm. w 1785 (Wieteska: Katalog prałatów i kanoników, s. 109—110).

³ Józef Jaksa Marcinkowski, m.in. od 1743 r. archidiacon łowicki, zm. w 1777 (Wieteska: Katalog prałatów i kanoników, s. 105).

⁴ Tomasz Szaniawski h. Junosza, m.in. prałat kanclerz gnieźnieński i od 1765 r. kustosz łowicki, zm. w 1780 (Korytkowski: Prałaci i kanonicy, t. 4, s. 60; Wieteska: Katalog prałatów i kanoników, s. 111).

ratione participationis distributionum quotidianarum ex tertia partibus. Utque memoratae superius quaestioni et controversiae finem imponeremus pro ea, qua fungimur ordinaria potestate, requisiti fuimus postulato V. Capituli Loviciensis, porrecto nobis per ipsius plenipotentem perillustrem reverendissimum dominum Thomam Szaniawski cancellarium Ecclesiae Metropolitanae Gnesnensis et custodem Insignis Collegiatae Loviciensis. Postulatum porro illud erat tenoris sequentis:

Infrascriptus a Capitulo Loviciensi delegatus plenipotentarius — celsissimo ac reverendissimo primati Regni, archiepiscopo metropolitano Gnesnensi, pastori et protectori suo, nomine Capituli humillime postulat, quatenus categorias binas inter perillustrem Kaszowski decanum Lanciensem, coadiutorem archidiaconum Loviciensem ab una, et custodem eiusdem collegiatae ratione stalli et loci in capitulo parte ab altera, tum alteram categoriam inter eundem coadiutorem ratione distributionis quotidianarum praesentiarum, in absentia sui coadiuti praetensarum, decidere et hanc decisionem vim statuti habere declarare dignetur. Post quodquidem postulatum his verbis conceptum, nobisque porrectum, requisivimus coram nobis produci authentica documenta tam pro parte custodis et Capituli Loviciensis, quam pro parte perillustris reverendi archidiaconi Loviciensis eiusque coadiutoris. Ad talem nostram requisitionem p.r. dnus Godaczewski⁵, agens vi plenipotentiae sibi datae hocce negotium inchoandum et terminandum a prilli rndo domino Kaszowski coadiutore archidiaconatus Loviciensis, porrexit nobis inter alia erectionem⁶ dicti archidiaconatus Loviciensis, factam a Ioanne de Łasko archiepiscopo Gnesnensi, praedecessore nostro. In qua erectione ad praesens negotium terminandum invenimus ordinationem his verbis conceptam: Perpendes amplitudinem Archidiaconatus Lanciensem, erigendam duximus archidiaconalem dignitatem^{a-a} in Ecclesia^a Colegiata Loviciensi. In qua ecclesia, per olim praedecessores nostros erecta et fundata, tres praelatos, scilicet praepositum, decanum et custodem, canonicos vero n° 10 etc. his praemissis de ordine trium praelatorum. In ulteriori tractu eiusdem erectionis idem Ioannes archiepiscopus ordinat, quatenus futurus archidiaconus Loviciensis habeat pro fundo canonicatum et praebendam in Ecclesia Loviciensi, quam tunc temporis possidebat Stanislaus de Zawada⁷ canonicus Loviciensis. Finit demum talem ordinationem his verbis: De-

^{a-a} W kop. 2 słowa *te* figurują dwa razy.

⁵ Godaczewski, kapłan bliżej nie znany.

⁶ Dokument erekcyjny archidiaconatu łowickiego z 1522 r. i jego uzupełnienie z 1528 zob. Zbiór dokumentów ośrodka Łowicz, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 35: 1977, nr 18 (s. 349—357) i nr 20 (s. 358—362).

⁷ Stanisław z Zawady kanonik łowicki przed i po 1522 r. (Wieteska: Katalog prałatów i kanoników, s. 37).

cernentes et volentes, quatenus archidiaconus pro tempore existens, dicti Archidiaconatus Loviciensis (sicut praefertur) per nos erecti, titulo archidiaconatus in ^b-dicta Ecclesia Collegiata Loviciensis^{-b} superpelliceo et dalmutio stalloque in choro, ac tum canonicatum et praebendam praedictos, quorum possessionem absque alia praesentatione tenebit sibi vigore praesentis privilegii, quamprimum illos per cessum vel decessum memorati domini Stanislai, vel quamvis aliam dimissionem aut quovis alio modo (ut praedictum est) vacare contigerit, libere intrare, apprehendere et manutenere possit et valeat. Cum ex tali erectione archidiaconatus Loviciensis luculenter pateat tertium obtinuisse locum et stallum custodem Loviciensem in Ecclesia Insignis Collegiatae Loviciensis antequam dignitas archidiaconalis in eadem ecclesia fuit erecta, certum sit etiam archidiaconum Loviciensem successisse in fundum et praebendam Stanislai de Zawada canonici. Clare etiam patet, quod iuxta ordinationem erectionis archidiaconatus Loviciensis superpelliceo, dalmutio, stallo in choro non nisi per cessum vel decessum memorati domini Stanislai apprehendere et manutenere potuisset. Continua etiam praxis in aliis ecclesiis cathedralibus et collegiatis doceat iuxta ordinem vocationis seu erectionis dignitatum ecclesiasticarum manuteneri et possideri stalla. Certum est etiam custodem Loviciensem semper fuisse possessorem stalli tertii, porro si aliquando contigerat annuente custode tertium stallum ab archidiacono fuisse occupatum. Praejudicium inde nullum poterit promanare ordinationi stallorum secundum tempus, quo ^c unaquaeque praelatura fuerat erecta. Resolventes igitur quaestionem de stallo et loco in capitulo inter custodem et archidiaconum Loviciensem decernimus et statuimus, ut iuxta sonantiam erectionis archidiaconatus custos possideat tertium stallum et tertium locum in capitulo, archidiaconus vero, cum originaliter successerat in locum canonici Stanislai de Zawada, idem stallum et locum in capitulo obtineat.

Quod spectat alteram categoriam eiusdem perillustris Kaszowski coadiutoris archidiaconi Loviciensis cum toto V. Capitulo eiusdem ecclesiae super praetensa participatione distributionum quotidianarum eo tempore quo eius coadiutus abest, ipse vero coadiutor Divinis adest: qua in categoria visis et lectis documentis, visisque aliis videndis et consideratis considerandis, quandoquidem Concilium Tridentinum ⁸, Ecclesiae doctores, Bonifacius VIII ⁹, Benedictus XIV ¹⁰, alii pontifices et ipsamet

^{b-b} dictae Ecclesiae Collegiatae Loviciensis kop. 2 (błędnie).

^c pro (błędnie) kop. 2.

⁸ Sobór Trydencki odbył się w latach 1545—1563.

⁹ Papież Bonifacy VIII rządził Kościołem w l. 1295—1303.

¹⁰ Papież Benedykt XIV sprawował władzę w Kościele w l. 1740—1758.

expeditio contrarium sonant, extraque praxim a prima fundatione receptam, existat, ut aliquis coadiutor praelatus vel canonicus superstite suo coadiuto distributiones quotidianas in memorata collegiata Loviciensis lucretur, et reipsa similes coadiutores numquam huiusmodi refectiones i distributiones in eadem collegiata participaverint. Idcirco pariter decernimus atque declaramus saepefatum p. Kaszowski, uti coadiutorem archidiaconum Loviciensis, huiusmodi distributiones quotidianas, pro rata praesentiae suae sub absentia sui coadiuti in dicta collegiata, nullatenus praetendere posse. Easdemque non prius nec citius, nisi post cessum vel decessum praefati sui coadiuti participare debere. Et ita etiam quoad alios coadiutores statuimus, ordinamus, pronuntiamus et mandamus. In quorum fidem praesentes manu nostra subscriptas sigillo nostro communiri iussimus.

Datum Gedani die 8va mensis augusti anno Domini 1775to. Gabriel Ioannes archiepiscopus et primas manu propria. Locus + sigilli. Iosephus Dodionar ¹¹ regens Cancellariae Suae C. Primatialis manu propria.— 1775 d. Mercurii 30ma mensis augusti in Officio Vicariatus Generalis Gnesnensis Lovicii productum et actis ingrossatum. Ita est I.C. Głowacki ¹² actuarius manu propria.

¹¹ *Józef Dodionar, duchowny bliżej nie znany.*

¹² *Jan Kanty Głowacki notariusz Kurii Arcybiskupiej.*

Rozdział V

WŁASNE UCHWAŁY KAPITUŁY

1. WSTĘP

a. AKTA KAPITUŁY

Akta kapituły (Acta Capituli) kolegiaty w Łowiczu, podobnie jak innych takich korporacji, stanowią najważniejszą serię dokumentacji w zespole archiwalnym tejże instytucji. Na ich treść składają się przede wszystkim sprawozdania z czynności kapituły, których dokonywano na zebraniach nazywanych również kapitułami (capitulum). Z tego powodu, jeżeli poniżej w tekstach jest mowa o instytucji, Capitulum kładę z dużej litery, natomiast jeśli o posiedzeniu tejże korporacji — wówczas z małej (capitulum). Wspomniane protokoły akt kapituły posiadają charakter opisów historycznych i w większym jeszcze stopniu uchwał prawnych (decreta). Ponieważ kapituła w ciągu swoich długich dziejów odbyła bardzo wiele zebrań, dlatego jej postanowień prawnych wpisano w owe akta całe tysiące.

Prałaci i kanonicy kapituły łowickiej zbierali się przede wszystkim na dwóch głównych posiedzeniach w roku, nazywanych kapitułami generalnymi (capitulum generale), trwających przez kilka dni. Pierwsze z nich odbywało się na Zielone Świątki (capitulum Pentecostes), a drugie na Niep. Poczęcie NMP (pro festo Conceptionis BMV). Oprócz generalnych istniały zebrania częściowe, tygodniowe (capitulum particulare, partiale), odprowadzane najczęściej w soboty. Jednak zdarzały się takie okresy czasu, w których kapituła partykularnych długo nie było. Posiedzenia częściowe zwoływane z powodu ważnych przyczyn nosiły nazwę nadzwyczajnych (capitulum extraordinarium), podczas gdy tamte były zwykłymi (capitulum ordinarium). W kapitułach partykularnych brali udział przeważnie rezydujący członkowie korporacji, natomiast na posiedzenia generalne zjeżdżał się ogół prałatów i kanoników.

Najważniejsze sprawy kościoła, kapituły i kolegiów niższego duchowieństwa załatwiano na posiedzeniach generalnych, szczególnie na letnim, kiedy to prokurator instytucji rozliczał się z całego rocznego urzędowania i bywał wybierany nowy, często w tej samej osobie. Także na tych zebraniach debatowano nad dezyderatami (puncta), nadesłanymi kapitule

przez arcybiskupa, oraz przedstawiano mu w odpowiedzi własne prośby. Bywało i tak, że kapituły generalne zatwierdzały pewne postanowienia z posiedzeń cząstkowych lub odwrotnie — upoważniały je do podejmowania uchwał, przysługujących tylko zebraniom generalnym.

b. WAŻNIEJSZE GRUPY SPRAW W AKTACH

Ze względu na ilość zapisów odnośnie poszczególnych grup, ich walor treściowy oraz bliskość powiązań z kolegiatą i kapitułą były to następujący szereg materiałów i zagadnień dotyczący:

- 1) budowy, wystroju i konserwacji kościoła kolegiackiego;
- 2) kultu religijnego w kolegiacie i poza nią;
- 3) wspólnego majątku kapituły;
- 4) ustroju i samorządu kapituły;
- 5) recepcji oraz instalacji prałatów i kanoników;
- 6) posiedzeń korporacji i obecności na nich;
- 7) jurysdykcji kapituły nad duchowieństwem niższym;
- 8) archiwum, biblioteki i skarbcza;
- 9) śpiewu i muzyki w kolegiacie;
- 10) szpitalnictwa i opieki społecznej;
- 11) oświaty, kultury i sztuki;
- 12) wizytacji kanonicznych kolegiaty i jej kleru;
- 13) regionalnych dziejów polityczno-kościelnych;
- 14) klęsk elementarnych;
- 15) architektury i urbanistyki Łowicza;
- 16) korespondencji kapituły z arcybiskupami i innymi.

Oprócz owych ważniejszych grup spraw w aktach kapituły znajdują się również materiały odnoszące się do kwestii drobniejszych. Zresztą tamte obszerniejsze źródła można rozczłonkować. I tak np. z materiałów dotyczących budowy, wystroju i konserwacji kolegiaty można wyłonić problem topografii, archeologii (podziemi) tej świątyni; z punktu poświęconego wspólnemu majątkowi kapituły — zagadnienie handlu i przemysłu; z punktu poświęconego archiwum, bibliotece i skarbcowi kolegiaty — sprawę kancelarii i notariatu kapitulnego.

We wszystkich tych grupach i podgrupach treściowych mieści się bardzo wiele większych i mniejszych zapisek na temat ustawodawstwa kapitulnego, branego w rozmaitych aspektach. Najwięcej ich spotyka się w p. 4—6. Na tym miejscu również warto dodać, że z wielu tych grup i podgrup treściowych dałoby się przygotować piękne serie wydawnicze źródeł polihistorycznych.

c. ZACHOWANE KSIĘGI AKT KAPITUŁY

Istnienie I-ej księgi akt kapitulnych z lat 1433—1525 zakładają protokoły wizytacyjne kolegiaty łowickiej z r. 1792 i 1811¹. Jednak w połowie XVIII w. już nie istniała².

II-ga kolejna księga akt z lat 1525—1550 znajdowała się w Łowiczu jeszcze w r. 1811³. Nie wiadomo kiedy zaginęła.

III-cia księga kapituły z lat 1550—1612 zaginęła pomiędzy r. 1612 a połową XVIII stulecia⁴. Powołuje się niekiedy na nią następny tom tychże akt.

VI-tej księgi akt z lat 1636—1655 [1657] brakowało już w r. 1658⁵ i nie odnalazła się.

Dotąd przechowuje się w Archiwum Kapituły w Łowiczu szesnaście ksiąg (tomów) tych akt z następujących lat:

- księga idealna 4, realna 1 z lat 1612—1623;
- księga idealna 5, realna 2 z lat 1624—1636;
- księga idealna 7, realna 3 z lat 1658—1682;
- księga idealna 8, realna 4 z lat 1682—1703;
- księga idealna 9, realna 5 z lat 1703—1727;
- księga idealna 10, realna 6 z lat 1727—1746;
- księga idealna 11, realna 7 z lat 1746—1761;
- księga idealna 12, realna 8 z lat 1761—1778;
- księga idealna 13, realna 9 z lat 1778—1790;
- księga idealna 14, realna 10 z lat 1790—1806;

¹ Ks. Stanisław Librowski: *Repertorium akt wizytacji kanonicznych dawnej archidiecezji gnieźnieńskiej*. Cz. 1: Akta przechowywane w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku. Z. 4: Sygnatury 90—144: Akta z lat 1797—1815 (cyt. Librowski: *Repertorium akt wizytacyjnych*), „Arch. Bibl. Muz.”, t. 31: 1975, s. 193.— Tenże: *Repertorium akt wizytacji kanonicznych dawnej archidiecezji gnieźnieńskiej*. Cz. 3: Akta przechowywane w Częstochowie, Łodzi, Łowiczu, Pelplinie, Poznaniu i Warszawie (cyt. Librowski: *Repertorium akt wizytacyjnych*), „Arch. Bibl. Muz.”, t. 34: 1977, s. 55, 134, 136, 138, 141.

² Nie uwzględnia jej bowiem *Index decretorum R[e]verendiss[im]i Capituli Ecclesiae Insignis Collegiatae Loviciensis*, zacząty przez kan. Adama Janickiego w poł. XVIII w.

³ Librowski: *Repertorium akt wizytacyjnych*, cz. 1, z. 4, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 31: 1975, s. 193; cz. 3, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 34: 1977, s. 55, 136, 141. Wybór nagłówków spraw z tej księgi mieści się w *Indeksie* Janickiego na s. 1—4.

⁴ Notuje o tym w swoim *Indeksie* na s. 4 ks. Janicki następująco: „Desunt Acta annorum sexaginta duorum”.

⁵ Zob. niżej ekscerpt nr [533]. Kan. Janicki o tym tak zaświadcza: „Desunt Acta annis 22” (*Index*, s. 17).

- księga idealna 15, realna 11 z lat 1806—1822;
- księga idealna 16, realna 12 z lat 1822—1834;
- księga idealna 17, realna 13 z lat 1835—1854;
- księga idealna 18, realna 14 z lat 1854—1865;
- księga idealna 19, realna 15 z lat 1865—1932;
- księga idealna 20, realna 16 z lat 1933—1970.

d. PODSTAWA WYDANIA I DOKONANE EKSCERPTY

Jak wiadomo wydawca niniejszych statutów był zainteresowany aktami kapituły z lat 1433—1818. Jednak rozporządzał aktami tylko z lat 1612—1636 i 1658—1818, obejmującymi 11 tomów. W poniższej publikacji ograniczono się do wykorzystania dla tego celu trzech najstarszych ksiąg owych akt — z lat 1612—1636 i 1658—1682. Wybrano z nich 931 ekscerptów: z tomu 1-go 180 = [106] — [285], z t. 2-go 247 = [286] — [532], z t. 3-go 504 = [533] — [1036].

Wyimki te zawierają albo pełne teksty zapisek, albo tylko ich nagłówki (w większości oryginalne, wyjątkowo obecnie nadane). Pełny tekst podawano w przypadkach, kiedy on istotnie dotyczył ustawodawstwa kapitulnego. Natomiast nagłówkami posługiwano się, jeśli treść przekazów odbiegała od tej normy względnie ten pierwszy częściej się powtarzał. Dla lat 1525—1550 z konieczności wypadło ograniczyć się do wyboru 105 nagłówków ze znanego już *Indeksu do akt kapituły*.

Zatem przeciętnie na jeden wykorzystany tom tych akt wypadło 310 pozycji. Gdyby się je wybrało ze wszystkich ksiąg do 1818 r., byłoby 3410 numerów a nawet więcej, jako że samorząd kapituły z biegiem czasu mocno się rozwijał. Ponadto byłyby to zapiski jeszcze bardziej interesujące aniżeli przedstawione. Atoli na przeszkodzie temu stanęło kilka przyczyn, z których wymienię tu grożącą dysproporcję objętościową pomiędzy rozdziałem V a całością statutów, jako że pod tym względem dorównuje on poprzednim czterem.

e. WALOR I CZASOKRES TEGO ELEMENTU STATUTÓW

O ważności omawianej części składowej ustawodawstwa kapitulnego świadczy fakt, że kapituła łowicka — zresztą jak ogół innych — od początku swojego istnienia nim się posługiwała. Z owego rodzaju prawa bez przerwy korzystała i nim żyła. Zaświadcza o tym ciągle wydawanie — na swoich posiedzeniach — nowych dekretów oraz reformowanie lub wycofywanie z życia postanowień poprzednich. Duża ilość ksiąg pro-

tokołów kapitulnych, a w nich tysiące pomieszczonych uchwał tejsze korporacji najlepiej dowodzą aktualności tego elementu ustawodawstwa. A chociaż pochodził on od niej samej czyli instytucji niższej, posiadał szersze zastosowanie w jej działaniu niż ordynacje wydawane na jej użytek przez zwierzchnią władzę archidiecezji.

f. UWAGI WYDAWNICZE

Tytuły wykorzystanych tomów akt kapituły położyłem na początku dokonanych z nich ekscerptów. Z trzech ekscerpowanych ksiąg tylko pierwsza (z lat 1612—1623) posiada tytuł. Dla dwóch następnych i zaginionej (z l. 1525—1550) wypadło urobić tytuły i położyć je w nawiasach prostokątnych. Pod tytułami kolejnych tomów akt zamieściłem ich sygnatury (numery), najpierw idealną, potem realną.

W obrębie poszczególnych ksiąg akt wypuklono początek każdego roku, kładąc go we własnym wierszu i wytłuszczając. Kolejne wyimki spraw zostały osadzone w poszczególnych kapitułach czyli zebraniach. Wszystkie ekscerpty ponumerowano ciągle i położono w nawiasach prostokątnych. Dopilnowano przy tym, aby zawsze znalazły się dni tygodnia i miesiąca oraz strony tomów akt odnośnie każdej pozycji. Kursywą uwidoczniiono tylko nagłówki spraw, niezależnie od tego, czy są oryginalne, czy utworzone przez wydawcę.

2. PUBLIKACJA

[Liber II¹ Actorum Capituli Loviciensis de annis 1525—1550]².

Index decretorum capitularium Almae Eccle[si]ae Collegiatae B[eatissim]ae Mariae Virginis Lovicien[sis] ex libro primo³ incipiente anno Domini 1525, die 12 mensis iunii, congestus.*

¹ Jest to druga z rzędu idealna księga akt kapituły. Tytuł powyższy został nadany. Zakłada się istnienie przed nią księgi idealnej pierwszej. Taką opinię wypowiadają zachowane protokoły akt wizytacji generalnych kolegiaty z lat 1792 i 1811 (Librowski: *Repertorium akt wizytacyjnych*, cz. 1, z. 4, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 31: 1975, s. 193; cz. 3, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 34: 1977, s. 55, 134, 136, 138, 141).

² Druga księga idealna akt kapituły znajdowała się w Łowiczu jeszcze w 1811 r. (Librowski, *iw.* cz. 1, z. 4, s. 193; cz. 3, s. 55, 136, 141).

³ W połowie XVIII w., kiedy kan. Janicki rozpoczął sporządzanie tego indeksu, druga księga idealna akt była już pierwszą realną i stąd taka jego rachuba.

*: Pierwszy autor indeksu i jego kontynuatorzy do 1830 r. redagowali poszczególne nagłówki spraw osobiście, względnie przenosili je do swojego elaboratu z oryginalnych akt kapituły.

[Annus 1525]

- [1] Statutum de duobus capitulis generalibus in anno, fol. 1⁴.
- [2] Cappalium quattuor marcae solvendae, f. 1.
- [3] Statutum de taxa domorum dominorum, f. 1.
- [4] Domini in dalmutiis incedant sub poena 2 grossorum, f. 1.
- [5] Beneficiati superpelliciati ingrediantur ecclesiam sub poena 6 grossorum, f. 2.
- [6] Domini nondum missantes quomodo participant, f. 2.
- [7] Poena in contentiosos exclusionis ex capitulo et privationis distributionum quotidianarum per dies 15, f. 2.
- [8] Interruptio votorum puniatur fertone, f. 2.
- [9] Residentes disponant occurrentia, f. 2.
- [10] Qualiter septimanae tenendae sint, f. 2.
- [11] Pestis tempore ordinatio, f. 2.
- [12] Ministrantibus unus grossus vel prandium dandum, f. 2.
- [13] Non iuratus non admittatur ad capitulum, neque participet, f. 2.
- [14] De iucundo ingressu, f. 2.

Annus 1526

- [15] Decreta capitularia libris mandentur, fol. 5.
- [16] Statutum de anno gratiae ex praelaturis et canonicatibus, f. 5.
- [17] Solutio pueris ad infirmos accedentibus, f. 6.
- [18] Unusquisque vigilias et missam dicat pro confratre defuncto, fol. 6.
- [19] Poena in deputatos in negotiis Capituli recusantes, f. 9.
- [20] Procurator unius anni tantum perpetuo et in aevum sit, f. 9.
- [21] De non concedendis vel mutuandis rebus ecclesiae, f. 10.
- [22] Inventarium sacristiae quovis anno revidetur, f. 10.
- [23] Anni gratiae menses descripti, f. 10.
- [24] Non solvens annum gratiae excommunicetur, f. 10.
- [25] Pro mortuis fratribus capitulares et vicarii vigilias et missam dicant sub excommunicatione et mortali peccato, f. 10.
- [26] Vigiliae et missa cantanda pro capitulari defuncto, f. 10.

Annus 1527

- [27] Poena in revelantes secretum Capituli, fol. 11.
- [28] Acoliti non intersint capitulis et non participant, f. 11.

Annus 1528

- [29] Forma iuramenti notarii capitularis, fol. 13.
- [30] Praepositus, archidiaconus, procurator claves habeant ad privilegia, f. 13.

⁴ Janęcki i jego następcy nie wyróżniają na kartach akt kapitulnych strony prawej (recto) i lewej (verso).

Annus 1529

- [31] Mandatur metrica conscribenda gestorum procuratoris, fol. 15.
- [32] Sacristiano una marca pro dormitione in ecclesia, f. 15.
- [33] Sacristianus et campanator dormiant super sacristiam, f. 16.
- [34] Gratialistae intersint Maturae cantatae, f. 16.
- [35] Iucundus ingressus pro comparatione novarum capparum, f. 17.
- [36] Anniversaria diebus forensibus non fiant, f. 17.

Annus 1530

- [37] Notarius vicarius, si non presbyter, saltem acolitus sit, fol. 21.
- [38] Turificatio a sacristia incipiatur, f. 21.
- [39] Distributio refectionum sabbatalis pro 2 grossis, denariis sex, f. 21.
- [40] Missae Requiem tantum interessentibus, medietas anniversarii decantantibus, f. 22.

Annus 1531

- [41] Capitulum generale Sanctissimae Trinitatis pro Pentecostes anteponatur, fol. 25.

[Annus] 1532

- [42] Iniungitur capitulum generale feria quinta post Pentecostes, fol. 30.
- [43] Candela baptismalis non distrahatur, f. 30.
- [44] Cancellarii Curiae⁵ praeeminentia in stallo Capituli Loviciensis, f. 30.
- [45] Tempore pestis unus apparatus relinquatur, f. 33.
- [46] Calendae decantentur, f. 33.
- [47] Sacristianus collegiatae manualis et a nutu amovibilis, f. 35.

[Annus] 1533

- [48] Insula aequaliter dividenda inter capitulares, fol. 39.
- [49] Septem grossi refectionum pro septimana, f. 39.
- [50] Divinis interessentibus distributiones fiant, f. 46.
- [51] Pisorum distributio de decimis, f. 46.
- [52] Comportent vicarii privilegia ad thesaurum, f. 47.

[Annus] 1534

- [53] Domini recepti per procuratores non admittantur ad capitulum, nisi personaliter iurent, fol. 51.
- [54] Ordinatio villae Łupia, f. 51.
- [55] Milium et pisa cedant tantum interessentibus capitulo generali Conceptionis BMV, f. 52.

⁵ Mowa o kanclerzu Kurii Arcybiskupiej urzędującej już wtedy przeważnie w Łowiczu.

[Annus] 1535

- [56] Grossus addatur ad refectiones antiquas interessentibus Divinis officiiis, fol. 55.
 [57] Renovatio Venerabilis Sacramenti fiat sabbato, f. 57.
 [58] De intonatione dominorum, f. 58.
 [59] Depositio procuraturae non concessa, f. 59.

[Annus] 1536

- [60] Summae reemptionales reponantur in thesauro, fol. 62.
 [61] Capitulares iuxta taxam fundi beneficiorum solvant pro fabrica ecclesiae a marca viginti quinque grossos, f. 62.
 [62] Excusatio absentium a capitulis generalibus, f. 62.
 [63] Cera in oblationibus ecclesiae usibus applicatur, f. 63.
 [64] Summa in festis maioribus per dominum septimanarium canenda, f. 64.
 [65] Stalla conficienda pro feminis, f. 64.
 [66] De sepulcris solo aequandis, f. 64.
 [67] De poena iniurantium se confratrum, f. 66.
 [68] Milium et pisa interessentibus capitulo generali Conceptionis cedantur, f. 67.

[Annus] 1537

- [69] Officium sacristiani disponit capitulum, fol. 71.
 [70] De suspensione refectionum, f. 71.

[Annus] 1539

- [71] Praesentes in capitulo generali optabunt avenam ad vitae tempora, fol. 83.
 [72] Ordo villarum strennialium: Chaśno, Strzelcew, Bobrowniki, Świerż et Błędów, Sierzniki et Małszyce, Niedźwiada et Zabostów, Boczki, Goleńsko, Zielkowice, Łaguszew, Błędów, f. 83.

[Annus] 1541

- [73] Praesentatio ad vicariatum subiecti inhabilis a Capitulo invalidatur, fol. 91.
 [74] Canonici non creentur vicarii, f. 92.
 [75] Decernuntur concionatores duo, f. 92.
 [76] De distributionibus piscium et alecum in Quadragesima, f. 92.
 [77] Lucibulare in medio ecclesiae decernitur, f. 92.

[Annus] 1542

- [78] Canonici creati non occupent stalla dominorum, fol. 94.
 [79] Dominus appellans a statutis capitularibus refectionibus unius anni privetur, f. 94.
 [80] Canonici creati in festis sollemnioribus non admittantur ad missas summas canendas, sed de gremio, f. 94.

[81] Statutum contra appellantem a statutis Capituli sub poena amissionis omnium proventuum unius anni et non admissionis ad capitulum, f. 96.

[82] Prunarum lapis pro distributionibus, f. 96.

[83] Piscium et alecum distributio, f. 96.

[Annus] 1543

[84] Omnes sacerdotes Ecclesiae collegiatae pertinent ad correctionem Capituli loci, fol. 98.

[85] Proponens exeat sive in sua causa, sive in alterius, f. 99.

[Annus] 1544

[86] Absens dominus committat domum suam domino de gremio, fol. 103.

[Annus] 1545

[87] Turificatio incipienda ab altari Corporis Christi, fol. 106.

[88] De marca pro sustentatione famuli procuratoris, f. 106.

[89] Lapides molares per emethones convehi debent, f. 108.

[90] Acervus feni maior inter dominos distribuendus, f. 109.

[91] Pulsus campanae non longus, et expectentur domini cum matutino, f. 110.

[92] Officialis⁶ sacerdotes collegiatae non iudicet, sed Capitulum vel procurator Capituli, f. 110.

[93] Missas [et] processiones Rogationum per se domini absolvant, qui duplices refectiōnes percipient, f. 113.

[Annus] 1546

[94] Quattuor libri fiant: decretorum, statutorum, regestrorum, causarum, fol. 114.

[95] Residentes circa ecclesias participant, f. 115.

[96] Ligna residentibus advehenda, f. 115.

[97] Piscium, alecum, prunarum, pisorum, milii interessentibus capitulo [generalis] Conceptionis distributio, f. 115.

[Annus] 1547

[98] Inhibetur venditio frumentorum dominis, fol. 117.

[99] Distributiones quotidianae per grossos 4; Quadragesimae, Adventus per grossos 5, f. 118.

[Annus] 1548

[100] Taxa domus pro anniversario, fol. 120.

[101] Reparatio domorum ex fundis decimarum sancita, f. 120.

⁶ *Oficjał foralny (okręgowy) łowicki — wtenczas Bernard z Biskupic (Biskupski albo Pontificius h. Lis), miejscowy kanonik w latach 1544—1550, zm. przed 1552 r. (Ks. Józef Wieteska: Katalog prałatów i kanoników prymasowskiej kapituły łowickiej od 1433 do 1970 r. (cyt. Wieteska: Katalog prałatów i kanoników), Warszawa 1971, s. 40).*

[Annus] 1549

[102] *Servitores dominorum sint in ecclesia devoti*, fol. 122.

[103] *Quattuor adolescentes ad infirmos coram Venerabili [Sacramento] superpelliceati incedant*, f. 122.

[104] *Deputati ad curam rerum ecclesiasticarum per annum*, f. 122

[Annus] 1550

[105] *Constitutio molendinatoris in Łupia*, fol. 125.

[Liber IV¹:] Acta, constitutiones et decreta Venerabilis Capituli Loviciensis anno Domini millesimo sescentesimo duodecimo inchoata — — [et vigesimo tertio finita].

Sygnatura: AKŁ, księga idealna 4, realna 1.

Annus 1612

Feria 3, die 12 iunii in capitulo generali pro festo Sanctissimae Trinitatis:

[106] strona 4. *De Monte Pietatis*².

[107] s. 4. *De revisione domorum dominorum*.

[108] s. 5. *De primis vesperis capitularibus feria tertia Pentecostes celebrandis*³. Reverendi domini decreverunt, ut servatis omnibus sollemnitatibus in vesperis sollemnioribus servari solitis, videlicet pulsu maioris campanae duplicato, cappis, intonationibus, turificationibus et aliis caeremoniis sollemnibus festis fieri solitis, primae capituli generalis vesperae feria tertia Pentecostes celebrandae expediantur.

[109] s. 5. *De contributione in synodo laudata*⁴.

[110] s. 6. *Inhabilis ad optionem, qui missam ad maius altare non cantabit*. Reverendi domini, inhaerendo antiquis statutis capitularibus de canonico non missante, praesentis generalis capituli decreto sanciverunt et declaraverunt, quod canonicus antequam missam ad maius altare cantaverit, ad quasvis optiones obtinendas inhabilis sit, licet receptione in ecclesia antiquior constitutus.

[111] s. 6—7. *Quo tempore horti et avena strennalis optanda*. Ne oc-

¹ Nad tytułem tej książki napisał w poł. XVIII w. kan. Janicki „2dus”, jako że tom ten był w owym czasie chronologicznie drugim zachowanym.

² Mowa o Górze czyli Banku Pobożnym czasowo pierwszym w Łowiczu, założonym przez arcybpa Karnkowskiego w 1601 r.

³ Jakkolwiek powyżej generalna kapituła letnia zwie się Trójcy Świętej, to w myśl uchwały z 1531 r. (poz. 41) cofnięto ją do Pięćdziesiątnicy. Jednak dopiero pod koniec XVII w. otrzymała ona nazwę Pentecostes (Pentecosten).

⁴ Akta nawiązują do synodu archidiecezji gnieźnieńskiej odbytego w Łowiczu 9 maja 1612 r.

currentibus hortorum avenaeque strennalis vacantiis ullum dubium moveri possit, quando istorum optio fieri debet, reverendi domini praesenti suo decreto talem in posterum ordinationem statuerunt et ferant, nimirum ut horti post diem, quo illos vacare contigit, in spatio quattuor septimanarum, praemissa crida, avenae vero strennales nonnisi in capitulis generalibus proxime occurrentibus optantur.

[112] s. 7. *De reparandis domibus dominorum.* Rdos dnos Martinum Karnkowski decanum, Franciscum Lipski, Paulum Krasiński⁵ confratres suos, ut domos canonicales, iam ruinam minantes, quamprimum restaurarent, admonendos decreverunt.

[113] s. 7—8. *De rebus retentis post rdum dnum Cobelinium*⁶ *intestatum derelictis.*

[114] s. 8. *Vindemiae.* Concessa [est] vindemia per unum mensem dominis praesenti generali capitulo interessentibus, pro hac una vice tantum, rdo dno Alberto Tarnowski⁷ mediam partem.

[115] s. 9. *De vicariis.* Committitur capitulo partiali cum vicariis de evangelio, turificatione, cantu cum pausa, accentu, caeremoniis, intonatione in matutinis et vespersis agendum.

[116] s. 9. *Contentatio.* Decreverunt domini, ut resta anni praeteriti, quae in debitis liquidata est, inclusis aliis omnibus obventionibus capitularibus in praevenienti generali capitulo solvi solitis, dominis octo suprapraefatis per florenos quadraginta septem, rdo dno Alberto Tarnowski medietatem rdus dnus procurator persolvat.

[117] s. 9. *Deputatio ad illum et rnum dnum archiepiscopum*⁸.

Dominica, d. 9 — f. 4, d. 12 decembris in capitulo generali pro festo Conceptionis BMV:

[118] s. 12—13. *De fabrica capellae Tarnovianae.*

[119] s. 13—14. *De angariis subditorum.*

[120] s. 16. *De schola.* A magistro scholae ordinauerunt reverendi domini requirendum esse rationem lectionum, quae scholaribus praelegit, idque negotium exsequuntur adm. rdi dni archidiaconus et Rostkovius⁹.

⁵ Marcin Karnkowski h. Junosza, dziekan kapituły łowickiej przed 1601—1631.—Franciszek Lipski h. Łada, kanonik łowicki przed 1578—1618.—Paweł Krasiński h. Słepowron, kan. łowicki przed 1612—1621 (Wieteska: Katalog prałatów i kanoników, s. 55, 53—54, 58).

⁶ Kasper z Kobylina, kanonik łowicki w latach 1603—1612 (Wieteska, jw. s. 55).

⁷ Wojciech Tarnowski h. Rola, kanonik łowicki przed 1612—1613. W 1612 r. nie był jeszcze kapłanem (Wieteska, jw. s. 57).

⁸ Mowa o Wojciechu Baranowskim h. Jastrzębiec, arcybiskupie gnieźnieńskim i prymasie w l. 1608—1615.

⁹ Archidiaconem łowickim był przed 1612—1632 Adam Leśniewski h. Grzy-

[121] s. 16—17. *Domini Leśniewski et Sarnowski*¹⁰ *constituunt procuratores.*

[122] s. 17. *De servitio campanatorum.* Reverendi domini ministerium campanatoris contulerunt discreto Ioanni de Białynino¹¹, cum plenitudine iurium et proventuum ad hoc ipsum ministerium integre pertinentium. Iuramentum praestabit idem campanator in particulari capitulo iuxta formam alias in statutis praescriptam¹².

[123] s. 17. *De capella Ros[z]kovianna in ecclesia Sancti Spiritus.*

[124] s. 18. *De contentationibus.* Reverendi domini decreverunt dandas esse contentationes singulis fratribus, capitulo huic interessentibus, per marcas quindecim polonicales ex locis aliis solitis distributionibus et obventionibus capitularibus.

Annus 1613

F. 4, d. 29 maii — f. 2, d. 3 iunii in capitulo generali Smae Trinitatis:

[125] s. 19—20. *Quietatio [et electio] rdi dni procuratoris*¹³.

[126] s. 20. *De subditis villarum Capituli.*

[127] s. 21. *De pane et vino in usum sacrificii.* Rdo dno procuratori demandatum est, ut ferramenta ad panificandum panem comparet et vinum Canarium¹⁴ Gedano advehi curet in usum sacristiae ecclesiae.

[128] s. 22. *Contentatio sacristianorum.* Ex liberalitate et gratia sua reverendi domini hac vice concesserunt ex communibus mensae proven-
tibus sacristianis modernis: Ioanni a Białynin sex, honorabili vero Thomae¹⁵ tres florenos polonicales — —.

[129] s. 22. *De faldistorio [comparando].*

[130] s. 22. *De schola.* Reverendi domini rectorem scholae monuerunt serio, ut sub officii privatione alat substitutum baccalaureum sufficientem.

[131] s. 22. *De platea Glinki.*

[132] *De vindemiis.* Reverendi domini vindemiarum nomine omnibus et singulis praesenti capitulo interessentibus confratribus, in sequens

mała.— Sebastian Rostkowski dr ob. prawa, kanonik łowicki w l. 1612—1629 (*Wieteska, jw. s. 57, 55—56*).

¹⁰ Świętosław Sarnowski h. Jastrzębiec, m.in. kanonik łowicki w l. 1600—1625 (*Wieteska, jw. s. 50*).

¹¹ Jan z Białynina, osoba świecka, potem duchowna, bliżej nie znana.

¹² Nie spotkałem dotąd w źródłach formuły przysięgi dla dzwonników kolegiaty w Łowiczu

¹³ Kapituła przyjęła sprawozdanie prokuratorskie kanonika Mikołaja ze Skierniewic i wybrała go na prokuratora na rok następny.

¹⁴ Wino kanaryjskie.

¹⁵ Tomasz pomocnik zakrystiana kolegiaty, osoba świecka, bliżej nie znana.

tempus absentiae, quadraginta dierum praesentiae quoad distributiones quotidianas continue concesserunt.

[133] s. 25. *De contentationibus*. Pro contentationibus reverendorum dominorum capitulo praesenti interessentibus tam ex restis amorum praeteritorum, quam ex prima et sequenti rata arendae Mystakoviensis¹⁶ decreverunt domini singulis per octoginta florenorum polonicalium; vel ex indemnibus quotidianis obventionibus generalis capituli provenientes.

Sabbato, d. 31 augusti in capitulo particulari:

[134] s. 33. *Receptio domini Ujazdowski¹⁷ in syndicum*. Cum non gravibus difficultatibus iure causae et negotia Venerabilis Capituli agendae et determinandae sunt, nobilem dnum Adamum Ujazdowski, cuius in iure terrestri diligentiam et fidem reverendi domini habent commendatam, in syndicum et actorem causarum suarum quocumque in foro, ex quacumque occasione, cum quibusvis personis intentarum receperunt, dantes eidem facultatem omnes et singulas causas et actiones nomine V. Capituli instituendas, movendas, prosequendas et iudicialiter terminandas, non tamen prorogandas alias respirandas absque scitu et consensu speciali V. Capituli. Qui in singulis capitulis generalibus et particularibus diligentiae suae, quoties opus fuerit, V. Capitulo vel dno procuratori pro tunc temporis existenti rationem reddet, ne in iure prosecutionis negligentia committatur. Quod vero maiori studio et diligentia hoc ipsum munus exsequatur, pro salario et stipendii nomine quadraginta florenorum monetae et numeri polonicalium eidem, per decem flor. pro quolibet quartuali, persolvendorum V. Capitulum concessit et promisit.

Dom. d. 8 decembris in capitulo generali Conceptionis BMV:

[135] s. 38. *De summis pecuniariis extra capitulum generale non conferendis in census*. Domini decreverunt unanimi consensu in posterum non licere particulari capitulo, multo minus dno procuratori vel thesaurario, aut alicui uni de gremio Capituli personae, absque speciali mandato generalis capituli, summas pecuniarias in aliqua bona pro censibus emendis conferre, sed dumtaxat generali capitulo hanc potestatem relinqui debere, idque praevia revisione bonorum et diligenti consideratione, utrum sunt libera et non onerata, atque summis aequivalentia bonis.

[136] s. 39. *De officio praedicatoris [manualis]*.

[137] s. 39. *De molendinatoribus*. Domini diuturnam deliberationem de laboribus per molendinatos ad curiam praestandis in hoc generali

¹⁶ *Mystaków, wieś mensy kapitulnej na terenie par. Bednary, pow. sochaczewski.*

¹⁷ *Szlachcic Adam Ujazdowski, syndyk kapituły.*

capitulo ita definiverunt, ut iidem molendinatores, qui pridem obtenta habent a Venerabili Capitulo privilegia, non graventur ultra suorum contenta, neque ad praefatos labores compellantur.

[138] s. 40. *De subditis*. Monendum esse generosum dnum Moszyński¹⁸ censuerunt domini, ut tertium diem laborum subditorum, quem habet praevie sibi ad beneplacitum pro hieme concessum, non pecoribus, sed manibus expediri faciat et certus sit, quod si voluerit retentos hieme tertiae diei labores sibi praestari aestivo tempore, hoc illi facere licitum non fore, et a laboribus hactenus eo nomine retentis ipsos subditos liberos pronuntiaverunt.

Annus 1614

F. 4, d. 21 maii in capitulo generali Smae Trinitatis:

[139] s. 44—45. *Quietatio [et electio] dni procuratoris [ac thesaurarii]*¹⁹.

[140] s. 45. *Quietatio provisorum Fraternitatis Misericordiae*²⁰.

[141] s. 45—46. *De solvendis retentis refectionibus*.

[142] s. 46. *De pecunia Hospitalis Misericordiae*²¹.

[143] s. 48—49. *Vicariorum ordinatio*. In vicariorum collegium inter alia, quae irrepserant et reformatione indigent, non postremum est, quod mensa communis ipsorum in vero non sit. Ideo reverendi domini decreverunt mensam communem vicariorum hinc et infra festum s. Ioannis Baptistae proxime venturum restituendam et in crastino festi s. Ioannis incipiendam esse. Quodsi recusabunt eiusmodi mensae restitutionem, rem ad Officium²² illius dni archiepiscopi deferendam fore, ordinaverunt. Hocque ipsum decretum incontinenti honorabilibus Iacobo a Dąbrowice vicedecano, Andreae Borek et Alberto Marzenino²³ vicariis intimarunt et, ut iidem toti universitati suae hoc ipsum decretum intiment et ad notitiam indubitatae deducant, mandaverunt. Iidem etiam vicarii sunt per dominos admoniti de domus suae communis cura diligentiore habenda, praesertim autem, ne feminae de incontinentia suspectae illam

¹⁸ Jan Moszyński h. Łódzia, chorąży sieradzki, dzierżawca wsi kapituły (m.in. Mysłakowa).

¹⁹ Jak przyp. 13.

²⁰ Bractwo Miłosierdzia w Łowiczu erygował w 1601 r. arcybp Karnkowski. Por. przyp. 2.

²¹ Szpital Miłosierdzia w Łowiczu, powiązany z Bractwem Miłosierdzia i Bankiem Pobożnym, założył w Łowiczu w 1601 r. arcybp Karnkowski. Zob. przyp. 20.

²² Mowa o Konsystorzu For. w Łowiczu względnie Kurii (zadwornej, wydział sądowy) Arcybiskupiej tamże.

²³ Jakub z Dąbrowic, Andrzej Borek i Wojciech z Marzenina, wikariusze kolegiaty.

admittere, multominus ibi, ut manentur, pati praesumant sub poenis gravibus. Praeterea moniti sunt sub poena privationum capitularium, ut singulis dominicis et festis diebus, praesertim in absentia illmi et rmi dni ordinarii, librum Evangeliorum et crucem ad osculum deferant dominis praelatis et canonicis, summae missae interessentibus, ad stalla ipsorum.

[144] s. 49. *De offertorio*. Domini ordinaverunt, in festis primae classis et patronorum ecclesiae huius et Regni, dominos praelatos et canonicos debere accedere altare maius ad offertorium pro osculo crucis et pro libito aliquid ex pecunia offerre. Tunc autem, dum in offertorio osculum crucis faciant domini praelati et canonici, pro osculo pacis non debent amplius vicarii eosdem in stallis illorum accedere cum cruce.

[145] s. 50. *De contentationibus dominorum*. Reverendi domini, attentata praesentium temporum calamitate et diminutione proventuum mensae suae, contentationum nomine singulis et omnibus praesenti capitulo interessentibus non plures quam trecentos sexaginta florenos distribuerunt. Praeter hoc anteactas obventiones sub generali capitulo solitas omnibus et singulis, dumtaxat interessentibus, ut dnus procurator persolvat, ipsi mandaverunt.

Sabb. d. 7 iunii in capitulo particulari, vigore praeteriti capituli generalis celebrato:

[146] s. 51. *Deputatio recipiendae capellae Tarnovianae* ²⁴.

Sabb. d. 5 iulii in capitulo particulari, vigore generalis capituli ex continuatione celebrato:

[147] s. 53. *Deputatio*. Ad obligationem faciendam ad acta illmi dni archiepiscopi, occasione intercisae arendae in villa Boczki, rdos dnos Albertum Tarnowski et Sebastianum Rostkovium confratres deputavit praesens venerabile capitulum; taliter quoad advocatiam, quam quoad decimam ibidem. Et simulve similem obligationem in forma, videlicet Camerae Apostolicae pro V. Capitulo, faciant etiam ratione advocatiae in Mokra atque venditione decimarum in Świeryż et Duplice Minori ²⁵, ipsos demum v. capitulum demandavit.

F. 3, d. 9 et sequentibus decembris in capitulo generali Conceptionis BMV:

[148] s. 57—58. *De tertia die laborum a subditis Mystakoviensibus praestandorum*. Domini, attentata necessitate urgente et instantia generosi dni Ioannis Moszczyński vexilliferi minoris terrae Siradiensis, tenutarii

²⁴ Kaplica fundacji testamentowej arcybpa Tarnowskiego † 1604, zwana również później Psalterzystów lub Trójcy Świętej, budowana w kolegiacie od 1609 r.

²⁵ Mokra w par. Skierniewice, Świeryż na terenie par. kolegiackiej i Duplice Małe w par. Złaków — wieś kapituły łowickiej.

bonorum mensae capitularis, unanimi consensu, post praehabitu[m] super hoc negotio tractatu[m], concesserunt labores manuales tertiae diei a subditis praestandos in anno dumtaxat proxime sequenti 1615, a festo Annuntiationis BVM ad festu[m] Dedicatio[n]is s. Michaëlis Archangeli.

[149] s. 58—59. *De fraterna correctione.* Domini volentes procedere ad faciendam correctionem fraternam, de mutuo consensu, ad intelligendam voluntatem illmi et rmi dni archiepiscopi, capitis et pastoris sui, deputaverunt r[ati]os dnos Cae[sa]rem Kozielski et Thomam Cissevium²⁶ de gremio Capituli sui, utrum videlicet singuli confratres ante fraternam correctionem de silentio tenendo et nemini unquam revelando iurantes, teneantur ad hoc ipsum silentium etiam coram sua illma celsitudine tenendum et non revelandum. Qui quidem domini sic deputati suam illmam celsitudinem adierunt et ab ea tale responsum tulerunt, et in medio venerabilis capituli exposuerunt: voluntatem illmae celsitudinis suae talem esse, quod nolit et non intendat unquam quemquam ad hoc silentium, iuramento firmatum, revelandum inducere, neque etiam ea, quae per fraternam correctionem in hoc capitulo pandita fuerint delicta, vel crimina bis in idipsum punire. Verumtamen quidquid alia via, extra viam hanc correctionis fraternae, cum talis silentii iuramento firmati factae, de excessibus alicuius praelati vel canonici huius ecclesiae sciet, salvam suam in toto iurisdictionem manere vult. Admonuitque sua illma celsitudo, ut iuramentum hoc et ipsa correctio sint conformia sacris canonibus decretisque Sac. Concilii Tridentini²⁷ et statutis provincialibus. Quo responso accepto domini incontinenti ad correctionem fraternam processerunt, prius iuramento, manibus singuli pectori admotis, praestito in forma, quae sequitur:

Ego N. iuro dicere veritatem in ordine ad faciendam fraternam correctionem, teneboque silentio strictissimo et nemini pandam totum id, quidquid in hac correctione geretur, et quidquid alter de alterius vita et moribus dixerit. Sic me Deus adiuvet.

Insuper iidem domini statuerunt, ut haec ipsa correctio fraterna singulis annis pro capitulo generali Conceptionis BVM, alias in quantum necessitas foret, etiam in capitulo Smae Trinitatis deinceps fiat.

[150] s. 60—61. *De manuali praedicatione.*

[151] s. 61. *De vicariis.*

[152] s. 61. *De contentationibus.* Domini ordinaverunt singulis confratribus, praesenti capitulo generali interessentibus, contentationes dan-

²⁶ Kasper Kozielski h. Topór, m.in. kanonik łowicki przed 1612—1622.— Tomasz Ciszewius (Ciszewski), kan. łow. w l. 1612—1631 (Wieteska, jw. s. 57—58, 56—57).

²⁷ Sobór Trydencki obradował w l. 1545—1563.

das per florenos quadraginta polonicales, exclusis anniversariis et aliis obventionibus capitularibus. Et in defectu moderno pecuniae decreverunt mutuandum esse ex caeco²⁸ tantum, quantum sufficiat pro persolutione integra tam distributionum quotidianarum, quam contentationum. Quam quidem pecuniam dnus procurator restituere ad caecum tenebitur, quamprimum poterit, ex ordinariis mensae proventibus.

Annus 1615

In capitulo generali Smae Trinitatis:

[153] s. 64. *Dnus procurator quietatur et eligitur*²⁹.

[154] s. 66—67. *Statutum de vindemiis*. Domini de unanimi consensu laudarunt et in perpetuum sanxerunt, ut singuli confratres, qui praesentes huic capitulo intersint et in posterum Smae Trinitatis capitulo intererunt, nomine vindemiarum seu feriarum messis censeantur pro praesentibus per sex septimanas tunc, quando ab ecclesia hac fuerint currente anno absentes.

[155] s. 71. *De contentationibus*. Domini singulis confratribus, praesens capitulum celebrantibus, nomine contentationum per florenos triginta, dno autem Krasiński³⁰ quindecim numerari mandaverunt ex proventibus mensae, exclusis quotidianis refectionibus et aliis obventionibus.

[156] s. 71—72. *De iure patronatus*. Reverendi domini sanxerunt, ut occurrente vacatione cuiuscumque beneficii de iure patronatus Venerabilis Capituli existentis, non conferatur ullum beneficium ullae personae, neque ad illud praesentatio detur, nisi in generali capitulo, si tunc brevi instet celebrandum. Alias, si sit conferendum in particulari capitulo, nonnisi praevia vacationis per edictum publicum, valvis ecclesiae affigendum, intimatione et confratrum convocatione cum termini competentis saltem triginta dierum praefixione, conferatur aut praesentatio detur.

In capitulo generali Conceptionis BMV:

[157] s. 75. *De contentationibus*. Domini laudarunt de unanimi consensu, ut singuli capitulo praesenti interessentes habebunt nomine contentationum per florenos triginta polonicales, exclusis distributionibus quotidianis et aliis omnibus obventionibus.

[158] s. 75. *De laboribus subditorum*. Quoniam hactenus subditis iter ad Vistulam aestate pro una die, hieme vero pro duabus diebus compu-

²⁸ Instytucja kanonika „ślepego”, fikcyjnego, czysto prawnego była znana w Łowiczu już w 1528 r.

²⁹ Po raz trzeci kanonik i oficjał, dr ob. prawa Mikołaj ze Skierniewic.

³⁰ Kanonik Paweł Krasiński nie miał jeszcze w 1615 r. święceń prezbiteratu. Por. przyp. 5.

tabatur, exnunc domini ex ratione permoti, quia diei tertiae labores ab Annuntiationis festo ad s. Michaëlis festum, ante unum abhinc annum concessi, exspirarunt, ad effectationem generosi dni Moszyński arendatarii ordinaverunt, ut cuilibet subdito iter facienti cum frumento curiali ad Vistulam hieme non computetur hoc iter pro duabus, sed dumtaxat pro una cum dimidia diebus, teneaturque quilibet subditus, post suum ab Vistula reditum, una dimidia die laborem manualement ad curiam praestare; ita tamen, ut per factorem eo nomine non ad amplius quam ad dimidiã diem cogantur.

Annus 1616

F. 4, d. 25 maii in capitulo generali Smae Trinitatis:

[159] s. 79—80. *Quietatio [et electio] dni procuratoris* ³¹.

[160] s. 80—81. *De retentis refectionibus solvendis.*

[161] s. 81. *Coemeterium reparandum.*

[162] s. 81. *Diei tertiae in hebdomada labores dno arendatori concessi.*

Ad propositionem generosi vexilliferi Siradiensis, adpraesens bonorum mensae capitularis, videlicet villarum Mysłaków, Łupia, Janowice ³² arendatoris, quod non restauratione praediũ aedificiorum, distractis subditorum operis debitis, consuetis laboribus expediendis sufficiant duorum laborum dies, superiorum capitulorum ad similem petitionem laborum decretorum indulto inhaerendorum, tertiae diei laborem manualement sine pecoribus eidem a capitulo praesenti ad proximum pro festo Conceptionis BVM capitulum generale concedendum decreverunt domini et concesserunt.

[163] s. 81—82. *De strenae et agni paschalis distributione.* In diem Natalis Domini strena, in diem Paschatis agnus paschalis restringitur saltem praesentibus illis descriptis diebus distribuendum; interessentibus diebus illis in primis vesperis vel secundis Natalis Domini et Paschatis.

[164] s. 82. *De worko.* Committitur particulari capitulo, ut vitricos in annum sequentem eligant et de praeteritis annis rationem recipiant.

[165] s. 82. *Dationes subditorum.* Dationes ex singulis laneis ad rationem laneorum in bonis archiepiscopatus ordinandae, quod committitur particulari capitulo.

[166] s. 82. *De piscatoribus.* Census augendus per grossos viginti quattuor a singulis, alias in arendam locentur aequis conditionibus, quod committitur particulari capitulo.

[167] s. 83. *De contentationibus.* Contentationes per florenos triginta, exclusis aliis obventionibus capitularibus et distributionibus quotidianis,

³¹ Po raz czwarty kanonik Mikołaj ze Skierniewic.

³² Łupia i Janowice, wsie kapituły na terenie par. Bednary w pow. gabińskim.

singulis reverendis dominis capitulo praesenti interessentibus sunt decretae.

F. 6, d. 9 — f. 5, d. 15 decembris in capitulo generali Conceptionis BMV:

[168] s. 84. *Tractanda per illum dnum archiepiscopum*³³ *proposita.*

[169] s. 84. *De ordine cultus Divini.* Procedentes domini ad tractatus per illum dnum archiepiscopum propositos, imprimis pro informatione illinae et rmae celsitudinis censuerunt conscribendas fore et exhibendas summarie fundationes primaevas et ordinem Divinorum officiorum, quae in hac ecclesia peraguntur. Quod ut rdus dnu Thomas Cissevius efficiat, ipsi demandaverunt.

[170] s. 85. *Statuta illustrissimo exhibenda.* Statuta capitularia suo vero in originali³⁴ exhibenda fore illmo et rmo dno archiepiscopo, illa videre et legere volenti, decreverunt domini unanimi consensu.

[171] s. 85. *De vicariis et mansionariis et altaristis.* Quoniam in peragendis officiis Divinis nonnullas negligentias inter vicarios et mansionarios huius ecclesiae reperiri domini animadverterunt, ab eisque negligentiae causas sciscitati potissimum in causa esse paucitas reddituum ipsorum ex eisdem intellexerunt. Censuerunt idcirco expedire fieri liquidationem reddituum et proventuum omnium et singulorum communitatis tam vicariorum, quam mansionariorum, ut exinde ordinationes ad restaurationem boni ordinis eisdem proponi possint. Ad effectum vero recipiendae eiusmodi liquidationis, mediis corporalibus liquidantium iuramentis ab utraque dictarum communitatum praestandis durante praesenti generali capitulo, deputaverunt rdos dnos Nicolaum Skierniewium et Sventoslaum Sarnowski. Quae sane liquidatio, cum intra id strictum tempus, cunctantibus vicariis et mansionariis suum non sit sortita effectum, commiserunt domini eandem liquidationem in particulari capitulo perficiendam, et ordinationes oportunas eisdem vicariis atque mansionariis proponendas fore. Similiter et altaristis iniungendum esse censuerunt domini, ut singuli conscribant et liquidant, conscriptosque et liquidatos in scriptis exhibeant capitulo particulari proventus et redditus singulos altarium, singuli suorum, necnon onera et officia Divina cuilibet altari annexa specificent.

[172] s. 85—86. *De Sacro Concilio Tridentino.* Hortatu illmi et rmi dni archiepiscopi inquisiverunt domini capitulares inter se diligenter de observatione decretorum S. Concilii Tridentini. Ex inquisitione vero

³³ Mowa o Wawrzyńcu Gembickim h. Nałęcz, arcybiskupie gnieźnieńskim i prymasie w l. 1616—1624.

³⁴ Dokładnie nie wiadomo, kiedy zaginął oryginał redakcji statutów kapituły z 1528 r. W każdym razie miało to miejsce na przestrzeni XVIII w.

nihil omnino, in quo eiusmodi decretis contraveniatur, reppererunt, in quantum praesertim consuetudines in hac provincia antiquitus receptae patiuntur. Ad frequentiore tamen populo faciendam inculcationem decreti de matrimonio, et publicationem bullae Coenae Domini³⁵ crebriorem Verbi Dei praedicatores cohortandos fore, voluerunt.

[173] s. 86. *De fraterna correctione.* Ad fraternam necessariam correctionem, ne domini procederent, tempore exclusi sunt. Ideo eiusmodi correctione in aliud tempus dilata, in iis omnibus, quae in quocumque eorum reprehensione et animadversione digna reperiet, illi domini archiepiscopi correctioni sese humiliter subiciunt.

[174] s. 91. *De augendis refectioibus dominorum.* De unanimi consensu domini decreverunt residentibus confratribus exnunc augendas fore distributiones quotidianas, ita ut quotidie de proventibus mensae nomine distributionum dentur singulis grossi viginti, in Quadragesima vero grossi viginti quattuor. Ad quem effectum extinxerunt vindemias. Eo tamen praecustodito, ut pro generalibus capitulis singuli domini interessentes gaudere possint nomine contentationum quadraginta ad minus florenis polonicalibus, si et in quantum sufficient proventus et reditus mensae. Quodsi ad praefatas contentationes non sufficient proventus mensae, extunc rationes iniri debebunt vel de imminutione distributionum, vel de imminuendis sive, si fieri poterit, ex proventibus mensae complendis contentationibus.

[175] s. 92. *Praesentia dominis concessa et vindemiae Sarnowski.* Reverendi domini de unanimi consensu singulis confratribus, nunc interessentibus, concesserunt praesentiam hinc usque ad feriam quintam proxime sequentem inclusive; praeterea rdo dno Sventoslao Sarnowski solutionem vindemiarum anni decurrentis.

[176] s. 93. *Petita Capituli ad illum [archiepiscopum] referenda.*

[177] s. 93. *De contentationibus.* Reverendi domini contentationum nomine in praesenti capitulo generali interessentibus, omnibus et singulis, numerandos decreverunt per florenos quadraginta, ultra alias ordinarias capitulares obventiones. Quoniam vero pecunia mensae pronunc non sufficit, ex pecunia caeci mutuandam censuerunt in persolutionem earum contentationum et aliarum capitularium obventionum solitarum flor. 459 [gr.] 18. Quae quidem pecunia ex restantibus proventibus mensae ordinariis, ubi primum exacta fuerit, per rdum dnum procuratorem ad caecum reponi debet.

³⁵ In Coena Domini — bulla wydana z polecenia papieża św. Piusa V, zawierająca zestawienie błędów dogmatycznych.

Annus 1617

F. 4, d. 17 maii in capitulo generali Smae Trinitatis:

[178] s. 95. *Receptio notarii*. Reverendi domini, capitulum praesens generale celebrantes, suscepturi venerabilem Simonem Opolski³⁶ altaristam Sacratissimi Corporis Christi in Ecclesia Collegiata Loviciensis in notarium actorum Capituli, prius ab eodem iuramentum exigendum censuerunt. Qui, tactis manu dextra sancti Evangelii scripturis, in eam verborum formam iuravit:

Ego N. iuro, quia consilia et secreta Capituli ad eius sive personarum singularum de Capitulo damnum vel praepiudicium nulli pandam, decreta capitularia fideliter scribam. Sic me Deus adiuvet et haec sancta Dei Evangelia.

Post cuius quidem iuramenti receptionem eundem reverendi domini in notarium assumpserunt, atque decreta capitularia eidem connotare mandaverunt.

[179] s. 95—96. *Quietatio et electio procuratoris*³⁷.

[180] s. 96—97. *Summa pecuniarum caeci in thesauro ecclesiae et electus thesaurarius*³⁸.

[181] s. 97. *De refectionibus solvendis*. Refectiones quartualis proxime praeteriti Sanctissimae Trinitatis, retentas dominis residentibus, domini solvendas esse decreverunt et dno procuratori id negotii commiserunt.

[182] s. 97. *De vestibus sacris*. Domini attento eo, quod quidam vicariorum huius ecclesiae in privatis reservaculis, in sacristia existentibus, pro usu suo servent albas telae tenuioris: ut illas exnunc singuli ad thesaurum ecclesiae restituant, per sacristianum munde servandas et ipsis pro usu sacrosancti missae sacrificii per eundem sacristianum communicandas [mandaverunt].

[183] s. 100—101. *De laboribus tertia die [in Mysłaków] et molenino in Nakwas*³⁹.

[184] s. 103. *Contentationes*. Domini decreverunt singulis confratribus, hoc capitulum celebrantibus, contentationum nomine dandos esse per florenos triginta polonicales, exclusis aliis solitis obventionibus, per dnum procuratorem solvendis.

³⁶ Szymon Opolski, ostarzysta kolegiaty w Łowiczu, następca na notariacie kapitulnym ks. Macieja Nissenusa (z Nysy?), który rozpoczął pisanie tej księgi (k. tyt.).

³⁷ Po przyjęciu rocznej rachunkowości prokuratora Mikołaja ze Skierniewic, kapituła wybrała na kolejną kadencję kanonika Tomasza Ciszewskiego.

³⁸ Na stanowisko skarbcowego, oddzielone od urzędu prokuratora, wybrali prałaci i kanonicy zastępowego Mikołaja ze Skierniewic.

³⁹ Nakwasy, młyn wodny kapituły nad rzeką Skierniewką, niedaleko folwarku Mysłaków w pow. sochaczewskim.

Sabb. d. 15 iulii in capitulo particulari.

[185] s. 108. *Petitio rectoris scholae*. Discretus Gregorius Goliński⁴⁰ artium baccalaureus et scholae ad Ecclesiam Collegiatam Beatissimae Virginis Mariae Loviciensis senior, spe promotionis altioris ductus, relicto loco suo sufficienti substituto, ut asseruit actu magistro, illo tamen neque Venerabili Capitulo, neque dno praeposito⁴¹ praesentato, petiit sibi licentiam Cracoviam abeundi per reverendos dominos concedi. Domini attento eo, quod regimen et cura scholae ad dnum praepositum huius ecclesiae ex primaeva fundatione spectet, et constituto ipsis nullum dominorum residentium per dnum praepositum in partem curae in absentia sua assumptum esse, eundem baccalaureum pro impetranda huiusmodi facultate ad dnum praepositum Varsaviam remiserunt atque, ut praefatum substitutum sive V. Capitulo sive dno praeposito praesentet, eidem mandaverunt.

[186] s. 111. *De sacristia*. Domini, vocatis ad sui praesentiam sacristianis, eos monuerunt, ut mundiciem in sacrario servent, vestesque sacras ac omnem supellectilem ecclesiasticam cultius, quam soliti sunt, complicant, thesaurum sub tempus egressus utriusque ipsorum ex ecclesia semper clausum habeant.

[187] s. 112—113. *Deputatio ad denuntiandam bannitionem Ezechielis Tarnowski*⁴².

[188] s. 115—116. *De contentationibus*. Domini ordinaverunt singulis confratribus, praesenti generali capitulo interessentibus, contentationes dandas per florenos triginta tres polonicales, exclusis anniversariis aliisque obventionibus capitularibus et distributionibus quotidianis, atque unius septimanae duplicatis refectionibus — —.

Annus 1618

Sabb. Magno, d. 14 aprilis in capitulo particulari:

[189] s. 116—117. *Receptio rdi dni Ioannis Garwaski*⁴³ in custodem.

F. 4, d. 6 iunii in capitulo generali Smae Trinitatis:

[190] s. 118—119. *Tractanda ab illmo dno archiepiscopo proposita*.

[191] s. 119—122. *Sequuntur responsa Venerabilis Capituli*.

[192] s. 122—123. *Petita V. Capituli ad illustrissimum*.

⁴⁰ Grzegorz Goliński bak. sztuk wyzw., rektor szkoły kolegiackiej w Łowiczu.

⁴¹ Prepozytem kapituły łowickiej był w l. 1609—1631 Andrzej Baranowski h. Jastrzębiec (Wieteska, jw. s. 54—55).

⁴² Ezechiel Tarnowski h. Rola, krewny zmarłego w 1604 r. arcybpa gnieźnieńskiego Jana.

⁴³ Jan Garwaski h. Grzymala, prałat kustosz łowicki w l. 1618—1633 (Wieteska, jw. s. 58).

[193] s. 123. *Quietatio et electio procuratoris* ⁴⁴.

[194] s. 124. *De solvendis refectionibus retentis*. Domini refectiones quartualis Sanctissimae Trinitatis, dominis residentibus retentas, ante omnia per dnum procuratorem solvendas esse decreverunt.

[195] s. 126—127. *Super propositione dni [Ioannis] Moszyński de impensis aedificii campanilis*.

[196] s. 130—131. *De reformatione sacristiae*. Reverendi domini ab illmo dno archiepiscopo moniti, in quantum exiles et multis expensis distracti mensae reditus permittent, tam reformationem sacristiae, quam reservaculorum supellectilis sacrae et supplementum apparatus procurabunt. Tecis igitur antiquioribus amotis, reservaculum aptum, in quo pretiosiores apparatus appendi possint, alia vero minora pro calicibus, bene tamen clausa, comparari et pavimento fornicis sacrarii elevari procurabit dnos procurator.

[197] s. 131. *De ratione contentationum in generalibus capitulis solvendarum*. Cum inter alia illmus dnos archiepiscopus feliciter modernus, pro suo paterno et benignissimo erga istam ecclesiam et Ven. Capitulum affectu, libenter videret, ut quantum fieri maxime posset plures reverendi domini circa hanc ecclesiam residerent, et pro generalibus capitulis frequentiores adessent. Eamque ob causam sua celsitudo postulasset, ut certa quota proventuum Ven. Capituli designaretur et separaretur perpetuis temporibus pro solvendis contentationibus, et exaequo partiendis inter reverendos dominos in generalibus capitulis interessentes. Cupientes reverendi domini illmo principi suo ad suae celsitudinis in praesenti generali capitulo proposita debitam satisfactionem dare, matura super hoc deliberatione praehabita, unanimi consensu decreverunt et ex auctoritate illmi dni archiepiscopi, domini sui clementissimi ordinarunt et statuerunt, ut amodo pecunia pro decimis in Świeryż, Duplice, Patoki et Sierzchów, atque ex arenda advocatae in Mokra ⁴⁵ ad hunc effectum separata censeatur. Ex qua pecunia debent praedictae contentationes, in generalibus capitulis singulis reverendis dominis quattuordecim capitularibus interessentibus, per marcas quindecim numerari et in effectu persolvi. Et si quid ex supradictis decimis et arenda in Mokra defuerit, ordinarunt domini, ut procurator mensae pro tempore existens reliquum ex censibus suppleat. Insuper ordinarunt reverendi domini, ut si quando aliquis ex reverendis dominis non interfuerit in generali capitulo, illius absentis portio inter praesentes dominos exaequo dividatur.

⁴⁴ Na rok następny wybrano kanonika Ciszewskiego.

⁴⁵ Patoki w par. Kompina, pow. gabińskim i Sierzchów na terenie par. Bednary w pow. sochaczewskim — wsie kapitulne. Inne z wymienionych tu miejscowości objaśniono powyżej.

F. 5, d. 8 novembris in capitulo particulari:

[198] s. 133—135. *Receptio [et] installatio dni Ługowski* ⁴⁶.

Sabb. d. 17 novembris in capitulo particulari:

[199] s. 135—136. [*Iuramentum dni Ługowski*]. Coram praenominatis reverendis dominis capitulariter congregatis personaliter constitutus rduus dnus Ioannes Ługowski cancellarius Crusviciensis, de canonicatu et praebenda huius ecclesiae Złaków Ecclesiastica ⁴⁷ — — provisuus, satisfaciendo statuto capitulari huius ecclesiae, quod disponit canonicum ad stallum in choro, locum et vocem in capitulo admittendum non esse, antequam propria in persona coram Capitulo professionem fidei et iuramentum de observandis statutis ac consuetudinibus emittat. Praeterea ratificando cautionem per ven. Adrianum a Grabów ⁴⁸ huius ecclesiae vicarium, procuratorem suum coram capitulo particulari die octava mensis et anni praesentium celebrato, circa adeptionem possessionis praefati canonicatus et praebendae praestitam, propria in persona professionem fidei emisit, atque iuramentum corporale de observandis statutis et consuetudinibus ecclesiae istius, tactis manu dextra sancti Evangelii scripturis, in praesentia dominorum suprascriptorum praestitit.

F. 2, d. 10 decembris in capitulo generali Conceptionis BMV:

[200] s. 137—139. *Tractatus ab illmo et rmo dno archiepiscopo propositi*.

[201] s. 139—143. *Sequuntur responsa Capituli super tractatibus ab illustrissimo propositis*.

[202] s. 143. *Petita nonnulla nomine Capituli referent ore domini canonici, ad id deputati, illmo et rmo dno archiepiscopo — —*.

[203] s. 145. *De quota fundi anniversarii*. Ordinaverunt domini et praesenti decreto ordinant, ut deinceps Venerabile Capitulum ad nullum sese peragendum anniversarium obliget, quod saltem centum florenorum polonicalium summam non contineat.

[204] s. 145. *De tempore aperiendi capituli [generalis]*. Ordinaverunt et praesenti decreto ordinant domini in posterum generalia capitula matutino tempore ipsis diebus festis Conceptionis Beatissimae Virginis et feria tertia Pentecostes aperienda esse: ita tamen, ut iisdem diebus post apertionem capituli a tractatibus abstineatur.

[205] s. 146. *De anniversario dni [Francisci] Lipski*.

⁴⁶ Jan Ługowski dr ob. prawa, m.in. kanonik łowicki w l. 1618—1632, archidiacon 1632—1641 (*Wieteska, jw. s. 58—59*).

⁴⁷ *Wieś parafialna Złaków Kościelny na obszarze archidiaconatu łowickiego*.

⁴⁸ *Adrian z Grabowa, wikariusz kolegiaty łowickiej*.

Annus 1619

Sabb. d. 27 aprilis in capitulo particulari:

[206] s. 149—150. [*Intimatio visitationis generalis Ecclesiae Collegiatae Loviciensis*].

[207] s. 150—154. *Articuli ab illmo [dno archiepiscopo] Venerabili Capitulo in visitatione dati.*

[208] s. 154—162. *Responsum V. Capituli — ad articulos — suprascriptos —*

F. 3, d. 21 — f. 4, d. 22 maii in capitulo generali Smae Trinitatis:

[209] s. 163. *Quietatio et electio procuratoris*⁴⁹.

[210] s. 164. *Refectiones retentae solvendae.* Reverendi domini retentae dominorum, circa ecclesiam residentium, quartualis Sanctissimae Trinitatis refectiones mandarunt rdo dno procuratori imprimis et ante omnia persolvere omnibus, quibus illae debentur.

[211] s. 164—165. *De thesauro Montis Pietatis.* Thesaurum Montis hactenus sub cura Venerabilis Capituli, ob intermissam a compluribus annis Fraternitatem Misericordiae, existentem (adpraesens vero eadem fraternitas, opera rdi dni Sebastiani Rostkovii, novo ex Urbe⁵⁰ privilegio cum licentia illmi dni loci ordinarii excitata, existat) senioribus eiusdem fraternitatis in proxime futura generali congregatione eligendis reddendum decreverunt. Quibus curae erit, ut quotiescumque ex eodem thesauro pecunia pro necessitatibus fraternitatis et inopia proborum hominum, in paupertatem redactorum, sublevanda, sumenda foret, semper id cum scitu unius praelatorum vel canonicorum circa ecclesiam continuo residentium fiat.

[212] s. 165. [*Quietatio et*] *electio thesaurarii*⁵¹.

[213] s. 167. *De iucundo ingressu.* Reverendi domini auctoritate praesentis generalis capituli ordinaverunt, ut omnes tam praelati, quam canonici, in hanc ecclesiam vacatione occurrenti recipiendi, exnunc et in posterum temporibus perpetuis circa receptiones suas praelati quidem viginti, canonici vero decem polonicales florenos ratione iucundi ingressus persolvant.

[214] s. 169. *Vitrici instituendi.* Committitur particulari capitulo, ut vitricos instituat.

[215] s. 169. *Declaratio privilegii capellae Tarnovianae.* Pro facienda declaratione privilegii capellae Tarnovianae reverendi domini ad illustrissimum distulerunt, ut potius illa celsitudo auctoritate sua declaret,

⁴⁹ Po raz trzeci kanonik Tomasz Ciszewski.

⁵⁰ Z Rzymu.

⁵¹ Powtórnie kanonik Mikołaj ze Skierniewic.

utrum argenti ac aliae supellectilis ecclesiae, per rimum olim dnum Tarnowski⁵² archiepiscopum tam ad ecclesiam, quam etiam capellam Tarnoviānam legatae, solum dispositio, insimul et usus eiusmodi supellectilis ad ecclesiam et Venerabile Capitulum pertinere debeat.

Sabb. d. 1 iunii in capitulo particulari:

[216] s. 171. *Deputatus ad iudicia Gostinensia*⁵³. Reverendi domini dnum Ioannem Garwaski custodem, confratrem suum, nomine totius Capituli, in certis causis in proxime futuris iudiciis Gostinensibus, Ven. Capitulo cum censitis intercedentibus, pro delatore cum syndico [Ujazdowski] deputaverunt.

F. 4, d. 21 augusti in Arce Loviciensis:

[217] s. 172—186. [*Decretum reformationis ex visitatione Insignis Ecclesiae Collegiatae*]⁵⁴.

[218] s. 186—188. *Sequuntur ordinationes de reparandis domibus dominorum*⁵⁵.

Sabb. d. 16 novembris in capitulo particulari:

[219] s. 193—194. *Receptio rdi dni Gembicki*⁵⁶.

Dom. d. 8 — f. 2, d. 9 decembris in capitulo generali Conceptionis BMV:

[220] s. 195—197. *Tractanda ab illustrissimo proposita.*

[221] s. 198—200. *Responsa Venerabilis Capituli.*

[222] s. 200—202. *Petita eiusdem Capituli ad illmam celsitudinem suam interponenda.*

[223] s. 202. *De absolvendis missis profestis diebus.* Statuerunt domini vigore praescripti ordinationis illustrissimi, ut quilibet dominorum praelatorum et canonicorum in sua septimana vespervas utrasque tam dominicis, quam festis diebus absolvat, praeterea excepta dominica, ad normam aliarum ecclesiarum, profestis diebus duo sacra cantata, illis nempe, quibus festum maius duplex aut minus duplex occurrit, celebret. Quodsi nullum festum in septimana occurrat, feriam tertiam et quintam pro absolvendis praefatis missis assignaverunt.

[224] s. 204. *De doctrina catechistica.* Reverendi domini inhaerendo ordinationibus illustrissimi, in quibus continetur, quatenus diebus dominicis et festis, tempore pomeridiano, populus rudior in doctrina catechistica per dominos praedicatores ecclesiae istius instruat: certis ducti

⁵² Jan Tarnowski h. Rola, arcybiskup gnieźnieński i prymas w r. 1604.

⁵³ Sądy ziemi gostynińskiej w województwie rawskim.

⁵⁴ Publikowany w III rozdziale niniejszych statutów jako dokument 1.

⁵⁵ Drukowane w IV rozdz. tych statutów jako dok. 7.

⁵⁶ Andrzej Gembicki h. Nałęcz, m.in. kanonik łowicki w l. 1619—1621 (Wieżeska, jw. s. 59).

rationibus decreverunt et magistro scholae serio iniunxerunt, ut ad normam aliarum scholarum iuventutem ad erudiendum sibi traditam in doctrina praefata exerceat, et eandem per pueros bene informatos, dictis diebus et temporibus, voce intelligibili ante exhortationes dominorum praedicatorum consuetas in praesentia populi recitare faciat.

[225] s. 204—205. *De non propinanda cerevisia in domibus dominorum.*

[226] s. 208. *Vicarii admoniti officii.*

[227] s. 208. *Deputati ad celsissimum cum responsis [et postulatis].*

Annus 1620

F. 3, d. 9 — f. 4, d. 10 iunii in capitulo generali Smae Trinitatis:

[228] s. 216—218. *Articuli ad tractandum ab illustrissimo propositi.*

[229] s. 218—221. *Sequuntur responsa Venerabilis Capituli.*

[230] s. 221—222. *Petitum Ven. Capituli.*

[231] s. 223. *Quietatio et electio procuratoris*⁵⁷.

[232] s. 223—224. *De solvendis retentis refectionibus.* Reverendi domini refectioes retentas quartualis praeteriti Sanctissimae Trinitatis, dominis residentibus per dnum procuratorem retentis, solvendas esse decreverunt. Reliquum vero, si quid ad persolutionem earundem desideretur, ex proventibus supplebit.

[233] s. 224. *De reparatione domorum [capitularium].*

[234] s. 224—224 bis. *De absolvendis missis profestis diebus.* Decretum praeteriti generalis capituli de absolvendis iuxta ordinationes illustrissimi missis septimanalibus diebus profestis suo in robore [domini] conservarunt, ea tamen declaratione adhibita, ut quoties intra aliquam septimanam missa votiva, ad quam decantandam hebdomadarius teneretur, inciderit, censeatur in numero missarum ex ordinatione praescriptarum. Qui quidem hebdomadarius ultra tres florenos, ratione hebdomadae vigore ordinationum sibi debitos, decem grossos pro decantatione cuiuslibet missae percipiet. Porro quantum attinet vicarios, hebdomadario ad sacrum missae sacrificium ministrantes, his duobus decem grossos, sacristianis vero sex domini per hebdomadarium dandos esse laboris ergo decreverunt. Magister vero scholae tribus, organarius tribus et cantor duobus grossis, prout ex antiquo, a domino officiante gaudeant.

[235] s. 226. *Declaratio decreti de lignis.*

F. 2, d. 12 octobris in capitulo particulari:

[236] s. 232—233. *[Ad synodum dioecesanam deputati].* Adm. reverendi domini ad comparendum nomine Venerabilis Capituli in synodo

⁵⁷ Po trzeciej kadencji Tomasza Ciszewskiego wybrano kanonika Jana Ługowskiego.

dioecesana, per illum et rnum dnum Laurentium Gembicki archiepiscopum Gnesnensem in diem crastinam, videlicet tredecimam mensis octobris indicta, cum continuatione sequentium dierum, in Ecclesia Collegiata Loviciensis celebranda⁵⁸, eandemque synodum celebrandam et in ea de quibuscumque negotiis in ipsa synodo proponendis tractandum et consultandum, decreta eiusdem synodi necessitati et utilitati Ecclesiae Dei proficua laudanda et acceptanda, constituerunt et deputaverunt omnibus melioribus modo, via etc. in veros ac legitimos Ven. Capituli procuratores adm. rdos dnos Andream Baranowski praepositum, absentem et Sebastianum Rostkovium i.u. doctorem, praesentem et onus acceptantem, collegas et fratres suos, utrumque in solidum ad exsequenda praemissa praecavendumque, ne quod ecclesiae huic et Capitulo praeiudiciale decernatur et in omnibus, quae praeiudicialia fore censuerint, ad generale capitulum eiusdem ecclesiae collegiatae rem deferri obtineant, omniaque et singula, quaecumque necessaria et opportuna ecclesiae huic et V. Capitulo fore, perspexerint, faciant et exsequantur.

F. 3, d. 8 — f. 4, d. 9 decembris in capitulo generali Conceptionis BMV:

[237] s. 238. *De missa votiva illmo dno archiepiscopo fundata.*

[238] s. 240. *De pulsu pro anniversariis dominorum faciendo.* Reverendi domini mandarunt campanatori, ut pulsum pro anniversariis dominorum citius, quam consuevit, nimirum tum temporis, quando in missa votiva Sanctissimae Trinitatis, in capella Tarnoviana decantari solita, evangelium inchoatur, faciat.

[239] s. 241. *De exsequiis pro defunctis in bello Moldaviae⁵⁹ absolvendis.* Reverendi domini ad mandatum celsitudinis suae illustrissimae exsequias mortuorum pro illis, qui nuper in bello Moldaviae pro patria gloriose occubuerunt, feria secunda proxime ventura, una cum clero ecclesiae istius absolendas esse, decreverunt.

Annus 1621

F. 3, d. 1 — f. 4, d. 2 iunii in capitulo generali Smae Trinitatis:

[240] s. 246—247. *Quietatio et electio procuratoris⁶⁰.*

[241] s. 247. *Contributio solvenda.* Reverendi domini contributiones publicas tam in comitiis Regni generalibus⁶¹, quam donativum, quod

⁵⁸ Synod archidiecezalny gnieźnieński, o którym mowa, odbył się w kolegiacie łowickiej w dniach 13—15 października 1620 r.

⁵⁹ Nawiązanie do klęski Polaków pod Cecorą w październiku 1620 r.

⁶⁰ Kanonik Ługowski wybrany prokuratorem na rok następny.

⁶¹ Mowa o sejmie zwyczajnym obradującym w Warszawie pomiędzy 3 listopada a 11 grudnia 1620 r.

nuper in synodo provinciali Petricoviensi⁶² celebrata, pro occurrentibus Reipublicae necessitatibus a clero concessum est, ex thesauro pecuniae caeci solvendas decreverunt.

[242] s. 256—257. *De solvendis retentis refectioibus*. Deficiente mensae pecunia pro solvendis retentis refectioibus et contentationibus capitularibus, rdus dnus procurator e pecunia pro arenda villae Boczki ab illro et magnifico dno castellano Rogozinensi⁶³ percepta supplebit, quantum in solutionem praemissarum opus fuerit.

Sabb. d. 19 iunii in capitulo partiali:

[243] s. 259—260. *Receptio rdi dni Dąbski*⁶⁴.

F. 4, d. 8 — f. 5, d. 9 decembris in capitulo generali Conceptionis BMV:

[244] s. 264. *De missa votiva Sancti Spiritus*. Reverendi domini auctoritate praesentis generalis capituli, consuetudini Almae Ecclesiae Metropolitanae Gnesnensis inhaerendo, unanimi consensu decreverunt et decreto praesenti decernunt, ut in posterum ante apertionem generalium capitulorum praemittatur sacrum de Spiritu Sancto, cantatum feria tertia Pentecostes post missam votivam Sanctissimae Trinitatis, in cappella rmi olim dni Tarnowski archiepiscopi singulis diebus decantari solitam. Die vero festo Immaculatae Conceptionis Virginis Sanctissimae post missam Rorate decantabitur idem sacrum per vicarios. A decantatione eius percipient offertorium, quod domini singuli sacro intere-sentes conferent. Et finita missa fiet apertio capituli per dnum praesidentem, a tractatibus tamen iisdem diebus domini supersedebunt.

[245] s. 264—265. *De coemeterio*.

[246] s. 268. *De colonis villae Boczki*⁶⁵.

[247] s. 269. *De vicariis*.

[248] s. 269—270. *De magistro scholae*.

Annus 1622

Sabb. d. 9 aprilis in capitulo particulari:

[249] s. 271—272. *Receptio rdi dni Rokicki*⁶⁶.

F. 3, d. 17 — f. 4, d. 18 maii in capitulo generali Smae Trinitatis:

⁶² Cytowanie synodu prowincjalnego odbytego 26 kwietnia 1621 r. w Piotrkowie.

⁶³ W tym czasie kasztelanem rogozińskim był Jan Orzelski h. Dryja, zm. w 1623 r.

⁶⁴ Daniel Dąbski h. Godziemba był kanonikiem łowickim w l. 1621—1629 (Wieteska, jw. s. 59).

⁶⁵ Boczki, wieś na terenie parafii kolegiackiej w Łowiczu.

⁶⁶ Jerzy Rokicki h. Rawicz, kanonik łowicki w l. 1622—1637 (Wieteska, jw. s. 59—60).

[250] s. 273: *Quietatio et electio procuratoris* ⁶⁷.

[251] s. 273. *Refectiones retentae solvendae*. Retentas refectiones quar-
tialis currentis dominis ad ecclesiam residentibus et aliis, si quibus
debentur, una cum aliis obventionibus capitularibus, ut dnus procurator
persolvat, eidem domini mandarunt.

[252] s. 274. *Declaratio iuramenti in ordine ad fraternam correctio-
nem praemittendi*. Cum in fraterna correctione id unum sit enitendum,
ut si quae a quopiam e reverendis dominis confratribus patrentur scan-
dala, sive ea a morum et vitae inhonestate, sive ab aliis excessibus ena-
scantur: ea ita per fraternam correctionem emendentur et amoveantur,
ut tamen fraternae caritatis vinculum illaesum omnino servetur, neque
odiis et inimiciis inter reverendos dominos confratres ulla deinceps
pateat occasio. In praesentis generalis capituli decreto firmiter statue-
runt, ut ad ea, quae in forma prioris iuramenti ante fraternam correc-
tionem praemittendi sunt expressa, haec etiam apponantur:

Quod nimirum in detegendis deferendisve alter alterius excessibus
nullo odio neque rancore ducatur. Quodve eos dumtaxat excessus
fraternos deferre debeat, quos non per viam omnino secretam, neque
leviorum hominum vanis rumoribus vel detractionibus, sed a perso-
nis ad minus quattuor bonae famaе et fide iudicio suo de fama dignis
publica referentibus intellexerit.

[253] s. 274. *De praesidentia in capitulo praelati non presbyteri*.
Reverendi domini, inhaerendo consuetudini aliarum ecclesiarum, aucto-
ritate praesentis generalis capituli statuerunt, ut in posterum, quoties
praesidentia in capitulo ad eum praelatum venerit, qui actu presbyter
non sit, tum non ille, sed sequens praelatus aut senior canonicus capitulo
praesideat.

[254] s. 275. *De calculo faciendo*. Decreverunt domini, ut in posterum
distributionum quotidianarum calculus fiat sabbato ad feriam sextam
currentis hebdomadae inclusive.

[255] s. 275. *Fabrica coemeterii unde perficienda*.

[256] s. 278. *De rationibus faciendis*. Rationes capellae Tarnovianae
et provisorum Hospitalis Misericordiae, tum et capellae Boczkovianae
praesens generale capitulum partiali capitulo mandat accipiendas.

[257] s. 282. *Vicarius a decantatione missae votivae de Sancto Spiritu
salarium decretum*.

Sabb. d. 30 iulii in capitulo partiali:

[258] s. 288—290. *Receptio rdi dni Kunicki* ⁶⁸.

⁶⁷ *Posiedzenie generalne wybralo kanonika Ługowskiego na trzecią kadencję.*

⁶⁸ *Wacław Kunicki h. Bończa był kanonikiem łowickim w l. 1622—1653 (Wie-
teska, jw. s. 60—61).*

F. 5, d. 8 — f. 6, d. 16 decembris in capitulo generali Conceptionis BMV:

[259] f. 6, d. 9 dec. s. 296—298. *De ordine cultus Divini tempore pestis et distributionibus dominorum.* Imminente virga furoris Domini, quam nobis comminatur propter peccata nostra, si forte faciem eius lacrimis et lamentis poenitentiae nostrae placare non potuerimus, et permiserit in civitatem Loviciensem plagam pestilentiae, quam David⁶⁹ rex ex tribus sibi propositis plagis quasi mitiorem elegit, malens incidere in manus Dei viventis, quam in manus hominum.— Imprimis ordinamus, ut quicumque de medio nostri confratres praelati et canonici in hac dioecesi prope ecclesiam hanc collegiatam, in qua beneficiati existunt, non in ulteriori quam quinque milliarium polonicalium distantia sub tempus pestis personaliter et continue manebunt, et in spatio duarum septimanarum quarumlibet sabbativis diebus in praedio Mysłakoviensi, vel certe in domo parochiali alicuius canonici ex iis, qui parochiales vicinas civitati Loviciensis obtinent, ad capitula particularia celebranda convenient, de bonoque ecclesiae huius statu et opportunis ei necessitatibus consultabunt, gaudeant distributionibus quotidianis.— Deinde vero, ut vicarii, penes quos cura animarum parochiae huic subiectarum deposita est, de medio sui collegii presbyteros ad minimum tres relinquunt penes ecclesiam residentes et curam animarum agentes, quibus ex proventibus mensae suae certum et liquidum redditum pro victu sufficienti relinquunt, florenos ad minimum tres polonicales pro qualibet persona ipsorum trium presbyterorum servientes, vel certe tantum ex victualibus, quantum pro ipsorum decenti sustentatione sufficient et valorem trium florenorum viritim pro qualibet illorum persona servientium adaequabunt. Habita porro ratione eorum trium presbyterorum, qui amore Dei et zelo salutis animarum circa hanc ecclesiam ad curam animarum gerendam remanebunt, si et in quantum cum adiutorio Altissimi ita elaboraverint, ut eorum operationes imprimis Altissimo placuerint, deinde vero apud homines laudem fuerint promeritae, ex mera liberalitate Venerabile Capitulum quinquaginta florenos polonicales illis promittit dandos et indubie largiendos in primo partiali vel generali capitulo, quod contigerit post sedatam eius pestilentiae plagam in hoc capitulari loco celebrari.

[260] s. 298—300. *Ordinatio census pro capella rmi olim Uchański⁷⁰ archiepiscopi spectantis.*

⁶⁹ Dawid, syn Jessego, drugi z kolei król izraelski w l. 1022—972 przed Chr.

⁷⁰ Arcybiskup gnieźnieński i prymas Jakub Uchański h. Radwan (1562—1581) polecił wybudować w kolegiacie własną kaplicę, która później nosiła nazwę św. Wiktorii.

[261] s. 300—301. *De area pro construendo xenodochio Sacerdotum pauperum.*

[262] s. 302. *De mundicie domorum canonicalium.* Reverendi domini de mundicie domorum antiqua reassumunt statuta et decreto praesenti decernunt, ne in posterum domini capitulares, si quibus pro necessitate contigerit domos suas restaurare seu collapsas de novo aedificare, loca ad usum beneficii naturae necessaria in facie domus confratris sibi vicini, sed in locis remotioribus exstruant sub poenis in statutis antiquis appositis.

[263] s. 303—304. *De salario adolescentum.* Reverendi domini, inhaerendo ordinationibus Capitulo huic datis, decreverunt et decreto praesenti decernunt, ut dnus procurator pro tempore existens reverendis dominis praelatis et canonicis, qui circa ecclesiam de anno in annum non resident, celebrationi vero capitulorum generalium interesse consueverunt, ex obventionibus illo tempore quemlibet dominum concernentibus tantum, quantum adolescentibus annui salarii debetur, florenum nimirum unum pro singulis quartualibus detrahat.

[264] s. 304. *Praesentia dominis concessa.* Reverendi domini de unanimi consensu singulis confratribus nunc interessentibus concesserunt praesentiam hinc usque ad feriam sextam proxime sequentem inclusive, diem videlicet decimam sextam mensis currentis decembris.

[265] s. 304—305. *Refectiones retentae solvendae.* Refectiones quartualis Sanctissimae Trinitatis dominis residentibus retentas reverendi domini dno procuratori solvendas esse decreverunt.

Annus 1623

F. 3, d. 6 — f. 4, d. 7 iunii in capitulo generali Smae Trinitatis:

[266] s. 307—308. *Puncta oblata nomine illmi et rmi dni archiepiscopi Venerabili Capitulo Loviciensis pro congregatione generali ad diem septimam iunii anno 1623.*

[267] s. 308—310. *Responsum ad puncta propositionis illmi principis et rmi dni Laurentii Gembicki — a Ven. Capitulo — datum.*

[268] s. 310—313. *Petita Venerabilis Capituli.*

[269] s. 313—314. *Quietatio et electio procuratoris*⁷¹.

[270] s. 318. *De iucundo ingressu.* Reassumendo decretum capituli generalis capituli decreverunt et decreto praesenti irrevocabiliter desessentesimo decimo nono celebrati de iucundo ingressu laudatum, reverendi domini, attenta hac in parte autione proventuum et redituum ex fundis dominorum capitularium provenientium, auctoritate praesentis generalis capituli decreverunt et decreto praesentis irrevocabiliter de-

⁷¹ Kapituła wybrała kanonika Ługowskiego prokuratorem po raz czwarty.

cernunt, ut omnes praelati nimirum et canonici in hanc ecclesiam occurrente vacatione recipiendi, exnunc et in posterum temporibus perpetuis, circa receptiones suas praelati quidem quadraginta, canonici vero viginti florenos polonicales ratione iucundi ingressus persolvant. Quae quidem pecunia iuxta ordinationes ex visitatione porrectas in paramenta ecclesiastica per dnum procuratorem Capituli converti debet.

[271] s. 318—319. *Deputati cum responsis ad illustrissimum.*

[272] s. 320. *De distributionibus septimanalibus.* Placuit reverendis dominis, ut distributiones septimanales singulis sabbatorum diebus fiant et solvantur dominis residentibus, si dnos procurator pro huiusmodi distributionibus pecuniam semper paratam habuerit.

[273] s. 320—321. *Amotio et receptio syndici.* Cum toties nobilis Adamus Ujazdowski, hactenus Venerabilis Capituli syndicus sit monitus capitulariter, ut in agendis promovendisque causis V. Capituli maiorem, quam antea, diligentiam adhiberet et census ac alios proventus, a tempore multo retentos, iure vindicaret, in sua nihilominus negligentia persisteret: ideo reverendi domini, providendo indemnitati proventuum mensae capitularis, eundem ab officio syndicatus amovendum esse decreverunt et in effectu amoverunt, atque ad recipienda ab eodem omnia et singula monumenta omnium causarum iuxta regestrum, in quocumque foro, cum quibuscumque personis vertentium, rcos dnos Ioannem Ługowski procuratorem, Danielelem Dąbski et Georgium Rokicki confratres deputaverunt.— Cum autem generosi Martini Załuski⁷² iudicis castrensis Loviciensis fidem, integritatem et in iure terrestri peritiam probatam commendatamque habeant, eidem munus hoc, licet absentem, acceptanti tamen contulerunt et in actorem omnium singularumque causarum capitularium, cum plenaria facultate et potestate, elegerunt, cum insignatione salarii annui quadraginta florenorum polonicalium.

[274] s. 321. *De obventionibus capitularibus.* Decreverunt domini, ut distributiones et obventiones capitulares, eae potissimum, quae reverendis dominis capitulo generali Conceptionis Sanctissimae Virginis interessentibus debentur, nonnisi praevis quietationibus a singulis dominis recipiendis in posterum distribuantur.

F. 6, d. 8 — sabb. d. 9 decembris in capitulo generali Conceptionis BMV:

[275] s. 323—325. *Responsum Venerabilis Capituli illustrissimo principi una cum certis petitis — datum.*

[276] s. 327. *De vicariis absentantibus se ab ecclesia.*

[277] s. 327. *De autione refectionum et aliarum obventionum capitularium.* Auctionem refectionum et aliarum obventionum capitularium

⁷² Marcin Załuski h. Kościeszka, sędzia grodzki (arcybiskupi) w Łowiczu.

distulerunt reverendi domini hinc ad futurum generale Sanctissimae Trinitatis capitulum; siquidem huiusmodi auctio fieri non potest, nisi praevia ratione et calculo omnium proventuum, qui in praedicto capitulo generali singulis annis per dnum procuratorem protunc existentem deducitur.

[278] s. 328. *Acta et decreta non immutantur.* Reverendi domini, antiquis statutis capitularibus inhaerendo, decreverunt et decreto praesenti decernunt, ut acta et decreta generalium capitulorum, post factam conclusionem capituli, manu adm. rdi dni protunc capitulo praesidentis, ante conclusionem capituli relecta, in manuali per notarium descripto subscribantur et initio sequentis generalis capituli relegantur.

[279] s. 328—329. *Intercedendum pro vicariis.*

[280] s. 329. *Sacristiano salarium auctum.*

[281] s. 330. *De distributionibus septimanalibus tempore Adventus et Quadragesimae*⁷³.

[282] s. 332. *Praesentia dominis concessa.*

[283] s. 332—333. *Deputati ad illustrissimum cum petitis Venerabilis Capituli.*

[284] s. 333. *De cuiuscumque in hac ecclesia altaris vacatione.*

[285] s. 333. *Calcanti salarium auctum.*

**[Liber V¹: Acta, constitutiones et decreta Venerabilis Capituli Lovi-
ciensis ab anno 1624 ad annum 1636].**

Sygnatura: AKŁ, księga idealna 5, realna 2.

Annus 1624

Feria 3, die 28 — f. 4, d. 29 maii in capitulo generali pro festo Sanctissimae Trinitatis:

[286] strona 1. *Apertio capituli.*

[287] s. 2. *Quietatio et electio procuratoris*².

[288] s. 2—3. *Declaratio vesperarum capitularium.* Declarat praesens generale capitulum vesperas feriae secundae Pentecostes quoad obventiones capitulares debere intelligi, et perpetuis temporibus pro primis vesperis capitularibus censi. Ut sicut feria tertia Pentecostes missa

⁷³ Z powodu wyblakłego pisma nie drukuję uchwał kapitułnych zapowiedzianych w nagłówkach 281—282, 284.

¹ Księga bez tytułu, który powyżej nadałem. Na górze s. 1, nad początkiem tekstu, kan. Janicki nadpisał w poł. XVIII w. „3”, albowiem tom ten był wtedy trzecim z kolei istniejącym.

² Kanonik Jan Ługowski wybrany prokuratorem na piątą kadencję.

capitularis de Spiritu Sancto, inhaerendo decreto in capitulo generali Conceptionis Sanctissimae Virginis anno millesimo sescentesimo vigesimo lato, immediate ante apertionem capituli cantatur, ita etiam vesperae capitulares praecedant.

[289] s. 3. *De consolationibus festorum Pentecostes.* Cum inter festa sollemniora, videlicet Natalis Domini et Paschatis, festa Pentecostes computentur, et quemadmodum pro prioribus reverendi domini protunc ad ecclesiam praesentes certis gaudent consolationibus: decrevit praesens generale capitulum et decreto praesenti decernit, ut in posterum omnibus et singulis reverendis dominis, die dominico Pentecostes officiis Divinis antemeridianis in ecclesia interessentibus, dentur consolationum nomine floreni quinque.

[290] s. 4. *De augendis consolationibus matutinalibus.* Ordinarunt domini, ut abhinc in posterum reverendis dominis, qui precibus matutinalibus tam dominicis, quam festis diebus intererunt, pro huiusmodi interessentia singulis pro qualibet vice grossi sex cedant.

[291] s. 4. *De comparandis paramentis ecclesiasticis.*

[292] s. 4—5. *Auctio distributionum septimanalium.* Reverendi domini, considerata praesenti rerum victualium caritate, cumque plures quam antea reverendi domini circa ecclesiam residere solent, et habita informatione dni procuratoris cauditisque rationibus, quod proventus mensae capitularis pro auctione distributionum septimanalium sufficient: inhaerendo decreto praeteriti generalis capituli, decreverunt et auctoritate praesentis generalis capituli decernunt augendas esse distributiones huiusmodi, ita videlicet, ut pro generalibus capitulis Sanctissimae Trinitatis et Conceptionis Beatissimae Virginis, in Quadragesima et tempore Adventus Domini nomine distributionum praefatarum floreni sexaginta inter praesentes dominos et ad ecclesiam residentes, reliquis vero anni temporibus quadraginta in singulas septimanas exnunc dividantur.

[293] s. 8. *Deputati ad adm. rdum dnium praepositum Gnesnensem*³.

[294] s. 10—11. *Contentationes generalis capituli pro rata temporis inter interessentes dividendae.* De contentationibus capitularibus pridem laudatis, quae in generalibus capitulis inter interessentes confratres dividi debent et solent, talem distributionem fieri debere in posterum reverendi domini unanimi consensu declaraverunt, ut sicut absentium a generali capitulo portio praesentibus accrescit, ita etiam quicumque confrater absens fuerit ab aliqua sessione generalis capituli, careat sorte praedictarum contentationum pro rata portione sessionis absentiae suae, eademque sors, qua absens privatur, inter praesentes cedere debeat.

[295] s. 18. *Conclusio capituli.*

³ *Prepozytem gnieźnieńskim był wtenczas prałat Andrzej Szoldrski.*

Dom. d. 8 — f. 5, d. 12 decembris in capitulo generali Conceptionis SMV:

[296] s. 24. *Apertio capituli.*

[297] s. 24—27. *Anniversarium olim gnosi dni Tarnowski⁴ vexilliferi terrae Lanciciensis et eius coniugis.*

Annus 1625

F. 3, d. 20 — sequentibus maii in capitulo generali Smae Trinitatis:

[298] s. 30—31. *Quietatio et electio procuratoris⁵.*

[299] s. 34. *Declaratio decreti pro peste laudati.* Adm. reverendi domini, reassumendo decretum de ordine cultus Divini tempore pestis peragendi et distributionibus dominorum anno millesimo sescentesimo vigesimo secundo in generali capitulo Immacolatae Conceptionis Beatissimae Virginis laudatum, declararunt non teneri reverendos dominos capitulariter congregari in spatio duarum septimanarum, nisi in evidenti necessitate ecclesiae per dnum procuratorem avisati fuerint, sed debere convenire prima die festo celebri non impedita, alias sequenti die cuiuslibet mensis.

[300] s. 36. *De augendis refectionibus et contentationibus.* Adm. reverendi domini, inhaerendo praeteritorum generalium capitulorum decretis de auctione distributionum septimanalium aliarumque obventionum capitularium laudatis, attenta adpraesens auctione proventuum mensae capitularis et considerata praesenti tempore rerum victualium nimia caritate, unanimi animorum sententia decreverunt et decreto praesenti decernunt huiusmodi distributiones et contentationes augendas fore et esse, ita nimirum, ut ordinarie pro refectionibus septimanalibus quinquaginta, tempore autem Quadragesimae, Adventus Domini et sub tempus generalium capitulorum septuaginta floreni distribuantur. Contentationum vero nomine singulis reverendis dominis capitulis generalibus interessentibus viginti marcae dentur, salvis accrescentiis absentium a capitulis generalibus, quae inter praesentes reverendos dominos cedere debent.

[301] s. 38. *Pavimentum chori in ecclesia reparandum.*

[302] s. 38—39. *Notario salarium auctum et sacristianis a decantatione anniversariorum.*

F. 4, d. 30 iulii in capitulo partiali:

[303] s. 39—41. *De residentia vicariorum sub tempus pestis circa ecclesiam.*

[304] s. 41. *Quartualia psalteristis solvenda.*

⁴ *Marcin Tarnowski h. Rola i jego żona Agnieszka ze Stupa.*

⁵ *Po Ługowskim wybrano na prokuratora kan. Wacława Kunickiego.*

[305] s. 41. *Architecto floreni 70 dandi.*

F. 4, d. 1 octobris (in capitulo partiali) in praedio Myslakoviensi (tempore pestis):

[306] s. 42. [*Assignatio diei pro sequenti capitulo*]. Quoniam dies prima mensis novembris, qua domini pro capitulo particulari convenire debent, celebritati Sanctorum Omnium dicata erit et dies dominicus subsequatur, post hunc dies Commemorationis Omnium Fidelium Defunctorum, diem quartam eiusdem mensis pro dicta congregatione assignarunt.

[307] s. 42—43. *Gratia amicorum dicta tempore pestis non concedenda.* Adm. reverendi domini tractantes de gratia capitulari vulgo amicorum appellata, utrum ea domini capitulares sub tempus pestis, qui in longiori quam quinque milliarum distantia a civitate Loviciensi residentiam habent, gaudere possint et valeant, mutuis imprimis super eo negotio colloquiis et consultationibus praehabitis, atque eo vel potissimum considerato, quod gratia huiusmodi in ordinationibus per p.m. olim dnum Laurentium Gembicki⁶ archiepiscopum Gnesnensem, ex visitatione ecclesiae collegiatae Venerabili Capitulo intimatis et datis, non nisi dominis per maiorem partem anni continuo circa ecclesiam residentibus et officiis Divinis interessentibus ex causa, ne ipsis continua residentia adeo non sit onerosa, ut possint sibi singulis annis sumere dies certos recreationis, sive, ut vocant, amicorum cum participatione distributionum concessa sit: decreverunt et decreto praesenti decernunt nulli prorsus reverendorum dominorum sub tempus pestis tam in longiori quam quinque milliarum a civitate Loviciensi, quam etiam propinquiori distantia residentibus. Multo minus iis, qui circa similes collegiatas ecclesias beneficia obtinent et distributionibus sive obventionibus solitis capitularibus gaudent, praetactam gratiam concedendam fore et esse, cum ea quilibet dominorum non nisi cum evidenti scrupulo conscientiae ex causa allegata nec aliter gaudere queat et possit.

[308] s. 43. *Residentiam, ubi quicumque dominorum sub tempus pestis agat, per litteras significet.* Adm. reverendi domini obviando quibusdam ambiguitatibus, quae inter dominos singulis primis diebus cuiuslibet mensis sub tempus pestis, adpraesens Lovicia grassantis, in curia Myslakoviensi fieri solitis, occasione residentiae eveniunt, nec in posterum fient, taliter ordinarunt: ut quicumque dominorum legitima aliqua causa prima die alicuius mensis congregationi interesse non possit, de sua residentia dominos pro illa die, qua ipse absens fuerit, capitulariter congregatos per litteras certiores faciat. Quodsi secus quispiam dominorum fe-

⁶ Dekret arcybpa Gembickiego figuruje jako dokument pierwszy w III rozdziale nin. statutów.

cerit, praesentia, quae illum concerneret, ob ignorantiam residentiae ipsius carebit.

F. 3, d. 4 novembris (in capitulo partiali) in praedio Mysłakoviensi (sub tempus pestis):

[309] s. 44. *De tempore celebrandi capituli generalis pro festo Conceptionis Sanctissimae Virginis proxime imminentis.* Tractantes domini de tempore et loco celebrandi capituli generalis pro festo Conceptionis Smae Virginis proxime imminentis, cum nulla, quare in aliud tempus differri debeat iusta subsit causa, unanimiter statuerunt et decreverunt non esse differendum, nec alibi quam in possessionibus capitularibus, illis videlicet, quas protunc beneficio Divino ab infectione pestis fore, contigerit celebrandum, non obstante clausula in decreto generalis capituli pro festo Conceptionis anno millesimo sescentesimo vigesimo secundo celebrati pro peste laudato (ut domini in domum parochialem alicuius praelati vel canonici ex iis, qui parochiales vicinas civitati Loviciensis obtinent, conveniant) apposita. Porro celebritates seu sollemnitates ante celebrationem generalium capitulorum praemitti solitae committuntur privatis dominorum devotionibus in ecclesiis, quibus adpraesens ratione residentiae iure parochiae subsunt, absolvendae.

F. 2, d. 8 — f. 3, d. 9 decembris in capitulo generali Conceptionis SMV, in curia praedii Mysłakoviensis sub tempus pestis Lovicii tum saevientis.

[310] s. 47—48. *Declaratio decreti anno 1622 pro peste laudati.* Adm. reverendi domini, reassumendo decretum capituli generalis Conceptionis Sanctissimae Virginis anno millesimo sescentesimo vigesimo secundo celebrati de ordine cultus Divini tempore pestis in ecclesia peragendi et distributionibus dominorum laudatum, consuetudini aliarum ecclesiarum in similibus observari solitis inhaerendo, declararunt et ordinarunt auctoritate praesentis generalis capituli, ut quicumque reverendorum dominorum capitularium in hac dioecesi ab ecclesia hac collegiata Loviciensis, in qua beneficia obtinent, non in quinque, sed decem milliarium polonicalium distantia sub tempus pestis personaliter et continue manebunt, ac prima die cuiuslibet mensis, festo celebri non impedita, alias sequenti ad locum aliquem certum pro congregatione destinandum, pro celebrandis capitulis partialibus convenient, solitis gaudeant distributionibus. Caveant autem domini vel maxime, et unanimi votorum sententia decernunt decretum hoc reverendis dominis confratribus, qui in cathedralibus sive collegiatis ecclesiis in praedicta decem milliarium distantia et dioecesi eadem beneficiati existunt, atque sub tempus pestis in civitate Loviciensis grassantis circa easdem ecclesias residebunt, minime ad percipiendas distributiones quotidianas suffragari debere, siquidem simi-

les distributiones ad praedictas ecclesias percipiunt.

[311] s. 48. *De perficienda fabrica turris.*

[312] s. 48—50. *Deputati ad illustrissimum* ⁷.

[313] s. 50—51. *De gratia amicorum statutis temporibus non concedenda.* Gratiam, quae vulgo amicorum appellatur, domini unanimi consensu decreverunt amodo in perpetuum nulli ex residentibus concedendam fore tempore Adventus Domini et Quadragesimae.

F. 5, d. 11 decembris in capitulo partiali, in curia praedii Mysłakoviensis (tempore pestis):

[314] s. 53—55. *Receptio dni Koryciński* ⁸.

Annus 1626

F. 3, d. 3 februarii in capitulo partiali, in praedio Mysłakoviensi (sub tempus pestis):

[315] s. 55—56. [*Convocatur clerus post pestem ad ecclesiam*]. Reverendi domini supramemorati, inhaerendo decretis anteriorum generalium capitulorum pro peste laudatis, die hodierna ob impeditam primam et secundam diem mensis eiusdem festis celebribus, capitulariter congregati, inter ceteros, quos in negotiis capitularibus praehabuerunt tractatus, id vel potissimum summe pernecessarium statuerunt, ut cultus Divinus in ecclesia collegiata peragi solitus, et hactenus propter pestem grassantem intermissus, quamprimum exquo iam per Dei gratiam pestis eadem cessaverit, per vicarios et reliquum ecclesiae clerum reassumatur. Quocirca vicepraepositum in vicinia commemorantem per litteras avisare dno procuratori suo commiserunt, ut imprimis ipse ad ecclesiam redeat et vicarios, qui se adhuc absentant, convocet, quatenus sine mora, immo sub poenis contra ipsos officiose extendendis ad ecclesiam convenient, et curam animarum ac alia munia ecclesiastica, ad quae obligantur, peragant. Decreverunt praeterea iidem reverendi domini, ut iam non in praedio Mysłakoviensi, sed Lovicii loco capitulari solito capitula particularia celebrentur, ac praeterea decem milliarium distantiam a civitate Loviciensis nemini reverendorum dominorum a die hodierna quoad participationem obventionum capitularium, sed tantum circa ecclesiam residentibus suffragari debere.

Sabb. d. 7 februarii in capitulo particulari, Lovicii in curia rdi dni Tarnowski ⁹:

[316] s. 57. *Rdus dnus Koryciński praestat iuramentum.*

⁷ Do nowego prymasa Henryka Firleja h. Lewart (1624—1626).

⁸ Piotr Koryciński h. Topor, m.in. kanonik łowicki w latach 1625—1637 (Wiesteska: Katalog prałatów i kanoników, s. 61).

⁹ Kan. Wojciecha Tarnowskiego.

[317] s. 57. *Refectiones cessante peste nonnisi ad ecclesiam residentibus dandae*. Reverendi domini memorati capitulariter congregati, peractis Deo Praepotenti pro felici suo et diu optato ad ecclesiam reditu gratiis, hactenus ob virgam furoris Divini praecluso, statuerunt et ordinarunt, ut exnunc non dentur refectiones nonnisi dominis ad ecclesiam residentibus.

F. 5, d. 19 martii in capitulo partiali:

[318] s. 58—59. *Receptio dni Januszowicz* ¹⁰.

Sabb. d. 4 aprilis in capitulo partiali:

[319] s. 63. *Paulo* ¹¹ *adulescenti contentatio decreta*.

[320] s. 63. *Murario salarium auctum*.

[321] s. 65. *Aedificia ex villis capitularibus non transferenda*. Ne in possessionibus capitularibus, villis videlicet Mysłaków, Łupia, Janowice, Boczki desolatio ob aedificia, quae subditi divendere solent, fiat, decreverunt domini, ut exnunc et in posterum nulli subditorum ex praedictis villis absque scitu Venerabilis Capituli liceat huiusmodi aedificia colonis et subditis externorum vendere et eadem in alienas possessiones exportare, sed tantum ex una ad alteram praefatarum villarum capitularium venditionem et exportationem aedificiorum licite fieri posse, statuerunt.

Sabb. d. 2 maii in capitulo particulari:

[322] s. 65—67. *Decretum dispersionis [Innovata peste vicarii nolunt curam animarum gerere]*. Reverendi domini suprascripti capitulariter congregati, tractantes de periculo pestis, nuper in hac civitate permissu Divino innovatae, id vel potissimum in votis habuerunt, ut cultus Divinus in ecclesia sub tale tempus, quamprimum decentius fieri poterit, peragatur curaque animarum huic parochiae subiectarum per vicarios, penes quos deposita est, summa cum diligentia administretur. Quocirca requisiti vicarii, propriis in personis coram dominis in loco capitulari constituti, qualiter et quomodo, an per se sive unum de medio sui collegii presbyterum, si Deus Omnipotens hoc malum magis et ulterius serpere permiserit, curam hanc ipsis ex fundatione incumbentem administrare velint. Responderunt unanimiter nullum ex ipsis circa ecclesiam ad curam animarum gerendam remanere velle. Qua responsione ipsorum audita, imprimis reverendi domini verbo protestati sunt se contra ipsos, tamquam contra periuros, loco et tempore suis iure acturos ex eo, quia singuli ipsorum iuramentis in animas proprias, circa institutiones praestitis, praedicta responsione sua contravenerunt. Atque ibidem inconti-

¹⁰ *Bartłomiej Januszowicz dr ob. prawa, kanonik łowicki w l. 1626—1631 (Wieżeska, jw. s. 61)*.

¹¹ *Kleryk Paweł ze Stupi pracujący ofiarnie przy kolegiacie podczas zarazy*.

nenti ab adm. rdo dno officiali¹² super omnes et singulos ipsorum proventus et redditus sequestrum nomine totius Venerabilis Capituli extradi postularunt, ipsis in spatio duarum septimanarum abhinc, die videlicet hodierna computandarum, per quemcumque legitimum exsecutorem intimandum. Sequestratores vero nominarunt illres et adm. rdos dnos: Andream Szol̄drski¹³ Gnesnensem, Posnaniensem etc. praepositum, bonorum clavis Loviciensis regentem pro decima ex praedio Płaczowiensi¹⁴ proveniente, pro decima in Kęszyce¹⁵ Simonem Kołudzki¹⁶ custodem Plocensem, Gnesnensem, Vladislaviensem etc. canonicum, pro decima vero Rogoznensi¹⁷ et pensione Kocierzeviensi¹⁸ Georgium Rokicki¹⁹ Loviciensis canonicum. Qui domini sequestratores habebunt plenam et omnimodam potestatem praedictas decimas decimandi, vendendi ac alios omnes singulosque ipsorum proventus exigendi. Et pecuniam, quam pro praedictis decimis et aliis proventibus percipient, v. capitulum praesens ad dispositionem generalis capituli proxime imminentis conservabit. Et providebit interim de aliquo presbytero idoneo ad curam animarum sub tempus pestis circa ecclesiam hanc supportandam et exercendam, cui victum sufficientem et salarium ex praedictis proventibus suppeditabit.

[323] s. 67—68. *De loco et tempore celebrandi capituli partialis et generalis.* Idem, qui supra, adm. reverendi domini capitulariter congregati, anteriorum generalium capitulorum decreta et statuta pro peste laudata reassumentes: exquo ob virgam furoris Domini et inchoationem pestis in civitate Loviciensis, non absque evidenti periculo vitae circa ecclesiam tuto residere nequeant: ordinaverunt, ut a die hodierna, iuxta praetacta decreta et statuta, convenient ad celebranda capitula particularia in curia praedii Mysłakowiensi singulis primis diebus cuiuslibet mensis et distributionibus solitis gaudeant. Pro capitulo vero partiali

¹² Oficjatem for. łowickim był jeszcze wtedy Mikołaj ze Skierniewic.

¹³ Andrzej Szol̄drski h. Łódzia, dr prawa, aktualnie m.in. prepozyt gnieźnieński i poznański (Korytkowski: *Prałaci i kanonicy*, t. 4, s. 69—77).

¹⁴ Płaczewo albo Płaczów, od poł. XVII w. Placencja — wieś na terenie par. kolegiackiej.

¹⁵ Kęszyce, wieś w par. Bednary, pow. sochaczewski.

¹⁶ Szymon Kołudzki h. Pomian, m.in. prałat kustosz płocki oraz kanonik gnieźnieński i włocławski (Korytkowski: *Prałaci i kanonicy*, t. 2, s. 271—276).

¹⁷ Rogoźno, wieś na obszarze par. Domaniewice, pow. sochaczewski.

¹⁸ Kocierzew, parafia wcielona ok. 1530 r. do uposażenia kolegium wikariuszy łowickich (Zbiór ważniejszych dokumentów natury kościelnej archidiecezji gnieźnieńskiej do lat 1818/21, oprac. i wyd. ks. Stanisław Librowski, cz. 3: Ośrodek Łowicz (cyt. Zbiór dokumentów ośrodka Łowicz), „Arch. Bibl. Muz.”, t. 35: 1977, nr 23 (s. 363—364).

¹⁹ Zob. przyp. 66 w księdze 4.

proxime peragendo convenient feria quinta ante dominicam Rogationum proxima, non praeiudicando decreti generalis capituli in contrarium lato. Pro celebratione vero generalis capituli pro festo Sanctissimae Trinitatis proxime imminentis curiam praedii Mysłakoviensis elegerunt et assignaverunt, si pestis cepta permissu Divino eousque non cessaverit in civitate Loviciensis.

F. 5, d. 14 maii (in capitulo partiali) in praedio Mysłakoviensi:

[324] s. 68—69. [*Cessante peste capitulum generale Lovicii in loco solito celebrandum*]. Reverendi domini — capitulariter congregati, praehabitis inter se mutuis tractatibus de loco celebrandi capituli generalis pro festo Smae Trinitatis proxime imminentis, taliter statuerunt et decreverunt (si Deus Praepotens ab innovatione pestis, quam proxime praeteritis diebus, delictis humanis id exigentibus, in civitatem Loviciensem permisit, eandem civitatem gratia sua Divina a praedicta innovatione pestis ad illud usque tempus, quo praedictum generale Smae Trinitatis capitulum celebrandum erit, immunem servaverit, nec ullum aliud novum periculum, reverendi domini, quod ipsos a celebratione capituli in ecclesia, loco capitulari solito, deterrere debeat, imminere perspexerint) illud non in Mysłaków, sed in ecclesia, loco capitulari solito, celebrandum esse, non obstantibus in contrarium quibuscumque factis et laudatis ordinationibus seu statutis. Ordinarunt praeterea dominos capitulares adpraesens circa ecclesiam non residentes refectionibus solitis nonnisi ad sabbatum ante dominicam Pentecostes gaudere debere.

F. 3, d. 2 — sequibus iunii in capitulo generali Smae Trinitatis, in ecclesia collegiata Loviciensis, loco capitulari solito:

[325] s. 69—70. *Apertio capituli*.

[326] s. 70. *Quietatio et electio procuratoris*²⁰.

[327] s. 71. *Non obstante protestatione nonnullorum dominorum capitularium absentium in celebrando capitulo procedendum*. Adm. reverendi domini, inhaerendo decreto capituli partialis anno praesenti, die decima quarta mensis maii in villa Mysłaków per dominos sub tempus pestis in civitate Loviciensis iterum innovatae celebrati, atque aliis omnibus tam antiquis, quam novis statutis et decretis de celebrandis tam sub tempus pestis, quam extra pestem capitulis generalibus laudatis, et adm. rdorum dnorum Nicolai Skierniewi [ac] Sebastiani Rostkovii i.u. doctorum, canonicorum Loviciensium, confratrum suorum, in vicinia exsistentium et a celebratione praesentis generalis capituli nulla legitima de causa absentium, protestatione die hesterna, tertia videlicet mensis iunii, dominis intimatae, non obstante, in celebratione capituli praesentis usque ad debitam illius conclusionem procedendum esse decreverunt.

²⁰ *Kanonik Kunicki wybrany prokuratorem na rok następnny.*

[328] s. 73—75. *Ordinatio anniversariorum illmi olim dni Henrici Firlej archiepiscopi.*

[329] s. 75. *Anniversarium dni [Sventoslai] Sarnowski.*

[330] s. 75—76. *Consolatio pro interessentia in processione.* Adm. reverendi domini consulendo, ut frequentior numerus dominorum sit in processionibus dominicis celebrari solitis, decreverunt quemlibet dominorum, qui praefatis processionibus interfuerit, pro interessentia huiusmodi grossis sex debere gaudere. Quod tamen decretum nonnisi a festo sancti Matthaei apostoli et evangelistae in anno praesenti venturo^a robor suum habere volunt.

[331] s. 76. *De modo continuandae fabricae turris.*

[332] s. 78—79. *Ordinatio sacristianorum.* Ut duo sacristiani, vulgo campanatores dicti, pro commodius et decentius obeundo in ecclesia et sacristia servitio, ordinetur. Sicut faciendum expedire videbitur, praesens generale capitulum partiali capitulo facultatem tribuit.

[333] s. 79. *De datis colonorum villae Łupia.*

[334] s. 79—80. *Anniversarium Gryzoń²¹.*

[335] s. 80. *Ad conscribendos contractus deputati.*

F. 3, d. 15 septembris in capitulo partiali:

[336] s. 83—85. *Receptio dni Wilczogórski²².*

F. 4, d. 23 septembris in capitulo partiali:

[337] s. 87—88. *Acta et decreta nonnisi capitulariter ad legendum dominis communicanda.* Adm. rdus dnus Adamus Leśniewski archidiaconus, facta imprimis ob suam per tot intervalla temporum ab ecclesia hac gravissimas ob causas absentiam, fraterna memoratorum dominorum confratrum suorum capitulariter congregatorum salutatione, eos ut quam diutissime Deus sospites et incolumes conservet, animitus precatus est. Cum autem necessum habeat quaedam ex actis et decretis capitularibus tam antiquioribus, quam recentioribus perlegi et ignoret, an ea consuetudo hic observetur, quae apud Venerabile Capitulum Almae Ecclesiae Metropolitanae Gnesnensis in viridi est observantia, nimirum si aliquando quispiam praelatorum vel canonicorum acta capitularia, decreta sive privilegia legere velit, ea sibi ad legendum, ut domum communicentur, capitulariter petit. Cui consuetudini inhaerendo, petiit similiter usum memoratorum actorum istius Capituli per unum aut alterum diem per dominos concedi. Cuius petitioni domini libentissime annuerunt atque,

^a venturum akta.

²¹ Jan Gryzoń, architekt kapituły, zmarły w czasie zarazy obecnego roku.

²² Walerian Wilczogórski (Montelupi) dr teol., dominikanin, kanonik łowicki w l. 1626—1627 (Wieteska, jw. s. 61—62).

ut eadem consuetudo in hoc Capitulo, ut laudabilis, in posterum observe-
tur, ordinaverunt et decreverunt.

Sabb. d. 10 octobris in capitulo particulari:

[338] s. 88—92 (i 95—100). *Protestatio dni capitanei Loviciensis*²³
*[contra Wilczogórski] et receptio rdi dni Szoldrski*²⁴.

F. 3, d. 8 — f. 4, d. 9 decembris in capitulo generali Conceptionis
SMV:

[339] s. 93. *De comparando candelabro aurichalceo.*

[340] s. 94. *De pulsus pro mortuis hora prima noctis intermisso reas-
sumendo.* Adm. reverendi domini, inhaerendo piae consuetudini et ordi-
nationi laudatae in synodo provinciali Petricoviensi ultimo celebratae²⁵
de pulsus pro mortuis noctis hora prima absolvendo, hactenus vero ad
ecclesiam hanc ob negligentiam adolescentum a cantu seu potius magi-
stri scholae, ex cuius ordinatione munia sua septimanatim obeunt et
cuius iurisdictioni subsunt, intermine monendum decreverunt dnum ma-
gistrum per reverendos dominos ad revisionem scholae deputatos, ut
idem pulsus exnunc reassumatur et in posterum non intermittatur.

[341] s. 94. *Deputati ad revisionem scholae.*

[342] s. 105. *Contentatio vicario et sacristiano decreta.* Adm. reve-
rendi domini, habita ratione venerabilis Alberti a Białynin²⁶ vicarii
huius ecclesiae, qui amore Dei et zelo salutis animarum circa hanc
ecclesiam ad curam animarum gerendam sub tempus pestis remanserat,
ipsi ex mera sua liberalitate nomine contentationis florenos viginti quin-
que polonicales donaverunt. Similiter ven. Martino Nartowicz²⁷ vicecu-
stodi, qui operam suam V. Capitulo sub idem tempus pestis circa eadem
ecclesiam testatus est, extra flor. quindecim, quos ante accepit, adprae-
sens flor. decem nomine contentationis assignarunt, ipsi per dnum pro-
curatorem numerandos.

[343] s. 105. *Notario salarium auctum.*

Sabb. d. 12 decembris in capitulo partiali:

[344] s. 106—107. *De contributionibus.*

F. 2, d. 14 decembris in capitulo partiali:

[345] s. 108. *Litterae ad dnum referendarium scribendae.* Decreve-
rut domini illrem et adm. rdum dnum Henricum Firlej²⁸ Regni refe-

²³ Łukasz Jurkowski h. Jastrzębiec, starosta arcybiskupi łowicki.

²⁴ Władysław Szoldrski h. Łodzian, brat prepozyta Andrzeja. Kanonikiem kole-
giaty w Łowiczu został jako kleryk niższych święceń w 1626 r. i był nim do śmierci,
która nastąpiła w 1629 (Wieteska, jw. s. 62).

²⁵ Mowa o synodzie prowincjalnym z 1621 r.

²⁶ Wojciech z Białynina, wikariusz kolegiaty.

²⁷ Marcin Nartowicz, wicekustosz kolegiaty zwany też zakrystianem.

²⁸ Henryk Firlej h. Lewart, bratanek prymasa, referendarz kor., od 1631 r.

rendarium capitulariter in negotio argenti, pro tumba reliquiarum sanctae Victoriae²⁹ per illum olim p.m. dnum archiepiscopum Gnesnensem ipsius patrum³⁰ testamento legati, tum etiam imaginum ac fabrica altaris litteris compellendum.

Annus 1627

F. 3, d. 25 — f. 4, d. 26 maii in capitulo generali Smae Trinitatis: [346] s. 111—112. *Quietatio et electio procuratoris*³¹.

[347] s. 113. *Regestrum proventuum capitularium conscribendum.*

[348] s. 113. *Inventarium supellectilis ecclesiae huius conficiendum.*

[349] s. 113. *De clave ad sacras reliquias asservanda.*

[350] s. 113—114. *Revisio lapideae hospitalis et domus advocatialis.*

[351] s. 114. *Declaratio decreti de consolationibus festi Pentecostes laudati.* Adm. reverendi domini praesens generale capitulum celebrantes, reassumendo decretum in generali Sanctissimae Trinitatis capitulo anno Domini millesimo sescentesimo vigesimo quarto celebrato de consolationibus festi Pentecostes laudatum, illud auctoritate praesentis generalis capituli taliter declaraverunt et declarant, nimirum ut in posterum nullus dominorum capitularium, praeterquam qui summo sacro integro ipso die Pentecostes in stallo superpellicciati interfuerint, huiusmodi consolationibus in praetacto decreto expressis gaudeant.

[352] s. 114. *Imagines a pictore repetendae.* Praesens generale capitulum rdo dno Koryciński confratri suo Pultoviam³² eunti commisit, ut imagines per illum olim p.m. dnum Henricum Firlej archiepiscopum Gnesnensem ecclesiae huic destinatas a pictore, qui eas pinxit et adpraesens Pultoviae degit, nomine Venerabilis Capituli repetat et, si necessitas postulaverit, etiam iure eundem, ut res restituat, omnino ad id adigat.

Sabb. d. 7 augusti in capitulo particulari:

[353] s. 120—121. *Ordinatio piscatorum.* Adm. reverendi domini, inhaerendo decreto proxime praeteriti generalis capituli, quo certis confratribus de gremio Capituli deputatis tribuitur facultas, ut cum piscatoribus villae Janowice, qui hucusque ratione piscationis Venerabili Capitulo censum satis exiguum pendunt, ipsi vero inde maximum emolumentum percipiunt, ordinationem talem, quae ipsis melior et utilior videbitur, faciant. Vigore igitur praetacti decreti supramemorati domini, praesens partiale capitulum celebrantes, eiusmodi cum praedictis piscatoribus ordi-

biskup przemyski (Szostkiewicz: *Katalog biskupów*, s. 56—57).

²⁹ Sw. Wiktoria, panna i męczennica rzymska z III w., od ok. 1625 r. szczególna patronka Łowicza.

³⁰ Mowa o arcybiskupie Firleju, zm. w 1626 r.

³¹ Po Kunickim prokuratorem wybrano znowu kan. Jana Ługowskiego.

³² Pultusk, główna rezydencja biskupów płockich.

nationem fecerunt. Imprimis, ut exnunc et deinceps iidem piscatores vil-
lae Janowice, nunc et pro tempore existentes, a solutione census prae-
tacti, ratione piscationis per ipsos annuatim ad mensam V. Capituli
pendi soliti, sint liberi. Deinde, ut in compensam dicti census singulis
feriis sextis et sabbati diebus, qualibet hebdomada, bini et bini alternatis
vicibus tantum ex piscibus adultis dominis conferant, quantum feria
sexta pro prandio et collatione, ut aiunt, die vero sabbati prandio et
cena unius domini capitularis cum ipsius familia sufficiat, ipsis districte
et sub poena arbitraria iniunxerunt. Qui quidem pisces ad illum reve-
rendorum dominorum capitularium, qui tum hebdomadarius fuerit, spec-
tari debebunt et spectabunt.

Sabb. d. 4 decembris in capitulo partiali:

[354] s. 122—124. *Receptio rdi dni Szotdrski.*

F. 4, d. 8 — f. 5, d. 9 decembris in capitulo generali Conceptionis
SMV:

[355] s. 124—125. *Tenor litterarum illustrissimi³³ praesenti capitulo
oblatarum.*

[356] s. 126—130. *Responsum super praedictis litteris et certa petita
Venerabilis Capituli ad illustrissimum.*

[357] s. 131—132. *De promovendo cultu Divino per missam Rorate³⁴.*

[358] s. 132. *De summis pecuniariis in thesauro existentibus.*

[359] s. 132—133. *De tenendis per dominos hebdomadis.* Inhaerendo
ordinationi illmi et rmi olim p.m. dni Laurentii Gembicki archiepiscopi
Gnesnensis, tum et statutis antiquis in tenendis per dominos hebdomadis
laudatis reassumptis, illa taliter adm. reverendi domini auctoritate prae-
sentis generalis capituli declaraverunt et praesenti decreto declarant,
nimirum ut in posterum quilibet dominorum praelatorum et canoni-
corum, qui septimanam ex ordine obibit, non per vicarium, sed per se
sive per aliquem ex confratribus, cuius opera tum ad id uti potuerit,
primas et secundas vespervas decantet. Quodsi vero aliquis reverendorum
dominorum, cui septimana ex ordine obvenerat, absens a civitate Lovi-
ciensi et ecclesia, absolutis iam per alterum confratrem primis vespervis
ad ecclesiam venerit, idem dominus praelatus sive canonicus non obstante
eo, quod iam primae vespervae per alterum ex ordine confratrem sint
absolutae, habilis censeri debet praesens ad obeundam et tenendam septi-
manam illam, quae absentem ab ecclesia ex ordine concernebat.

[360] s. 133. *De interessentibus anniversariis.* Adm. reverendi domini
praesens generale capitulum celebrantes, conformantes se statutis anti-

³³ Jan Wężyk h. Wąż, dr teol. i prawa, arcybiskup gnieźnieński i prymas w la-
tach 1627—1638.

³⁴ Fundacja kan. Jerzego Rokickiego.

quis de interessentia dominorum in anniversariis laudatis, atque ea ab omnibus inviolate observari cupientes decreverunt, decretoque praesenti et auctoritate eiusdem generalis capituli decernunt exnunc et in posterum neminem reverendorum dominorum praelatorum et canonicorum ecclesiae huius obventionibus pro interessentia in anniversariis dominos concernentibus omnino gaudere debere, qui missae cantatae Requiem aeternam immediate ante evangelium non interfuerit, et in officio defunctorum post decantationem antiphonae In loco pascae venerit.

[361] s. 133—134. *De mutuanda ex thesauro pecunia.* Ex commisione praesentis generalis capituli liberum erit dno procuratori mutuare tantum ex pecunia in thesauro deposita, quantum adpraesens pro solvendis retentis refectionibus et aliis solitis dominorum capitularium obventionibus desideratur. Quod debitum idem dnus procurator, ubi primum pecunia a debitoribus ex solitis mensae proventibus retentam vindicaverit, ibidem reponet.

[362] s. 135—136. *Ordinatio refectionum et contentationum.* Adm. rdus dnus Ioannes Ługowski canonicus et procurator, facta sufficienti sub praesenti generali capitulo liquidatione omnium et singulorum anni currentis mensae capitularis proventuum, verbo coram dominis exposuit huiusmodi proventus, ob notabilem illorum diminutionem et iacturam praesentium temporum iniquitate allatam, pro solitis dominorum distributionibus atque obventionibus capitularibus minime sufficere posse, nisi ad minorem summam distributiones septimanales et generalium capitulorum contentationes redigantur et nonnullae obventiones capitulariter laudatae tollantur. Qua expositione dni procuratoris audita, talem ex consilio illius de praedictis distributionibus septimanalibus ordinationem fecerunt, ut nimirum anno currenti (qui a festo Sanctissimae Trinitatis ad simile festum de anno in annum computatur) et, si Deo ita permitte, soliti proventus mensae nec anno sequenti redierint, tum et anno proxime futuro singulis septimanis pro refectionibus quadraginta, tempore vero Adventus Domini et Quadragesimae, necnon infra hebdomadam Pentecostes et octavam Sacratissimi Corporis Christi quinquaginta floreni polonicales dividantur. Pro interessentia vero precibus matutinalibus nonnisi tres grossi dentur, processionalibus omnino sublatis. Ordinarunt praeterea iidem adm. reverendi domini pro contentationibus generalium capitulorum nonnisi marcas quindecim singulis dominis praefatis capitulis generalibus interessentibus, prout antea solvebantur, dandas esse, accrescentiis ex portione absentium proventibus abrogatis. Quam quidem ordinationem modo praemisso factam, si Deo volente soliti mensae proventus redibunt, nonnisi pro hac vice, anno videlicet currenti, robur suum habere decernunt.

[363] s. 137. *Deputatio ad illustrissimum.*

Annus 1628

Sabb. d. 13 maii in capitulo partiali:

[364] s. 141—153. *Receptio rdi dni Januszowicz [iterum].*

[365] s. 143—144. *Deputati ad — synodum Petricoviensem. —*

Praeterea idem partiale capitulum, cum praedictis obventionibus, memoratos reverendos dominos [Thomam Cissovium et Ioannem Ługowski canonicos] confratres suos, utrumque illorum in solidum, nomine Venerabilis Capituli constituit et deputavit in nuntios suos generales et speciales ad comparendum nomine totius Capituli sui in sacra provinciali Petricoviensi synodo, per illum et rrum dnum, dnum Ioannem Węzyk archiepiscopum Gnesnensem — in diem vigesimam sextam³⁵ mensis currentis maii indictam. In eademque synodo eiusdem Capituli sui nomine proponendum et quaecumque sancte et laudabiliter per eandem sacram synodum laudabuntur et statuentur acceptandum, iis vero, si quae Ecclesiae Dei et Capitulo ecclesiae collegiatae Loviciensis nova fore perspexerint, contradicendum et obsistendam, atque alia, quae ipsis necessaria et opportuna videbuntur, faciendum, gerendum et exercendum.

F. 3, d. 16 maii in capitulo partiali:

[366] s. 146—147. *Subditi villae Boczki ad labores in fundo alieno praestandos non cogendi.*

Sabb. d. 10 iunii in capitulo partiali:

[367] s. 147—148. *Rdus dnu Januszowicz praestat iuramentum.*

F. 3, d. 13 — f. 4, d. 14 iunii in capitulo generali Smae Trinitatis:

[368] s. 150. *Quietatio et electio procuratoris*³⁶.

[369] s. 152—154. *Zywotek et Żywotkowa*³⁷ *coniugum anniversariorum ordinatio.*

[370] s. 156—157. *De reliquiis s. Victoriae sanctimonialibus*³⁸ *Plocensibus donatis.*

[371] s. 157. *De supellectili ecclesiastica pro funeribus nobilium non mutuanda.* Adm. reverendi domini unanimi votorum sententia decreverunt et praesenti decreto decernunt, ut exnunc et in posterum, sublatis quibuscumque respectibus quarumcumque personarum, cuiuscumque praeeminentiae existant, argentum et apparatus sacri ecclesiae pro funeribus nobilium non mutuentur, cum saepissime eveniat eosdem appara-

³⁵ Synodę prowincjalny 1628 r. obradował od 22 do 26 maja.

³⁶ Ługowski wybrany ponownie prokuratorem kapituły.

³⁷ Andrzej i Elżbieta Żywotkowie z Łowicza.

³⁸ Norbertankom w Płocku.

tus et argentum in funeribus eorum deteriorari, et postmodum non mediocri sumptu capitulari deterioratos reparari debere. Quodsi aliquis reverendorum dominorum capitularium privata sua auctoritate, seu aliquo praetextu et respectu alicuius personae nobilis praemissa attentare et decreto praesenti contravenire praesumpserit, poenae arbitrariae per Venerabile Capitulum occasione praemissorum contra ipsum extendendae et per eum irremissibiliter luendae subiacebit.

[372] s. 159. *Obventiones capitulares retentae dominis extradendae.* Decrevit praesens generale capitulum, ut avena, ligna et aliae obventiones capitulares omnibus reverendis dominis capitularibus, quibus annis anterioribus quomodo retentae sunt, opera rdi dni procuratoris, quoad citius fieri poterit, restituantur et extradantur.

Sabb. d. 30 septembris in capitulo particulari:

[373] s. 166—167. *[De evehendo thesauro ecclesiae sub tempus periculi Suetici].* Cum in dies magis ac magis de potentia bellica Sudermani³⁹, huius inelyti Regni hostis perfidi, ac ipsius successu in oppugnandis Ducatus Prussiae civitatibus, spoliandisque aedibus sacris fama volet et homines terreat: veriti domini illud, quod dicitur, nam tua res agitur, et de re sacra et supellectili huius ecclesiae commune inter se prae-habuerunt consilium. Quo stante decreverunt, ut exnunc propter imminens periculum eadem supellex in scriniis ad eum effectum praeparatis, per reverendos dominos antea in generali capitulo ad id electos et destinatos, reponatur et asservetur per ipsos, eo quo Deus iter monstraverit, evehenda. Ne tamen idem Venerabile Capitulum privata aliqua auctoritate et absque scitu illmi ac rmi dni, dni lociordinarii feliciter moderni praemissa facere videatur, pro capiendō ea in re consilio, quonam tuto evehenda praedicta supellex, deputaverunt ad suam illmam celsitudinem rdos dnos Ioannem Ługowski et Danielem Dąbski confratres.

F. 6, d. 8 — sequbus decembris in capitulo generali Conceptionis SMV:

[374] s. 170—171. *Deputati ad illustrissimum.*

[375] s. 171. *Rescribendum Venerabili Capitulo Plocensi.* Adm. reverendi domini tenore litterarum a V. Capitulo ecclesiae cathedralis Plocensis ad praesens generale capitulum scriptarum audito et ex eoque intellecto, quod idem V. Capitulum securum sit de receptione et custodia supellectilis rerum ecclesiasticarum, ad hanc ecclesiam sub tempus periculi evectarum et in eadem absque scitu et consensu dominorum, tum temporis circa ecclesiam praesentium, per adm. rdum dnum Ioannem Garwaski custodem ecclesiae istius, canonicum Plocensem deposi-

³⁹ Mowa o Gustawie II Adolfie, królu szwedzkim w l. 1611—1632.

tarum, commiserunt adm. rdo dno Cissovio confratri suo, ut nomine Venerabilis Capituli super praefatis litteris concipiat responsum et notario ad describendum tradat, per dnum custodem Capitulo Plocensi deferendum, quod videlicet nullam notitiam de praedicta supellectili, quando in hac ecclesia per adm. rdum dnum custodem deponeretur, Capitulum Venerabile habuerit, nec onus custodiae eius supellectilis in se receperit.

[376] s. 172—173. *Cura et custodia silvarum dno procuratori commissa*. Cum per multiplicationem entium multiplicentur et damna, ideo praesens generale capitulum, indemnitati silvarum suarum consulendo, rdo dno procuratori suo nunc et pro tempore exsistenti custodiam et curam earundem commisit. Et custodi earundem villano mandavit, ut singulis cuiuslibet septimanae dominicis diebus dnum procuratorem adire ipsique rationem reddere teneatur, quot tam pinnaticae, quam alneaticae arbores qualibet hebdomada per quemcumque dominum capitularem sint excissae.

[377] s. 173. *De cannalibus*.

[378] s. 174. *Deputati ad successores illmi olim dni Firlej archiepiscopi*.

Annus 1629

F. 6, d. 11 maii in capitulo partiali:

[379] s. 179—181. *Receptio adm. rdi dni [Andreae] Szoldrski*⁴⁰.

F. 3, d. 22 maii in capitulo partiali:

[380] s. 182—184. *Receptio adm. rdi dni Mauriti*⁴¹.

F. 3, d. 5 — sequbus iunii in capitulo generali Smae Trinitatis:

[381] s. 187—188. *Quietatio et electio procuratoris*⁴².

[382] s. 188. *De venditione domus advocatialis*.

[383] s. 189. *De sacris reliquiis*. Curam et custodiam sacrarum reliquiarum [s. Victoriae], ecclesiae huic per illum et rnum olim dnum Henricum Firlej archiepiscopum Gnesnensem donatarum et in thesauro depositarum, praesens generale capitulum adm. rdis dnis Thomae Cissovio et Venceslao Kunicki confratribus demandavit.

[384] s. 191—192. *De cistis civium ad ecclesiam non recipiendis*. Praesens generale capitulum decorem ecclesiae, utpote quae domus orationis a Conditore universi appellata est, illaesum conservare cupiens,

⁴⁰ Andrzej Szoldrski (por. przyp. 13) był kanonikiem łowickim od r. 1629, praetatem dziekanem od 1632 (Wieteska, jw. s. 62—63).

⁴¹ Fryderyk Mauritius dr ob. prawa, m.in. kanonik łowicki w l. 1629—1632 (Wieteska, jw. s. 63).

⁴² Po kan. Ługowskim wybrano na prokuratora kan. Jerzego Rokickiego, którego obciążono także „fabryką” kaplicy Tarnowskiego.

decreto praesenti statuit, ut exnunc et in posterum nullus presbyterorum ecclesiae huius tam ex vicariis et psalteristis, quam sacristianis audeat et praesumat, absque scitu Venerabilis Capituli, auctoritate privata scrinia et cistas civium in ecclesia hac asservare sub poena excommunicationis ipso facto incurrenda, necnon V. Capituli arbitraria contra secus facientes extendenda et per ipsos irremissibiliter luenda.

[385] s. 192. *De repetendis retentis proventibus.* Adm. rdus dnus procurator noviter electus operam et diligentiam, quam maxime poterit, adhibebit in repetendis retentis mensae proventibus, in futuroque Sanctissimae Trinitatis generali capitulo dominis rationibus deducet se contra debitores retentorum proventuum iure egisse.

[386] s. 193. *De syndico.* Adm. reverendi domini, a dno procuratore suo de suscipiendo per generosum dnum Kozubski⁴³ iudicem castri Loviciensis et aulicum illmi et rmi dni, dni archiepiscopi feliciter moderni munere syndicatus assecurati, hoc idem munus syndicatus cum solito annuo quadraginta florenorum polonicalium salario, necnon oneribus muneri annexis ipsi contulerunt decretoque suo praesenti conferunt.

[387] s. 193—194. *Optio avenae strennalis quando fieri debeat.* Adm. reverendi domini, super praemisso titulo tractatu praehabito, caritatem mutuam confovere cupientes, decreto eo in negotio et simili tractatu in capitulo generali pro festo Sanctissimae Trinitatis anno Domini millesimo sescentesimo duodecimo celebrato laudato standum esse decreverunt et decreto praesenti decernunt.

[388] s. 194. *Deputati ad illustrissimum in negotio capitulari.*

[389] s. 196. *De inventario Mysłakoviensi.* Ad conscribendum inventarium pecorum capitularium, supellectilis aliarumque rerum in praedio Mysłakoviensi deputati sunt in praesenti capitulo rdi dni Georgius Rokicki, Venceslaus Kunicki et Petrus Koryciński.

[390] s. 197. *Conclusio capituli.* Praemissis omnibus decretis, statutis ac gestis, unanimibus et conformibus votorum sententiis, per dominos laudatis, praesentis generalis capituli per adm. rdum dnum praesidentem⁴⁴, de consensu dominorum praesentium, contumacia absentium non obstante, facta est conclusio.

F. 3, d. 14 augusti in capitulo partiali:

[391] s. 199—201. *Receptio rdi dni Cejnarowicz*⁴⁵.

Sabb. d. 15 septembris in capitulo partiali:

[392] s. 201—202. *Adm. rdus dnus Szoldrski praestat iuramentum.*

⁴³ Stanisław Kozubski h. Abdank, brat kanonika Wojciecha.

⁴⁴ Przewodniczącym tej kapituły gen. był prepozyt Andrzej Baranowski.

⁴⁵ Wacław Cejnarowicz dr ob. prawa, m.in. kanonik łowicki w l. 1629—1639 (Wieteska, jw. s. 63—64).

Sabb. d. 8 — sequbus decembris in capitulo generali Conceptionis DMV:

[393] s. 206—207. *De summis pro anniversariis legatis non distrahendis.* Auctoritate praesentis generalis capituli decreverunt domini, ut summae pro anniversariis legatae non distrahantur, sed convertantur in censum, ut fructificent et inde piaie intentioni fundatorum satis fiat.

[394] s. 207. *Revisio domorum [capitularium].* Ad revisionem domorum, durante praesenti generali capitulo peragendam et defectus reparationis, si qui in iis reperiantur, conscribendos, deputati sunt capitulariter rdi dni Rokicki et Kunicki.

[395] s. 207—211. *De reparandis per dominos capitulares suorum canonicatum curiis* ⁴⁶.

[396] s. 211. *Quae supellex in domibus dominorum post cessum vel decessum remanere debeat.* Adm. reverendi domini decreverunt, ut dum aliquam praelaturam vel canonicatum post cessum vel decessum vacare contigerit, teneatur statim rdus dnus procurator Venerabilis Capituli pro tempore existens in illa domo omnium et singularum rerum inventarium conscribere, claves ad se recipere et providere, ut mensae, scamna, sedilia lignea et quidquid clavo affixum est integre futuro successori conserventur et reddantur.

[397] s. 211—213. *Consensus gnoso dno Noskowski* ⁴⁷ *super obtinenda excommunicationis absolute praestitus.*

[398] s. 215. *Pro exsolvenda summa ex thesauro mutuata reditus retenti convertendi.* Adm. reverendi domini decretum partialis capituli sabbato ante dominicam decimam post Pentecosten anno Domini millesimo sescentesimo vigesimo octavo celebrati innovantes, dederunt potestatem dno procuratori, ut pro exsolvenda summa mille ducentorum florenorum polonicalium ecclesiae mutuata reditus retentos convertat; florenos vero quingentos quadraginta per modum retentorum ad eandem summam exsolvendam per ipsum exactos, ut pro refectionibus occurrentibus expendat, demandaverunt.

[399] s. 215. *Domino syndico salarium auctum.*

[400] s. 217. *De praepositura sancti Leonardi.*

Annus 1630

F. 4, d. 6 martii in capitulo partiali:

[401] s. 220. *Ad conscribendum inventarium rerum rdi olim [Adalberti] Tarnowski deputatus rdus dnus Kunicki.*

⁴⁶ Uchwała kapitulna powtarzająca się od czasu ordynacji arcybpa Gembickiego z 1619 r. (por. dok. 7 w IV rozdz. nin. statutów).

⁴⁷ Adam Noskowski h. Łada, chorągry gostyński.

Sabb. d. 13 aprilis in capitulo partiali:

[402] s. 227—229. *Receptio rdi dni praepositi capellae Tarnovianae* ⁴⁸.

F. 3, d. 16 aprilis in capitulo partiali:

[403] s. 230—232. *Decretum dispersionis sub tempus pestis.*

[404] s. 232—234. *Ordinatio certorum Divinorum officiorum pro duobus millibus florenorum Venerabili Capitulo per rdum dnum [Fridericum] Mauritium datorum.*

(f. 3, d. 21 — f. 4, d. 22) maii in capitulo generali Smae Trinitatis, in curia praedii Myslakoviensis sub tempus pestis — in civitate Loviciensis grassantis:

[405] s. 235—236. *Quietatio et electio procuratoris* ⁴⁹.

[406] s. 242—243. *Distributiones septimanales in minorem summam redigendae.* Cum ex relatione adm. rdi dni Ługowski et ex relatione proventuum ad mensam capitularem spectantium in praesenti generali capitulo per eundem dnum Ługowski facta liquido constet, quod proventus eiusmodi propter retentionem per censistas a compluribus annis, non persolutionemque censuum reemptionalium, tum ob defalcationes frequentes dominis arendatariis bonorum capitularium ex arendis factas, pro distributionibus septimanalibus inter residentes dominos, dividi hactenus solitis, nisi eae ad minorem quam quadraginta florenorum polonicium summam redigantur, nullo modo sufficient. Ordinavit praesens generale capitulum, ut a praesenti capitulo inter residentes dominos pro refectionibus solitis septimanalibus extra Adventum et Quadragesimam triginta, in Adventu vero et Quadragesima ac sub tempus celebrationis generalium capitulorum quadraginta floreni dividantur, aliis obventionibus generalium capitulorum salvis manentibus.

[407] s. 243—244. *Acceptatio ordinationis certorum Divinorum officiorum per rdum dnum Mauritium factae.*

[408] s. 244—245. *Venerabile Capitulum non teneri ad suppetitanda victualia vicariis tempore pestis.* Contra ordinationem in causa subministrandorum victualium impensis V. Capituli vicariis circa ecclesiam tempore pestis manentibus, per parziale capitulum in dispersione praesentis periculi Lovicii celebratum factam, in praesenti generali capitulo nonnullis dominis capitularibus reclamantibus et eam non acceptantibus, consuetudinemque aliarum [ecclesiarum] ipsis bene cognitam in simili allegantibus, quod videlicet circa ecclesias tam cathedrales, quam collegiatas, et praecipue illas, in quibus cura animarum, prout in hac col-

⁴⁸ Kazimierza Tarnowskiego h. Rola, posiadającego tylko niższe święcenia (Wieśka, jw. s. 64).

⁴⁹ Po Jerzym Rokickim znowu został prokuratorem Jan Ługowski.

legiata Loviciensis, vicariis est annexa, V. Capitulum sub tempus grassantis irae Divinae nulla victualia vicariis eiusmodi ecclesias residentibus suppeditet. Siquidem ex onere conscientiarum suarum et institutionibus sub tale tempus aut omnes manere, aut aliquos de collegio suo presbyteros, qui vices ipsorum in administranda cura animarum obeant, relinquere, ipsisque de sufficienti victu ex proventibus in communi ad ipsos spectantibus providere tenentur. Censuit censetque praesens generale capitulum, consuetudini collegiatae inhaerendo, se in posterum a subministracione eiusmodi victualium vicariis praestandorum liberum fore et esse.

[409] s. 245—248. *Ordinatio Divinorum officiorum sive anniversariorum magnifici dni Petri Tarnowski*⁵⁰ *castellani Gostinensis.*

Dom. d. 8 — f. 2, d. 9 decembris in capitulo generali Conceptionis DMV, sub tempus pestis — Lovicii tunc saevientis — Skierniewicis:

[410] s. 254. *De residentia dominorum circa ecclesiam.* Adm. reverendi domini, declaratione rdi dni officialis⁵¹ confratris sui audita, quia dominica quarta Adventus proxime futura circa ecclesiam residere et munia canonicis incumbentia in eadem in Dei nomine peragere destinavit, ipsi ac aliis confratribus, qui ibidem residebunt Divinaeque peragent, ultra missalia, quae percipient, duplicatas refectioes concesserunt. Extra vero residentes nonnisi ad dominicam primam post Epiphantias inclusive refectioibus gaudebunt.

[411] s. 254. *De reassumendo cultu Divino in collegiata Loviciensis.* Commiserunt domini adm. rdo dno Thomae Cissovio canonico et officiali, ut curet convocari clerum collegiatae Loviciensis ad reassumendum et peragendum in eadem ecclesia, sub tempus pestis intermissum, solitum et debitum Divinum officium pro dominica quarta Adventus proxime imminente inchoandum, Divina favente clementia.

[412] s. 254—255. *De non impediendis arendatoribus in arendis.* Ordinavit et decrevit praesens generale capitulum, ut in posterum nemini dominorum capitularium liceat conducere labores subditorum ex villis capitularibus sub poena privationis refectioibus unius mensis, per dnum procuratorem mensae Venerabilis Capituli cuicumque dominorum capitularium decreto praesenti contravenientium irremissibiliter defalcandorum. Et si id dnos arendator sponte fecerit, laboresque subditorum privata auctoritate conduxerit, non habeat ius petendi prorogationis arendae pro futuris annis.

⁵⁰ Piotr Tarnowski h. Rola, ojciec nowego kanonika Kazimierza.

⁵¹ Oficjalem okręg. łowickim był wtenczas kan. Tomasz Ciszewski albo Ciszowski.

Annus 1631

Sabb. d. 26 aprilis in capitulo particulari:

[413] s. 260—263. *Receptio rdi dni Suligostowski* ⁵².

Sabb. d. 17 maii in capitulo partiali:

[414] s. 263—264. *Rdus dnus Suligostowski praestat iuramentum.*

F. 3, d. 27 maii in capitulo partiali:

[415] s. 264—266. *Receptio rdi dni Kozubski* ⁵³.

F. 3, d. 10 — f. 4, d. 11 iunii in capitulo generali Smae Trinitatis:

[416] s. 267—268. *Quietatio et electio procuratoris* ⁵⁴.

[417] s. 272—273. *De revisione [et restauratione] domorum canonicorum.* Decrevit praesens generale capitulum monendos esse dominos capitulares, qui hucusque non restaurarunt, ut eas vigore revisionis per dnos revisores a capitulo generali Conceptionis Smae Virginis in anno millesimo sescentesimo vigesimo nono celebrato deputatos peractae, quamcitus fieri poterit, sub poenis arbitrariis per Venerabile Capitulum contra secus facientes extendendis, reparari curent.

[418] s. 273. *Inventarium supellectilis ecclesiae conficiendum.* Ad conficiendum inventarium supellectilis ecclesiae, videlicet auri, argenti et paramentorum sacrorum praesens generale capitulum deputavit rdos dnos Kunicki et Kozubski.

[419] s. 273. *Ut plenus sit numerus vicariorum.* Quoniam ad plenum in hac ecclesia vicariorum numerum tres desiderantur, monuit praesens generale capitulum dominos confratres, qui vicarios non habent, ut procurent absque mora aliqua subiecta ad onera vicariatus obeunda idonea, illaque ad instituendum dno praeposito, cui ex erectione incumbit, seu in absentia ipsius alteri cuiquam ad id potestatem habenti praesentent.

Sabb. d. 16 augusti in capitulo partiali:

[420] s. 278—279. *Receptio rdi dni Wężyk* ⁵⁵.

Sabb. d. 8 novembris in capitulo partiali:

[421] s. 280—281. *Receptio ad canonicatum fundi Mastki rdi dni Kozubski.*

[422] s. 281—283. *Receptio rdi dni Świącicki* ⁵⁶.

⁵² Mikołaj Dunin Suligostowski (Sulgostowski) h. Łabędź, m.in. kanonik łowicki w 1631 r. (Wieteska, jw. s. 64).

⁵³ Wojciech Kozubski h. Abdank, m.in. kanonik łowicki w l. 1631—1634 (Wieteska, jw. s. 64).

⁵⁴ Kan. Ługowski ponownie wybrany na prokuratora kapituły. Oprócz tego objął opiekę nad kaplicami Tarnowskiego i Uchańskiego oraz szpitalem Miłosierdzia.

⁵⁵ Wojciech Wężyk h. Wąż, bratanek prymasa, m.in. kanonik łowicki od 1631 r., prepozyt tamt. kapituły w l. 1632—1659 (Wieteska, jw. s. 64—65).

F. 2, d. 8 — sequbus decembris in capitulo generali Conceptionis SMV:

[423] s. 284—285. *De congregandis summis.*

[424] s. 286. *De poenitentiario [ordinario].*

[425] s. 287. *De anniversario rdi olim Rostkovi.*

[426] s. 287. *De mansione psalteristarum.*

[427] s. 288. *De schola.* Ordinaverunt domini a moderno seniore scholae requirendam esse rationem lectionum, quas scholaribus praelegit, et qualem profectum in studiis iidem scholares fecerint. Idque negotii adm. rdus dnus Święcicki de mandato Venerabilis Capituli exsecutus est. Ex cuius reletione intellexerunt domini tam per seniore, quam ipsius baccalaureum lectiones satis competentes et sufficientes scholaribus praelegi. Et illarum reductionem ad etymologiam ac syntaxim singulis diebus tam matutino, quam pomeridiano tempore fieri.

[428] s. 289—290. *Anniversaria rdi olim Cissovi.*

[429] s. 290—292. *De praedicatore manuali.*

[430] s. 292. *Honorabili Clementi⁵⁷ sacristae salarium auctum.*

Annus 1632

F. 3, d. 16 februarii in capitulo partiali:

[431] s. 293—294. *Receptio adm. rdi dni Andreae Szoldrski in decanum.*

[432] s. 294—296. *Receptio adm. rdi dni Cejnarowicz ad canonicatum f. medietatis Złaków Ecclesiastica.*

[433] s. 296—297. *Receptio adm. rdi dni Małokłęcki⁵⁸.*

Sabb. d. 17 aprilis in capitulo partiali:

[434] s. 299—301. *Receptio adm. rdi dni Wężyk in praepositum.*

F. 5, d. 13 maii in capitulo partiali:

[435] s. 302—303. *Decretum in negotio asservationis rerum sive scri-niorum magn. dni castellani Sochaczoviensis⁵⁹.*

Sabb. d. 22 maii in capitulo partiali:

[436] s. 303—306. *Receptio adm. rdi dni Foxii⁶⁰.*

(f. 3, d. 1) — sequbus iunii in capitulo generali Smae Trinitatis:

⁵⁶ Wojciech Święcicki dr teol. i ob. prawa, kanonik łowicki w l. 1631—1644 (Wieteska, jw. s. 65).

⁵⁷ Ks. Klemens, zakrystian (wicekustosz) i psalterzysta kolegiaty w Łowiczu.

⁵⁸ Piotr Małokłęcki h. Jastrzębiec, m.in. kanonik łowicki w l. 1632—1644 (Wieteska, jw. s. 65).

⁵⁹ Kasztelanem sochaczewskim był w l. 1631—1639 Franciszek Feliks Lipski h. Łada.

⁶⁰ Jan Fox dr ob. prawa, m.in. archidiacon krakowski i kanonik łowicki w l. 1632—1636 (Łętowski: Katalog, t. 2, s. 235—236; Wieteska, jw. s. 65—66).

[437] s. 307. *Quietatio et electio procuratoris*⁶¹.

[438] s. 310—312. *De summis in census conferendis*.

[439] s. 312—315. *Bona Mystaków, Łupia et Janowice per oeconomiam administranda*.

[440] s. 315—316. *Fabricator [ecclesiae] electus*. Inhaerendo consuetudini aliarum ecclesiarum et onus rdi dni procuratoris hac in parte alleviando, praesens generale capitulum in fabricatorem huius ecclesiae pro anno currenti, votis conformibus, elegit adm. rdum dnum Kozubski confratrem et onus acceptantem. Ita tamen, ut idem dnus fabricator architectum et alios operarios, dum et quando ipsos conducere necessum fuerit, non privata auctoritate, sed cum scitu et consilio partialis capituli conducat. Pecuniam vero pro fabrica spectantem rdus dnus procurator ad manus ipsius consignabit. Ex qua ratione curae in procuranda eadem fabrica insumendae florenos viginti eidem assignavit. Quos tamen, nisi prius coram Venerabili Capitulo, quantum curae et laboris per annum in eadem fabrica procuranda subiret, deducat, non percipiet.

[441] s. 316. *Adm. rdus dnus praepositus monendus*. Monendum censuit praesens generale capitulum adm. rdum dnum praepositum, ut virum aliquem maturum et probum, qui et artium magister sit, Cracovia pro regimine scholae istius advehi curet; utque vices suas alicui ex confratribus residentibus in absentia sua deleget, qui mores et vitia vicariorum necnon negligentias ipsorum corrigat.

[442] s. 316. *De augendis refectionibus*. De augendis distributionibus septimanalibus, et generalium capitulorum contentationibus decrevit praesens generale capitulum standum esse decreto pro Sanctissimae Trinitatis generali capitulo in anno millesimo sescentesimo vigesimo quinto celebrato in simili materia laudato, ita tamen, ut in posterum ac crescentiae absentium a generalibus capitulis inter praesentes non dividantur, sed tantum viginti marcae singulis dominis capitulo generali interessentibus ratione contentationum capitularium numerentur.

[443] s. 316. *De non excidendis lignis in silvis capitularibus*. Decreta in simili materia, iam alias per dominos in capitulis generalibus facta, praesens generale capitulum innovat et in suo robore conservat.

[444] s. 317. *De fabrica capellarum*. Rdus dnus fabricator noviter electus sicut ecclesiae, ita capellarum Tarnovianae et Uchanianae fabricam procurabit.

[445] s. 317—318. *Baptisterium novum statuendum*. Baptisterium novum marmoreum, affabre impensis adm. rdi dni Kunicki elaboratum et ex liberalitate ipsius Venerabili Capitulo donatum, ut rdus dnus fa-

⁶¹ *Prokuratorem na rok następny wybrano kan. Ługowskiego.*

bricator eodem loco, in quo antiquum stat, locari per artificem faciat, ipsi domini commiserunt.

[446] s. 318. *Anniversarium rdi dni [Andrae] Baranowski.*

[447] s. 318—319. *Ordinatio anniversarii ven. olim Borek [vicarii].*

[448] s. 319. *Ordinatio anniversariorum Drogocięski* ⁶².

[449] s. 320—321. *Ordinatio Divinorum officiorum ven. Matthaei Makovii* ⁶³.

[450] s. 331—332. *De optione domorum.* Quoniam curiae revendorum dominorum praelatorum et canonicorum, eorum vel potissimum, qui circa ecclesiam non resident, frequenter desolantur, ideo adm. reverendi domini obviando, ne huiusmodi desolationes in posterum fiant, auctoritate praesentis generalis capituli decreverunt et decreto praesenti decernunt, ut exnunc et in posterum domos canonicales vacatione cuiuscumque per cessum vel decessum praelati aut canonici occurrente in optionem cedant. Circa quam optionem Venerabile Capitulum, considerata necessitate domus, optanti condiciones praescribet. Si qui vero desolatas domus habentes, eas infra certum tempus, a V. Capitulo praescribendum, non reparaverint, non solum inhabiles ad optionem reddantur, sed domibus etiam post lapsum tempus priventur, quae ut aliae domus in optionem cedere debent. Quod quidem decretum tum demum robur suum obtinere debebit, dum a illmo dno lociordinario ratificatum et approbatum fuerit. Ad quam ratificationem et approbationem obtinendam deputaverunt rdos dnos Cejnarowicz et Święcicki confratres.

[451] s. 322. *De taxa domorum.* Taxa domorum, ut reassumatur et iuxta privilegium olim Vincentii ⁶⁴ archiepiscopi Gnesnensis ecclesiae huius Venerabili Capitulo concessum, in posterum in viridi sit observantia, praesens generale capitulum ordinavit.

[452] s. 322. *Bona Venerabilis Capituli confratri non arendanda.* Auctoritate praesentis generalis capituli domini firmiter statuerunt bona mensae V. Capituli in posterum nemini ex confratribus in arendam, ad instar aliarum ecclesiarum, locanda esse, sed per oeconomum Capituli administranda. Qui oeconomus singulis triennis capitulariter debet eligi, sitque continuus residens, nec oeconomiam ambiat, nec petat, et sit pacatus atque habilis. Liberum tamen erit V. Capitulo arendatorem saecularem habere, si per oeconomiam bona mensae administrare noluerit.

[453] s. 322—323. *Ordinatio servandae pecuniae pro fabrica spectantis.* Ordinavit praesens generale capitulum, ut pecunia pro fabrica ecclesiae spectans, sigillo Venerabilis Capituli obsignata, per dnum fabrica-

⁶² *Sp. szl. Filon Drogocięski.*

⁶³ *Mateusz Makowski, wikariusz kolegiaty.*

⁶⁴ *Wincenty Kot, arcybiskup gnieźnieński w l. 1437—1448.*

torem servetur in loco capitulari solito, et nonnisi necessitate exposcente, quam partiali capitulo dnus fabricator exponere debet, atque cum scitu et in praesentia partialis capituli per dnum fabricatorem recipiatur.

[454] s. 523. *Imagines*. Imagines pictae, per rrum olim dnum Firlej archiepiscopum ecclesiae huic donatae, quae in arce⁶⁵ asservantur et putrescunt, inde ad ecclesiam accipiendae.

[455] s. 323. *De syndico*. Decrevit praesens generale capitulum, ut dnus syndicus in quolibet capitulo generali reddat rationem Venerabili Capitulo, quid in eius causis praestiterit. Et modernum dnum Kozubski, ut maiorem in posterum diligentiam in vindicandis proventibus retentis adhibeat, monuit. Praeterea eidem commisit, ut etiam proventus retentos vicariis unica iuris via, ipsorum impensis, recuperet.

F. 4, d. 9 iunii in capitulo partiali:

[456] s. 325—328. *Ordinatio laborum per subditos villae Boczki dno arendatori*⁶⁶ *praestandorum*. Adm. rdi dni Andreas Szoldrski Gnesnensis Posnaniensis praepositus, decanus Loviciensis et Venceslaus Cejnarowicz Loviciensis Varsaviensis canonicus, ex proxime praeterito generali capitulo ad inquirendum de angariis subditorum villae Boczki simulque ordinandum, quos labores dno arendatori praestare teneantur, deputati, ad dictam villam propriis in personis descenderunt, officioque deputationis suae functi, imprimis de angariis subditorum diligenter inquisierunt. Quibus nullis penitus inventis, iuxta commissum sibi negotium ordinationem laborum, quos dno arendatori nunc et in tempore existenti subditi eiusdem villae praestare debeant, fecerunt, quam subditi praefatae villae acceptaverunt. Et eandem in scriptis supramemorati adm. reverendi domini deputati praesenti partiali capitulo praesentaverunt. Cuius tenore audito, eandem ordinationem reverendi domini actis praesentibus inseri mandaverunt, tenoris, ut sequitur, de verbo ad verbum:

Ordynacyja roboczny poddanych w Boczkach. My Andrzej Szoldrski gnieźniński poznański proboszcz, dziekan łowicki, kanonik krakowski, także ks. Waclaw Cejnarowicz i.u.d. łowicki i warszawski kanonik, będąc od Wielebnej Kapituły Łowickiej na wysłuchanie krzywd i ciężarów poddanych w Boczkach, także i na pomiarkowanie robót naznaczeni, mocą i zwierzchnością tejże W. Kapituły wysłuchawszy wszystkich poddanych, w czym by mieli jaką krzywdę, takie pomiarkowanie i postanowienie robót uczynieliśmy: Naprzód każdy kmieć z włóki powinien robić sześć dni w tydzień, podług zwyczajów majątności księdza arcybiskupa. Zaś co się tycze zaciężnej roboty byłem, zwłaszcza na rolę, ma się każdy poddany stawić na robotę godzinę po wschodzie słoń-

⁶⁵ W zamku (pałacu) arcybiskupim w Łowiczu.

⁶⁶ Szl. Kosiński h. Rogala.

ca. Spoczynku mają mieć dwie godzinie, to jest godzinę przed południem, a drugą po południu. Godzinę zaś przed zachodem słońca z roboty puszczać ich powinno.— Stróżą we dworze powinni odprawować lecie po jednemu, a zimie we dnie po jednemu także, ale w nocy po dwojgu. Która zima rozumieć się ma od św. Michała do św. Wojciecha, a lato od św. Wojciecha do św. Michała. Na której to stróży robić powinni, co jem rozkażą; w drogę jednak chodzić nie mają.— Powozy powinni odprawować, gdzie jem rozkażą, ale nie inaczej tylko pięć mil za dzień; to jest, kiedy drogi będzie pięć mil, tedy jadącym na miejsce dzień ma być wytracony, a wracającym się drugi dzień. Wyjawszy odwóz zboża folwarcznego, które podług zwyczaju dawnego odwozić powinni do Pieczysk⁶⁷ za dzień, a do Kamiona⁶⁸ za półtora dnia. Wyjawszy do tego zwyczajne drogi wiślnie⁶⁹, które dwa razy w rok przez dnia odprawować powinni, biorąc na wóz po pięć korcy z półwłóczka, to jest raz z wiosny, drugi raz w jesieni. Do tego, kiedy w drodze będą, żeby ich do inszej roboty w domu nie pociągano.— Plewidło przez dnia powinni odprawować, do którego w ten dzień, kiedy są na zaciągu, pociągać ich nie mają. Gdyby jednak tego było potrzeba, a rozkazano im oraz wszystkim do pelcia, tedy pod winą grzywien dziesięci wszyscy się stawić powinni.— Kury podług zwyczaju oddawać mają, to jest na każde suchedni.— Ról pustych, że się niemało znajduje, przez co wielka jest ujma dochodów. Postanowiliśmy, aby dzierżawca spisał te wszystkie puste role i one na piśmie podał Wielebnej Kapituły, która za takim oznajmieniem edykt wyda, czas pewny naznaczywszy, aby się potomkowie ozywali. I gdzie by się w tym czasie nikt ozwał do rolej pustej, tedy w zawiadowanie W. Kapituły ma podpadać i do ról folwarcznych ma być przyłączona.— Znosić budowania z rolej nie godzi się. Przedać jednak może, ale takiemu, który by w domu nie mieszkał i wszystkie zwyczajne podatki i roboty odprawował. A to pod winą i utraceniem domostwa przedanego i rolej, na której takowe budowanie było. Ci zaś, co budowanie w tym czasie kupiwszy rozebrali, do oddawania tychże powinności, jakie przedtem z tego domu przychodziły, należeć mają.— Karanie o występki, które by się trafiały lubo przy robocie, lubo przez roboty, ma być pomierne i przystojne podług występku.— Które to postanowienie nasze, aby tak dzierżawca teraz i na potem będący, jako i poddani zachowywali, nakazaliśmy. Działo się w Boczkach dnia ósmego czerwca roku Pańskiego tysiąc sześćset trzydziestego wtórego. Andrzej

⁶⁷ *Pieczyska, wieś w par. Hów, pow. sochaczewskim — port wiślny księstwa łowickiego.*

⁶⁸ *Kamion, wieś z kościołem par. w pow. sochaczewskim.*

⁶⁹ *Drogi prowadzące z Boczek (z Łowicza) ku Wiśle.*

Szołdrski — — manu propria, ks. Wacław Cejnarowicz — — manu propria.

[457] s. 328—329. *Receptio adm. rdi dni Ługowski in archidiaconum.*

[458] s. 329—330, 330—333. *Approbatio decreti de optione domorum* ⁷⁰ *praesentatur [et inseritur].*

F. 5, d. 17 iunii in capitulo partiali:

[459] s. 333—334. *Receptio adm. rdi dni Przectawski* ⁷¹.

[460] s. 355. *Revisio domus ex acie platae Subfluvialis consistentis peragenda.*

F. 6, d. 25 iunii in capitulo partiali:

[461] s. 338—340. *Consignatio summarum [in censum datarum].*

Sabb. d. 17 iulii in capitulo partiali:

[462] s. 342. *Ad revisionem domus rdi dni Rokicki deputati.* Ex facto nuper incendio fuliginum in camino curiae rdi dni Rokicki deputavit praesens partiale capitulum rdos dnos Kunicki et Małokłęcki ad revisionem eiusdem camini. Quibus etiam commisit commonere serio hospitam, ut saepius caminos ab istis excrementis nigris, quae ex fumo aut furno causantur, purgari faciat.

Sabb. d. 24 iulii in capitulo partiali:

[463] s. 343. *Tractandum cum fabre lignario.* Ad tractandum cum fabre lignario de quota pretii instructa campanilis exponendi, statuendumque huiusmodi pretium et contractum cum eo ineundum deputarunt domini rdos dnos archidiaconum [Ługowski], Kozubski et Małokłęcki.

Sabb. d. 31 iulii in capitulo particulari:

[464] s. 346—347. *Ordinatio missae et anniversarii pro anima ven. olim Lucae Nietrzanowicz* ⁷².

Sabb. d. 25 septembris in capitulo particulari:

[465] s. 348—349. *Adm. rdus dnus Foxius emittit professionem fidei.*

F. 4, d. 8 — f. 5, d. 9 decembris in capitulo generali Conceptionis SMV:

[466] s. 353—355. *Deputati ad revisionem domorum.*

[467] s. 355—357. *Ordinatio anniversariorum et missae lectae rdi olim dni Mauriti.*

[468] s. 357—358. *Ordinatio missae pro anima rdi olim dni Thomae Cissovi canonici [et officialis].*

[469] s. 358—359. *Moderatio decreti de excidendis lignis in silvis capitularibus.* Adm. reverendi domini capitulares, reassumendo decretum

⁷⁰ Zatwierdzenie przez arcybpa Jana Wężyka.

⁷¹ Samuel Krupka Przectawski h. Glaubicz, m.in. kanonik łowicki od 1632 r., prałat dziekan w l. 1635—1659 (Wieteska, jw. s. 66).

⁷² Łukasz Nietrzanowicz, kleryk, domownik arcybpa Wężyka.

in generali Sanctissimae Trinitatis capitulo anno Domini millesimo sescentesimo decimo nono celebrato de excidendis lignis per dominos circa ecclesiam residentiam continuam agentes in silvis capitularibus sancitum, obviando indemnitati silvarum earundem, illud auctoritate praesentis generalis capituli taliter moderarunt: Imprimis, quantum attinet primum punctum decreti illius, ubi concessa est facultas dominis continuo residentibus singulis annis arbores pinnaticas pro foco quindecim excidere, illud in posterum ad numerum decennarium; illud vero, quo decem alneaticae concessae, ad numerum sex alneaticarum arborum restrinxerunt. Porro reverendis dominis in servitiis illmi principis degentibus et circa ecclesiam residentibus nonnisi sex pinnaticas et duas alneaticas arbores annuatim, idque si necessitas postulaverit, excidere licebit; idque huiusmodi, quae pro fabrica seu structura non valerent. Et ne huiusmodi excisio lignorum per familiam reverendorum dominorum capitularium sine scitu rdi dni procuratoris pro tempore existentis fiat, decreto praesenti firmiter cautum esse volunt, idque sub amissione facultatis modo praemisso concessae per eum, per quem ex dominis seu familiam ipsius decreto hoc contraventum fuerit.

[470] s. 362. *Deputati ad illustrissimum.*

[471] s. 362. *Bona mensae singulis annis revidenda.* Auctoritate praesentis generalis capituli ordinarunt domini, ut annis singulis, more aliarum ecclesiarum, bona mensae revideatur, et revisiones eorundem bonorum per dnos deputatos in scriptis, cum subscriptione manuum et nominum, in capitulo offeruntur. Ad peragendam vero anno proximo venturo huiusmodi revisionem deputati sunt rdi dni Kunicki et Świącicki, cuius peractae rationem reddent.

[472] s. 362—363. *Ordinatio piscatorum.* Commiserunt domini rdis dnis Kozubski et Małokłęcki confratribus, ut circa confectionem inventarii praedii Myslakoviensis, ad quod negotium peragendum iam alias capitulariter deputati sunt, faciant etiam ordinationem piscatorum in villa Janowice, ob pestem annis praeteritis grassantem intermissam.

Annus 1633

F. 6, d. 6 maii in capitulo particulari:

[473] s. 367—369. *Receptio adm. rdi dni Grodecki*⁷³ *in custodem.*

F. 3, d. 17 — sequibus maii in capitulo generali Smae Trinitatis:

[474] s. 370—371. *Quietatio et electio procuratoris*⁷⁴.

[475] s. 371. *Quietatio et electio procuratoris fabricae*⁷⁵.

⁷³ Adrian Grodecki h. Jastrzębiec, m.in. prałat kustosz łowicki w l. 1633—1658, sufragan gnieźnieński (Wieteska, jw. s. 66).

⁷⁴ Jan Ługowski, obecnie już archidiakon, znowu wybrany na prokuratora.

⁷⁵ Kan. Wojciech Kozubski został ponownie prokuratorem budowy kolegiaty.

[476] s. 373—374. *De inhibitione rmi nuntii*⁷⁶. Adm. reverendi domini, visa inhibitione ipsis capitulariter per ven. Ioannem a Dłutów⁷⁷ vicarium huius ecclesiae et protunc chori hebdomadarium intimata, ab auditorio [s] illmi dni nuntii in Regno Poloniae apostolici ad instantiam Venerabilis Capituli ecclesiae metropolitanae Gnesnensis in causa bibliothecae, quam rmus olim p.m. Baranowski archiepiscopus Gnesnensis eidem capitulo testamento legavit, emanata. Licet absque scitu et notitia aliqua tam Ven. Capituli huius ecclesiae, quam etiam singularum ex eodem Capitulo personarum et irrequisito eodem V. Capitulo dicta bibliotheca per adm. rdum olim Andream Baranowski praepositum Lovicienssem, nepotem memorati rmi dni archiepiscopi in hac ecclesia sit deposita, nec onus custodiae eiusdem bibliothecae Ven. Capitulum in se assumpsit, mandatis tamen superiorum parendo pro inhibito habendum esse decrevit.

[477] s. 378. *De contentationibus*. Decreverunt domini, ut per dnum procuratorem singulis reverendis dominis, praesens generale capitulum celebrantibus, nomine contentationum viginti marcae dentur et portiones absentium inter eosdem aequaliter dividantur.

[478] s. 379. *De anniversario rdi dni Sarnowski*.

[479] s. 379—380. *De reductione anniversariorum*. Cum in hac ecclesia exstent multa anniversaria pridem fundata, quorum fundationes investigare difficile, siquidem nullae exstant, et tantummodo quattuor grossi a quolibet cuilibet praesenti ex dominis capitularibus, dum peragitur, ex proventibus mensae dantur: censuerunt domini conferendum cum illmo dno archiepiscopo Gnesnensi feliciter moderno, quatenus illma celsitudo dignetur auctoritatem suam ordinariam interponere, et reductionem eorundem anniversariorum facere, quo facilius omnia peragi possint. Interim vero, antequam reductio hoc effectum suum sortietur, ordinarunt pro una vice quattuor anniversaria scribenda esse, et per vicarios decantatione missae Requiem aeternam in praesentia dominorum absolvenda. A cuius missae decantatione concesserunt iisdem florenum unum, praesentes vero domini nonnisi per grossos quattuor a singulis, prout hactenus observatum fuit, percipient.

[480] s. 380. *Patribus dominicanis*⁷⁸ *salarium auctum*.

[481] s. 380. *Ad revisionem domorum deputati*.

[482] s. 380—381. *De arboribus^b ventus vi evulsis*. De arboribus tam alneaticis, quam pinnaticis, quae vi et impetu ventorum in silvis capi-

^a roboribus akta.

⁷⁶ *Mowa o nuncjuszu w Polsce — Janie Chrzczicielu Lancellotti*.

⁷⁷ *Jan z Dłutowa, wikariusz wieczysty kolegiaty*.

⁷⁸ *Z racji petnienia w kolegiacie czynności kaznodziejskich i spowiedniczych*.

tularibus radicitus evelluntur, taliter domini ordinarunt. Ut nimirum huiusmodi arborum vi ventorum evulsarum pars cedat reverendis dominis ad ecclesiam residentibus ad rationem illarum, quas vigore decreti in proxime generali Immaculatae Conceptionis Smae Virginis capitulo de excidendis lignis sanciti, in iisdem silvis cedere debent. Altera vero pars pro braseo et foco curiae Mystakoviensis convertatur.

[483] s. 382—383. *Anniversaria Sleszyński*⁷⁹.

[484] s. 383. *Anniversarium nobilis Jezierski*⁸⁰.

F. 5, d. 8 — sequbus decembris in capitulo generali Conceptionis DMV:

[485] s. 385. *De modo continuandi fabricam turris.*

[486] s. 386—387. *De summis presbyterorum defunctorum.* Decrevit praesens generale capitulum, ut summae certae pecuniariae, quae nonnulli ecclesiae huius presbyteri defuncti reliquerunt, et nullam illarum in testamentis suis mentionem fecerunt, ad petitionem executorum eorundem presbyterorum, dum ab ipsis numerabuntur, per dnum procuratorem ad thesaurum Venerabilis Capituli recipiantur. Et postquam in censum collocatae fuerint, suffragium pro anima cuiusque presbyteri secundum proportionem quotae pecuniariae ordinetur.

[487] s. 388—389. *De saepibus.* Ambiguitatem seu controversiam, exortam inter reverendos dominos in facienda structura saepium circa curias et areas ipsorum, praesens generale capitulum taliter declaravit ordinavitque, ut ex parte illa, in qua curiae dominorum meridiem prospectant, imprimis rdus dnu Kozubski saepem ex opposito platae Vicariorum dictae usque ad fluvium Bzura protendentem sumptu proprio; saepem vero aream dni Kozubski et hortum versus stabulum orientem prospectantem r.d. Święcicki; saepem a tergo curiae et stabuli dni Święcicki septentrionem versus r.d. Kunicki; a tergo autem domus dni Kunicki et a tergo curiae decanalis usque ad stabulum septentrionalem versus adm. r.d. decanus seu curiae eiusdem possessor; saepem item in ingressu curiae decanalis protensive, a fenestris curiae dni praepositi euntem et circum circa pomarium adm. r.d. praepositus; circum circa vero custodiam adm. r.d. custos, itidem sumptu proprio. Et suprascripti reverendi domini construere teneantur sintque astricti, quod et illi reverendi domini, quorum curiae orientem respiciunt, praestabunt; ita, ut singuli ad unam saepem saepiendam sint astricti.

Annus 1634

F. 3, d. 6 — sequbus iunii in capitulo generali Smae Trinitatis:

⁷⁹ *Sp. Marcin Sleszyński h. Doliwa, wojski gostyniński.*

⁸⁰ *Sp. Maciej Jezierski, stuga kan. Cejnarowicza.*

[488] s. 390—391. *Quietatio et electio procuratoris* ⁸¹.

[489] s. 391—392. *Ut praelati cum canonicis aequo sint iure in optionibus et aliis obventionibus capitularibus*. Adm. reverendi domini praesens generale capitulum celebrantes, visis statutis, decretis et constitutionibus novis et antiquis de optionibus tam avenarum strennialium, quam hortorum et aliarum obventionum capitularium laudatis ac sancitis, iisque perlectis et diligenter trutinatis, ex instantia adm. rdi dni Adriani Grodecki custodis, in anteactis et praesenti generali capitulo facta, negotium infrascriptum ex certis rationibus urgentibus auctoritate praesentis generalis capituli decreverunt et decreto praesenti decernunt, ut exnunc et in posterum praelati huius ecclesiae, nullo excepto et in tempore existentes, sint aequi iuris cum dominis canonicis in omnibus et singulis optionibus obventionum capitularium. Statueruntque, ut huiusmodi optiones coniunctim cum dominis canonicis, protunc ad ecclesiam praesentibus per senium, a tempore receptionis cuiusque in hanc ecclesiam computandum, fiant. Nec eo obstante, quod ab annis multis anteactis in usu eius iuris praelati pro illo tempore existentes non fuerint, cum ad non Venerabili Capitulo, sed potius incuriae ipsorum impertari debeat.

[490] s. 394. *De ratione syndicatorum et fabricae*.

[491] s. 394—396. *De electione syndici* ⁸².

[492] s. 396. *Procurator fabricae electus* ⁸³.

[493] s. 396—397. *Deputati ad rimum dnum episcopum Premisliensem et illrem referendarium Regni* ⁸⁴.

[494] s. 397. *De Monte Pietatis*. Curam Montis Pietatis, hactenus intermissam, domini reassumpserunt et eandem rdo dno Alberto Święcicki confratri, uti seniori confraternitatis Misericordiae, demandaverunt.

[495] s. 397. *Ad tractandum cum architecto* ⁸⁵ *deputati*.

[496] s. 398—399. *Anniversaria conscribenda*. Mandarunt domini actorum suorum notario, ut catalogum anniversariorum tam recenter, quam antiquitus fundatorum in tabula de novo conscribat, et in sacrario more aliarum ecclesiarum et capitulorum appendi faciat.

[497] s. 399—400. *Ordinatio anniversariorum adm. rdi olim Vladislai Szoldrski*.

Sabb. d. 30 septembris in capitulo partiali:

⁸¹ Archidiakon Ługowski został jeszcze raz prokuratorem.

⁸² Na kolejnego syndyka wybrała kapituła Stanisława Krajewskiego h. Jasińczyk.

⁸³ Po Kozubskim wybrano kan. Wacława Kunickiego.

⁸⁴ Mowa o biskupie Henryku Firleju (młodszym) — por. przyp. 28.

⁸⁵ Jakub z Łowicza.

[498] s. 407—408. *Receptio rdi dni Strzałkowski* ⁸⁶.

Sabb. d. 7 octobris in capitulo particulari:

[499] s. 409. *Rdus dnus Strzałkowski emittit professionem fidei.*

F. 6, d. 8 — sequbus decembris in capitulo generali Conceptionis DMV, in loco capitulari solito inchoato et in curia adm. rdi dni praesidentis [archidiaconi Ługowski] continuato et determinato:

[500] s. 410—411. *De curiis dominorum.* Censuit praesens generale capitulum censetque illmo et rmo dno lociordinario feliciter moderno de domibus, quae inoptatae remanent et desolantur, facere relationem cum adiuncta petitione, ut quemadmodum auctoritate ordinaria suae illmae et rmae celsitudinis optio domorum canonicalium, decreto Venerabilis Capituli lauduata, approbata et confirmata exstat, ita eadem auctoritate suae illmae et rmae celsitudinis praefata optio domorum ex causa deteriorationis earundem tollatur et revocetur, domusque ad pristinum statum reducantur, salvis nihilominus modernis possessoribus domorum rdorum dnorum Ioannis Ługowski archidiaconi et Alberti Świącicki, in quarum restaurationem impensas bona fide fecerunt, et auctoritate illmi annexi in earundem possessione sunt conservati. Ad quam relationem et petitionem praemissorum nomine V. Capituli faciendam deputati sunt adm. rdi dni archidiaconus et Cejnarowicz. Contra quod decretum r.d. Rokicki in viam contradictionis verbo protestatus est.

[501] s. 411—413. *De cultu Divino per missam Rorate promovendo* ⁸⁷.

[502] s. 414. *Deputati ad illustrissimum.*

[503] s. 414—415. *Quo tempore avena strennalis optari debeat.* Quandoquidem Divina sic disponente ordinatione maiori in numero adpraesens, quam anteactis saeculis, reverendi domini praelati et canonici circa ecclesiam hanc resideant, ideo non obstantibus decretis et statutis capitularibus, antea in contrarium in materia simili laudatis, auctoritate praesentis generalis capituli decernitur et statuitur, ut exnunc et in posterum avena strennalis occurrente illius quoque modo vacatione, non exspectato generali capitulo, prout hactenus observabatur, sed in spatio quattuor septimanarum a tempore seu die, quo illam vacare contigerit, computandarum, una cum hortis, cridae litteris praemissis, optatur et optioni subiaceat.

[504] s. 415—416. *De ordinatione certorum Divinorum officiorum in hac ecclesia per adm. rdum dnum archidiaconum* ⁸⁸ *facienda.*

[505] s. 417—418. *Bibliotheca rmi olim Baranowski archiepiscopi Ve-*

⁸⁶ Świętosław Strzałkowski h. Szreniawa, dr teol., m.in. kanonik łowicki w l. 1634—1646 (*Wieteska*, jw. s. 66—67).

⁸⁷ Z fundacji kan. Jerzego Rokickiego.

⁸⁸ Przez archid. Jana Ługowskiego.

nerabili Capitulo Gnesnensi extradenda. Reverendi domini, visis litteris V. Capituli Gnesnensis per rdum dnum Sventoslaum Strzałkowski archidiaconum Posnaniensem, Gnesnensem Loviciensensem canonicum exhibitis, bibliothecam olim Alberti Baranowski archiepiscopi Gnesnensis, per rdum olim Andream Baranowski nepotem, praepositum Loviciensensem, absque scitu Venerabilis Capituli in loco capitulari superioris contignationis depositam, et per V. Capitulum Gnesnense lite ratione eiusdem bibliothecae cum magnifico olim Baranowski⁸⁹ palatino Siradiensis coram illmo dno nuntio apostolico mota et vertente, apud praesens Ven. Capitulum arestatam, eidem V. Capitulo Gnesnensi, exquo sublatum est arestum, extradendam decreverunt.

Annus 1635

F. 3, d. 29 maii — sequbus in capitulo generali Smae Trinitatis: [506] s. 419—420. *Quietatio et electio procuratoris*⁹⁰.

[507] s. 420. *Electio procuratoris fabricae*⁹¹.

[508] s. 421. *Refectiones retentae solvendae.* Decreverunt domini, ut rdus dnos procurator ante omnia persolvat retentas refectiones quartualis Sanctissimae Trinitatis reverendis dominis tam praelatis, quam canonicis, quibus sunt retentae.

[509] s. 421—422. *De optione domorum.* Adm. reverendi domini, advertentes relationem ex parte domorum capitularium (quae ex primaeva fundatione fundis annexae fuerant) et postulationem ipsorum iuxta decretum proximae praeteriti generalis capituli non esse factam illmo et rmo dno — — archiepiscopo Gnesnensi, ideo ex rationibus in eodem decreto contentis, tum quod mutatio haec (praesertim hac infelici totius civitatis Loviciensis ac domorum aliquot canonicalium deflagratione) desolationem earundem domorum minatur et promittat, petitionem suam iterandam decreverunt, ut sua illma dominatio, pro sua pietate et paterno affectu erga eandem ecclesiam providere velit, ne exinde aliquid detrimenti patiatur, atque negotium hoc per restitutionem in statum primaevae fundationis earundem domorum (salva possessione domus rdi Ioannis Ługowski et Albert Świącicki, ob impensas non mediocres in restaurationem factas, ad vitam ipsis reservata), vel prout melius in Domino videbitur, auctoritate sua determinet. Quo nomine rdos dnos confratres suos Venceslaum Cejnarowicz et Samuelem Przeclawski ad eundem illum dnum archiepiscopum deputaverunt et negotium hoc eisdem commiserunt. Qua quidem legatione expedita, durante eodem generali capitulo, retulerunt eidem rdi dni deputati illum dnum archiepisco-

⁸⁹ Jan Baranowski h. Jastrzębiec, zm. w 1633 r.

⁹⁰ Archid. Ługowski jeszcze raz wybrany prokuratorem kapituły.

⁹¹ Po kan. Kunickim wybrano kustosza Grodeckiego.

pum declarationem fecisse, ut optio haec tollatur, et non obstante contradictione, domus in pristinum statum reducantur et fundis annexae remaneant. Super quo speciales litteras ab eodem illustrissimo se obtenturos promiserunt. Contra quod decretum in vim contradictionis rđus dnus Rokicki ibidem incontinenti verbo sollemniter protestatus est.

[510] s. 423—427. *Ingrossatio unionis ecclesiae parochialis Makoviensis decanatus Loviciensis* ⁹².

[511] s. 427. *De fabrica turris.*

[512] s. 427. *De consolationibus et distributionibus quotidianis.* Auctoritate praesentis generalis capituli sancitum est, ut nomine contentationum tam pro praesenti Sanctissimae Trinitatis, quam futuro Conceptionis Smae Virginis generalibus capitulis, dentur singulis reverendis dominis praesentibus marcae viginti. Pro distributionibus vero septimanalibus per totum anni spatium in singulas septimanas floreni sexaginta dividantur.

[513] s. 427. *De sacristianis.* Cum tam thesauri et sacrarii, quam sacristianorum cura incumbat adm. rđo dno custodi, multaeque negligentiae per sacristianos committuntur, inde ipsi per praesens capitulum committitur monendi eosdem, ut in posterum in praestandis obsequiis tam praelatis [et canonicis], quam reliquo clero sint diligentiores, quam hactenus fuerunt, et obsequia, quae illis incumbunt, non gravatim expediant.

[514] s. 427—428. *Adm. rđus dnus praepositus* ⁹³ *monendus.* Cum Venerabili Capitulo liquido constet ex primaeva praepositurae Loviciensis fundatione curam et reparationem scholae, magistriue provisionem ad adm. rdum dnum praepositum pro tempore existentem spectare, idcirco auctoritate praesentis generalis capituli censuerunt adm. reverendi domini censentque modernum adm. rdum dnum praepositum capitulariter monendum, ut tectum scholae, tum etiam contignationem superiorem, ob stillicidium putrefactam et in dies ruinam minitantem, reparari mandet. Et quod magis domini in votis habent, magistrum magis idoneum, quam qui adpraesens est, pro erudienda iuventute in pietate, moribus et doctrina foveat.

[515] s. 428. *Baldachinum comparandum.*

[516] s. 428. *Area advocatialis vendenda.*

[517] s. 431—432. *De salario adulescentum a cantu.* Adm. reverendi domini, inhaerendo ordinationibus per illum et rđum olim Laurentium Gembicki archiepiscopum Gnesnensem ex visitatione huius collegiatae

⁹² Dok. inkorporacyjny wystawiony w 1491 r. przez arcybpa Oleśnickiego. Por. Zbiór dokumentów ośrodka Łowicz, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 35: 1977, nr 10 (s. 327—331).

⁹³ Wojciech Wężyk.

et Capituli per ipsum peracta Venerabili Capitulo datis, statuerunt et decreto praesenti statuunt, ut in posterum singuli adm. reverendi domini tam praelati, quam canonici, etiam circa ecclesiam non residentes, adulescentibus a cantu huius ecclesiae salarium annuum consuetum quattuor florenorum, in singula videlicet quartalia per florenum unum, ex fundis suorum canonicatum solvant. Quod decretum, ut sit in executione, r. d. dnus procurator pro tempore existens procurabit.

Sabb. d. 9 iunii in capitulo partiali:

[518] s. 432—434. *Ingrossatio litterarum illmi dni archiepiscopi optionem domorum annihilantium* ⁹⁴.

F. 3, d. 17 iulii in capitulo particulari:

[519] s. 435—436. *Receptio adm. rdi dni Przecławski in decanum.*

Sabb. d. 1 septembris in capitulo partiali:

[520] s. 437—438. *Receptio adm. rdi dni Żychowicz* ⁹⁵.

Sabb. d. 8 — sequibus decembris in capitulo generali Conceptionis DMV:

[521] s. 439. *De worco.* Committitur per praesens generale partiali capitulo, ut vitricos, hactenus intermissos, eligat, qui singulis diebus dominicis et festis sollempnibus, more aliarum ecclesiarum parochialium, post peractam concionem, a fidelibus parochianis oblatas eleemosynas excipiant, rationem de perceptis Venerabili Capitulo, seu cui negotium hoc commiserit, reddituri.

[522] s. 440. *De tabernaculo Sanctissimi Sacramenti.*

[523] s. 440. *Deputati ad inventandos apparatus sacrarii.* Ad inventandos apparatus sacrarii, faciendamque ordinationem inter sacristianos, cui muneri quisque illorum attendere debeat, simulque ut apparatus ecclesiastici in sacrario munde et ordinate asserventur, et qui pro usu reverendorum dominorum serviunt, eorundem apparatusum ne vicarii sunt in usu, statuendum deputati sunt adm. rdi dni custos [Grodecki], Rokicki, Kunicki.

[524] s. 442. *Ut sit integer numerus vicariorum.* Quoniam ex primaeva fundatione huius collegatae decem semper vicarii Divina omnia sibi incumbentia obibant et horas decantabant, ideo praesens capitulum, vocato seniore et duobus vicariis, serio ipsis iniunxit, ut quantocius plenum numerum suum procurent, alias, nisi numerus illorum integer fuerit, pro rata absentium proventus ipsorum consueti in commodum aliquod ecclesiae convertentur.

⁹⁴ Zob. dokument 8 publikowany w IV rozdz. tych statutów.

⁹⁵ Stanisław Żychowicz dr ob. prawa, m.in. kanonik łowicki w l. 1635—1660 (Wieteska, jw. s. 67).

Annus 1636

F. 3, d. 13 — sequbus maii in capitulo generali Smae Trinitatis:

[525] s. 443. *Quietatio et electio procuratoris*⁹⁶.

[526] s. 444. *Quietatio et electio procuratoris fabricae*⁹⁷.

[527] s. 444. *Deputati ad faciendam submissionem coram actis illustrissimi*. Per capitulum praesens generale committitur partiali capitulo, ut deputet duos vel tres capitulares ad faciendam submissionem coram actis illmi et rmi dni lociordinarii nomine totius Capituli de solvendo rorantistis et aliis ministris ad eosdem spectantes annuo salario. Et hoc faciat visa prius ordinatione rdi dni Rokicki eaque bene trutinata.

[528] s. 444. *Psalteristae decantent missam in presbyterio, dum in altari maiori publice exponitur Venerabile Sacramentum*.

[529] s. 446. *De turno viarum in causis capitularibus*. Cum saepenumero eveniat dominos capitulares in causis capitularibus, in quibuscumque iudiciis vertentibus iter, quando necessitas exigit, facere: ideo auctoritate praesentis capituli generalis decernitur huiusmodi viarum turnus. Et inter dominos circa ecclesiam saepius residentes florenus unus pro singulis miliaribus tam pro itu, quam reditu ultra solitas distributiones assignatur. Ita tamen, ut is rdus dominus, cui turnus obvenerit, non teneatur ad illos sumptus, qui pro iure sunt faciendi, sed rdus dnus procurator pro tempore existens totum id, quidquid in ius expendent, restituet.

[530] s. 446—447. *Submissio Venerabilis Capituli in causa foundationis missae Rorate*.

F. 2, d. 8 — ? decembris in capitulo generali Conceptionis DMV, in curia adm. rdi dni praepositi [Alberti Wężyk]:

[531] s. 448. *Ut omnes reverendi domini ornent se in sacristia, et non ad altare, missae sacrificium celebraturi*. Quoniam sacri canones et liber caeremonialis solis tantum episcopis, idque privatas missas celebraturis, paramenta de altari sumendi facultatem concedat, ideo adm. reverendi domini invicem se, et quidem fraterne monent, quatenus in sacristia, et non ad altare, se ornent, priusquam ad celebrandam missam accedant, cum inde multi scandalizentur et cogitationes variae propterea illis subrepant.

[532] s. 448. *De imagine maioris altaris*. Adm. reverendi domini illmo et rmo dno lociordinario supplicandum censuerunt, idque negotium rdus dnus Venceslao Cejnarowicz et Petro Małokłęcki demandarunt, ut imaginem aliquam Assumptionis Beatissimae Virginis elegantem, medio altaris maioris inserendam, sumptu suo pingi procurare dignetur.

⁹⁶ Archidiacona Ługowskiego znowu uproszono na prokuratora na rok następny.

⁹⁷ Także kustosz Grodecki wybrany na prokuratora „fabryki” na kolejny rok.

[Liber VII¹: Acta, constitutiones et decreta Venerabilis Capituli Lovicensis ab anno 1658 ad annum 1682].

Sygnatura: AKŁ, księga idealna 7, realna 3.

Annus 1658

Feria 5, die 14 februarii in capitulo (extraordinario):

[533] strona 1. *Reassumptio generalis capituli pro festo Conceptionis BVM praeterito (anni 1657) celebrati et in diem hodiernam, quae fuit decima quarta mensis februarii anno Domini millesimo sescentesimo quinquagesimo octavo, iuxta determinationem eiusdem capituli legitime incidens — — facta — —.*

[534] s. 1—2. *Receptio notarii.* Domini supramemorati, recepturi excellentem Adamum Iosephum Gronkiewicz² artium et philosophiae magistrum in notarium actorum Capituli, prius ab eodem iuramentum exigendum censuerunt. Qui tactis manu dextra sancti Evangelii scripturis, in hac verborum formam iuravit:

Ego N. iuro, quia consilia et secreta Venerabilis Capituli ad eius, sive personarum singularum de Capitulo damnum vel praeiudicium nulli pandam, decreta capitularia fideliter scribam. Sic me Deus adiuvet et haec sancta Dei Evangelia.

Post cuius iuramenti receptionem eundem dominum in notarium receperunt, decretaque capitularia eidem connotare mandaverunt. Cui domum notarii cum salario usitato et aliis annexis contulerunt.

[535] s. 2. *Excusationes dominorum fratrum [absentium].*

[536] s. 2—3. *De vicariis [Reassumptio cultus Divini post hostilitatem].* Ut cultus Divinus, qui hactenus propter temporum calamitatem et infandam hostilem desolationem³ intermissus erat, in hac ecclesia, quam decenter poterit, promoveatur, officiumque Divinum per vicarios, ad quod sunt obligati, peragatur, decreverunt dominum praesentes, quatenus vicarii penes ecclesiam hoc tempore residentes horas canonicas, videlicet matutinum, laudes, primam etc. cum completorio distincta voce decantent. Et quoniam plenarius numerus vicariorum neque adpraesens est, neque tam cito haberi potest, proinde in subsidium eorundem duos scholares dominum eisdem adiciendos esse statuerunt, qui ipsos in decantatione horarum praedictarum iuvabunt. Quoties autem contigerit aliquem ex vicariis abesse ab horis sive singulis, sive omnibus, tum temporis extracta

¹ Księga bez tytułu. Znajdujący się powyżej nadaniem. Na górze s. 1, nad początkiem tekstu, kan. Janicki napisał w poł. XVIII w. „4-tus”, albowiem tom ten

² mył Adam Józef Gronkiewicz, owszej nie znany.

³ Mowa o „potopie” szwedzkim w latach 1655—1656.

portione dismembrationis ipsum concernente, scholares debere gaudere, statuerunt.

[537] s. 3. *De scholaribus [Cantores duo]*. Ordinarunt item domini, ut pro decore et usu ecclesiae cantores duo sint penes ecclesiam, quorum alteri nomen Hyacinthus, alteri Franciscus⁴. Quorum singuli salarium percipient singulis quartalibus florenorum septem et grossorum quindecim a dno procuratore. Tum quoque pro victu (durante hac moderna temporum iniquitate) quilibet ipsorum florenum unum, scilicet ab eodem dno procuratore. Negligentiam vero tenentur inter se adinvicem notare, et qui negligentior aut tardior fuerit, certa portione pro ratione officii carere debet.

[538] s. 3—4. *De fundatione psalteriae⁵ et Lipsiana⁶*. Celebris in hac ecclesia psalteristarum collegii fundatio, ut possit ad pristinum statum revocari, commiserunt domini praesentes rdis dnis Bartholomaeo Łempicki⁷ et Felici Rzeszowski⁸ canonicis agendum cum illmo et rmo Ioanne Tarnowski⁹ archiepiscopo Leopoliensi, tamquam patrono praedictae fundationis. Fundationem quoque piam et devotam in sacello Lipsiano, ut possit collapsam erigi, demandaverunt iisdem dominis una cum rdo dno Martiano Wituski¹⁰, iuxta informationem seorsivam apud magn. et gener. dnum capitaneum Ravensem¹¹ promovendam.

[539] s. 4. *De anniversariis*. Quamvis propter modernam temporum calamitatem census ex summis pro anniversariis legatis, locatis in bonis variorum censistarum, adpraesens nulli percipiantur, nec percipi possint, tamen domini considerantes, ne iuvamine animae fidelium defunctorum, quorum piae fundationes in hac ecclesia exstant, defraudentur, commiserunt rdo dno Matthiae Miedniewski¹² canonico et officiali Loviciensis, ut omnia et singula anniversaria, quaecumque in hac ecclesia per-

⁴ *Scholarzy i zarazem kantorzy Jacek i Franciszek, bliżej nie znani.*

⁵ *Kolegium psalterzystów — pośmiertna fundacja arcybpa Tarnowskiego z 1609 r. Por. Librowski: Sumariusz kopiariusza kapituły, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 34: 1977, s. 236—239, nr 73—74.*

⁶ *Kaplica pw. Bożego Ciała z kolegium kapelanów — pośmiertna fundacja arcybpa Lipskiego z 1648 r. Zob. Librowski: Sumariusz, tamże, s. 247—249, nr 87.*

⁷ *Bartłomiej Łempicki h. Junosza, m.in. kanonik łowicki sprzed 1658 do 1660 r. (Wieteska: Katalog prałatów i kanoników, s. 71).*

⁸ *Feliks Rzeszowski h. Wąż, m.in. kanonik łowicki, zm. w 1658 lub 1662 r. (Wieteska, jw. s. 71).*

⁹ *Jan Tarnowski h. Kosy, arcybiskup lwowski w l. 1654—1669 (Szostkiewicz: Katalog biskupów, s. 180).*

¹⁰ *Marcjan Wituski h. Gozdawa, m.in. kanonik łowicki do 1658 r. (Wieteska, jw. s. 71).*

¹¹ *Samuel Lipski h. Łada, starosta rawski i żywiecki.*

¹² *Maciej Miedniewski kanonik łowicki w l. 1641—1665 (Wieteska, jw. s. 68).*

agi solent et debent, in ordine reducat et conscribat. Quae ubi conscripta fuerint, ab initio sequentis Quadragesimae, ut per dominos officiantes et substitutos vicarios, ut celebrentur, statuerunt.

[540] s. 4—5. *Electio procuratoris [et thesaurarii]*¹³.

[541] s. 5. *De honestate domorum praelatorum [et canonicorum]*. Inhaerendo antiquis decretis et statutis Venerabilis Capituli, reassumunt illa et decernunt, ne in domibus minorum canonicorum vinum adustum paretur aut venale exponatur, cum hoc sit contra honestatem atque decentiam domus canonicalis. Idem de pane, cerevisia aliisque rebus victui servientibus venalibus sanciverunt.

[542] s. 5. *Litterae scribendae ad retentores censuum*.

[543] s. 6—7. *De bonis mensae Capituli arendatis*.

[544] s. 7. *De poenitentiario*.

[545] s. 7. *De vitrico ecclesiae*.

[546] s. 8. *De domibus capitularibus et vicariorum*. Quaecumque domus capitulares per praeteritam bellorum calamitatem sunt devastatae, ut pro posse quamprimum per possessores earundem reaedificentur, in illisque ut nonnisi honestae personae inhabitent, committitur dno procuratori advertendum. Quiquidem dnus procurator, captato tempore opportuno, easdem domos visitari et ad vitam incolentium attendere tenebitur. Hocidem faciendum cum aediculis vicariorum, altaristarum aliorumque quocumvis ministrorum ecclesiae eidem dno procuratori relinquatur. Saepimenta vero, si quae ob negligentiam vicariorum futura aestate saepa non fuerint, et ob commoditatem propriam alter ea construere velit, venerabile capitulum praesens decernit, quatenus impensas omnes ille, ad quem eadem saepimenta spectabant, restituere teneatur.

[547] s. 8—9. *Refectiones retentae solvendae*. In moderno generali capitulo nonnulli ex dominis confratribus expostularunt decerni sibi solutionem, pro sua sub tempus belli praesentia et penes ecclesiam diligenti residentia, retentorum refectionum tam septimanalium, quam anniversariorum. Cui postulationi venerabile capitulum annuendo, ut reverendi domini Matthias Miedniewski, Gaspar Trzemeski¹⁴, Bartholomaeus Łempicki, Casimirus Oporowicz¹⁵ et Ioannes Trzcński¹⁶ praedictas refec-

¹³ Po kan. Oporowiczu wybrano na prokuratora i skarbcowego kan. Głuszynskiego.

¹⁴ Kasper Trzemeski h. Lubicz, m.in. sufragan gnieźnieński i kanonik łowicki w l. 1640—1665 (Korytkowski: *Pralaci i kanonicy*, t. 4, s. 140—143; *Wieteska*, jw. s. 67).

¹⁵ Adam Kazimierz Oporowicz dr ob. prawa, m.in. kanonik łowicki w l. 1648—1674 (*Wieteska*, jw. s. 68—71).

¹⁶ Jan Trzcński h. Rawicz, kanonik łowicki ok. 1658 r. (nie ma go u ks. *Wieteski*).

tiones ex retentis censibus percipiendis satisfactionem habeant, consentit.

[548] s. 9. *Septimanalium refectorum ordinatio*. Respicentes proportionem summae mille ducentorum florenorum, domini praesentes refectioes quotidianas ordinarunt in hunc modum. Ex praedicta summa mille ducentorum florenorum octingenti floreni pro praesentibus dominorum a die prima februarii ad primam iulii exclusive occurrentibus distribuuntur. Quadringenti vero floreni pro necessitatibus ecclesiae includendi et salarium poenitentiarum ad manus procuratoris reddantur. Si quae vero summae ex aliis redditibus acceptae fuerint, eadem ad plenam dispositionem Venerabilis Capituli reservantur.

[549] s. 9—10. *De conventuali missa et praesentibus notandis*. Ordinarunt quoque domini memorati pro praesentibus singulorum dominorum melius et fidelius connotanda, ut ad conventualem missam iuxta consuetudinem conveniant, in qua notarius Capituli facilius praesentes advertere possit. Si quis vero dominorum praelatorum et canonicorum aliam missam audire, sive non audita proficisci vellet, id notario significare debet. Idem notarius in septimanali capitulo, sive in defectu capituli eidem, qui septimanam tenuerit, praesentibus illius hebdomadae in scripto praesentabit. Dominus autem officians easdem praesentibus subscribet. Quod attinet ad anniversaria, ea in registro seorsivo notarius conscribet, praesentibusque eorundem anniversariorum non ex proventibus bonorum mensae Capituli, sed ex foundationibus anniversariorum solvi debebunt.

[550] s. 10. *Reparatio scholae*. Licet quidem omnimoda cura circa scholam ad perillum dnum praepositum ex vi erectionis et privilegiorum pertineat, domini tamen in absentia ipsius, exemplo liberalique in musas beneficentia sanctae recordationis illmi et rmi principis Matthiae Łubieński¹⁷ archiepiscopi Gnesnensis, quam in reparatione huius gymnasii¹⁸ iam fero collabentis munificentia testatus est, permoti, supplicandum pro eiusdem reparatione illmo principi feliciter moderno¹⁹ decreverunt.

[551] s. 10—11. *De suppellectili ecclesiastica*. Illis et adm. rdus Bartholomaeus Łempicki Gnesnensis Loviciensis etc. canonicus praesentavit ven. capitulo moderno et reddidit suppellectilem argenteam cum apparatus pretiosioribus, quam et quos propter pericula ex commissione Venerabilis Capituli Częstochoviam²⁰ devexerat, iuxta regestrum rdi dni Casimiri

¹⁷ Maciej Łubieński h. Pomian, arcybiskup gnieźnieński i prymas w l. 1641—1652.

¹⁸ Mowa o Instytucie św. Leonarda, założonym przez ks. Jana Dziewierskiego ok. 1642 r. Z czasem szkołę nazywano niższym seminarium duchownym i mniej słusznie Bartoszkami.

¹⁹ Andrzej Leszczyński h. Wieniawa, arcybiskup gnieźnieński i prymas w l. 1653—1658.

²⁰ Należy rozumieć klasztor Paulinów na Jasnej Górze (w Częstochowie).

Oporowicz protunc procuratoris manu propria subscriptum, cui praedicta supellex asservanda commissa fuerat. Ad conscribendum inventarium huius supellectilis et tradendum dno procuratori cum vicecustode rdi dni Trzemeski et Magnuski²¹ Gnesnenses Lovicienses etc. canonici sunt deputati.

[552] s. 11. *Confraternitas Misericordiae*²² et *Angeli Custodis*²³. Ad pristinum statum confraternitatis Misericordiae et sancti Angeli Custodis (quae antea vigeabant in hac ecclesia), ut possint revocari, commiserunt domini hoc negotium rdo Matthiae Miedniewski canonico et officiali promovendum.

[553] s. 11. *Domus legatae vendendae*. Quaecumque domus sive per testamentariam voluntatem, sive quovis alio iure aut modo ad dispositionem Venerabilis Capituli spectant, ut pro usu et necessitatibus modernis ecclesiae ante incidentiam futuri generalis capituli Pentecostes²⁴ dividendantur, praesentes domini capitulares demandarunt rdis dnis Magnuski et procuratori curandis.

[554] s. 11. *Mansiones scholarium*. Ne domus vicariorum aliorumque ministrorum ecclesiae in defectu cleri ad ultimam devastationem deveniant, decreverunt domini praesentes, ut scholares singuli singulas domos praedictas inhabitent.

Sabb. d. 9 martii in capitulo partiali:

[555] s. 12. *Anniversaria ordinantur*. In hoc capitulo partiali domini capitulariter congregati, inhaerendo decreto praeterito generali capitulo de reassumptione anniversariorum lato, illud ad effectum deducendum esse censuerunt, statuuntque praesenti capitulo, ut ab hac dominica sequenti, prima Quadragesimae, anniversaria celebrari incipiant, quae dnus officians per se vel per conductum vicarium peraget.

Sabb. d. 16 martii in capitulo partiali:

[556] s. 13—14. *Liber privilegiorum*²⁵ cum originalibus [et aliis actis] redditur a rdo dno Magnuski.

²¹ Aleksander Magnuski h. Abdank, m.in. kanonik łowicki sprzed 1658 do 1689 r. (Wieteska, jw. s. 72).

²² Bractwo i Szpital Miłosierdzia (Pańskiego) założył w Łowiczu ok. 1601 r. arcybp Karnkowski (Zbiór dokumentów ośrodka Łowicz, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 35: 1977, nr 36, s. 391—397).

²³ Bractwo Anioła Stróża założono w kolegiacie ok. 1637 r. Usytuowano je w kaplicy tegoż wezwania, ufundowanej przez kan. Jerzego Rokickiego (Librowski: Sumariusz kopiariusza kapituły, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 34: 1977, s. 244—245, nr 84).

²⁴ Posiedzenia generalne tutejszej kapituły odbywały się dwa razy w roku: na Zielone Świątki i na Niepokalane Poczęcie NMP.

²⁵ Wspomniany tu kopiariusz nie zachował się. Istniejący pochodzi z przetomu XVIII/XIX w.

[557] s. 14. *Consolationes officiantis*. Secundum receptam consuetudinem, ratione missarum septimanalium, celebrantibus septimanatim dominis seu officiantibus, praeter quotidianas refectiones, florenos tres debere cedere, praesenti decreto statuitur, a prima die mensis februarii.

[558] s. 14. *Salarium moderatoris horologii*. Antiquis decretis insistendo domini, ut diligentior sit in suo obsequio director horologii, eidem singulis quartualibus florenos decem dandum esse consenserunt.

[559] s. 15. *Floreni trecenti pro subditis mensae sublevandis etc.* Summa miseria et gravis inopia subditorum Venerabilis Capituli per hostem continuamque militum transeuntium desolationem annihilatorum, qui neque fruges pro agris conseminandis habere, neque iumenta ad excellendos agros comparare possunt, dominos permovit, ut habito respectu eorum uti iusto, eorundem consulerent sublevationi. Ideo praesens capitulum iniunxit dno procuratori, quatenus partem aliquam argenti ecclesiastici (quod habet computatum) valoris florenorum trecentorum pro eisdem subditis mensae Capituli iuvendis vendat et donet. Quam quidem summam V. Capitulum postmodum refundere tenebitur.

Sabb. d. 23 martii in capitulo partiali:

[560] s. 15. *Contractus Mystakoviensis innovandus*.

Sabb. d. 30 martii in capitulo partiali:

[561] s. 16—17. *Receptio adm. rdi dni Grzebiński* ²⁶.

(F. 4) d. 10 aprilis in capitulo partiali:

[562] s. 17—18. *Receptio illis adm. rdi dni Borucki* ²⁷.

F. 5 Magna, d. 18 aprilis in capitulo partiali:

[563] s. 20—21. *Iuramentum illis et adm. rdus dnus Grzebiński praestitit*.

Sabb. d. 27 aprilis in capitulo partiali:

[564] s. 22. *Conventualis missa*. Ut secundum consuetudinem antiquam et statuta ecclesiae huius hora certa domini capitulares ad ecclesiam conveniant pro sacro missae officio audiendo, in quo et residentes domini penes ecclesiam certius sciri possint et praesentes a notario Capituli connotari, ordinaverunt domini praesentes omnibus et singulis non impeditis gravibus causis pro missa Rorate conveniendum esse.

[565] s. 22. *Missa Wężykoviiana* ²⁸. Optandum quidem esset ad ornamentum ecclesiae et populi maiorem devotionem excitandam, ut cele-

²⁶ Mikołaj Grzebiński dr ob. prawa, m.in. kanonik łowicki w l. 1658—1662 (Wieteska, jw. s. 71).

²⁷ Jan Władysław Borucki h. Rola, dr ob. prawa, m.in. prałat kustosz łowicki w l. 1658—1667 (Wieteska, jw. s. 71).

²⁸ Z fundacji i w intencjach Jana Wężyka h. Wąż, arcybiskupa gnieźnieńskiego i prymasa w l. 1627—1638.

bratio missae Wężykovianae instauretur. Sed quia hoc propter census retentos apud possessores bonorum, oneratorum summis pro hac fundatione locatis, tum quoque propter absentiam adm. rdi dni praepositi Wężyk fieri nequit, proinde hoc negotium ad adventum praedicti dni praepositi differtur.

F. 5, d. 2 maii in capitulo partiali:

[566] s. 23. *Tumulus illmi comitis de Leszno*²⁹ *et apparatus certi post obitum eius.*

F. 2, d. 6 maii in capitulo partiali:

[567] s. 24—25. *Celebratio missarum septimanalium.* Ne ordo in celebrandis septimanalibus missis inter dominos interturbetur, decernunt domini antiquam consuetudinem in peragendis septimanis servandam esse, scilicet ut praelati primo, postmodum canonici septimanas obeant et ordine celebrent sacrificia missae hebdomadalia.

Sabb. d. 25 maii in capitulo partiali:

[568] s. 25—26. *De salario organarii et lampade.*

[569] s. 26. *Tabulae duae argenteae post obitum illmi dni Leszczyński.* Idem domini praedicti statuerunt, ut argenteae tabulae duae post iusta funeralia illmi et rmi principis Andreae comitis de Leszno archiepiscopi Gnesnensis etc., quorum una effigiem illmi continet, altera inscriptionem, ad thesaurum Venerabilis Capituli recipiantur et ibidem asserventur.

F. 3, d. 11 — sequibus iunii in capitulo generali Pentecostes:

[570] s. 29. *Electio procuratoris*³⁰.

[571] s. 29—30. *De vicariis.*

[572] s. 30. *De suppellectili ecclesiastica.* Ut certus numerus suppellectilis ecclesiae haberi possit, decernitur per praesens generale capitulum, quatenus liber comparetur, in quo inventarium conscribatur, omniaque et singula inserantur. Ad hoc autem deputantur adm. rdi dni custos et procurator. Clausuraque pro eadem suppellectili tutius asservanda, dno procuratori comparanda iniungitur.

[573] s. 31. *Iucundus ingressus solvendus.* Secundum antiqua statuta ecclesiae huius laudabilia atque decreta longo usu comprobata, monentur per praesens capitulum generale domini capitulares noviter in numerum dominorum confratrum recepti, ut cappales alias iucundi ingressus pensionem pro necessitatibus ecclesiae comparandis exsolvere non graventur.

[574] s. 31. *Refectiones deservitae solvendae.* Cavent domini praesenti decreto, ubi aliquid pecuniae ex retentis censibus receptum atque vindicatum fuerit, ut dominis confratribus refectiones deservitae retentae a dno procuratore persolvantur.

²⁹ Arcybpa Andrzeja Leszczyńskiego.

³⁰ Po kan. Głuszyńskim wybrano kan. Miedniewskiego.

[575] s. 31. *Iura et privilegia conscribenda.* Ordinarunt domini in praesenti generali capitulo, ut pro necessitate (si quando opus fuerit) causarum in variis foris atque iudiciis promovendarum ac defendendarum, omnia iura et privilegia atque monumenta conscribantur, et conscripta in fornice bibliothecae capitularis conserventur.

[576] s. 31—32. *Libri ecclesiastici apud successores rdi Wituski rependi.* Rdus olim dnus Martianus Wituski praepositus Gnesnensis et canonicus Loviciensis acceperat certos libros huius ecclesiae pro usu proprio, tum quoque certa privilegia, quae quoniam vivus non restituit Venerabili Capitulo, ideo a successoribus eius per litteras eosdem libros et privilegia domini requirenda et repetenda esse decreverunt. Quodsi ad requisitionem litterarum noluerint restituere, iure agendum cum eisdem statuerunt. Similiter et cum adm. rdo dno Dąbrowski³¹ expostulandum esse censuerunt.

[577] s. 32. *Clausura fornicis bibliothecae.* Quia post effractionem violentam hostilem fornicium bibliothecae capitularis clausura commoda ad hucusque tempus non habetur, proinde ad eam providendam rdus dnus procurator adiungitur. Tum quoque ad recipiendas fenestras sacratio competentes a famato Bartholomaeo szklarz³² idem r.d. procurator deputatur.

[578] s. 34. *Magister scholae cum vicariis.* Secundum obloquentiam privilegiorum atque usum semper servatum participandi in omnibus et singulis accidentibus cum vicariis (quomodo ipsi denegant, licet numero tres tantum reperiuntur), magister scholae et nunc et pro tempore existens conservatur. Ad monendos autem et cogendos vicarios, ut ei satisfaciant, rdus dnus procurator deputatur in absentia adm. rdi dni praepositi.

[579] s. 34. *Deputati ad censistas.*

[580] s. 35. *Optio avenae cassatur, nova assumitur.* Quoniam partiale capitulum in optionem avenae strennalis non servato tempore edicti unius mensis iuxta consuetudinem se ingressit, proinde decretum praedictae optionis cassandum et annihilandum esse praesentes domini censuerunt et ad novam optionem procedendum esse decreverunt, prout processerunt — —.

[581] s. 35. *Consolationes dominorum praesentium in capitulo generali.* Singulis dominis praelatis et canonicis praesentibus in moderno capitulo generali in vim consolationis assignatur praesenti decreto decem marcae.

³¹ Nie wiadomo o którego Dąbrowskiego chodzi. Z „Katalogu” ks. Wieteski żaden nie pasuje do kontekstu.

³² Nazwa zawodu, a nie nazwisko Bartłomieja.

[582] s. 36. *De braxatorio archidiaconali.* Quia rdus dnus Żelicheński³³ archidiaconus Loviciensis privata auctoritate contra statuta istius ecclesiae, tum quoque contra licentiam Venerabilis Capituli braxatorium, non requisito eodem Capitulo exstruere in domo archidiaconali ausus est, proinde praedicti aedificii depositionem faciendam eidem V. Capitulo iniunxit. Et quia post decretum eiusmodi constitit V. Capitulo praedictum dnum archidiaconum diem ultimam sine testamento obiisse, iuribus suis de rebus post intestatos confratres disponendi insistendis, dicta aedificia in dispositionem suam recepit et, facta distractione aedificii, ad villam Boczki pro aliis aedificiis necessariis in praedio construendis deducenda decrevit.

[583] s. 36. *De indulgentiis festivitatum BVM et Angeli Custodis confraternitate.* Ad reassumendas indulgentias pro festivitibus BVM Conceptionis et Assumptionis, ut omnimoda cura adhibeatur in hac ecclesia, utque confraternitas s. Angeli Custodis atque Misericordiae excitetur, praesenti decreto sanciverunt.

[584] s. 37. *Refectiones defunctorum.* De deservitis refectionibus minorum confratrum defunctorum ita domini praesentes decreto statuerunt: Quidquid ex retentis refectionibus, censibus aliisque proventibus, concernentibus communitatem, pro rata temporis deservitae mercedis confratrum defunctorum in registris repertum fuerit, id totum in suffragium animarum defunctorum confratrum applicandum erit, ita ut iuxta proportionem summae pro anniversariis vel pro tricesima praedicta summa convertatur. Cuius quidem rei ordinationem praesens generale capitulum committit partiali capitulo faciendam.

[585] s. 38. *Retenta vicariorum.*

[586] s. 39. *Defensio domorum vicariorum.*

[587] s. 39—40. *Salarium organarii.*

[588] s. 41. *Legata iure vindicanda.*

[589] s. 41—42. *Poenitentarius constituendus.*

[590] s. 42. *Ordo celebrandi septimanales missas.* Decretum super celebrandis septimanalibus missis, per adm. reverendos dominos canonicos in partiali capitulo undecima maii factum, totaliter approbatur, ita ut abhinc praelati, deinde canonici per senium celebrent et in absolvendo ordinem immutabilem servent.

(F. 2) d. 17 iunii in capitulo partiali:

[591] s. 43—44. *Institutio anniversarii rdi dni Żelicheński.*

F. 2, d. 8 iulii in capitulo partiali:

[592] s. 44. *Solutione anniversariorum vicarii privantur.* Quandoqui-

³³ Adam Żelicheński archidiakon łowicki zm. w 1658 r. (Wieteska, jw. s. 68).

dem vicarii collegiatae Loviciensis anniversaria decantare (quae illes et adm. rdi dni praelati et canonici constituerunt celebrare et de facto celebrant) gravantur, neque ulla ratione (absente spe lucri) ad hoc adduci possunt, proinde domini praesentes certis summis ex anniversariis vicarios concernentes eosdem privandos, quia actu non laborant, esse decreverunt; eosque inter dominos praesentes in anniversariis distribuendos praesenti decreto statuerunt.

[593] s. 45. *Tempus anniversariorum celebrandorum.* Iidem domini supra specificati ordinaverunt, ut anniversaria certo tempore, videlicet hora octava celebrentur.

Sabb. d. 20 iulii in capitulo partiali:

[594] s. 46. *Capitulum dispersionis.* Quoniam virga furoris Divini, quem nostra omnium communia delicta in nos provocant, super hanc miserandam civitatem vicinosque pagus saevire malumque imminens, quod saepius locum hunc, non sine dolenda recordatione, malitia ita humana promerente, infestare consuevitur, denunciare aggreditur, dominosque confratres a mutua unione in dispersionem abire cogit. Proinde tempestive recto ordini rerum circa ecclesiam hanc conservandarum providendo, si et in quantum pestiferam luem grassari Deus Praepotens permiserit, praesenti decreto ordinarunt, ut supellex ecclesiastica tam in argento, quam in paramentis penes ecclesiam hanc remaneat, in scriniis numerata et parata, serveturque in fornice interiore sacristiae. Cuius fornici fenestras atque fores muro obducendas atque obturandas esse statuerunt.

[595] s. 46—47. *De vicariis tempore pestis manendis.* Ordinarunt quoque domini supramemorati, ut pro administrandis sacramentis et obsequio peste infectorum duo ex vicariis, ex vi statutorum et decretorum antea hoc in passu laudatorum, tum quoque ratione obligationis iuramenti super cura animarum penes ecclesiam resideant. Quibus ultra provisionem, quam ex proventu communi vicariorum una cum contentatione florenorum trium pro qualibet septimana singuli habere atque percipere debentur, etiam ex liberalitate sua Venerabile Capitulum victualia certa ex bonis mensae Capituli ordinabit. Sacristianum quoque in aliquo tuto eoque proximo loco manere iusserunt praesentes domini capitulares.

[596] s. 47. *Distributiones tempore pestis.* Quod attinet distributiones refectionum quotidianarum inter dominos capitulares dividendas, ita domini statuerunt, ut pro lucrandis quotidianis refectionibus domini praelati et canonici, in diversis locis residentes, prima die cuiuslibet mensis ad praedium Myslakoviense sive, eo impedito, ad praedium Popoviense ³⁴

³⁴ Popów, wieś beneficjalna prepozyta na terenie par. kolegiackiej.

vel Placentiam³⁵ etc. conveniant. Praesentes autem domini illa die lucrantur eiusdem mensis integras refectione.— Anniversaria quod attinet, hactenus intervenientia, eadem domini in suspenso reliquerunt.

Sabb. d. 10 augusti in capitulo partiali:

[597] s. 47—48. *Declaratio super apparatus ecclesiae Gnesnensis*³⁶. Siquidem in duplici differentia apparatus ecclesiastica, nimirum ecclesiae metropolitanae Gnesnensis et collegiatae Loviciensis, in fornice sacrarii sunt asservati, ideo illes et adm. reverendi domini, capitulariter congregati, inter alios tractatus declararunt se non teneri atque obligari ad servandos et custodiendos apparatus ecclesiae Gnesnensis. Verum de eisdem conservando cum illi et rmo dno Głębocki³⁷ administratore Archiepiscopatus Gnesnensis, ubi venerit, agendum decreverunt. De supellectili vero collegiatae Loviciensis seorsivam inibunt relationem atque privatum instituent consilium.

Sabb. d. 31 augusti in capitulo partiali, in praedio Mysłakoviensi (sub tempus pestis):

[598] s. 48—49. *De servanda supellectili ecclesiastica*. Domini prae-memorati praelati et canonici, inito privato inter se consilio ratione propriae supellectilis ecclesiae collegiatae Loviciensis, tum quoque ratione apparatus Gnesnensium, cum illi et rmo administratore deliberatione facta, pro tutiore custodia atque conservatione praedictae supellectilis faciendae, considerantes varia pericula occurrentia atque pendentia, unanimiter concluderunt in praesenti capitulo partiali supellectilem argenteam una cum cathedrali Gnesnensi Petricoviam³⁸ deportandam esse. Quod quidem negotium adm. rdis dnis confratribus Bartholomaeo Łempicki et Vladislao Markowski³⁹ Gnesnensibus Loviciensibus canonicis ven. capitulum praesens commisit, ad quod se faciendum praedicti domini submiserunt.

[599] s. 49. *Celebratio capituli tempore pestis*. Decretum praeterito capitulo partiali de celebrandis capitulis tempore pestis latum praesentes domini reassumpserunt cum ea cautela: si impedita fuerit prima dies mensis aut festum inciderit, sequens primam impeditam aut festum pro celebrando capitulo ordinatur. Interim domini, ampliando prius decretum de celebrandis huiusmodi capitulis sancitum, decreverunt et decernunt

³⁵ Placencja, wieś w obrębie par. kolegiackiej — do poł. XVII w. Płaczewo albo Płaczów.

³⁶ Znalazły się tutaj wywiezione z Gniezna przed Szwedami w 1655 r.

³⁷ Aleksander Głębocki h. Doliwa, m.in. kanonik łowicki w l. 1641—1660 (Korytkowski: *Pralaci i kanonicy*, t. 2, s. 68—75; *Wieteska*, jw. s. 67—68).

³⁸ Piotrków wybrano pewnie dlatego, że był bliżej Łowicza niż Częstochowa.

³⁹ Władysław Markowski h. Szeliya, kanonik łowicki sprzed 1658 do 1668 r. (*Wieteska*, jw. s. 71).

praesentiam sive distributiones quotidianas praesentibus dominis in capitulo ad decursum duorum mensium debere currere, idque propter interventia adpraesens pericula tam pestis grassantis, quam militis trans-euntis, idque in contumaciam aliorum. Hoc attento et excepto, si aliquis casus de novo interveniat, de eo in hoc passu rduus dnus procurator, avisatis proximioribus confratribus, tractatum capitularem instituere debet, ita tamen ut non praeiudicetur absentibus.

[600] s. 50. *Refectionum ordinatio*. Quamvis ex arenda bonorum mensae Capituli duo millia florenorum pro refectionibus ac distributionibus quotidianis ordinata sint, considerantes tamen ecclesiae necessitatibus, utpote vini, cerae, provisionis sacerdotum ad obsequia peste infectorum destinorum, statuerunt adm. reverendi domini praesentes mille sescentos pro distributionibus quotidianis, quadringentos autem pro necessitatibus ecclesiae convertendos esse a die hodierna.

[601] s. 51. *Submissio quorundam dominorum confratrum ratione iuvandorum peste infectorum*.

[602] s. 51—52. *Retentores censuum citandi*.

[603] s. 52. *De organario retinendo*.

Annus 1659

Sabb. d. 1 februarii in capitulo generali Conceptionis BMV [anni 1658], Lovicii in loco capitulari, ex assignatione et prorogatione adm. rdi dni procuratoris — —:

[604] s. 54. *De cultu Divino*. Cum prima cura debeat esse in ecclesia promovendi cultus Divini et recti ordinis in peragendis officiis Divinis, adm. reverendi domini suprascripti iniunxerunt rdo dno procuratori, cui de iure et consuetudine munus hoc competit, ut in constituendo recto ordine et reducendo ad pristinum statum officiis ecclesiasticis, per vicarios celebrandis, cuilibet ipsorum, necessitate ita exigente, providendum salarium, omnimodam curam et diligentiam adhibeat, aliaque bono et ecclesiae necessitati servientia faciat et exsequatur.

[605] s. 55—56. *De refectionibus quotidianis*. Insistendo decreto dispersionis Lovicii de lucrandis refectionibus lato, statuerunt domini praesentes distributiones quotidianas ab octava mensis decembris usque ad hodiernam diem singulis dominis praesentibus in capitulo moderno debere cedere, cum aequali divisione acervorum faeni, consolationum capitularium, avenae aequaliter dividendae, aliarumque rerum interessentibus generali capitulo dandarum solitarum participatione.

[606] s. 56. *De refectionibus in futurum ordinandis*. Quantum attinet refectiones in futurum ordinandas et constituendas, quoniam adpraesens

intercisa scripta super arenda bonorum mensae non habetur, neque domini sufficienter informari possunt, auctoritate praesentis generalis capituli partiali commiserunt, ut posteaquam per rdum dnum procuratorem summa ex utraque rata proveniens a dno arendatore ⁴⁰ recepta fuerit, salva solutione praeteritorum, iuxta antiquiorem constitutionem, iuxta vires summae, proportionaliter easdem refectiones sive distributiones septimanatim dividendas constituat.

[607] s. 56. *Deputatur pro salutatione illmi et rmi principis* ⁴¹.

[608] s. 57. *Litterae scribendae ad censistas*.

Sabb. d. 22 februarii in capitulo partiali:

[609] s. 57—58. *Organarius accersendus*.

[610] s. 58. *Horae canonicae cantandae*. Reassumendo decretum praeterito generali capitulo de recto ordine cultus Divini in hac ecclesia promovendi lato, statuerunt domini praesentes, ut vicarii post luem pestiferam ad ecclesiam congregati, omnes et singuli horas canonicas dominica sequenti Quinquagesimae incipiant, et sequentibus temporibus ordine sine intermissione decantent.

[611] s. 58. *Anniversaria reassumenda*. Anniversaria, hactenus propter furorem Divinum suspensa, iuxta ordinem mensium sequentia, ut a prima die mensis martii reassumantur atque celebrentur, praesenti decreto domini ordinaverunt.

Sabb. d. 8 martii in capitulo partiali:

[612] s. 59. *Bona mensae Capituli recipienda* ⁴².

F. 3, d. 11 martii in capitulo partiali:

[613] s. 60. *Declaratio super praedicta receptione bonorum*.

Sabb. Sancto, d. 12 aprilis in capitulo partiali:

[614] s. 61. *Argentij pars pro iuvandis subditis mensae capitularis destinatur*. Inhaerendo anterioribus decretis et nova necessitate exigente, decreverunt domini, ut ad proportionem expensarum pro conservatione bonorum capitularium, et subsidio subditorum Capituli expositarum aliqua pars argenti convertatur tam pro exsolutione praeteritarum adm. rdi dni Magnuski, quam in eventum in futurum intervenientium.

Dom. d. 11 maii in capitulo partiali:

[615] s. 63—64. *Receptio rmi Alberti Pilchowicz* ⁴³.

(Sabb.) d. 31 maii in capitulo partiali:

⁴⁰ Mowa o kan. Aleksandrze Magnuskim, dzierżawcy niektórych wsi kapitulnych k. Łowicza.

⁴¹ Wacław Leszczyński h. Wieniawa, arcybiskup gnieźnieński i prymas w l. 1659—1666.

⁴² Z rąk kan. Magnuskiego, który i tak później był arendarzem kapitulnym.

⁴³ Wojciech Pilchowicz dr ob. prawa, m.in. sufragan warmiński i prałat dzie-

[616] s. 64. *Introductio ad decanatum rmi Alberti Pilchowicz.*

[617] s. 64. *Receptio perillis dni Ludovici Fantoni* ⁴⁴.

[618] s. 64—65. *Receptio perillis dni Sigismundi Christophori a Stössel* ⁴⁵.

F. 3, d. 3 — f. 4, d. 4 iunii in capitulo generali Pentecostes:

[619] s. 65—66. *Electio procuratoris.* Domini praedicti unanimi consensu elegerunt in procuratorem V. Capituli illem et adm. rdum dnum Casimirum Dunin Głuszyński ⁴⁶, ad quod munus praefatus dominus se submisit. Sed cavent domini, ne quis in munere procuratorio ipsum impediat et se in officium eius ingerat.

[620] s. 66. *Anniversariorum ordinatio.* Ordinarunt domini praesentes, ut anniversaria die crastina feria 5-ta inchoentur et ordine, quo sequuntur, peragantur sive per dominos septimanales, sive per vicarium substitutum iuxta decreta anteriora hora 7-ma pro eis assignata. Et imprimis anniversaria Quattuor Temporum incidentia absolvantur.

[621] s. 67—68. *Commensuratio hortorum* — in decem partes aequales, ad quod deputatur perillis dnus Łempicki.

Sabb. d. 14 iunii in capitulo partiali:

[622] s. 73—74. *De bonis mensae Capituli* ⁴⁷.

(F. 3) d. 8 iulii in capitulo partiali:

[623] s. 74. *Iuramentum illis rmi dni Alberti Pilchowicz.*

(F. 2) d. 14 iulii in capitulo partiali:

[624] s. 75. *Complanatio discordiarum.* Reverendissimus ⁴⁸ et adm. reverendi domini praesentes, inhaerendo anteriori decreto in partiali capitulo die sabbati praeterito, observarunt ad 2-dum punctum suae illmae celsitudinis litterarum et discordias quascumque inter illos dnos Łempicki, Oporowicz et Miedniewski intervenientes complanaverunt.

Sabb. d. 30 augusti in capitulo partiali:

[625] s. 76—77. *Receptio perillis dni praepositi* ⁴⁹.

kan łowicki w l. 1659—1665 (*Szostkiewicz: Katalog biskupów*, s. 145; *Wieteska*, jw. s. 73).

⁴⁴ *Ludwik Fantonius, m.in. archidiakon łowicki w l. 1659—1682* (*Wieteska*, jw. s. 73).

⁴⁵ *Zygmunt Krzysztof Stössel, m.in. kanonik łowicki w l. 1659—1671* (*Wieteska*, jw. s. 73).

⁴⁶ *Kazimierz Dunin Głuszyński h. Łabędź, kanonik łowicki przed 1658 r., od 1694 kustosz, zm. w 1701* (*Wieteska*, jw. s. 72). Obecnie wybrany na prokuratora po kan. Miedniewskim.

⁴⁷ *Dzierżawę wspólnych dóbr kapituły przejął wtenczas po Magnuskim kan. Stössel.*

⁴⁸ *Biskup Pilchowicz, dziekan kapituły.*

⁴⁹ *Andrzej Leszczyński h. Wieniawa, kanonik gnieźnieński, opat czerwiński*

Sabb. d. 20 septembris in capitulo partiali:

[626] s. 78. *Revisio bonorum mensae capitularis*. Ad revisionem bonorum mensae Capituli in Mysłaków et aliorum, tum et borrae deputantur illes dni Miedniewski et Łempicki.

(Sabb.) d. 27 septembris in capitulo partiali:

[627] s. 79. *Iuramentum per illis dni Ludovici Fantoni*.

[628] s. 79. *Venerabilis Ioannes Bednarius*⁵⁰. Dominis visum est ven. Ioannem Bednarium ex rationibus et causis certis a munere vicariali amovendum esse. Quod committitur dno procuratori, tum quoque amplio rem numerum vicariorum ad promovendum cultum Divinum augendi.

(F. 2) d. 8 — f. 3, d. 9 decembris in capitulo generali Conceptionis BMV:

[629] s. 80. *De ordine ecclesiae et cultu Divino*. Decretum partialis capituli sabbato ante dominicam XVII post Pentecostes de amovendo rev. Ioanne Bednarii in suo robore conservatur, salva illi assignatione altaris. Et in senio rem⁵¹ collegii vicariorum constituerunt domini ven. Benedictum⁵², quem monuerunt eidemque mandaverunt, quatenus iuxta factam suam declarationem aliquot presbyteros ante festa Nativitatis Domini conquirat et collegium constituat iuxta possibilitatem moderni temporis, idque sub sequestratione omnium proventuum collegium vicariorum concernentium et aliis poenis.

[630] s. 81. *Illmus dnus archiepiscopus Leopoliensis*. Litterae expediendae exemplar ad illum dnum archiepiscopum Leopoliensem ratione foundationis Tarnovianae sublevandae, tum ratione lapideae, quae est reparanda et oconomus certus instituendus in ea.

[631] s. 81. *Fundatio Lipsiana*. In promovenda hac causa Venerabile Capitulum ad magn. dnos Lipski⁵³ illes dnos Trzemeski et Stössel propter informationem deputandos censuerunt, prout se prompti illustres domini submiserunt.

[632] s. 82. *Anniversarium dni Przecławski*⁵⁴.

Annus 1660

F. 3, d. 18 — f. 4, d. 19 maii in capitulo generali Pentecostes:

i prepozyt łowicki w l. 1659—1681 (Korytkowski: Pralaci i kanonicy, t. 2, s. 443—444; Wieteska, jw. s. 74—75).

⁵⁰ Jan Bednarski lub z Bednar, wikariusz kolegiaty.

⁵¹ Ten senior kolegium wikariuszy zwal się urzędowo wiceprepozytem.

⁵² Benedykt Wcisłowicz, prepozyt kol. wikaryjskiego.

⁵³ Chodzi o rodzinę Lipskich h. Łada. Por. przyp. 11.

⁵⁴ Odnosi się do dziekana kapituły Samuela Przecławskiego, zm. w 1659 r.

[633] s. 87. *Quietatio procuratoris* ⁵⁵.

[634] s. 89. *Amicorum dies*. Amicorum dies omnibus praesentibus in capitulo moderno pro diebus triginta assignarunt.

[635] s. 89. *Libri post obitum rdi dni Grodecki*. Libri post obitum r.d. Grodecki repetendi a ven. Benedicto Wcisłowicz vicario ecclesiae huius Loviciensis.

[636] s. 89. *Canonicus supernumerarius*. Providendo decori ecclesiae, attentisque multorum dominorum impedimentis, alias gravibus permoti rationibus canonicum supernumerarium constituendum esse censuerunt, prout perpetuis temporibus constituerunt ⁵⁶, qui in absentia dominorum praelatorum et canonicorum munia seu Divina officia in ecclesia obeat. Stallum illi inter se assignantes, etiam cum praerogativis in processionibus et quibusvis actibus, exceptis consiliis capitularibus et refectionibus, cum ea declaratione, quod dum et quando contigerit ipsum septimanas obire, consolationes officianti debitas ipsi cedere debere, declararunt. Ut autem suum habeat subsidium, pro alicuius decimae applicatione illmo principi dno archiepiscopo supplicandum censuerunt, et ad eum effectum deputarunt perilles dnos Łempicki et Markowski. Habentes vero rationem meritorum dni Koboski ⁵⁷, eundem in praedictum canonicatum nominaverunt, facultatemque dederunt partiali capitulo ipsum installandi.

[637] s. 90. *Subditi bonorum mensae Capituli*. Commiserunt dno procuratori, quatenus recepta summa a dno Wężyk ⁵⁸ subsidium faciat pro subditis bonorum mensae Capituli.

[638] s. 90. *Consolationes*. Consolationes capitulares praesentibus dominis assignantur distribuendae, cum allata fuerit pecunia ad manus dni procuratoris.

F. 2 ,d. 31 maii in capitulo partiali:

[639] s. 90. *Subditi bonorum mensae sublevandi*. In quo quidem capitulo, facto communi consilio de iuvandis bonorum mensae subditis, neque inventa alia ratione, nisi ut per dnum aredatorem sublevantur, decreverunt eam expensam pecuniae, quam praedictis subditis erogaverit pro bobus emendis aliisque necessitatibus in summa arendae trium millium praesentis anni acceptandam et numerandam esse circa receptionem ratae sive totius summae.

⁵⁵ Na prokuratora wybrano ponownie kan. Głuszyńskiego.

⁵⁶ Owcześni pralaci i kanonicy łowiccy nie pamiętali, że ich kapituła powinna stale posiadać dwóch kanoników nadliczbowych (honorowych): od roku swej erekcji (1433) prepozyta kościoła szpitalnego św. Jana i od 1557 prepozyta drugiego kościoła szpit. pw. św. Leonarda.

⁵⁷ Samuel Koboski, któremu z czasem odebrano tę kanonię.

⁵⁸ Jan Wężyk h. Wąż, starosta sieradzki, zm. w 1661 r.

F. 3, d. 6 iulii in capitulo partiali:

[640] s. 91. *Dispersio tempore pestis*. Ratione dispersionis sub tempus grassantis periculi pestis, si et in quantum permiserit Deus Praepotens, reassumenda decreta in simili necessitate ante Mysłacoviae facta vel alibi, illaque servanda in omnibus statuerunt. Locum vero ad conveniendum et capitulum celebrandum designaverunt villam, uti tutiorem tempore isto.

[641] s. 91. *Pro gerenda cura animarum ven. Benedictus*. Ad gerendam curam animarum tempore hoc submitit se ven. Benedictus Wcisłowicz vicarius huius ecclesiae, penes quam residebit. Cui providebit a principio victum dnus procurator, postmodum ex suis proventibus vicarialibus debebit sustentari, ut patet in decretis ante factis.

[642] s. 91. *Manifestatio facienda actorum*. Ad faciendam manifestationem ratione actorum conflagratorum Sochacoviensium⁵⁹, in quibus continebantur inscriptiones summarum et censuum Venerabilis Capituli Loviciensis, perilles dni Oporowicz et procurator deputantur.

[643] s. 91. *Rdus dnus Koboski installatus ad canonicatum supernumerarium*.

(F. 4) d. 1 septembris in capitulo partiali, Pscionoviae⁶⁰ (sub tempus pestis):

[644] s. 92. *Refectiones*. Refectiones pro praesentibus tantum integri mensis currere debere ordinarunt.

[645] s. 92. *Pulpitum Firleovianum*⁶¹. In eodem capitulo dnus procurator pulpitum Firleovianum a Torunensibus eliberatum Capitulo praesentavit et penes se asservandum accepit.

Annus 1661

(F. 4) d. 20 ianuarii in capitulo (extraordinario):

[646] s. 92. *Reassumptio generalis capituli Conceptionis BVM [anni 1660], (quod erat propter periculum pestis fere in circuitu Lovicii saevientis, tum et itinerum difficultatem dilatatum), Lovicii cessante furore Divino celebrata* — —.

[647] s. 93. *Receptio rdi dni Przeździecki*⁶².

[648] s. 93. *De vicariis*. Providentes cultui Divino promovendo statuerunt domini praesentes, quatenus septem vicarii in hac ecclesia con-

⁵⁹ Akta grodu sochaczewskiego, spalonego przez Szwedów w 1655 r.

⁶⁰ Pszczonów, wieś z kościołem par. w dek. łowickim.

⁶¹ Wartościowy pulpit, który przypadł kapitule po arcybpcie Firleju †1626, zastawił u magistratu w Toruniu poprzedni prokurator Oporowicz.

⁶² Jakub Przeździecki (pisany w aktach kapituły także Przędziecki) h. Prus, m.in. kanonik łowicki w l. 1661—1667 (Wieteska, jw. s. 73).

stituuntur, quorum 1-mus Thomas Trawiński⁶³, 2-dus Albertus Piechelewicz⁶⁴, 3-ius Albertus Górski⁶⁵, 4-tus Ioannes Bednarius (quem ex iustis causis et rationibus domini in locum et munus vicariorum admittendum esse duxerunt). Ad reliquos vero, nimirum parochum Belnensem⁶⁶ et vicarium Piątkowiensem⁶⁷ litteras expediendas dno procuratori commiserunt, tum et ad alios, qui haberi poterunt, ut quanto citius ad hanc ecclesiam conveniant etc. Item dno procuratori committitur, ut ad seniorelem eligendum et ad mansiones ipsorum attendat, tum et ad officia ipsorum recte in ecclesia peragenda, alias sub sequestratione (si negligentiores fuerint) decimarum ipsorum.

[649] s. 94. *Tempus solvendandi refectio-num*. Refectiones retentae solventur tum temporis, quando a censistis aliquod recipietur, contra quos dnos procurator deputatur, ut iure agat cum eis.

[650] s. 95. *Reliqua ordinatio*. Quoad reliquum ordinem circa ecclesiae munia obeunda partiali capitulo committitur.

[651] s. 95. *Patroni a peste*. Ex parte constituendorum patronorum a peste, sanctorum Fabiani et Sebastiani⁶⁸ committitur negotium promovendum illis dnis custodi et Trzemeski coram illmo principe.

[652] s. 95. *Deputati pro repetendo argento Czesłochovio [s]*. Ad repetendum argentum ecclesiasticum Czesłochoviae asservatum deputantur illes dni Markowski et procurator.

F. 3, d. 7 — f. 4, d. 8 iunii in capitulo generali Pentecostes:

[653] s. 98. *Quietatio procuratoris et electio*⁶⁹.

[654] s. 98. *De vicariis*.

[655] s. 99. *Ordinatio refectio-num*. Pro refectio-nibus quotidianis solvendis dominis capitularibus ordinarunt domini auctoritate praesentis generalis capituli, quatenus centum floreni septimanatim inter dominos praesentes distribuuntur a moderno tempore, ubi in defectu pecuniae dnos procurator restam in scripto cuilibet dominorum praesentabit et offeret. Monetur autem dnos procurator, ut cuilibet dominorum in loco capitulari summam refectio-num septimanalium concernentem numeratam reddat.

⁶³ Tomasz Trawiński, wikariusz kolegiaty.

⁶⁴ Wojciech Piechelewicz, wikariusz wieczysty kolegiaty.

⁶⁵ Wojciech Górski, podobnie wikariusz kolegiaty.

⁶⁶ Bedno, parafia w dekanacie kutnowskim.

⁶⁷ Piątek, parafia miejska w dek. zgierskim.

⁶⁸ Sw. Fabian papież i męczennik z 250 r. Sw. Sebastian męczennik z przelomu III i IV w. Święto wspólne 20 stycznia.

⁶⁹ Na prokuratora wybrano ponownie kan. Głuszyńskiego.

[656] s. 101. *Clerici duo ad inserviendum ecclesiae constituendi.* Si aliqua spes pecuniae ex Brochów⁷⁰ recipiendi erit, domini ordinarunt, quatenus duo clerici ex fundatione rdi Ługowski ad inserviendum ecclesiae constituentur, qui provisionem ex praedicta summa habebunt a dno procuratore.

[657] s. 101. *Missa Wężykovianna*⁷¹.

(F. 5) d. 8 — sequibus decembris in capitulo generali Conceptionis BMV:

[658] s. 105. *De Lipschiana fundatione.*

[659] s. 105. *Refectiones praeteritae computandae.* Ad computandas refectiones praeteritas dominorum fratrum deputantur illes dni Oporowicz et procurator, qui connotabunt cuiuslibet deservitam mercedem, quantum alicui cedere debeat, et inscriptio connotata cuilibet praesentabit.

[660] s. 105. *Iura et inscriptiones ecclesiae huius acquirenda.* Ad conquirenda iura et quasvis inscriptiones super fundationes istius ecclesiae deputantur dni Oporowicz et procurator, qui in omnibus et singulis castris inscriptiones quaerent et eas eximent sumptu capitulari, easque^a ven. capitulo generali futuro praesentabunt.

[661] s. 105. *Cantor.* Monetur cantor ecclesiae, ut pueros bis in septimana doceat musicam in schola, tempore decreto feria 4-ta et sabbato.

[662] s. 105. *Moneatur sacristianus.* Sacristianus moneatur, ut procuret puerum, qui semper mane et vespere pro Sałutatione Angelica et pro defunctis pulset. Singulis quartualibus salarium percipiet a dno procuratore florenos duos ratione huius oneris.

[663] s. 105—106. *Capitula partialia.* Capitula partialia singulis [diebus] sabbativis celebrentur.

[664] s. 106. *Ius amicorum.* Adm. reverendi domini declararunt amicorum ius lucrari eos, qui inter Pentecostale festum, sive a Pentecoste ad Pentecosten integros sex menses, licet non integros, absolverit.

[665] s. 107. *Consolationes.* Consolationes praesentibus dominis singulis ordinarunt per quinquaginta florenos ex summa a rmo dno Trzemeski ex Stryków⁷² recipienda. Insuper faenum, milium, pisa secundum consuetudinem antiquam et avena, si et in quantum cuilibet cedit; singulis acervus faeni, milii et pisorum.

^a eamque akta.

⁷⁰ Brochów, wieś z kościołem par. w pow. sochaczewskim, diec. poznańskiej.

⁷¹ Por. przyp. 28.

⁷² Stryków, parafia miejska w dek. zgierskim.

Annus 1662

(Dom.) 16 ianuarii in capitulo partiali:

[666] s. 107. *Receptio adm. rdi dni Tarnowski* ⁷³.

Sabb. d. 13 maii in capitulo partiali:

[667] s. 109. *Receptio illis dni Alberti Stawowski* ⁷⁴.

(F. 3) d. 30 maii — sequbus iunii in capitulo generali Pentecostes:

[668] s. 111. *Deputatio loci perilli dno suffraganeo Gnesnensi*. Perilustres domini insistendo vestigiis et ordini recto in ecclesia Metropolitana servari solito, ex rationibus iuste animos permoventibus, perilli et rmo dno Gasparo Trzemeski episcopo Arminiensi suffraganeo Gnesnensi locum in stallo a dextris ante perillem dnum praepositum Loviciensem assignaverunt, cum omnibus praerogativis et praecedentiis suffraganeo Gnesnensi concernentibus, etiam in processionibus et aliis functionibus ecclesiasticis, excepto loco et voce in capitulo per quemcumque iuxta senium dandum.

[669] s. 111—112. *Electio procuratoris* ⁷⁵.

[670] s. 113. *De modo iuvandi subditos mensae*.

[671] s. 113—114. *Anniversarium Grodecki*.

[672] s. 114. *Fabrica ecclesiae*. Assignaverunt domini Andreae Poncini ⁷⁶ florenos tres singulis quartualibus ratione fabricae et reparationis tecti ecclesiae.

[673] s. 114. *Pro nuntio ad Sedem Apostolicam mittendo*. Obtulerunt domini daturos se florenos triginta.

(F. 6) d. 16 iunii in capitulo partiali:

[674] s. 115. *Iuramentum illis dni Alberti Stawowski*.

(Sine dato) in capitulo generali Conceptionis BMV anno 1662, in praedio Myslakoviensi — propter grassantem Lovicij pestem:

[675] s. 116. *Capella Tarnoviana*.

[676] s. 117. *De anno gratiae per adm. rdum dnum Albertum Stawowski solvendo*.

[677] s. 118. *Notarius Venerabilis Capituli acquiratur et super eo decretum anterioris generalis capituli assumitur*.

[678] s. 118. *Consolationes consuetae distribuendae*. Inhaerendo antiquae consuetudini ac decretis super eo circa conclusiones capitulorum

⁷³ Stanisław Tarnowski h. Rola, kanonik łowicki w l. 1662—1676 (*Wieteska, jw. s. 73*).

⁷⁴ Wojciech Stawowski h. Jelita, m.in. sufragan gnieźnieński i kanonik łowicki w l. 1662—1693 (*Korytkowski: Pralaci i kanonicy, t. 4, s. 1—7; Wieteska, jw. s. 73—74*).

⁷⁵ Prokuratorem nadal został kan. Głuszyński.

⁷⁶ Andrzej Poncini, majster przypuszczalnie włoskiego pochodzenia.

factis, consolationes capitulares per florenos 16 praesentibus omnibus per adm. rdum dnum procuratorem dandos, necnon faenum, avenam, pisa, milia et alia dari solita per d. procuratorem distribuenda esse, decreverunt.

[679] s. 118. *Praesentia dominorum adhuc proroganda, quominus ad suas conferant residentias.* Et quia manifestum est adhuc pericula pestis Lovicii non cessare, eapropter ordinationem in decreto dispersionis contentam adhuc ad 21 ianuarii anni proxime venturi prorogarunt, simulque capitulum parziale celebrandum eodem die indixerunt. Cui quidem partiali capitulo ea omnia, quae ad bonum ecclesiae ordinem pertinebunt tractandi et statuendi plenam et omnimodam potestatem dederunt.

Annus 1663

(F. 3) d. 15 — sequibus maii in capitulo generali Pentecostes:

[680] s. 119—120. *Receptio notarii.* Per illustres domini concordibus votis excellentem dnum Georgium Berman⁷⁷ magistrum in notarium actorum Capituli sui receperunt, qui incontinenti ad imaginem Crucifixi Domini Nostri corporale praestitit iuramentum de fideli suo peragendo officio et actis capitularibus conscribendis, deque servando secreto tam in quibusvis actibus capitularibus, quam aliis sibi extra capitulum per quemcumque ex dominis capitularibus, potissimum in tractandis pro generalibus capitulis propenendis.

[681] s. 120—121. *Quietatio [et electio] rdi dni procuratoris*⁷⁸.

[682] s. 122. *De cultu Divino.*

[683] s. 122. *Miraculosa imago.* Quoniam imago Beatissimae Virginis Mariae in maiori altari huius ecclesiae a multo tempore miraculis inclaruit et nunc inclarescit: proinde cultum eiusdem Deiparae promovere volentes illmo principi supplicandum censuerunt, quatenus sua illma celsitudo, servatis servandis in praemissis praemittendis, ad probationem dictorum miraculorum descendere dignetur. Ad quem effectum deputaverunt cum sua supplicatione ad suam illmam celsitudinem per illos et rmos decanum et archidiaconum, qui nomine Capituli super dedicatione ecclesiae huius inferent desideria.

[684] s. 124. *Deputatur tempus legendi statuta.* Consuetudinibus tam aliarum, quam istius ecclesiae Capitulum insistendo decrevit, et ita in perpetuum, ut statuta antiqua primo die capituli generalis, immediate post factam praeteriti generalis capituli decretorum recapitulationem, vel omnia, vel saltem nonnulla legantur.

⁷⁷ Mgr Jerzy Berman, nowy notariusz kapituły.

⁷⁸ Na prokuratora znowu powołano kan. Głuszyńskiego.

[685] s. 124—125. [*De anniversariis*].

[686] s. 125—126. *Musica in schola exercenda*. Ut in schola doctrina musices excitetur cantorque, qui iuventutem exerceat, salario certo invitetur: consuetudini antiquae insistentes, domini ex refectionibus cuiusque quartualis per unum florenum sibi detrahendum censuerunt et detrahunt.

(Sabb.) d. 1 septembris in capitulo partiali:

[687] s. 131. *Postulatio civium Loviciensium*. Domini, audita civium postulatione de peragendis suis votivis alternis dominicis in hac basilica, uti pio iustoque desiderio illorum annuerunt, et pro celebratione missae sacellum sanctae Victoriae, in cuius honorem hanc instituerunt devotionem, illis denunciaverunt. Et quia eiusmodi cultum extraordinarium adinveniunt, offertorium in subsidium pro exsolvendo celebrante, pro organario, pro cera etc. sibi impetrarunt. Nihilominus reddituri rationem tam de perceptis, quam expensis, deputato ad id ex dominis capitularibus.

[688] s. 131. *Deputantur pro salutatione illmi principis et rmi dni reducis Leopoli*⁷⁹. Quia post Divinam opem non minus et illmi ac rmi principis, domini nostri archiepiscopi Gnesnensis sudore huic Sarmatio Orbi aurea pax restituta est: quapropter eundem reducem Leopoli pro salutatione atque felicis reditus gratulatione praesens capitulum deputavit perilles et adm. rdos dnos Alexandrum Magnuski, Casimirum Dunin Gluszyński, Iacobum Przeździecki praelatos et canonicos huius ecclesiae collegiatae.

Sabb. d. 13 octobris in capitulo partiali:

[689] s. 135. *Iubilaeum promulgandum pro dominica 23 post Pentecostes, quod erit dies 21 octobris*.

[690] s. 135. *Divinus cultus hora quinta incipiendus*.

Sabb. d. 8 — sequibus decembris in capitulo generali Conceptionis BMV:

[691] s. 138. *Officiantibus solutio*. Domini abhinc decreverunt, ut dnus procurator officiantibus praelatis sive canonicis florenos 3 ratione missalium ininstanti solvat.

[692] s. 139. *Schola*. Ex parte scholae dandum responsum dno rectori Academiae⁸⁰ super evocanda persona academica.

[693] s. 140. *Acta*. Ut in futuro capitulo acta describantur et deputentur pro illis corrigendis.

[694] s. 140. *Distributiones quotidianae*. Septimatim solvendas reducerunt ad quinquaginta florenorum, ex causis modernae calamitatis, et

⁷⁹ Arcybp Wacław Leszczyński powracał ze Lwowa.

⁸⁰ Akademii Krakowskiej.

tenuitatis proventuum mensae ac difficultatis recuperationis censuum.

[695] s. 140. *Cantores*. Vestes dabuntur cantoribus ambobus vulgo ż u p a n i, cum ea condicione, ut alternis vicibus feria 4-ta et [die] sabbativo pueros in musica exercent.

[696] s. 141. *Psalteristae*. Tollantur offertoria in capella Tarnoviana.

Annus 1664

(F. 3) d. 3 — f. 4, d. 4 iunii in capitulo generali Pentecostes:

[697] s. 144. *Calculatio [et electio] perillis dni procuratoris*⁸¹.

[698] s. 145. *Tempus anniversariorum*. Hora assignatur celebrandum anniversariorum — immediate post sacrum Lipscianum ad maius altare, exceptis anniversariis archiepiscoporum, in suis capellis peragendis.

[699] s. 145. *Expositio reliquiarum sanctae Victoriae*. Sollemnioribus diebus expositio fiat reliquiarum s. Victoriae, et perillis dnus procurator claustrum providebit.

[700] s. 147—148. *Ordinatio summae ex parte Raciborsciana*⁸².

[701] s. 148. *Saepimenta circa ecclesiam*. Committitur perilli dno procuratori, ut saepimenta circa ecclesiam et alia necessaria procuret.

[702] s. 148. *Duo clerici fovendi*.

[703] s. 148. *Inhabitatores ex domunculis*⁸³ *expediantur*. Ad expediendos homines ex domunculis deputantur perilles dni Adamus Casimirus Oporowicz et Albertus Stawowski.

[704] s. 149. *Consolationes distribuendae*. Singulis dominis praesentibus [in hoc capitulo] dabit dnus procurator per triginta florenorum, pro hac vice tantum.

[705] s. 149. *Notarius*. Notarius abhinc fungatur officio punctatoris: scribat anniversaria, residentias dominorum diligenter et fideliter. Cuius habebit respectum perillis dnus procurator intuitu salarij ipsum concernentis. Admonebit etiam vicarios, ut accidentia antea magistro [scholae] concernentia eidem non extradita restituant.

Sabb. d. 30 augusti in capitulo partiali:

[706] s. 149. *Anniversaria*. Siquidem perillis dnus Oporowicz non satisfacit promissis suis, ut ad ordinem redigat anniversaria, quare non obstante absentia illius perilli dno procuratori in coadiutores deputarunt ex gremio suo perilles dnos custodem, Matthiam Miedniewski, Iacobum Przeździecki.

⁸¹ Kan. Głuszyński kolejno objął obowiązki prokuratora.

⁸² Anzelm Raciborski h. Rawicz, prepozyt mstowski, przedtem kanonik łowicki, nie znajdujący się w „Katalogu” ks. Wieteski.

⁸³ Z domów duchowieństwa, do których weszli w latach najazdu szwedzkiego na Polskę.

(F. 2) d. 8 — f. 3, d. 9 decembris in capitulo generali Conceptionis BMV:

[707] s. 150. *Argentum ecclesiae Curzeloviensis*. Ratione argenti concernentis ecclesiae Curzeloviensis litterae scribentur ad magistratum Toruniensem⁸⁴, ut iuxta obligationem suam satisfaciat.

[708] s. 152. *Inhabitatores domuncularum*. Super expediendis inhabitatoribus in domunculis decreta anteriora reassumuntur et datur facultas perillis dnis Oporowicz et officiali⁸⁵ pro executione reali, ut quoslibet homines in domibus tam perillustrium dominorum, quam aliorum sacerdotum cauponantes expellant.

Annus 1665

F. 4, d. 28 ianuarii in capitulo partiali:

[709] s. 153. *Iuramentum perillis et adm. rdi dni praepositi Loviciensis*.

(F. 3) d. 26 — f. 4, d. 27 maii in capitulo generali Pentecostes:

[710] s. 154. *Calculatio [et] electio procuratoris*⁸⁶.

[711] s. 155. *Perillustres domini capitulares*. Decernitur abhinc, ut quilibet dominorum anniversario teneatur adesse; nec pro praesente habeatur, si ante evengelium non venerit.

[712] s. 155. *Electio poenitentiarum*. Ex parte poenitentiarum electionis committitur partiali capitulo; quod eligere debet vitae integritate, morum probitate et sufficienti doctrina.

[713] s. 157. *Procuratio fabricae ecclesiae*. Iniungitur dno procuratori ex parte fundi emendi pro lateraria. Aedificia vero, vulgo szopa condonavit perillis dnus Magnuski Venerabili Capitulo, pro quo domini gratias egerunt.

[714] s. 157. *Consolationes*. Dabuntur perillusterrimis dominis per dnum procuratorem per florenos 20.

Sabb. d. 11 iulii in capitulo partiali:

[715] s. 158. *Amicorum dies*. Reassumendi iuxta statuta et decreta pro dominis residentibus continuo penes ecclesiam.

Sabb. d. 12 septembris in capitulo partiali:

[716] s. 159. *Receptio adm. rdi dni Ioannis Radomski*⁸⁷.

(F. 3) d. 8 — f. 4, d. 9 decembris in capitulo generali Conceptionis BMV:

⁸⁴ Toruń, miasto będące w kontaktach gospodarczych z Łowiczem, dokąd kapituła wywoziła swoje skarby w czasach niebezpieczeństw.

⁸⁵ Kan. Miedniewski lub Przeździecki.

⁸⁶ Kan. Głuszyńskiego wybrano prokuratorem na rok następnny.

⁸⁷ Jan Radomski h. Brodzicz, m.in. kanonik łowicki w l. 1665—1676 (Wieteska, jw. s. 74).

[717] s. 161. *Anniversarium incidens in feriam 5-tam.* Omnino absolvatur, excepto festo celebri ad populum coincidente.

[718] s. 162. *Officianti.* Ut abhinc perillis dnus procurator anniversaria absolventi pro iisdem exsolvat, ordinatur. Et dominus protunc officians pro se celebranti suo substituto, ut omnino solvat, iniungitur.

[719] s. 162. *Solutio officianti.* Quoniam in hac temporum calamitate census pro foundationibus anniversariorum solvi debiti cum magna difficultate vindicantur, et ex defectu solutionis anniversaria decantari non possint: ne autem animae fundatorum debitis frustrentur suffragiis, eadem per missarum lecturas absolvenda censuerunt. Utque quilibet officians sit in posterum suae solutionis certus, decreverunt, quatenus ex collectis censibus, praedicta anniversaria concernentibus, quidquid pro lecturis de proprio solverit, ipsi iuxta regestrum, in quo conscribuntur anniversaria, per dnum procuratorem refundatur.

[720] s. 162. *Iura et privilegia omnia.* Decreverunt ingrossari actis castrensibus concernentia Capitulum.

[721] s. 162. *Campanula.* Ad fores sacristiae quamprimum comparetur.

[722] s. 162. *Dalmuciati domini.* Omnes pro futuro generali capitulo Pentecostes in processione comparebunt.

[723] s. 163. *Inscriptiones, iura describenda.* Pollicentur operam suam benevole perilles dni custos, Głuszyński, Stawowski pro describendis inscriptionibus, iuribus etc.

[724] s. 163. *Notarius Capituli.* Senium habet ante praelatos et canonicos immediate in processionibus, a dextris cum ven. dno Martino Zielkowie ⁸⁸ praeposito Kirchoviensi.

[725] s. 163. *Pro consolationibus.* Domini censuerunt distribuendos 220 florenos pro hoc generali capitulo.

Annus 1666

Sabb. d. 16 ianuarii in capitulo (partiali):

[726] s. 165. *Consolationes.* Praesentibus dominis dabuntur per florenos decem, notario vero capitulari floreni viginti.

(F. 3) d. 15 — f. 5, d. 17 iunii in capitulo generali Pentecostes:

[727] s. 166. *Quietatio [et] electio procuratoris* ⁸⁹.

[728] s. 166. *Revisio bonorum.*

[729] s. 167—170. *Custos.* Exhibuit diversa monumenta censuum, summarum provenientium, in diversis bonis haerentium, quorum expressa fit mentio inscriptionis ⁹⁰.

⁸⁸ Marcin Zielkowski prepozyt kościoła szpit. św. Leonarda i kanonik nadliczbowy kolegiaty.

⁸⁹ Po kan. Głuszyńskim wybrała kapituła na prokuratora kan. Stawowskiego.

⁹⁰ W sumie 55 dokumentów, przeważnie z XVII w.

[730] s. 170. *De summa ex Stryków pro pauperibus fundata* ⁹¹.

[731] s. 172. *Ordinatio anniversariorum Gawłowska* ⁹².

[732] s. 172. *Anniversaria*.

[733] s. 173. *Amicorum dies*. Antiquis^b moribus insistendo, adinvicem sibi amicorum dies permiserunt, salvis consuetudinibus super residentia expleta.

[734] s. 173. *Anniversarium rmi Pilchowicz*.

(Sabb.) d. 10 iulii in capitulo partiali:

[735] s. 176—178. *Reparatio scholae*.

Sabb. d. 25 septembris in capitulo partiali:

[736] s. 186—187. [*Ordinatio Trzemessiana*].

(F. 4) d. 8 — sequibus decembris in capitulo generali Conceptionis BMV:

[737] s. 190. [*Ordinatio rmi Grodecki*].

[738] s. 191. *Anniversarium Przeradzki* ⁹³.

[739] s. 193. *De canonico nato*. Per illustres domini, viso privilegio a rmo olim dno Dzierzgowski ⁹⁴ archiepiscopo Gnesnensi in favorem praepositorum sancti Leonardi pro tempore existentium concessio, quo mediante eosdem praepositos canonicos natos in ecclesia colegiata Loviciensis esse, locumque in stallo habere voluit, declaraverunt inhaerendo nexui dicti privilegii rdm Zielkowski abhinc fore et esse canonicum natum, locumque in stallo a parte sinistra habere, permiserunt. Qui canonicus natus habebit licentiam vicesgerendi et absolvendi pro dominis praelatis et canonicis, dum et quando necessitas postulaverit, sublato effectu decreti capituli generalis in anno 1660 super commissione canonici supernumerarii.

[740] s. 194. *De salario organarii*. Organarius abhinc debet esse contentus florenis ducentis, plus non praetendendo ex foundationibus Lipsicianae et Wężykovicanae, et conservatur circa domum pro organario destinato.

[741] s. 194. *Consolationes capitulares*. Pro consolationibus florenis ducentos et quinquaginta inter praesentes domini dividendos decreverunt.

[742] s. 195. *Director horologii*. Habebit in vim salarii, respectu directionis horologii, singulis quartalibus florenis 6.

[743] s. 195—196. [*Fundatio Łubieniana*].

^b Antiquibus akta.

⁹¹ Dla bractwa i szpitala Miłosierdzia (Pańskiego).

⁹² Za Różę Gawłowską, mieszczańkę łowicką.

⁹³ Msze za śp. Adama Zembrzuskiego i Jana Przeradzkiego.

⁹⁴ Zob. Zbiór dokumentów ośrodka Łowicz, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 35: 1977, nr 27, s. 372—376.

[744] s. 195—196. *Tenor contractus inter Venerabile Capitulum et magistratum Loviciense ratione mansi initi*⁹⁵.

[745] s. 198—199. *Kontrakt o kamienicę z panem Feliksem Skorze-wicem*⁹⁶.

Annus 1667

(F. 6) d. 21 ianuarii in capitulo partiali, ob imminencia pericu-la⁹⁷ — — invocato et celebrato:

[746] s. 199—200. [*Consilium initum evehendi pretiosorum Toru-nium*]. Imprimis domini in tempore securitati^c thesauri ecclesiae pro-videndo, ob pericula imminencia, argentum et magis pretiosam supel-lectilem ecclesiasticam sub registro congregare et in scrinio componere decreverunt, nonnisi duobus candelabris et cruce parva pro usu reser-vatis, et in eventum alicuius maioris periculi (quod Deus avertat) ad illud evehendum et in civitate Toruniensi, seu ubi ex re melius et secu-rius videbitur, collocandum et sumptibus Capituli custodiendum. Peril-lem dnum Głuszyński, hoc onus ultro et benevole in se suscipientem, deputaverunt, statuentes, ut idem d. Głuszyński pecuniam ex legato p.d. olim Gasparis Trzemeski, Venerabile Capitulum concernentem, adprae-sens sub clave p.d. Przeździecki depositionum, similiter suam custodiam recipiat. Et siquidem in tantis periculis eandem in censum collocare non expedit, eam cum argento ecclesiae et supellectili, evehat in omni secu-ritate asservandam.

F. 6, d. 11 februarii in capitulo partiali:

[747] s. 201—201b. *Installatio et receptio adm. rdi dni Ferdinandi Lupini*⁹⁸.

(F. 3) d. 31 maii — sabb. d. 4 iunii in capitulo generali Pentecostes:

[748] s. 202—203. [*Iuramentum adm. rdi dni Lupini*].

[749] s. 203. *Notarii electio*. Multum interest Capitulo, ut ea, quae tam in generalibus, quam partialibus capitulis tractantur, suo ordine fideliter ac debito claroque verborum contextu connotentur, quod est officium actorum notarii. Cuius defectum, cum adpraesens Capitulum patiatur, idcirco indemnitati actorum et negotiorum suorum providendo, visum est in tali necessitate adm. rdi dni Adami Casimiri Oporowicz uti opera. Qui precibus dominorum permotus, pro suo erga hanc ecclesiam atque ipsummet Venerabile Capitulum affectu et pietate, hoc idem onus

^c securati akta.

⁹⁵ Dokument z 1666 r. w języku polskim.

⁹⁶ Dok. z 1666 r. w jęz. polskim.

⁹⁷ Przepuszczalnie mowa o rokoszu Lubomirskiego.

⁹⁸ Antoni Ferdynand Luppini dr ob. prawa, kanonik łowicki w l. 1667—1682 (Wieteska, jw. s. 75—76).

non gravate suscepit, ita tamen, ut quamprimum de notario formali provideatur et consuetum sibi, prout alii notarii huius Capituli una cum altari Corporis Christi antea accipiebant, salarium solvatur. Et domini, audita dicti confratris sui ad obeundum huiusmodi onus promptitudinem, ipsi et gratias egerunt, et salarium solitum una cum aliis accidentibus et eodem altari Corporis Christi assignarunt, et ita ipsum in notarium suorum actorum unanimiter elegerunt.

[750] s. 203. *Examen punctorum ab illmo et rmo dno principe⁹⁹ pro capitulo praesenti transmissorum expeditum, et ad eadem per p. et adm. r.d. Casimirum Dunin Głuszyński iuxta mentem Venerabilis Capituli responsum est¹⁰⁰.*

[751] s. 203—204. *Quietatio et electio procuratoris¹⁰¹.*

[752] s. 204—206. *De cultu Divino promovendo: 1. Imprimis collegium vicariorum adigatur, ut anniversaria, officium s. defunctorum cum sacro decantent. Ad quod praestandum, ut ferventiores sint, merces pro labore, circa quodlibet anniversarium assignata, quolibet quartali solvetur.*

2. *Iidem serio admonendi, ut Divina officia: matutinum s., horas item canonicas et cursum de BMV, ad qua decantanda obligantur, devote, lente, distincte, cum gravitate, nihil omittendo, uti frequenter cum Dei offensa omittebant. Divina eadem officia, ut abhinc certo et determinato tempore, iuxta anni partes inchoentur. Ordinarunt item, ut a prima octobris ad primam martii, diebus dominicis et festis ad populum celebribus, sacristianus, audita hora tertia, pro matutino pulsari procuret. Qui pulsus iuxta antiquam consuetudinem et ordinationes vicariorum usque ad horam quartam duret, ita ut statim ipsa hora quarta matutinum inchoetur. Porro ferialibus diebus, quando concio non habetur, neque processio sollempnis peragitur, sufficiet hora quinta matutinum inchoare, praecedente tantum pulsu unius horae, a quarta ad quintam. Porro a prima martii, quando crescit dies verumque tempus, quod diem cum nocte aequat, diebus dominicis et festis ad populum celebribus pulsetur pro matutino similiter hora integra, a media quarta ad duos quadrantes pro quinta, ita ut matutinum media hora quinta inchoetur. Ferialibus vero diebus sufficiet matutinum inchoari duobus quadrantibus pro sexta. Absolvantur omnia Divina officia cum devotione, pausa et gravitate, et*

⁹⁹ *Przez Mikołaja Prażmowskiego h. Belina, arcybiskupa gnieźnińskiego i prymasa w l. 1666—1673.*

¹⁰⁰ *Do akt kapituły nie wpisano ani punktów arcybiskupa, ani własnych odpowiedzi.*

¹⁰¹ *Kanonik Stawowski został prokuratorem na rok następny.*

ita sine ullo onere et fastidio usque ad mediam horam, pro unde coma protrahentur.

3. Admonentur praeterea non tantum vicariorum, sed etiam aliorum sacerdotum collegia, ut sub tempus Divinorum officiorum, praesertim diebus dominicis et festis ad populum celebribus, non in sacristia, sed in stallis suis, ad eum effectum comparatis, exemplo praelatorum et canonicorum sedeant, neque ex iisdem sine legitima causa de loco in locum cursitent et vagentur, idque sub poena excommunicationis per adm. rdum. officialem in contravenientes^d extendendam. Res enim non nova ipsis iniungitur, quandoquidem antecessores illorum id sine ullo fastidio praestabant. Frequens enim in presbyterio cleri numeros et maiestatem Ecclesiae repraesentat et populum ad Divina congregatum constanti et modesta in choro subsistentia aedificet.

4. Statuitur et serio praecipitur, ut totus istius ecclesiae clerus, sub poena detractionis certae portionis de salariis, et in subsidium excommunicationis per dnum officialem contra inoboedientes et praesenti ordinationi contravenientes fulminandae, primis vesperis invitatorio, item matutinali ac turificationibus in omnibus Christi Domini, nominatim Nativitatis et sequentibus diebus, Circumcisionis, Epiphaniae, Ascensionis, Transfigurationis Domini, Paschatis et Pentecostes cum sequentibus diebus, Sanctissimae Trinitatis, Corporis Christi ac octavae illius singulis diebus, Inventionis et Exaltationis s. Crucis; item omnibus BMV, nullis penitus exceptis, omnibus quoque apostolorum, Michaëlis Archangeli, Ioannis Baptistae, Alberti, Stanislai et Casimiri Regni patronorum, Omnium Sanctorum, Laurentii quoque incliti martyris, Mariae Magdalenae festis et sollempnitatibus adesse teneantur.

5. Et in hoc vel maxime reprehendendi sunt vicarii, quod ex levi causa, quando ipsis in puncto quartuale non solvitur, inconsulto Capitulo, immo vero in contemptum ipsius, et cum scandalo christifidelium a sacro Węzykoviano et Lipsciano cessant, uti et nuper psalteristae, a vicariis scandalizati et destructi fecerunt. Ratio difficultatum in exigendis censibus, defectus item thesauri ecclesiastici apud illos nihil valent.

6. Abhinc sub poena excommunicationis statuitur nullus sacerdotum huius ecclesiae non superpelliceatus praesumat ecclesiam, praesertim vero minorem chorum ingredi.

7. Clericus aliquis, qui sacristianum in obsequio sacrarii iuvare possit, conquiratur, ut^e superpelliceatus ad altaris ministerium necessaria subministret.

8. Officians, quem ordo tangit septimanam tenere, omnino teneatur

^d Po tym wyrazie następuje niepotrzebnie spójnik et.

^e qui akta.

praesens primis vesperis sabbati adesse, per totam hebdomadam circa ecclesiam residere ac suo officio satisfacere; vel si non habet animum propter sua negotia residendi, septimanae suae renuntiet, ut sequens, quem turnus tangit, vices ipsius suppleat et intentioni Ecclesiae ac suo officio satisfaciatur.

[753] s. 208—209. *Fundatio Żęboviana* ¹⁰².

[754] s. 209. *Baculus pastoralis argenteus designatur pro cruce*. Baculum pastorem argenteum, qui post mortem rmi olim Adriani Grodecki suffraganei Gnesnensis ecclesiae et Capitulo cessit, pro comparanda cruce, quae adinstar aliarum ecclesiarum cathedralium et collegiatarum insignium (inter quas et Loviciensis non postrema esse censetur) in processionibus ante praelatos et canonicos deferri debet, converti debere ordinavit. De cuius aestimatione argentique bonitate, cum Capitulo non constet, ad eum effectum dnos Gluszyński et Stawowski deputavit, qui vocato aurifabro eundem baculum ponderari faciant, ac de qualitate ac quantitate argenti sciscitentur.

[755] s. 210—211. *De hospitali s. Leonardi*.

[756] s. 211. *De officio praepositi s. Leonardi*.

[757] s. 212. *De organario*.

[758] s. 212. *De lecturis et anniversario Łubinianis*.

[759] s. 212—213. *De salariis vicariorum intuitu Wężykovicanae et Lipsicianae foundationum*.

[760] s. 213. *De dalmutiis comparandis*.

[761] s. 214. *Capitulis partialibus prohibetur, ne praesumant aliquorum censuum retentorum defalcationem facere*. Quoniam cum summa mente Venerabilis Capituli iniuria et dominorum officiorum diminutionem hactenus partialia capitula summas ex censibus retentas provenientes sine ulla capitulorum generalium auctoritate censuum retentoribus indulgebant, ideo ne in posterum haec eadem partialia capitula tales indulgentias et remissiones facere praesumant, rigide inhibunt omnemque potestatem iisdem capitulis non tantum remittendi, sed nequidem de huiusmodi negotiis tractandi ademit. Quodsi secus factum fuerit, id totum domini tunc praesentes, qui mensam sua contraventione praeteriti capituli ordinationi laesent, de proprio refundere erunt astricti.

[762] s. 214. *De correctione organorum*.

[763] s. 214. *De libro pro praesentia dominorum connotanda*.

[764] s. 215—216. *Ordinatio anniversarii rmi olim Pilchowicz suffr. Varmiensis*.

[765] s. 216. *De magistro caeremoniarum, uti persona et dignitate ecclesiae et Capitulo necessaria, provideatur*. Cui salarium, unde et quan-

¹⁰² Za śp. Adama Żębovskiego.

tum dandum sit, ratio inveniatur.

[766] s. 216—217. *De praesentia dominorum in sacro Matura vel missa Summa conventuali.*

[767] s. 217. *De libris comparandis.*

[768] s. 218. *De musica docenda.* Hoc, quod in antea actis capitulis tractabatur, in praesenti tandem capitulo cum spe effectiva exsecutionis statuitur, ut cura et sollicitudine dni procuratoris musica doceatur. Ad quem effectum indicat conduci honestum Nicolaum¹⁰³ cantorem ecclesiae, cum quo iam eo nomine actum est. Qui quidem cantor tenebitur per unam horam, ante egressum iuventutis ex schola, et insuper feria 4-ta et sabbato per mediam diem, matutino praecipue et non postmeridiano tempore, musicam docere iuventutem idoneam tam in choralis, quam figurali cantu instruere. Cui ratione eiusmodi laboris in singulos menses florenos sex per dnum procuratorem solvendos assignat.

[769] s. 219—220. *De fundatione Modrzewiana¹⁰⁴ excitanda.*

[770] s. 220. *De domo emenda pro altarista sanctae Rosaliae.*

Sabb. d. 16 iulii in capitulo partiali:

[771] s. 222—223. *Installatio perillis Grabowski¹⁰⁵.*

(Mense augusto) in capitulo partiali:

[772] s. 224—225. *Installatio perillis et adm. rdi dni Krajewski ad custodiam¹⁰⁶.*

Sabb. d. 3 septembris in capitulo partiali:

[773] s. 226—227. *[Iuramentum perillis Grabowski].*

(F. 5, d. 8 — sequibus) decembris in capitulo generali Conceptjonis BMV:

[774] s. 227—229. *Complanatio cum vicariis.*

[775] s. 229—230. *Decretum praesentis generalis capituli de officiantibus septimanalibus reassumitur.* Imprimis praeterito generali capitulo statutum est, ut officians praelatus vel canonicus, quem ordo et turnus tangit septimanam tenere, videlicet sit praesens circa ecclesiam pro primis vesperis sabbati, quod est initium septimanae cuiuscumque. Qui dominus officians ipsemet aliis curis et negotiis impeditus poterit uti opera confratris sui, aut et canonici nati, stallum in choro habentis, modo tamen sit praesens circa ecclesiam. Reliqua in memorato decreto ordinata reassumuntur.

¹⁰³ Mikołaj, kantor kolegiaty, bliżej nie znany.

¹⁰⁴ Nabożeństwo za śp. Jana Modrzewskiego.

¹⁰⁵ Jan Stanisław Grabowski h. Jastrzębiec, m.in. kanonik łowicki w l. 1667—1679 (Wieteska, jw. s. 75).

¹⁰⁶ Stanisław Krajewski h. Jasieńczyk, m.in. prałat dziekan gnieźnieński i w l. 1667—1694 prał. kustosz łowicki (Korytkowski: Prałaci i kanonicy, t. 2, s. 329—332; Wieteska, jw. s. 76).

[776] s. 230. *Capitula septimanalia* singulis diebus sabbati, hactenus intermissa, celebranda reassumantur. Pro quibus licet nihil arduum occurrat tractandum, sufficiet tamen ratione aliquarum negligentiarum in officio Divino commissarum admonere. Et officians praesentias dominorum bene calculatas subscribere teneatur.

[777] s. 230—231. *Revisio actorum capitularium*. Ad revidenda et conscribenda acta ac iura capitularia, in fornice ecclesiae deposita, adm. rdi dni Magnuski, Oporowicz et Stawowski, unius illorum absentia non obstante, deputantur, qui manu coniuncta cum exsecutoribus testamenti adm. rdi olim Ioannis Borucki huius ecclesiae custodis (qui eorundem actorum, dum viveret, custodiam habuit) quidquid proprium Capituli repererint, conscribant et postmodum sui laboris studium in futuro generali capitulo pro festo Pentecosten celebrando exhibeant.

[778] s. 231—232. *Reductio anniversariorum antiquioris foundationis*. Anniversaria antiquioris foundationis et nimis tenuiorum reddituum domini sub ratihabitione illmi et rmi dni lociordinarii reducenda censuerunt. Ad quam reductionem et proportionem faciendam adm. rdos dnos Alexandrum Magnuski, Oporowicz et Stawowski, unius illorum absentia non obstante, deputarunt.

[779] s. 232. *De anniversariis absolvendis*. In praesenti generali capitulo ordinatum est, ut si aliqua anniversaria pinguioris foundationis ac certioris censuum solutionis in aliquam hebdomadam non incidant, extunc illa hebdomada saltem duo anniversaria tenuioris foundationis propter memoriam faciendam illorum, pro quibus praedecessores nostri eiusmodi foundationes anniversariorum susceperunt. Quantum vero attinet illa anniversaria, qua fructificant, vel etiam spes est illa brevi fructificari, omnino iuxta sui cadentiam in tabella annotentur, et iuxta intentionem fundatorum absolvantur. Ut autem domini praedictis anniversariis frequentiores adsint, iniungitur dno procuratori, ut deservita pro iisdem anniversariis singulis quartualibus solvat, vel in defectu solutionis chartas pro non solutis det, procuretque quantocius eadem solvi.

[780] s. 232. *Refectionum auctio ad florenorum 80 facta*. Examinatis rationibus proventuum mensae Venerabilis Capituli, refectiones seu potius distributiones quotidianas, quae hactenus propter debita per V. Capitulum contracta nonnisi ad florenorum quinquaginta cum summo residentium incommodo et dispendio reductae erant, praesens generale capitulum augendas censuit, prout auget ordinatque, ut abhinc in singulas septimanas floreni 80, idque a festo proxime Circumcisionis Domini inter dominos praesentes distribuantur.

[781] s. 232—233. *De summis pecuniariis retentis et de earum ordinatione*.

[782] s. 233. *De capella [et hospitali] Domaniewiensi*¹⁰⁷.

[783] s. 233—234. *De notario assumendo*. Notarius quicumque idoneus occurrerit, habebit potestatem capitulum partiale eundem recipiendi. Cui in vim dotis seu sustentationis, ultra salarium solitum, decem florenorum polonicalium pro singulis quartualibus per dnum procuratorem dandos, altaris Ługoviani medietatem foundationis, quae facit florenos 300, una cum residentia domus ad hocidem altare pertinentis ad tempus assignarunt.

[784] s. 234. *De magistro et cantore Cracovia convocando*. In praesenti scholae orbitate, ut quantocius bono ordini et iuventutis institutioni provideatur, domini decreverunt, ut litterae ad magn. dnum Academiae Cracoviensis rectorem scribantur, quatenus pro directore scholae huius magistrum, pro dignitate ecclesiae atque ad instituendam erudiendamque iuventutem, sufficientem mittat. Quod ut citius commodiusque fieri possit, pro vectore et vialibus florenos 50 eidem magistro transmittendos ordinarunt. Similiter et cantor, quem perillis dnus Magnuski a scientia non vulgari musicae Capitulo recommendavit, Cracovia adducatur, sumptuque pro illo conducendo subministrentur. Ut autem eidem constet de certa habitatione et salario, informatio sufficiens mittatur.

[785] s. 235. *Receptio notarii*. Perillustres domini concordibus votis excellentem dnum Adamum Jaroński¹⁰⁸ protunc directorem scholae in notarium actorum Capituli sui receperunt. Qui incontinenti ad imaginem Crucifixi Domini nostri corporale praestitit iuramentum de fideliter suo peragendo officio et actis capitularibus conscribendis, deque servando secreto tam in quibusvis actibus capitularibus, quam aliis sibi extra capitulum per quemcumque ex dominis capitularibus, potissimum in tractandis pro generalibus capitulariter proponendis.

[786] s. 235. *Tempus de absolvendis votivis Humiliavit et de ss. Angelis Custodibus*.

[787] s. 236—237. *Anniversarii foundationis rmi olim Gaspari Trzemeski ordinantur, tempusque quo absolvendi sunt determinatur*.

[788] s. 237. *De campanis in turrim ecclesiae introducendis*.

[789] s. 238. *Clerici ex fundatione Ługoviana ordinati conquirantur instituanturque*.

[790] s. 238. *De anniversario in feriam 5-tam incidente*. Si postmodum contigerit incidere in feriam quintam aliquod anniversarium, qua die officians ad celebrandum sacrum cantatum in capella Lipsiana obligatur, extunc praesens capitulum statuit, ut hocidem sacrum defunc-

¹⁰⁷ Domaniewice, parafia w dek. łowickim inkorporowana do mensy kapitulnej.

¹⁰⁸ Adam Jaroński kanonik kurzelowski, dotychczasowy dyrektor miejscowej szkoły, nowy notariusz kapituły.

torum canonicalis missae intervenerit, vel confrater aliquis vel canonicus natus aut etiam notarius Capituli, qui pari iure et praerogativa gaudet cum eodem canonico nato [celebrabit missam canonicalem]. Pro quo quidem sacro eidem, qui illud cantaverit, florenum unum assignavit.

[791] s. 240. *Consolationes*. Pro consolationibus solitis florenos trecentos triginta inter dominos praesentes distribuendos decreverunt — —.

Annus 1668

Sabb. d. 7 aprilis in capitulo partiali:

[792] s. 240. *De generali visitatione* ¹⁰⁹.

F. 3, d. 22 — sequbus maii in capitulo generali Pentecostes:

[793] s. 242. *Quietatio et electio procuratoris* ¹¹⁰.

[794] s. 245. *De calculatione refectoriorum*. Ad calculationem refectoriorum, instantibus omnibus dominis, et ad hoc onus perillum et adm. rdum dnum Alexandrum Magnuski, ut pro amore Venerabilis Capituli refectoriorum retentas [calcelet], deputavit. Pro cuius subsidio perilles dni Adamus Oporowicz, Albertus Stawowski, Casimirus Głuszyński additi sunt, non obstante absentia unius.

[795] s. 246. *De porrecta supplica per rorantistas*.

[796] s. 248—252. *Conditiones a Venerabilibus Capitulis ecclesiarum metropolitanae, scilicet Gnesnensis, uti matris et collegiatae Loviciensis, uti filiae per deputatos hinc inde patribus congregationis Pauperum Matris Scholarum Piarum in termino litterarum cridae porrectarum*.

Ut caritas a Christo tantopere commendata et pax omnibus christifidelibus exoptata ab utraque parte facilius conservari, proximique salus efficacius promoveri queat, in ipso limine foundationis noviter a magn. dno Ioanne Szamowski ¹¹¹ castellano Gostinensi Lovicij erectae, haec specialia a Ven. Capitulo nostro Gnesnensi et Loviciensis dilectis in Christo patribus Scholarum Piarum ad inviolabiliter observandum puncta proposita sunt:

1-mo. Ne schola ecclesiae collegiatae totaliter desoletur et pueris ad inserviendum sacris destituatur, praesenti scripto praecavimus, ne supradicti patres pueros ex civitate nostra Loviciensis ad suas scholas recipiant, nisi prius in schola parochiali saltem declinare discant et a perilli officiali huius loci, vel altero quopiam eius locum tenente scripto commendent. In quo puncto excipiuntur omnes externi, qui se ad collegium Piarum Scholarum conferre voluerint.

¹⁰⁹ Poza tym nagłówkiem o wizytacji generalnej kolegiaty, odprawionej przez prymasa Prażmowskiego pewnie w maju, niczego do akt kapituły nie wpisano.

¹¹⁰ Kanonika Stawowskiego wybrano na prokuratora jeszcze na rok.

¹¹¹ Jan Szamowski h. Prus, kasztelan gostyniński.

2-do. Ut studiosi omnes ad publicas processiones ad ecclesiam collegiatam se conferant, quae sollemniter ab omni populo pro utilitate totius Ecclesiae, vel alia quacumque re gravi institui solent, prout sunt dies Rogationum, festum Corporis Christi, Gratiarum actionis pro victoria de Turcis obtenta, Divisionis apostolorum. Ne vero frequentibus eiusmodi occasionibus pueri in studiis notabile detrimentum patiantur, pietati christianae et gratitudini praefatorum religiosorum relinquatur, ut etiam sepulturas illustrium personarum, maxime vero huius ecclesiae collegiatae canonicorum, praelatorum praesentia studiosorum condecorare et sanctis orationibus eorum animas iuvare non graventur.

3-tio. Ut in sollemnioribus festivitibus vel specialibus actibus, ad quos magna sacerdotum frequentia confluere solent, sicut sunt omnes pro necessitatibus Ecclesiae Dei et Regni successu bono, indulgentiae, sepulturae et alias, cum necesse fuerit, pueri ex scholis eorum ad ministrandum mittantur.

4-to. Ut omnes tumultus, scandala a studiosis et eorum paedagogis in civitate omnino tollantur, paxque tam interdiu, quam noctu conservetur. Ac proinde paedagogi, clerici omnes subsint praefecto Scholarum Piarum. Quodsi incorrigibiles sint, a patribus quidem ipsis prius poena expulsionis, ab officio vero ordinario pro qualitate delicti ex arbitrio irroganda puniantur.

5-to. Ut ex sepulturis, si quae illis sponte offerantur, quartam partem funerealium ecclesiis parochialibus reddant sine ulla difficultate, prout Concilium Tridentinum¹¹² et constitutiones synodales hac de re disponant. Ne autem circa ipsum actum sepulturae aliquae difficultates ex parte eiusmodi funeralium oboriantur, officii erit patrum Piarum Scholarum successores defuncti, qui sepeliri in eorum ecclesia voluerint inducere, ut cum quibus tractandum erit, tempestive componant, nullamque tumultum ac odiorum occasionem praebeant.

6-to. Quamprimum praedicti patres aperuerint scholas studiososque habiles ac idoneos habuerint, exoptat Venerabile Capitulum Gnesnense Lovicienseque, ut pro fundatione Ługoviana subministrent ac disponant quattuor clericos pro obsequio ecclesiae nostrae collegiatae, praecipue diebus dominicis ac festis celebribus. Hi autem clerici in eodem collegio studere, lectiones audire et casus conscientiae addiscere tenebuntur iuxta textum[†] et ordinationem eiusdem fundationis Ługovianae. Ad haec ultra dicta studia in musica, ac praecipue choralis cantu praedictos clericos patres instruere procurabunt. Ad quam instructionem, ut iisdem patres Scholarum Piarum promptiores reddantur, Ven. Capitulum pro sua libe-

[†] Lekcja wyrazu prawdopodobna.

¹¹² Sobór Trydencki obradował w l. 1545—1563.

ralitate, viso dictorum clericorum in studiis ac musica profectu, compensationem debitam pollicetur. Ultra praedictos quattuor clericos cupit V. Capitulum Loviciense, ut patres collegii Loviciensis saltem intra quodlibet triennium, ad summum decor habiles et idoneos, sive clericos sive presbyteros pro obsequio ecclesiae nostrae collegiatae Loviciensis tam in musica, quam in studiis bene eruditos instructosque disponant et e'dem V. Capitulo praesentent.

7-mo. Quantum attinet praesentiam studiosorum eiusdem collegii, insistendo ordinationi et consensui illmi et rmi principis nostri, dni Nicolai in Prażmów Prażmowski archiepiscopi Gnesnensis, ut in nostra ecclesia Loviciensi collegiata diebus dominicis ac festis omnibus Summo sacro et concioni intersint, exceptis sollemnitatibus ordinis patrum Piarum Scholarum propriis, quibus sollemnitatibus iisdem patribus liberum et licitum erit sine ulla ab ecclesia Loviciensi collegiata dependentia quocumque tempore devotiones suas inchoare et terminare.

8-vo. Exercitium doctrinae christianae tam pro pueris, quam universo populo in collegiata nostra ecclesia diebus dominicis et festis faciant, quousque ecclesiam propriam non habuerint, exceptis iis festivitibus, in quibus etiam in ipsorum ecclesiis intermittere consuevit. Et quamvis patres Piarum Scholarum ex vi instituti sui tam erudiendam juventutem in humanioribus litteris, quam ad doctrinam christianam pueris et populo tradendam obligentur, nihilominus tamen sperant et uno eodemque negotio eo nomine supplicant perillustribus et admodum reverendis dominis praelatis, canonicis totique Venerabili Capitulo Loviciensi, ut intuitu eiusmodi exercitii, uti antea aliis idem praestabant, visa eorum in collegiata ecclesia sedulitate, uti Pauperes Matris Dei Clericos ex elemosyna viventes, aliquo subsidio suffulcire ac sublevare non dedignentur.

Ioannes Alexander Paprocki ¹¹³ s.th. et iud., Gnesnensis Luceoriensis canonicus, uti commissarius specialiter deputatus.— Adamus Casimirus Oporowicz iud., canonicus et officialis Loviciensis, commissarius specialiter deputatus.— Albertus Stawowski Gnesnensis Vladislaviensis Loviciensis canonicus, a Venerabili Capitulo Ecclesiae Metropolitanae Gnesnensis deputatus, nomine eiusdem V. Capituli.— Stanislaus Krajewski custos Loviciensis, canonicus Gnesnensis, a V. Capitulo Eccl. Metrop. Gnesn. deputatus, nomine eiusdem V. Capituli.— Casimirus Dunin Głuszyński Vladislaviensis Loviciensis canonicus, nomine V. Capituli Lov.

[797] s. 252. *Resignatio officinae latericiae [per Capitulum].*

(Sabb.) d. 26 maii in capitulo partiali:

¹¹³ Jan Aleksander Paprocki h. Cholewa, dr teol. i ob. prawa, m.in. kanonik gnieźniński (Korytkowski: *Pralaci i kanonicy*, t. 3, s. 197—198).

[798] s. 253. *De anniversariis rdi dni olim Przędziecki [Przeździecki].* Sabb. d. 2 iunii in capitulo partiali:

[799] s. 253. *De candelis funebrialibus.* Abhinc ne praesumant candelas ex locato funebriali vicarii accipere, sed omnes in unum collectas, in praesentia vicecustodis ecclesiae ad sacrarium deportare. Quis per illis dnus custos sive procurator, seu aliquis ex praelatis vel canonicis iuxta consuetudinem distribuet, iuxta decreta anteriora capitularia.

[800] s. 253—254. *De praesentis.* Auctoritate praesentis capituli decernitur, ne ullus ex dominis, etiam in rebus et negotiis Venerabilis Capituli audeat fieri connotare praesentiae suae sine praevio consensu et decreto partialis capituli, in quo rem et difficultatem, volens abire, proponet. Et iuxta decisionem et gravitatem negotii praesentias acquirat. Eodemque peracto negotio tenebitur quilibet dominorum post reditum rationem peracti negotii reddere V. Capitulo.

[801] s. 254. *Protestatio perillis dni praepositi.* Sicut in anteriori capitulo protestatus est perillis dnus praepositus, ita et nunc protestatur de gravamine sibi illato circa reparationem scholae, ad quam teneri reparationem non agnoscit nec ex vi erectionis sui, nec ex quovis alio documento, quod iam inantea innuit in visitatione generali¹¹⁴ praesente illmo principe archiepiscopo Gnesnensi et pastore suo. Ratione cuius reparationis in partiali capitulo decretum stetit (contra quod decretum directe moderna protestatio), ut centum nummorum alias florenos trecentos perillis et adm. rdus procurator ab arendario praepositurae, uti de facto, recepit et pro scholae restauratione expendit.

(Dom.) d. 14 octobris in capitulo partiali:

[802] s. 256—257. *Installatio perillis dni Casimiri Gluszyński [ad alium canonicatum].*

[803] s. 258—259. *Receptio perillis dni Paprocki*¹¹⁵.

(Sabb.) d. 3 novembris in capitulo partiali:

[804] s. 260—261. *[Deputatio ad archiepiscopum].* In eodem capitulo deputati sunt perilles dni custos et Grabowski ad illum et rnum dnum archiepiscopum Gnesnensem ad proponendam et definiendam[§] negligentiam in ecclesia sua collegiata per vicarios fieri solitam, tum quod in executione iudiciorum sit remissio, et si argentum ecclesiae a metu temporis moderni servandum et ubi sit censendum; utque devotio aliqua pro anima olim illmi dni Venceslai de Leszno Leszczyński archiepiscopi

[§] definitionem akta.

¹¹⁴ Akta wizytacyjne nie zachowały się. Por. przyp. 109.

¹¹⁵ Objasniony w przyp. 113 J.A. Paprocki, kanonik łowicki w l. 1668—1681 (Wieteska, jw. s. 76—77).

Gnesnensis antecedentis ordinetur, et statuatur repetendum, necnon exposcenda ordinatione pro summa nunc ex censu retento persoluta in locum missae officii, necnon ex gratia sua desumpta, campanilibus provideatur.

(Sabb.) d. 8 — sequibus decembris in capitulo generali Conceptionis BMV:

[805] s. 262. *De argento ecclesiae*. In causa alicuius periculi servandi argenti ac reliquae supellectilis ecclesiae committitur perilibus dnis custodi et procuratori.

[806] s. 263—264. *De reassumendo cursu BMV*.

[807] s. 265. *De clericis*.

[808] s. 267—268. *De anniversariis*. Reassumitur decretum anni proxime praeteriti in capitulo generali pro festo Immaculatae Conceptionis BMV latum cum ea melioratione, ut vigore consensus illmi dni lociordinarii quodlibet anniversariorum ex aliis tenuioribus coniunctum ad summam quindecim florenorum polonicalium pro dominis praelatis [et canonicis], et ad summam quinque florenorum pro vicariis solvendam reducatur. Pro qua vicarii decantabunt unum nocturnum defunctorum cum laudibus et missam. Ad quam reductionem deputantur perilles dni custos, Magnuski, Głuszyński, Stawowski, Radomski, unius duorumve non obstante absentia. Pro deperditis vero foundationibus quolibet quartuali unam missam cum tribus nocturnis et laudibus per vicarios decantandam, cui domini praelati [et canonici] protunc praesentes ex pietate sub poena privationis refectionum illius diei adesse tenebuntur. Pro singulo vero anniversario pro vicariis sex florenos ex massa solvendo decrevit.

[809] s. 273. *Pro consolationibus solitis* florenos trecentos inter perillustres dominos praesentes distribuendos decreverunt ——. Notario capitulares florenos 6 dandos decreverunt.

Sabb. d. 22 decembris in capitulo partiali:

[810] s. 274. [*Inceptio Divinorum officiorum sub tempus Nativitatis*]. Ratione inceptorum officiorum Divinorum sub tempus Nativitatis Domini nostri Iesu Christi horam primam post mediam noctem assignarunt.

Annus 1669

Sabb. d. 2 martii in capitulo partiali:

[811] s. 274—275. [*Legatum Leszczynianum pro altari*]. In eodem capitulo pro repetenda summa quinque millium florenorum polonicalium, testamento olim illmi dni Venceslai comitis de Leszno archiepiscopi Gnesnensis legata, pro comparatione altaris magni in ecclesia collegiata Loviciensis Venerabile Capitulum deputavit perilles dnos Grabowski et Paprocki cum litteris requisitoriis et intercessoriis ad illum dnum

archiepiscopum et illum dnum Regni cancellarium^h 116, et cum rescripto super hance¹ summam dato. Dataque eisdem dominis deputatis omnimoda facultas summae eiusdem levandi et de levata quietandi, atque suo huic Loviciensis Ven. Capitulo advehendi. Pro quo officio dominis deputatis V. Capitulum concessit pro vialibus florenos quinquaginta et praesentias omnium fructuum eo tempore ad reditum.

[812] s. 275. *De fabrica altaris maioris*. Ad constituendum contractum ratione fabricae altaris magni deputantur perilles dni praepositus, custos, Fantoni et Lupini cum architecto Varsaviensi¹¹⁷, cui pro vialibus florenos triginta assignarunt a perilli dno procuratore.

[813] s. 275. [*Approbatio receptae summae*]. Quietatio approbatur ratione quinque millium, quae a celsissimo principe recepta. Et ista summa praedicta penes perillem dnum Krajewski custodem in deposito manere debet.

Sabb. d. 20 aprilis in capitulo partiali:

[814] s. 276—277. *De conservanda supellectili ecclesiastica*. Attenta sub tempus modernum interregni, aliarum ecclesiarum in conservatione thesaurorum suorum laudabili providentia, simili exemplo obviando quibusvis periculis, supellectilem argenteam ecclesiasticam pro tutiori conservatione ad ecclesiam Clari Montis Częstochoviensis quantocius caute et providenter evehendum decreverunt. Ad eumque effectum perillem dnum Casimirum Głuszyński confratrem suum, iam toties sub tempus praeteritorum periculorum in simili officio probatum, deputaverunt. Cui per totum tempus revehendi, et hunc in locum post depositam supellectilem eandem revertendi, praesentiam concesserunt ac insuper pro expensis vectorum, vulgo furmanów decem florenorum summam, pro qualibet septimana in vim additaminis, ex massa per p.d. procuratorem solvendam assignaverunt.

(F. 3) d. 11 — sequbus iunii in capitulo generali Pentecostes:

[815] s. 278: *Quietatio [et] electio procuratoris*¹¹⁸.

[816] s. 280—281. *Receptio monumentorum Venerabilis Capituli Loviciensis per perillem dnum Głuszyński modernum procuratorem de manibus p.d. Stawowski praeteriti procuratoris* — —¹¹⁹.

[817] s. 283. *De imagine ad capellam Wężykovicianam*¹²⁰. Quoniam successores illmi Wężyk archiepiscopi Gnesnensis hucusque neglexerunt

^h Cancellariae akta.

¹ hasce akta.

¹¹⁶ Jan Leszczyński h. Wieniawa, kanclerz w. kor.

¹¹⁷ Gasparus (Kasper) architekt z Warszawy.

¹¹⁸ Kan. Głuszyński nastąpił po kan. Stawowskim.

¹¹⁹ Razem 26 dokumentów, głównie z XVII w.

¹²⁰ Kaplica była pw. św. Anny.

comparare imaginem in capella sua, per hostem patriae¹²¹ violenter receptam, ideo perillustres domini, providendo ne ea deformitate capellae ornamentum desit ecclesiae, adpraesens de proprio eandem imaginem comparandam statuerunt. Et ad eum effectum florenos 80 ex summa pro pecoribus post olim rdum Przędziecki disvenditis statuerunt. Eandemque imaginem quantocius comparandam perilli dno custodi fraterne commendaverunt. Residuum vero summae eiusdem pro maioribus necessitatibus ecclesiae disponendam censuerunt.

[818] s. 283. *De reparatione scholae.* Quoniam constet in erectione illmi et rmi praepositi non teneri ad reparationem scholae, ideo supplicandum illmo principi, ut exemplo illium et rmorem archiepiscoporum Gnesnensium eam gratiam praestet et conferat praemissa retractatione decreti.

[819] s. 284. *De correctione fraterna.* Licet quidem statutis Venerabilis Capituli ac laudabilibus ecclesiae consuetudinibus, ac ipso receptionis perillustrium dominorum iuramento sufficientissime de observanda mutua capitularium personarum caritate cautum sit, cum tamen in contrarium omnium praemissorum nonnulli ex dominis capitularibus in honorem confratrum consurgant, eos tam scriptis, quam verbis coram personis extraneis publicent, cum summo saepius saecularium scandalo. Proinde auctoritate praesentis generalis capituli decernitur et in perpetuum statuitur, ut in posterum quilibet ex dominis capitularibus laesum sese a quovis ex dominis confratribus sentiens, praefatam iniuriam dominis protunc praesentibus denuntiet, ac convocato pro ipsis partiali capitulo, de praefata confratrum controversia iudicet, iuxta gravitatem verborum aut facti decernant. Qui ulla in praemissis ad illum principem provocatione et recurso (nisi modus in poena excedatur) arbitrariis poenis esse finali iudicio, in manibus eiusdem V. Capituli libere esse mutuo consensu ratione suprascriptarum reservatis.

[820] s. 286. *De refectionibus.*

Sabb. d. 6 iulii in capitulo partiali:

[821] s. 289. *De auctione refectionum.* Pensatis rationibus provenituum ex bonis mensae suae provenientes, eo etiam considerato, quod supra refectiones, hactenus per octoginta florenos dari solitas, a die praesenti viginti florenorum augendos censuerunt, prout augent. Et abhinc florenos centum inter praesentes dividi declararunt.

(F. 2) d. 26 augusti in capitulo (partiali) extraordinario:

[822] s. 293. [*Acceptio Kościc musicici*]. Ad numerum collegii musicorum praesens partiale capitulum [propter] necessitatem chori rev. Andream Kościc addendum censuit, prout addidit. Ipsique salarium an-

¹²¹ *Szwedzi, szczególnie w czasie „potopu”.*

nuale ducta proportione aliorum assignavit, obligantes eundem r. Andream Kościc, ut sit diligens et assiduus.

(Dom.) d. 8 — sequibus decembris in capitulo generali Conceptionis BMV:

[823] s. 294. *Excusationes absentium*. Monetur perillustres dominos omnes capitulares de absentia praesens generale capitulum et in futurum constituitur, quatenus absentes in capitulis semper per confratrem vel per litteras excusentur sub poena in statutis declarata.

[824] s. 294—295. *De propinandis cerevisiis crematis in curiis perillustrium dominorum et circa curias*.

[825] s. 295. *De anniversariis*. Decernit ven. capitulum praesens generale, ut anniversaria iuxta ordinationem celsissimi principis absolvantur et omnia suppleantur. Ad quem effectum deputantur perilles dni Magnuski et Oporowicz; Magnuski dum tempus habuerit.

[826] s. 296. *De altari, ambona et sacrario*.

[827] s. 298. [*Admonitio*]. Admonentur perillustres domini, ut commissa sibi negotia diligenter exsequantur.

[828] s. 298—299. *De argento Curzeloviensi*¹²². Quoniam ex actis Venerabilis Capituli Loviciensis, ratione argenti V. Capitulo Curzeloviensi per perillum dnum Grodecki ultima voluntate applicati plenaria constat liberatio¹ et quietatio p.d. Oporowicz, ideo reassumendo anteriora decreta, lata hoc negotio, eundem p.d. Oporowicz liberum a restitutione eiusdem argenti totaliter declaravit et declarat hoc generale capitulum. Oneri vero recuperandi a magistratu Toruniensi dictum argentum V. Capitulum, prout iam cepit et super hoc certis sollemnizavit transactionibus, se submittit, prout submitit. Ablegati vero ad celsissimum principem diligenter curabunt, ut Capitulum Curzeloviense tantisper exspectet patienter, donec processus contra Torunienses, iam ceptus, ad effectum et finem deducatur et argentum iuris remediis evincatur. Nihilominus perilli dno Oporowicz tamquam capitulariter destinato iniungitur, ut omnem cum aliis deputatis in recuperando praestet diligentiam.

[829] s. 299—300. *De non indulgendis censusbus*. Venerabile Capitulum, accepta a celsissimo principe de non remittendis facile census praemonitione, constituit, ne in posterum ulli remittantur census sine concessu et scitu eorum, quorum interest, dum inintegro satisfacti esse non possint.

[830] s. 300. *De bonis mensae*.

[831] s. 300—301. *De capitulo partiali in vim generalis constituendo*. Ad mandatum et instantiam celsissimi principis constituit praesens ca-

¹ libertatio akta.

¹²² Kolegiaty w Kurzelowie.

pitulum, ut in partiali aliquo capitulo uno, vim generalis capituli huius habente, possint tractari puncta et propositiones a celsissimo principe mittenda, de quibus decreta per dictum capitulum particulare constituenda robur et firmitatem generalis capituli habitura declarat. Nuntios vero ad eundem celsissimum principem mittendos adpraesens deputat perilles dnos custodem et Grabowski, quibus puncta praesentia ad tractandum committit.

[832] s. 301—302. [*Octo puncta missa per Capitulum ad archiepiscopum*].

[833] s. 303. *De offertorio in anniversariis*. Exemplo aliorum capitulorum constituit Ven. Capitulum, ut semper in anniversariis cantandis domini capitulares pro arbitrio suo offerant offertorium.

[834] s. 304. *De imagine ad capellam Wężykovicianam*. Decernit Ven. Capitulum, quatenus perillis dnos procurator ex summa quingentorum florenorum a magn. capitaneo Sochaczewiensi¹²³, ad rationem census percipienda, det ad manus p.d. Luppini pro comparanda imagine Depositionis Domini nostri Iesu Christi flor. ducentorum triginta quattuor, et p.d. Luppini tenebitur pro hac summa quantocius imaginem praefatam quamprimum egregia opera procurare.

Annus 1670

F. 3, d. 27 — sequbus maii in capitulo generali Pentecostes:

[835] s. 308. *Quietatio procuratoris et electio*¹²⁴.

[836] s. 309—310. *De canonico caeco*. Insistendo statutis antiquis ecclesiae huius et laudabili consuetudini ecclesiae metropolitanae Gnesnensis ac aliarum ecclesiarum, consulendoque necessitatibus ecclesiae, ut eadem facilius provideri possint, reassumpserunt statuta ecclesiae huius de canonico caeco seu supernumerario, quem abhinc adinstar aliorum dominorum residentium pro particeps omnium obventionum constituerunt et ordinaverunt. Hocque decretum ratione eiusdem caeci abhinc in perpetuum, sub poena in statuto eodem expressa, tenendum decreverunt, iniungendo rdo dno procuratori moderno et pro tempore existenti, quatenus refectiones omnes (exceptis anniversariis) adinstar aliorum dominorum residentium ecclesiae huius seorsive in thesaurum reponat summamque, quae et quanta provenerit, circa faciendas rationes generales tempore solito Venerabili Capitulo praesentet.

[837] s. 310. *De volumine inscriptionum praesentato per rdum dnum Stawowski*.

Sabb. d. 23 augusti in capitulo partiali:

¹²³ *Starosta sochaczewski — przypuszczalnie Nieborowski.*

¹²⁴ *Na prokuratora wybrano ponownie kan. Głuszyńskiego.*

[838] s. 315. [*Petitio praepositi*]. In quo capitulo petiit perillis et rmus dnus praepositus a Ven. Capitulo veniam discedendi ad exterarum nationes, simulque protestatus est cum omni obsequio V. Capitulo. Et v. capitulum summas gratias egit pro omni obsequio petitionique in toto annuit.

F. 6, d. 5 septembris in capitulo extraordinario:

[839] s. 316. [*Causa altaris maioris*]. In quo capitulo decreverunt monendos esse perilles dnos Fantoni et Luppini, ut sicut in capitulo generali pro Conceptione proxime praeterito susceperunt onus sollicitandi spectabilem Gasparum architectum altaris maioris ad ecclesiam collegiatam BMV exstruendi, pro eaque cura et sollicitatione concessas sibi praesentias acceperunt, ita ut hoc opus quantocius durante mense praesenti septembri conficiant, sub refusione summae iam eidem architecto in fidem ipsorum datae.

Dom. d. 7 — sequibus decembris in capitulo generali Conceptionis BMV:

[840] s. 319. *De anniversariis omissis.*

[841] s. 320. *De libro inscriptionum.*

[842] s. 320—321. *Decretum inter perilles dnos custodem et Oporowicz.*

[843] s. 322. *De venientibus pro anniversariis.* Qui venerit post primam lectionem, dum unius nocturni officium est, quando vero trium nocturnorum — tunc is, qui ad psalmum „In loco pascuae”¹²⁵ non venerit, pro absente censeatur.

[844] s. 322—324. *Puncta*¹²⁶ [*Capituli*] *ad celsissimum principem.*

[845] s. 325. *De organario.* Negotium committitur de conquirendo organario, vel modernum corrigendi datur facultas perilli procuratori.

Sabb. d. 20 decembris in capitulo partiali:

[846] s. 326. [*Vestis pro imagine BMV*]. In eodem capitulo de unanimitate consensu argenti ecclesiastici marcas decem pro veste BMV dandas decreverunt.

Annus 1671

(F. 4) d. 20 — sequibus maii in capitulo generali Pentecostes:

[847] s. 327. *Quietatio et electio procuratoris*¹²⁷.

[848] s. 327. *De clero* [*Facultas procuratoris in clerum*]. Inhaerendo declarationi illi principi archiepiscopi Gnesnensis, qui viva voce tradidit omnemque facultatem ad dirigendos vicarios, totumque clerum circa ecclesiam existentem, tum psalteristas, rorantistas, altaristas perilli

¹²⁵ Psalm 22.

¹²⁶ Łącznie 10 punktów.

¹²⁷ Prokuratorem jeszcze raz kan. Głuszyński.

dno procuratori¹²⁸, ipsique commisit tam spiritualia, quam temporalia sequestrandi, omnes eorum causas, decimas et alias obventiones eorum concurrentes: ut attentam cuiusvis speciali diligentiam in Divinis absolvendis pro aequitate et iustitia distribuatur, negligentias vero eorum iudicat et puniat sine quavis appellatione. Hanc eandem facultatem moderno procuratori decreto hoc praesens capitulum attribuit, utque illud observet sanciendo.

[849] s. 328. *De patribus Piarum Scholarum.* Deputantur per illos dni custos, Oporowicz, Grabowski et procurator ad tractanda certa puncta, in praesentia celsissimi principis, cum patribus Piarum Scholarum pro die prima iunii, non obstante unius absentia.

[850] s. 328. *De fundatione altaris maioris.*

[851] s. 328. *De imagine ad capellam Wężykoviczanam.* Deputantur per illos dni ad Zachariam¹²⁹ pictorem, Głuszyński et Grabowski, tum ad tractandum cum ipso ratione solutionis. Et ex refectionibus caeci solvere declararunt.

[852] s. 328. *De altari s. Iosephi.* Pro altari s. Iosephi locum assignarunt ex opposito [altaris] s. Rosaliae, ad columnam antiquae ambonae.

[853] s. 329. *De curiis conflagratissimis*¹³⁰. Inhaerendo litteris illustrissimi principis, ad praeteritum generale capitulum scriptis, praesens venerabile capitulum admonet, ut domini absentes conflagratas curias procurent et omnino aedificent, sub sequestratione proventuum ex fundis, ad quemcunque fundum spectantibus, ne ecclesia orbetur ornatu suo.

[854] s. 329. *De canonico supernumerario.* Ut in posterum ordo melior in absolvendis septimanis, missisque in eisdem incidentibus celebrandis servetur, omnino expedit, ut is, quem ordo tangit septimanam tenendi et est circa ecclesiam praesens, non detractet ordinem et labores pro Deo et officio suo sustinere. Vel etiam in casu nuper incidenti, quod nullus septimans ex dominis praesentibus noluerit suscipere, alter¹³¹ canonicus supernumerarius more antiquo ordinetur, cum omnibus praerogativis et emolumentis, quibus alii antea gaudebant, ut defectus similes suppleat et stallum in dextra parte habeat. Ad quem modo eligitur praesens generale capitulum Adamum Jaroński canonicum Curzeloviensem

¹²⁸ Na przestrzeni XVII stulecia bardzo wzrosła w kolegiacie władza prokuratora kapituły, urzędnika przecież wybieralnego. Stało się to głównie z powodu jego ustawicznej rezydencji.

¹²⁹ Malarz Zachariasz, pewnie w Warszawie.

¹³⁰ Z kontekstu trudniej rozpoznać dokładną datę pożaru jakiejś części owych kurii kanonicznych.

¹³¹ Notariat kapitulny był obok prepozytur św. Jana i św. Leonarda trzecią instytucją, której posiadacze mogli się ubiegać o kanonię honorową w kolegiacie.

et notarium huius Capituli, qui iure, more aliorum canonicorum supernumerariorum obibit omnia munera.

[855] s. 332. *De consolationibus.* De unanimi consensu pro consolationibus perillustres domini sescentos florenos inter praesentes in capitulo dividendos esse censuerunt et dno procuratori exnunc dandos decreverunt.

[856] s. 332—334. *Installatio [altera] perillis dni Antonii Ferdinandi Luppini.*

[857] s. 334—335. *Installatio perillis dni Sarnowski* ¹³².

(F. 2) d. 7 — sequbus decembris in capitulo generali Conceptionis BMV:

[858] s. 341. *De summa ad maius altare.* Deputantur perilles dni decanus, Magnuski et Stawowski ad illum cancellarium Regni, ut summam sex millium florenorum ad dictum altare per olim illum Venceslaurum Leszczyński archiepiscopum Gnesnensem legatam repetant.

[859] s. 341. *De secundo libro inscriptionum.* Perillis dnus Stawowski praesentavit et reposuit librum inscriptionum omnium, ad Venerabile Capitulum Loviciense spectantium, pro quo v. capitulum summas gratias egit.

[860] s. 342. *De salario pulsus a minoribus campanis.* Medietatem a pulsu sacristiano recipere a minoribus campanis statuerunt cum eadem condicione, ut procuret vesti rusticos, et alia ne sit negligentia sub amissione eiusdem salarii.

[861] s. 343. *De consolationibus.* Ven. capitulum mille centum de unanimi consensu ex certis rationibus dividendos inter praesentes duxit, ex quibus consolatio a singulis tam notario suo, quam vicariis solito more a persona dandum esse declaravit.

Annus 1672

(F. 4) d. 8 — sequbus iunii in capitulo generali Pentecostes:

[862] s. 345. *Quietatio [et] electio procuratoris* ¹³³.

[863] s. 347. *De clericis.* Ad adoptandos clericos committitur negotium dno procuratori tractandi cum patribus [Scholarum Piarum], iuxta pacta cum illis inita, utque procurentur iidem clerici quantocius.

[864] s. 348. *De salario viceprocuratori.* Decimam ipsi pro laboribus ipsius post villam Płyćwia ¹³⁴ ven. capitulum concedit una cum condicio-

¹³² Adam Sarnowski h. Słepowron, kanonik łowicki w l. 1671—1690 (Wieteska, jw. s. 77).

¹³³ Po kan. Głuszyńskim kapituła wybrała na prokuratora Stanisława Tarnowskiego.

¹³⁴ Płyćwia, wieś w par. Godzianów, dek. skierniewicki. Pomocnikiem proku-

ne, ut in omnibus necessitatibus et laboribus adiuvet perillum dnum procuratorem, pecuniam per manus suas mediante mandato vel ordinatione V. Capituli aut d. procuratoris expendat, registra et quietationes connotet.

[865] s. 349. *De salariis ministris ecclesiae.* Constituit Ven. Capitulum, ut salaria ministris ecclesiae tam vicariis, quam aliis ministris nonnisi expleto quartuali aut in aliqua praegnanti necessitate solvantur. Absentiaeque eorundem ministrorum per dnum Delicki¹³⁵ rorantistam connotentur atque ex salariis excludantur, de iisque omnibus in capitulo generali futuro ratio producetur.

[866] s. 350. *De campanili.* Committitur negotium restorationis campanilis perillibus dnis Magnuski et Stawowski.

[867] s. 351. *De nuntiis ad celsissimum principem.* Deputantur cum punctis¹³⁶ a Ven. Capitulo ad illum principem perilles dni Magnuski, Gluszyński et Stawowski, absentia unius non obstante.

[868] s. 352. *De conscribendo contractu.* Committitur negotium conscribendi contractus et inventarii in bonis Mysłaków dnis procuratori, Stawowski et Grabowski, absentia unius non obstante, cum perilli dno Magnuski arendatore pro summa quinque millium [floreorum] primo anno, sequentibus vero per sex millia.

[869] s. 352. *Supplica rorantistarum.* Ad supplicationem collegii rorantistarum ratione primi puncti commissum est dno procuratori. Quoad 2-dum Łubienianae foundationis, quoniam ex gratia Ven. Capituli anteaetis temporibus concessum fuit, ideo inhaerendo anterioribus decretis procedendum esse censuit. Quoniam vero idem collegium ex obligatione sua tenentur ex offertoriis apparamenta corrigere, ex his nihil contribuit. Ideo eandem summam pro restauratione domuum convertendam declaravit, prout declarat.

[870] s. 352. *De consolationibus.* Nongentos florenos pro praesentibus dominis in hoc capitulo distribuendos esse censuerunt, cum solito salario notarii et vicariorum.

Sabb. d. 11 iunii in capitulo partiali:

[871] s. 353. *De fundatione Łubieniana pro rorantistis.*

[872] s. 353. *De subditis iuvandis.* Habito respectu calamitatis subditorum suorum eisdem iuvamina tam in arboribus pro aedificiis concedendis, quam bobus laborantibus distribuendis iuxta exigentiam necessitatis eorum, perilli dno moderno possessori ac procuratori commiserunt.

ratora (viceprokuratorem i punktatore) bywał w tym okresie najczęściej notariusz kapituły.

¹³⁵ Aleksander Delicki, kapłan z kolegium rorantystów.

¹³⁶ W załączeniu 7 punktów próśb do arcybiskupa.

(F. 2) d. 10 octobris in capitulo extraordinario:

[873] s. 356. [*Supellex argentea Gedanum*¹³⁷ *evahatur*]. Domini praememorati^k inito inter se consilio ratione propriae supellectilis ecclesiae collegiatae Loviciensis, tum quoque ratione apparatusum pro tutiori custodia atque conservazione praedictae supellectilis facienda, considerantes varia pericula occurrentia atque pendentia, unanimiter concluderunt in praesenti capitulo partiali supellectilem argenteam Gedanum deportandam esse, duxerunt. Quod quidem negotium per illibus dnis custodi et procuratori capitulum praesens commisit. Ad quod se faciendum praedicti domini submiserunt.

(F. 5) d. 8 — sequibus decembris in capitulo generali Conceptionis BMV:

[874] s. 357. *De summa pro argento illmi [olim] archiepiscopi Leopoliensis.*

[875] s. 358. *De clericis.* Clericos duos suscipiendos et assumendos esse declararunt.

[876] s. 358—359. *De confraternitate Sanctissimi Scapularis.* Confraternitatem Smi Scapularis introducendam esse concesserunt, et rev. Brocki¹³⁸ rorantistam promotorem elegerunt. Protectionem vero Ven. Capitulum istius confraternitatis in se assumpsit et adpraesens ad instituendum eundem ordinem istius confraternitatis e medio sui perillum dnum Grabowski elegit, eique negotium sui commisit.

[877] s. 361. *De Maturo sacro et anniversariis.*

Annus 1673

Sabb. d. 11 februarii in capitulo partiali:

[878] s. 362. *De salariis ministrorum.* Constituit Ven. Capitulum, ne salaria ministris ecclesiae tam vicariis, quam aliis omnibus et singulis, nonnisi expleto quartuali et de propria fundatione, quam aliquis illorum tenet, solvantur.

(F. 4) d. 24 — sequibus maii in capitulo generali Pentecostes:

[879] s. 363. *Quietatio [et electio] procuratoris*¹³⁹.

[880] s. 364. *De confraternitate Smi Scapularis.* Quoniam rev. Brocki habet fundationem pro confraternitate Smi Scapularis, ipsaque confraternitas, obstantibus multis in ecclesia collegiata officiis ex more solito aliarum ecclesiarum cathedralium et collegiatarum, hic in ecclesia locari

^k praemorati akta.

¹³⁷ Kapituła posiadała liczne kontakty gospodarcze i kulturalne z Gdańskiem. Tam też zabezpieczała kosztowności swego kościoła w czasie wojen i rozruchów.

¹³⁸ Marcin Brocki, rorantysta a później także penitencjarz kolegiaty.

¹³⁹ Kan. Tarnowski został prokuratorem na rok przyszły.

nequit, ideo ipsi eandem confraternitatem in alia ecclesia, ubi placuerit [et] commodius fuerit, collocandum concedit, suamque protectionem et patrocinium semper promittit.

[881] s. 364. *De capitulis partialibus*. Statuit Ven. Capitulum, ut partialia capitula reassumantur saltem in duabus septimanis.

[882] s. 364. *De summa Lipsiana et aliis ex testamento olim illmi Nicolai Prażmowski archiepiscopi Gnesnensis*.

[883] s. 367. *De patribus Piarum Scholarum*. Ad supplicationem venerabilium patrum Piarum Scholarum collegii Loviciensis, sub protectionem eosdem suscepit, atque ad promovendum eorum negotium dnos Oporowicz et Radomski deputavit ad illum et eum administratorem¹⁴⁰.

[884] s. 367. *De consolationibus*. Quingentos quinquaginta florenos polonicales pro consolationibus pro praesentibus distribuendos esse censuit.

(F. 6) d. 11 augusti in capitulo extraordinario:

[885] s. 370. *Ordinatio foundationis Ioannis Modrzewski*¹⁴¹ [pro rorantistis].

Sabb. d. 23 septembris in capitulo partiali:

[886] s. 371. [*Fidicines et discantista*]. In quo capitulo tres fidicines cum solito salario annuatim provenienti suscipiendos esse duxerunt, et puerum discantistam iuxta decretum generalis capituli de salariis ipsorum suscipiendum decreverunt.

(F. 6) d. 8 — sequibus decembris in capitulo generali Conceptionis BMV:

[887] s. 372. *De psalterio cantando*. Statuerunt domini, inhaerendo statutis et consuetudinibus antiquis tam huius ecclesiae, quam aliarum omnium in Regno, ut psalteristae per horas certas per se, non per substitutum, psalterium decantent, videlicet diebus festis et dominicis ante matutinum et post Summum sacrum hora, ante vespervas hora et post vespervas hora. Reliquum vero per substitutum condonarunt. Quantum vero attinet festa sollemniora, ut Sacratissimi Corporis Christi et totius octavae, tum quadraginta horarum, per se debent decantari. De quibus

¹⁴⁰ Konstanty Lipski h. Łada, m.in. prałat dziekan gnieźnieński, administrator archidiecezji po śmierci prymasa Prażmowskiego, później arcybiskup łwowski (Korytkowski: *Prałaci i kanonicy*, t. 2, s. 460—463; Szostkiewicz: *Katalog biskupów*, s. 111).

¹⁴¹ Jan Modrzewski h. Koźlerogi, jeden z dzierżawców kapituły.

¹⁴² Chodzi o prepozyta kolegium psalterzystów (kan. St. Tarnowskiego), a nie o prepozyta kapituły.

eosdem psalteristas perillis dnus praepositus¹⁴² admonere tenetur et in negligentes animadvertere.

[888] s. 374. *De ordinatione cuctionis [fundationis] capellae Tarnovianae.*

[889] s. 374. *De altari fundationis Ługovianae.*

[890] s. 375. *De memoria consecrationis¹ ecclesiae.* Statuit Ven. Capitulum, ut lapidem memoriae consecrationis ecclesiae huius collegiatae Loviciensis, quam olim illmus Nicolaus in Prażmów Prażmowski archiepiscopus Gnesnensis anno 1669, 2-da octobris consecravit, erigat muroque in loco opportuno ad perpetuam rei memoriam infigat. Quod negotium committitur perilli dno custodi.

[891] s. 375. *De conflagratis curiis.*

[892] s. 376—378. *De summa et fundatione Leszczyniana¹⁴³.*

[893] s. 378. *De anniversario Leszczyniano¹⁴⁴.*

[894] s. 378. *De missa Prażmoviana Crucis.*

[895] s. 379. *De admissione epitaphii illmi Prażmowski.*

[896] s. 379. *De apparatu Prażmoviano et anniversario.*

[897] s. 380. *De anniversario illmi Andreae Leszczyński.*

[898] s. 380. *De aedificandis domibus vicariis.*

[899] s. 381. *De iuvandis subditis.*

[900] s. 382. *De contentione fratrum in capitulo et contemptu Capituli.* Licet quidem caritas fraterna in omnibus christianis actibus commendetur, maxime tamen in communitatibus capitulorum, uti iuramento firmata, servanda est. Proinde cum ex occasione praesenti capitulo nonnullorum dominorum fratrum litigantium exorta, Venerabile Capitulum verbis probrosis et scommaticis maxime laesum sit. Igitur in futurum eiusmodi inconvenientiis obviando, statuit, inhaerendo statutis capitularibus et provincialibus constitutionibus, ut domini praelati et canonici in capitulo litigantes verbis modestis et decentibus utantur, respondeant et proponant, sub poenis in iisdem statutis et constitutionibus¹ interpositis irremisibiliter imponendis. Quoniam autem adpraesens laesum se sentit Ven. Capitulum dominis inter se convertentibus, ideo illis iniungit in vim satisfactionis [ut] V. Capitulum deprecentur.

[901] s. 382—383. *Decretum in causa perillium dnorum Paprocki et Krajewski.*

[902] s. 383. *De consolationibus.* Pro consolationibus inter praesentes sescentos florenos dividendos esse censuit.

¹ consecratae — dwukrotnie akta.

² conditionibus akta.

¹⁴³ Dotyczy arcybpa Wacława Leszczyńskiego.

¹⁴⁴ Jak przyp. 143.

Annus 1674

(F. 2) d. 29 ianuarii in capitulo extraordinario:

[903] s. 383—384. *De iuvandis subditis*.

Sabb. d. 7 aprilis in capitulo partiali:

[904] s. 384—386. *De praepositura s. Leonardi*.

(F. 3) d. 15 — sequibus maii in capitulo generali Pentecostes:

[905] s. 386. *Quietatio procuratoris*¹⁴⁵.

[906] s. 387. *Limitatio generalis capituli*. Quoniam perillustres domini pauci admodum in praesenti capitulo tum propter publica negotia, tum propter discessum Gnesnam¹⁴⁶ comparuerunt, materiae autem graves pro eodem capitulo decidendae interveniunt, inde ne aliquid fiat in damnum ecclesiae propter rationes superius annotatas, praesentes domini easdem materias cum illarum incidentiis et emergentiis capitulo partiali, frequenti tamen, cum id eiusmodi negotia exposcant, cognoscendas, examinandas, decidendas et definiendas totaliter auctoritate praesentis generalis capituli commiserunt. Ad quem effectum sabbatum ante dominicam quintam post Pentecostes, quae est dies 16 iunii, assignarunt. Etsi necesse erit pro celebrando eodem capitulo litteras intimationis per affixionem valvis capitularibus exsequendas, quod committitur dno procuratori.

[907] s. 387. *De salariis ministris ecclesiae*. Perillustres domini considerantes ad eam thesaurus Capituli devenisse penuriam, quod ministris ecclesiae pro quartuali imminente necnon providendi tot ecclesiae necessitatibus, nec ratio nec modus habeatur pronunc. Ideo pro hac vice, ne cultus Divinus diminuatur, iisdemque necessitatibus provideatur, dno procuratori sive ipsius locum tenenti facultatem dedit praesens capitulum, ut pecuniam pro iisdem necessitatibus mutuo vel quocumque modo sive titulo in conquirenda pecunia utatur.

[908] s. 387. *De consolationibus*. Iisdem rationibus, prout supra, permoti, mensam Capituli non onerando in expositione summae notabilis in consolationes praesentium erogandas, nonnisi florenos quadringentos viginti distribuendos censuerunt, ita ut quilibet ex praesentibus per flor. sexaginta accipiat.

[909] s. 388. *De diebus amicorum*. Dies amicorum perillustribus dominis omnibus, quicumque spatium residentiae debitae circa ecclesiam praesentem expediat, iuxta usum et consuetudinem Ven. Capituli conceduntur.

¹⁴⁵ Kapituła ponownie wybrała kan. Tarnowskiego na prokuratora.

¹⁴⁶ Znaczna część prałatów i kanoników łowickich zasiadała jednocześnie w kapitule metrop. gnieźnieńskiej.

[910] s. 388. *De argento illmi Venceslaj Leszczyński.*

(Sabb. d. 2 iunii) in capitulo partiali:

[911] s. 391. *De anniversariis tempore aestivo.* Anniversaria celebranda tempore aestivo post sacrum Sanctissimae Trinitatis praesens capitulum ordinavit.

Sabb. d. 16 iunii in capitulo partiali (celebrato) — — vigore generalis capituli proxime praeteriti:

[912] s. 391—393. *Decretum contra perilles dnos Głuszyński et Paprocki.*

[913] s. 394. *Expeditio inter perilles dnos Luppini et Krajewski.*

Sabb. d. 22 septembris in capitulo partiali:

[914] s. 397. *De translatione epitaphii magn. Zajsczewski*¹⁴⁷.

(Sabb.) d. 8 — sequibus decembris in capitulo generali Conceptionis: BMV:

[915] s. 398. *Ordinatio pro anima rev. Zielkowski praepositi Kierchoviensis.*

[916] s. 398. *De modo locandi vel vendendi argentum.* Committitur partiali capitulo [causa] vendendi [vel] locandi argentum, quod in deposito Ven. Capituli est, daturque facultas plenaria.

[917] s. 400—401. *De argento Curzeloviensi.*

[918] s. 401. *Restauratio turris.* Committitur hoc negotium, ut procurent quantocius antiquam turrem, per illibus dnis procuratori et viceprocuratori.

[919] s. 402. *De consolationibus.* Inter praesentes dominos octo sescentos florenos dividendos esse censuit. Siquidem perillis dnus Stawowski, ut habet notitiam Ven. Capitulum, in propriis negotiis absentat se, nec notitiam per litteras denunciavit, salvo tantum acervo faeni eidem p.d. Stawowski dandum.

Annus 1675

Sabb. d. 26 ianuarii in capitulo partiali:

[920] s. 405—406. *Venditio lapideae Gawłowska patribus Piarum Scholarum.*

F. 3, d. 4 — sequibus iunii in capitulo generali Pentecostes:

[921] s. 407. *Quietatio procuratoris*¹⁴⁸.

[922] s. 408—409. *De fundanda scholasteria Loviciensis.* Venerabile Capitulum, audita instantia illis et magn. Ioannis Lipski¹⁴⁹ palatini Ravensis, per perillum dnem Grabowski canonicum Loviciensem ex lit-

¹⁴⁷ Pisownia nazwiska niewyraźna, dlatego można dopuścić lekcję: Zakrzewski. Robiono miejsce na pomnik dla arcybpa Prażmowskiego.

¹⁴⁸ Na prokuratora jeszcze raz wybrano kan. Tarnowskiego.

¹⁴⁹ Jan Wojciech Lipski h. Łada, wojewoda rawski, zm. w 1676 r.

teris p. et rdi Constantini Lipski decani Gnesnensis de praestando consensu super erigenda ex nova radice scholasteria vel alternativa in ecclesia collegiata Loviciensis praelatura facta, eo potissimum respectu, ut piae et gloriosae fundationi quando illmi principis dni nostri Lipski¹⁵⁰ archiepiscopi Gnesnensis beneficiarius praelatus diligentius possit attendere, et sua etiam persona cultum Divinum, decorem domus Dei et fundatorum memoriam augere et radicare. Cuius instantiae Ven. Capitulum respondendo, licet quidem necessariam in tali negotio personalem praesentiam ipsius illmi palatini esse senserit, nihilominus attestationi illius annuendo, consensum suum ad praemissum negotium praestat, salvis sollemnitatibus iuris et tractatus hac in parte concludendi. Ad quem tractatum ineundum et conditiones circa dictum negotium pro iure et indemnitate Capituli sui conficiendi perilles dnos custodem, Magnuski, Głuszyński et Grabowski, unius absentia non obstante, praesentes deputat, et congoscendo atque concludendo eiusdem potestatem capitulo partiali committit. Eo pro cauto vel summam paratam, vel bona aliqua terrestria munda, bonis capitularibus confinia vel proxima, cum proventu annuo refectionibus capitularibus correspondendo pro ea fundatione V. Capitulo in perpetuum resignanda, acceptent. Salva praeterea eiusdem illis dni palatini gratia pro fundatione scholasteriae praelaturae specialiter providendo.

[923] s. 412. *De reparatione ecclesiae.* Reparationem tectorum in ecclesia iniungit Ven. Capitulum, ut modernus et futurus procurator procuretur.

[924] s. 414. *De consolationibus.* Inter praesentes quingentos florenos distribuendos censuit.

Sabb. d. 15 iunii in capitulo partiali:

[925] s. 415—416. *De [secunda] installatione perillis dni Paprocki.*

Sabb. d. 17 augusti in capitulo partiali:

[926] s. 416—418. *Installatio illis dni Wosdasi*¹⁵¹.

(Dom.) d. 8 — sequbus decembris in capitulo generali Conceptionis BMV:

[927] s. 418. *De argento Leszczyniano.* Disvendendum hoc argentum commisit praesens generale capitulum perillibus dnis Magnuski, Stawowski et Paprocki.

[928] s. 420. *De aedificandis domibus subditorum.* Committitur hoc negotium perilli dno Magnuski.

¹⁵⁰ Jan Lipski h. Łada, arcybiskup gnieźnieński i prymas w l. 1638—1641. O jego fundacji w kolegiacie por. przyp. 6.

¹⁵¹ Wosdas (imię nie wiadome), kanonik łowicki w l. 1675—1680 (Wieteska, jw. s. 77).

[929] s. 420—421. *De fundatione Prażmoviana.*

[930] s. 421. *Ordinatio votivae sanctae Victoriae.* Auditis certis differentiis ex parte civium Loviciensium devotionem s. Victoriae sedulo promovere volentium, in ea tamen intentione tam magnam praepeditio-nem a vicariis et clero ecclesiae sustinentium: exindeque magnis scan-dalis viam apertam esse. Cui malo obviando et memoratos cives ad maiorem zelum accingendo, perillustres domini inhibuerunt praesentique decreto inhibent, ut nullus ex clero audeat se intrudere ad aliquam praefatae devotionis, quam offertorium sub eadem devotione provincens: totaliter dispositioni eorundem civium adiudicarunt et applicarunt, con-cedendo ad libitum eorundem quemcumque presbyterum ad praemissa sibi conducendi facultatem.

[931] s. 421. *De turri.* Si aliquam summam aliquis originalem repo-suerit, eandem convertendam pro contegenda turri eandem esse censu-it praesens generale capitulum.

[932] s. 421. *De consolationibus.* Pro consolationibus per florenos 100 cuilibet ex praesentibus dandos declaravit.

Annus 1676

(F. 2) d. 20 ianuarii in capitulo partiali:

[933] s. 422—423. *De argento Leszczyniano.*

Sabb. d. 8 februarii in capitulo partiali:

[934] s. 423. [*Salarium syndici Herski*¹⁵²]. In quo capitulo generoso Herski florenos centum statuerunt dandos esse pro salario ratione causa-rum promoventium in causis quibuscumque, praecipue vero in castro Sochaczewiensi et in tribunalitiis Regni Petricoviensibus.

(F. 3) d. 26 — sequbus maii in capitulo generali Pentecostes:

[935] s. 425. *De argento Curzeloviensi.* Quoniam illis dnus Waszczy-na¹⁵³ canonicus Curzeloviensis non produxit mandatum Ven. Capituli, ideo hoc negotium partiali capitulo praesens commisit, plenaria accepta informatione a Capitulo Curzeloviensi et quietatione.

[936] s. 425. *Quietatio viceprocuratoris*¹⁵⁴.

[937] s. 425. *Electio procuratoris.* De unanimi consensu in procurato-rem perillum dnus Głuszyński elegerunt, salvo salario ducentorum florenorum polonicalium.

[938] s. 426. *De argento Leszczyniano.*

[939] s. 426. *De capellano*¹⁵⁵ Leszczyniano. Post mortem perillis dni

¹⁵² *Szl. Herski (imię nie znane), nowy syndyk kapituły.*

¹⁵³ *Waszczyzna (imię nie wiadome), kanonik kurzelowski.*

¹⁵⁴ *Nie podano nazwiska. Był nim po śmierci St. Tarnowskiego kan. Głuszyński.*

Radomski, ultimi et immediati possessoris istius foundationis, in locum ipsius p.d. Głuszyński praesens generale capitulum contulit.

[940] s. 426—427. *De electione perillis dni concionatoris*. Insistendo decretis anterioribus iniungitur per praesens generale capitulum p.d. Wosdasi, ut nominationem in ordine ad electionem faciendam a celsissimo principe¹⁵⁶ iuxta consuetudinem procuret intra spatium limitati generalis capituli, quam electionem illi capitulo faciendam committit cum potestate approbandi et ea, quae de iure venerit, statuendi et exsequendi.

[941] s. 427—428. *Receptio perillis Sigismundi Tarnowski*¹⁵⁷.

[942] s. 428. *De consolationibus*. Pro consolationibus unicuique per florenos centum praesens capitulum decrevit.

(F. 4) d. 10 iunii in capitulo partiali:

[943] s. 429—430. *Receptio [altera] perillis dni Głuszyński ad canonicatum f. Karsznice*.

(F. 3) d. 28 iulii in capitulo partiali:

[944] s. 432—433. *Installatio Caroli Affayta*¹⁵⁸.

[945] s. 433. *De causis ad tribunalitia Regni Petricoviensia*.

F. 3, d. 8 — sequibus decembris in capitulo generali Conceptionis BMV:

[946] s. 442. *De argento Curzeloviensi*.

Annus 1677

F. 6 Magna, d. 16 aprilis in capitulo partiali:

[947] s. 444. *De iuvandis subditis*.

F. 3, d. 8 — sequibus iunii in capitulo generali Pentecostes:

[948] s. 445. *[Excusatio absentium]*. Excusantur omnes absentes perillustres domini a poenis tantum.

[949] s. 445. *Quietatio procuratoris*¹⁵⁹.

[950] s. 446. *De clericis*. Postquam censum recipiet perillis dnus procurator, duos clericos suscipiendos a patribus Piarum Scholarum pro servittis ecclesiae collegiatae BMV decrevit.

[951] s. 447. *De procuracione electionis perillis dni Wosdasi*. Insistendo anterioribus decretis, in quibus constitutum erat, ut procuraret

¹⁵⁵ *Kapelanem fundacji Leszczyńskiego przy wielkim oltarzu bywał zawsze kanonik.*

¹⁵⁶ *Andrzej Olszowski h. Prus, arcybiskup gnieźnieński i prymas w l. 1674—1677.*

¹⁵⁷ *Zygmunt Tarnowski h. Rola, kanonik łowicki w l. 1676—1703 (Wieteska, jw. s. 78).*

¹⁵⁸ *Karol Affayta, m.in. kanonik łowicki w l. 1676—1692 (Wieteska, jw. s. 77—78).*

¹⁵⁹ *Prokuratorem wybrano dotychczasowego zastępcę — kan. Głuszyńskiego.*

p.d. Wosdasi electionem pro canonicatu iuxta statuta et privilegia Ven. Capituli: quibus parendo decreti tulit et produxit instantiam celsissimi principis ad V. Capitulum. Cui annuendo et fraterno amore certando, eundem pro electo suscipiendum praesens generale capitulum duxit, m^m-prout iam^m suscepit, illique gratias egit.

[952] s. 448—449. *De summa Leszczyniana pro turri contegenda.*

[953] s. 450—451. *Ordinatio summae pro contegenda turri.*

[954] s. 451. [*De consolationibus*]. Pro consolationibus inter praesentes ducentos quinquaginta florenos dividendos esse duxit, et notario flor. decem.

(F. 4) d. 8 — sequbus decembris in capitulo generali Conceptionis BMV — in bonis mensae Mysłaków¹⁶⁰:

[955] s. 451. *De cultu Divino*. Committitur hoc negotium per illibus dnis procuratori et notario.

[956] s. 452. *De praesentiis perillustrium dominorum*. Qui vult lucrari refectiones ex perillustribus dominis, tenebitur in primis diebus cuiuslibet mensis condescendere ad bona mensae vel per litteras obdestinare, ob quam causam non poterit condescendere.

[957] s. 452. *De consolationibus*. Pro consolationibus perillustres domini sescentos florenos assignaverunt inter praesentes dividendos, pro moderno capitulo tantum.

[958] s. 452—453. [*Reliqua negotia*]. In reliquo negotio ad conferentiam cum dominis deputatis¹⁶¹ ad S. Regiam Maiestatem¹⁶², necnon cum exsecutoribus et successoribus ratione praetensionum olim illmi Olszowski archiepiscopi Gnesnensis Ven. Capituli et ecclesiae ad decimam quintam ianuarii in anno 1678, seu pro opportunitate temporis capitulum hoc, tum et cum illmo Lipski¹⁶³ nominato Leopoliensi ratione bonorum Kozłów¹⁶⁴ tractatus isti differuntur. In quo termino, quidquid in superscriptis negotiis concluditur, hoc totum fiet sub auctoritate praesentis generalis capituli.

Annus 1678

(F. 3) d. 31 maii¹⁶⁵ — sequbus iunii in capitulo generali Pentecostes:

[959] s. 455. *Quietatio procuratoris*¹⁶⁶.

^{m-m} Dwa razy w aktach.

¹⁶⁰ Może z powodu zarazy w Łowiczu, chociaż w aktach o tym nie zaznaczono.

¹⁶¹ Deputowanymi byli kustosz Krajewski i kan. Grabowski.

¹⁶² Jan III Sobieski, król Polski w l. 1674—1696.

¹⁶³ Konstanty Lipski h. Łada — zob. przyp. 140.

¹⁶⁴ Kozłów, wieś z kościołem par. w dek. sochaczewskim na terenie diec. poznańskiej.

¹⁶⁵ Julii — błędnie akta.

¹⁶⁶ Prokuratorem znowu został kan. Głuszyński.

[960] s. 456. *De bonis mensae*. Deputantur ad revisionem bonorum mensae perilles dni procurator et Tarnowski.

[961] s. 456. *De censibus omnibus*. Committitur perilli dno procuratori, ut iuxta inscriptiones vindicet census. In casu non solutionis inequitationem faciendam iniunxit. Ad quam inequitationem p. Tarnowski deputatur.

[962] s. 458. *De subsidio charitativo*. Subsidium charitativum solvat perillis dnus procurator in capitulo praesenti tantum existentibus, videlicet praeposito, custodi, Magnuski, Głuszyński, Stawowski, Grabowski, Paprocki, Wosdasi, Tarnowski, Affayta. Duas contributiones praeteritas, salvis quietationibus eorum, qui persolverunt. Sistendo autem exsecutioni a bonis capitularibus, Ven. Capitulum decernit, quatenus pro absentibus eadem contributiones solvantur ex decimis per dnum procuratorem. Familiam vero in curiis subicit V. Capitulum iudicio d. procuratoris.

[963] s. 458. [*De consolationibus*]. Pro consolationibus praesentibus per florenos sexaginta: ex quibus pro subsidio charitativo flor. trecenti reddantur, alii vero trecenti inter praesentes distribuantur, notario flor. decem.

(F. 4) d. 7 — sequibus decembris in capitulo generali Conceptionis BMV:

[964] s. 459. *Lectio statutorum et recapitulatio*. Tandem post excusationes perillustrium dominorum lecta sunt statuta et recapitulatio praeteriti generalis capituli.

[965] s. 460. *De praepositura sancti Leonardi*. Praesens generale capitulum statuit, ne in posterum aliquem promoveat ad praeposituram Kierchoviensem nisi de gremio vicariorum.

[966] s. 460—461. *De contegenda turri*.

[967] s. 461. *De lapidea Tarnowskich*.

[968] s. 461. *De poenitentiaria*.

[969] s. 461. *De correctione anniversariorum*.

[970] s. 462. *De consolationibus*. Iuxta statutum descriptum de consolationibus per decem marcas unicuique praesentibus dandas praesens capitulum decrevit.

Annus 1679

(F. 3) d. 23 — sequibus maii in capitulo generali Pentecostes:

[971] s. 464. *Quietatio et electio procuratoris*¹⁶⁷.

[972] s. 464—465. *De fundatione p.m. dni Grabowski ad altare sancti Iosephi*.

¹⁶⁷ Posiedzenie generalne Pięćdziesiątnicy jeszcze raz wybrało na prokuratora kan. Głuszyńskiego.

[973] s. 467. *De domo ad poenitentiarium.*

[974] s. 467—468. *De Maturo sacro.*

[975] s. 469. [*Consolationes*]. Pro consolationibus florenos 310 dividendos inter praesentes — — praesens capitulum duxit.

(F. 6) d. 8 — sequbus decembris in capitulo generali Conceptionis BMV:

[976] s. 471. *De cursu BMV.* Perillustres domini statuerunt, ut vicarii quolibet die decantent cursum BMV et Maturum sacrum in capella Węzykoviana, sub privatione debitae portionis cuiuslibet, per se vel per alium presbyterum. Funeralia vero, videlicet candelas circa cadaver stantes, uti antea accipiebant, ita modo Capitulum concessit.

[977] s. 472. *De cursu in Skierniewice* ¹⁶⁸.

[978] s. 473. *De xenodochio Kierchoviensi.* Deputantur ad revisionem hospitalis Kierchoviensis perilles dni Luppini et Affayta.

[979] s. 473. *De vestibus rusticis in sacrario ministrantibus.*

[980] s. 473. *De missa Lipsziana.* Officians tenetur absolvere missam Lipszianam feriis quintis, per se sive per substitutum, praesens capitulum declarat.

[981] s. 475. [*De consolationibus*]. Pro consolationibus inter praesentes unicuique per florenos centum quinquaginta dantur, praesens capitulum decrevit.

Annus 1680

Sabb. d. 2 martii in capitulo partiali:

[982] s. 476—477. *De pretio cerevisiae.* Inhaerendo consensui celsissimi principis archiepiscopi Gnesnensis ¹⁶⁹, qui iniunxit proconsuli et consulibus civitatis Loviciensis, ut complanarentur cum Ven. Capitulo Loviciensis ratione cerevisiae pretii et aliorum punctorum in seorsiva scheda porrectorum. Et quoniam non satisfaciunt his conditionibus et mandato celsissimi principis, ideo statuit et ordinat V. Capitulum simulque facultatem dat plenariam perilli dno procuratori, ut braxatorium aedificet in fundo ecclesiastico et alia aedificia ad hoc opus necessaria quantocius, ut possint praelati et canonici totusque clerus habere commoditatem, ne sub tributo saecularium personarum maneant.

(F. 3) d. 26 martii in capitulo partiali:

[983] s. 477. *De restauratione xenodochii Kierchoviensis.*

(F. 3) d. 11 — sequbus iunii ¹⁷⁰ in capitulo generali Pentecostes:

¹⁶⁸ Parafia Skierniewice była inkorporowana kapitule.

¹⁶⁹ Jan Stefan Wydzga h. Jastrzębiec, arcybiskup gnieźnieński i prymas w l. 1679—1685.

¹⁷⁰ Julii — błędnie akta.

[984] s. 478. *Quietatio [et] electio procuratoris* ¹⁷¹.

[985] s. 479. *Electio perillis dni Bogusławski* ¹⁷² *in canonicum cum onere concionandi*. Ad propositionem celsissimi principis, illmi et rmi archiepiscopi Gnesnensis — iuxta statuta et privilegia huius ecclesiae et laudabilem consuetudinem, hucusque per antecessores suae illmae celsitudinis pie et laudabiliter observata, proponentis duos condignos probitate morum, conspicua doctrina et eruditione probatos, videlicet p.d. Franciscum Bogusławski canonicum Posnaniensem, custodem Lanciensiensem, praepositum Skierniewicensensem et rev. Martinum Brocki poenitentiarium, seniore collegii rorantistarum Loviciensium, Ven. Capitulum eam nominationem principis ea, qua par est, reverentia et filiali affectu acceptando, atque eisdem statutis et privilegiis de libera electione hucusque observatis insistendo, unum ex eisdem nominatis, videlicet memoratum Bogusławski in canonicum cum onere concionandi unanimibus votis et sententiis elegerunt, atque pro institutione iuxta iuris praescriptum capienda ad celsissimum principem remiserunt.

[986] s. 480. *De confraternitate s. Angeli Custodis*.

[987] s. 480. *De inequitationibus*. Decrevit praesens ven. capitulum assumendos sacerdotes ex collegio quolibet ad inequitationes varias bonorum, ad requisitionem perillis dni procuratoris, sub defalcatione certa quota illi collegio, ad quod summa pertinere dignoscitur.

[988] s. 480—481. *De votivis sollemnioribus festis*. Exemplo aliarum ecclesiarum decernitur, ut vicarii in missis votivis festis sollemnioribus, videlicet primae classis, et quae celebrari solent cum octava, decantent Gloria in excelsis et Credo, quod praestare se submiserunt in facie Ven. Capituli.

[989] s. 481. *De horologio*. Prospiciendo maiori commoditate tam officiorum Divinorum, quam saecularis status ornamento ecclesiae ac eo considerato, quod turris horologium ecclesiasticum sustinens valde ruinata exstat eique oneri vix sufficiat: proinde horologium ecclesiae cum omnibus ipsius requisitis de toto ex eadem turri deportandum et in aliam, uti sufficientiorem et fortiorem transferendum, in eaque debito ordine collocandum, ac indicem ab extra depictum affigendum decreverunt hoc praecauto, ut turris nova detrimentum non patiat, summaque non excedat trecentorum florenorum polonicalium.

[990] s. 483. *Consolationes*. Pro consolationibus inter praesentes mille quinquaginta dividendos, notario vero florenos 30, declararunt.

[991] s. 483—484. *Installatio perillis dni Bogusławski*.

¹⁷¹ Kanonik Gluszyński objął prokuratorstwo na kolejny rok.

¹⁷² Franciszek Bogusławski h. Prus, m.in. kanonik łowicki w l. 1680—1702 (Wieska, jw. s. 79).

Sabb. d. 31 augusti in capitulo partiali:

[992] s. 485. *Installatio perillis dni Szczawiński* ¹⁷³.

Sabb. d. 28 septembris in capitulo partiali:

[993] s. 486. *Postulatum perillis dni Szczawiński*. Postulante p.d. Szczawiński, ut possit aliud sacrum quam Maturum audire propter lucrandas refectioes quotidianas; et perillustres domini, attenta ipsius petitione, ad futurum capitulum generale eundem remiserunt, quia partiale capitulum generale non potest mutare neque tollere.

(F. 6) d. 6— sequbus decembris in capitulo generali Conceptionis BMV:

[994] s. 487. *De cultu Divino*. Celsissimo principi supplicandum censuit praesens capitulum, ut ad visitandum ¹⁷⁴ minorem clerum ecclesiae collegiatae Loviciensis rnum suffraganeum ¹⁷⁵ et perillum dnum Bogusławski deputare dignaretur.

[995] s. 487. *De vestitu competenti sacerdotali*. Ad futuram visitationem hoc negotium praesens capitulum transtulit.

[996] s. 490. *De praesentia dominorum in Maturo sacro*. Insistendo laudabili consuetudini et decretis anterioribus de praesentia in Maturo sacro aut Summo, lucrandisque refectioibus sancitis: habita consideratione diversorum negotiorum interventium et occurrentium, ad easdem missas duas perillustres domini addiderunt missam Rorate cum ea declaratione, quod quilibet perillustrium dominorum volens lucrari refectioes uni ex iisdem missis tribus, quolibet die adesse teneatur in perpetuum, et quilibet punctatori debet notitiam de se dare.

[997] s. 491. [*Consolationes*]. Pro consolationibus unicuique per centum florenos inter praesentes, notario vero flor. 30, dandos decrevit.

Annus 1681

F. 2, d. 12 maii in capitulo extraordinario:

[998] s. 492—493. *Installatio ad praeposituram perillis et rmi Potworowski* ¹⁷⁶.

F. 3, d. 20 maii in capitulo extraordinario partiali:

[999] s. 493—494. *Installatio perillis Fantonii* ¹⁷⁷.

¹⁷³ Wojciech Szczawiński h. Prawdzic, m.in. kanonik łowicki w l. 1680—1686 (Wieteska, jw. s. 78—79).

¹⁷⁴ O tej wizytacji por. w III rozdz. nin. statutów („Arch. Bibl. Muz.”, t. 43: 1981, s. 379). Zob. również niżej p. [1003] i [1011].

¹⁷⁵ Wojciech Stawowski, por. przyp. 74.

¹⁷⁶ Jan Wojciech Potworowski z Sienna h. Dębno względnie Abdank, m.in. kanonik gnieźnieński i prepozyt łowicki w l. 1681—1708 (Korytkowski: *Pralac i kanonicy*, t. 3, s. 255—258; Wieteska, jw. s. 79—80).

¹⁷⁷ Ludwik Michał Fantonius, m.in. kanonik łowicki od 1681 r. (Wieteska, jw. s. 79).

(F. 4) d. 21 maii in capitulo partiali:

[1000] s. 494. *Installatio Krajewski*¹⁷⁸ *ad decanatum.*

(F. 4) d. 28 — sequbus maii in capitulo generali Pentecostes:

[1001] s. 495. *Quietatio et electio procuratoris*¹⁷⁹.

[1002] s. 495. *Revisio curiarum.*

[1003] s. 495—496. *Vicariorum neglegentiae.* Monentur reverendi vicarii, quatenus visitationi et ordinationi perillum dnorum commissariorum in tabula scriptis, tum et monitis Ven. Capituli satisfaciant, cum pausa et non perfunctorie canant, reverentiam personis copitularibus ad missae sacrificium exeundo ac demum redeundo per depositionem pilei aut bireti faciant. Contra neglegentes et inoboedientes p.d. procurator poenis advertet condignis.

[1004] s. 496. *De argento et supellectili ecclesiae.*

[1005] s. 497. *Contributio capitalis.* Ven. Capitulum decrevit, quatenus omnes praelati et canonici contributionem capitalem iuxta commissionem Grodnensem¹⁸⁰ extradant. Quodsi aliqui absentes non persolverint, perillis dnus procurator pro eis solvet et ex refectionibus aut ex fundo uniuscuiusque repetet.

[1006] s. 497. *Consolationes.* Constituit Ven. Capitulum, ut perillis dnus procurator pro singulis personis capitularibus, quarum novem in praesenti capitulo existant, consolationes per florenos centum quinquaginta persolvat — —.

(Sabb.) d. 2 augusti in capitulo partiali extraordinario:

[1007] s. 499. *Substitutio notarii.* Vacante notariatu Ven. Capituli post decessum adm. rdi olim Adami Jaroński, in locum eius de necessitate extunc eligendus esset aptus ad id officium eius successor. Ne tamen videtur partiale capitulum generalis capituli praerogativas sibi usurpare, ideo eandem electionem ad proxime futurum generale capitulum remisit et regessit. Nihilominus providendo commodi tam iurium ecclesiae ac perillis dni procuratoris iuvamini, adpraesens rdum Ioannem Witkowski¹⁸¹ praepositum s. Ioannis Baptistae Loviciensis ad hocce generale

¹⁷⁸ Wojciech Krajewski (brat kustosa Stanisława) h. Jasińczyk, m.in. prałat dziekan łowicki w l. 1681—1708 (Wieteska, jw. s. 80—81).

¹⁷⁹ Kan. Dunin Głuszyński na przestrzeni 25 lat (1658—1682), które obejmuje ekscerpowana księga akt, był aż 17 razy wybierany na bardzo ważne stanowisko prokuratora kapituły. Świadczyło to o jego odpowiedzialności na ten urząd. Również ta zaleta jego osobowości zaważyła, że prymas Prażmowski oddał w 1671 r. pod jego jurysdykcję — która przedtem należała do całej korporacji, a zwłaszcza prepozyta — liczne duchowieństwo niższe kolegiaty. Por. p. [848].

¹⁸⁰ Mowa o sejmie zwyczajnym odbytych w Grodnie na przeł. 1678/79 r.

¹⁸¹ Jan Witkowski dr ob. prawa, m.in. od 1681 r. notariusz kapituły, potem kanonik, wreszcie prałat kustosz łowicki, zm. w 1718 (Wieteska, jw. s. 81—82).

capitulum pro actuali notario substituerunt et surrogaverunt beneficio-que vacanti, videlicet altaria Corporis Christi et Ługovianae, ne animae fundatorum piis careant suffragiis, in commendam eidem substituto notario, cum spe futurae successionis, concesserunt.

Sabb. d. 9 augusti in capitulo partiali:

[1008] s. 499—500. *De charitativo subsidio*. Ven. Capitulum ex certis considerationibus, quae adpraesens occurrunt circa extraditionem contributionis capitalis a personis spiritualibus, decernitur et committitur perilli dno procuratori, ut summas, quae et quantae proveniunt a personis capitularibus et clero huius ecclesiae collegiatae, apud se retineat, seorsiveque cum exactoribus terrae Sochaczoviensis ratione eiusdem contributionis tractet et satisfaciat, aut si exactores difficiles non fuerint, idem negotium ad futurum generale capitulum Conceptionis BMV differat.

[1009] s. 500. *Contra regulares et de clero, ut superpelliceatus incedatur*. Committitur perilli dno procuratori, ut moneat clerum in hac ecclesia collegiata, ne quemvis ex regularibus ad missas in locum sui cantandas satisfaciat. Et quatenus superpelliceati in templum, et praecipue in presbyterium ingrediantur et eo similiter egrediantur, ac oreticesⁿ missas celebraturi capitularibus personis in stallo residentibus per depositionem bireti honorem faciant, sub poenis arbitrariis in contravenientes decernendis.

(F. 2) d. 8 — sequibus decembris in capitulo generali Conceptionis BMV:

[1010] s. 501. *Constitutio notarii capitularis*. Perillustres domini capitulares de unanimi consensu adm. rdum Ioannem Witkowski canonicum huius ecclesiae natum¹⁸², ad s. Ioannem praepositum, apostolicum, facta per ipsum catholicae fidei professione et recepto ab eodem de fideli servitio, actisque capitularibus connotandis ac non revelandis Capituli secretis corporali iuramento, in notarium assumpserunt atque ipsi de altaribus suae ecclesiae, videlicet Corporis Christi et Ługoviano providerunt. Quem instituendum ad eadem altaria perilli dno procuratori commiserunt, et celebrationem capituli ad diem crastinum et alios sequentes, post anniversaria cuiuslibet diei, distulerunt.

[1011] s. 503. *Neglegentiae et excessus vicariorum compescantur*.

[1012] s. 504. *De praesentia dominorum praelatorum et canonicorum in Maturo sacro*.

ⁿ Lekcja słowa prawdopodobna.

¹⁸² Dopiero teraz, ręką samego Witkowskiego, akta kapituły zanotowały, że to on, jako prepozyt kościoła św. Jana, jest kanonikiem urodzonym (może być honorowym i nadliczbowym) kolegiaty.

[1013] s. 504. *Hospitale s. Leonardi*. Ad revisionem hospitalis sancti Leonardi, sub cura, regimine et protectione Ven. Capituli existentis, deputantur perilles rmiqne dni praepositus et Luppini.

[1014] s. 504. *Avena strennalis*. Ex informatione nonnullorum dominorum capitularium sumpta, quod vicarii in villis, ex quibus avena strennalis iuxta optionem personis capitularibus iure merito debeatur, eandem avenam solent dimidiare, seu verius per duos aut plures coretos indebite sibi usurpare. Decreto praesentis capituli mandamus, ne in praeiudicium dominorum capitularium amplius eadem avena per vicarios exigatur.

[1015] s. 504. *Necessaria sacristiae*. Perilli dno procuratori committitur, quatenus necessitates sacristiae et altarium, utpote in lintheamentis et aliis necessariis commode provideat.

[1016] s. 505. *Consolationes*. Postquam census in bonis Załusków¹⁸³, hucusque retentus, ad manus perillis dni procuratoris perveniet, de eodem cuilibet dominorum praesenti generali capitulo praesentium per florenos centum, notario vero triginta, in vim consolationis distribuet.

Sabb. d. 13 decembris in capitulo partiali:

[1017] s. 505. *De remissionibus*. Facilis et continua commiseratio adeo censitas^o quosvis pessumdedit, ut vix aliquis eorum censum in toto velit persolvere, quia sibi nimium sperat indulgere. Ac ideo perillustres domini collatione inter se facta mutuo sponponderunt nemini abhinc quidquam indulturos, sed de integro census omnes vindicatueros, sub ratihabitione generalis capituli.

Annus 1682

(F. 6) d. 2 ianuarii in capitulo partiali:

[1018] s. 506—507. *Perillis Szalewski*¹⁸⁴ *petit installationem ad archidiaconatum*.

Sabb. d. 7 februarii in capitulo partiali:

[1019] s. 508. *De anniversariis*. Quandoquidem anniversaria non eo ordine, quo per illum et rrum olim dnum Nicolaum Prażmowski archiepiscopum disposita sunt, dirigi videantur, perillustres domini capitulariter congregati statuerunt, ut in posterum ordo eorundem observetur et iuxta praescriptum manu eiusdem celsissimi principis dispositi subsequenter^p absolvantur.

^o censitas akta.

^p Lekcja wyrazu prawdopodobna.

¹⁸³ Załusków, wieś w pow. sochaczewskim.

¹⁸⁴ Andrzej Karol Szalewski h. Strzemię, m.in. archidiacon łowicki w l. 1682—1686 (Wieteska, jw. s. 82).

(F. 3) d. 19 — *sequibus maii in capitulo generali Pentecostes:*

[1020] s. 514. Tandem statuta capitularia legebantur et repetitio decretorum anteactorum demandata.

[1021] s. 515. *Quietatio et electio procuratoris*¹⁸⁵.

[1022] s. 516. *Electio archidiaconi*. Ad postulationem perillis dni Andree Szalewski electio anteriori decreto iniuncta, ulterius de unanimi consensu prolongatur.

[1023] s. 516. *De praesentia in processionibus et festivitibus*. Ven. Capitulum decrevit, ut in posterum omnes praelati et canonici pro decore domus Dei processionibus et Summo sacro diebus dominicis et festis intersint. In defectu vero praesentiae absentem non curret distributio refectionum.

[1024] s. 517. *Canonicus supernumerarius*. Ad recommendationem illmi dni Stanislai Krajewski decani Gnesnensis, custodis Loviciensis ad praerogativam canonicatus supernumerarii admittitur adm. rdus Simon Śmieszkwicz¹⁸⁶ altarista s. Rosaliae, qui onera dominorum praelatorum et canonicorum ad requisitionem ipsorum obire non devadit.

[1025] s. 517. *De curiis deflagratis*. Reassumitur anterius decretum de solutione trecentorum florenorum ex massa Capituli perillustribus dominis, qui noviter aedificia construendi habebunt animum, eroganda.

[1026] s. 518. *De refectionibus*. Requentibus perillis dnis praelatis et canonicis tenebitur notarius connotationes praesentiarum exhibere et, ne in alios usus proventus arendae bonorum mensae Myslakoviensis et aliorum, nisi pro solis refectionibus expendantur, praesenti decreto cavetur.

[1027] s. 518—519. *Deputati ad celsissimum principem*.

[1028] s. 519. *De sacro Maturo et Rorate*. Ob mutuam caritatem, ex certis rationibus et considerationibus praesens generale capitulum movendis, executio decreti de sacro Maturo lati ad futurum generale capitulum suspenditur. Interim praesentibus in missa Rorate et Maturo sacro distributiones seu refectiones currentur, non derogando superiori decreto eo nomine lati.

[1029] s. 519. *De consolationibus*. Reassumitur decretum generalis capituli pro festo Conceptionis BMV celebrati de solvendis consolationibus in bonis Załusków. Praesentibus vero perillustribus dominis decernuntur quingenti floreni ex bonis Suchodół¹⁸⁷ reperiendi⁹ in vim consolationis distribuendi.

¹⁸⁵ Po kan. Głuszyńskim prokuratorem został archid. Szalewski.

¹⁸⁶ Szymon Śmieszkwicz kapelan ołtarza św. Rozalii, nowy kanonik nadliczbowy.

¹⁸⁷ Suchodół, wieś w pow. gostynińskim.

Sabb. d. 4 iulii in capitulo ordinario particulari:

[1030] s. 521. Reassumitur statutum de non revelandis secretis Capituli.

[1031] s. 521. *Installatio perillis dni Łącki*¹⁸⁸.

Sabb. d. 11 iulii in capitulo particulari ordinario:

[1032] s. 522. *Differtur installatio perillis Łącki.*

Sabb. d. 18 iulii in capitulo particulari ordinario:

[1033] s. 522—523. *Prolongatur installatio perillis Łącki.*

[1034] s. 523—525. *Rationum, de quibus superius fuit mentio, per perillum Łącki productarum tenor sequitur talis.*

F. 6, d. 24 iulii in capitulo particulari extraordinario:

[1035] s. 526. *Installatur perillis Łącki.*

Sabb. d. 26 septembris in capitulo partiali ordinario:

[1036] s. 528. *Census retenti.* Vindicatio censuum in civitate Toruniensi retentorum a mercatoribus hic Lovicii in nundinis commorantibus committitur dexteritati perillis dni procuratoris.

^q reperendi akta.

¹⁸⁸ Andrzej Konstanty Łącki h. Jelita, m.in. kantor gnieźnieński, prepozyt infułat ołycki, oficjal radomszczański i kanonik łowicki w l. 1682—1712 (Korytkowski: *Pralaci i kanonicy*, t. 2, s. 521—522; *Wierteska*, jw. s. 82).

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	[3]
1. Kościelne środowisko łowickie	[3]
2. Źródła prawne samorządu kapituły	[9]
Rozdział I: Erekcje i redukcja	[12]
1. Wstęp	[12]
a. Źródło prawne	[12]
b. Organizacja kapituły	[12]
1° Pierwotny stan oraz rozwój prałatur i kanonii	[12]
2° Obowiązki i uprawnienia kapituły oraz prałatów i kano- ników	[15]
3° Kanonik fikcyjny, kanonicy honorowi i urodzeni	[16]
c. Przekazy źródeł	[17]
2. Publikacja	[17]
1. Erekcja kapituły w 1433 roku	[17]
2. Erekcja archidiakonu i archidiakonii w 1522 roku	[19]
3. Melioracja archidiakonu i archidiakonii w 1528 roku	[20]
4. Erekcja kanonikatu w 1528 roku	[20]
5. Erekcja kanonikatu w latach 1729—1736	[21]
6. Erekcja sufraganii łowickiej w 1781 roku	[25]
7. Zgoda papieska na erekcję tej sufraganii z 1781 roku	[28]
8. Udział kapituły gnieźnieńskiej w powyższej erekcji	[31]
9. Plan redukcji prebend kapitułnych z lat 1800—1802	[33]
10. Redukcja prebend kapitułnych w 1812 roku	[40]
Rozdział II: Właściwa redakcja statutów	[59]
1. Wstęp	[59]
a. Źródło prawne	[59]
1° Pierwsza redakcja zводу	[59]
2° Druga redakcja statutów z 1528 roku	[60]
3° Charakter i ważność źródła	[61]
4° Posługiwanie się statutami na miejscu	[62]
5° Statuty łowickie w użyciu innych kapituł	[63]
b. Przekazy źródeł	[65]
c. Uwagi wydawnicze	[68]
2. Publikacja	[70]
I. Statuta generalia et varia	[70]
II. Statuta concernentia capitulum generale	[74]
III. Statuta concernentia receptionem dominorum in ecclesiam	[77]
IV. Statuta concernentia testamenta dominorum et annum gratiae	[79]
V. Statuta specialia	[81]
VI. Statuta posteriora	[86]

Rozdział III: Dekrety reformacyjne arcybiskupów	[91]
1. Wstęp	[91]
a. Kwerenda za dekrétami powizytacyjnymi	[91]
b. Dekrety reformacyjne na tle pozostałych źródeł statutowych kapituły	[106]
1° Chronologia pojawiania się i obowiązywania	[106]
2° Ważność w prawodawstwie korporacji	[107]
2. Publikacja	[108]
1. Dekret arcybiskupa Gembickiego z 1619 roku	[108]
2. Dekret arcybiskupa S. Szembeka z 1714 roku	[122]
3. Dekret arcybiskupa Potockiego z 1728 roku	[132]
4. Dekret arcybiskupa Ostrowskiego z 1782 roku	[138]
5. Dekret biskupa Bardzińskiego (arcybiskupa Raczyńskiego) z 1811 roku	[148]
Rozdział IV: Przywileje i ordynacje arcybiskupie i papieskie	[164]
1. Wstęp	[164]
a. Charakter, znaczenie i stosowanie niniejszej postaci statutów	[164]
b. Przekazy źródłowe tej grupy statutowej z podkreśleniem walu niektórych dokumentów	[165]
2. Publikacja	[166]
1. Przywilej arcybiskupa Kota z 1440 roku	[166]
2. Wyrok kardynała Jagiellończyka z 1500 roku	[169]
3. Sankcja papieża Juliusza II z 1506 roku	[171]
4. Przywilej prymasa Łaskiego z 1527 roku	[174]
5. Nadanie arcybiskupa Dzierzgowskiego z 1558 roku	[180]
6. Tytuł insignis kolegiaty i kapituły	[181]
7. Ordynacja prymasa Gembickiego z 1619 roku	[183]
8. Zarządzenie arcybiskupa Wężyka z 1635 roku	[186]
9. Sankcja prymasa A. Leszczyńskiego z 1653 roku	[188]
10. Przywilej kardynała Radziejowskiego z 1692 roku	[191]
11. Sankcja nuncjatury warszawskiej z 1772 roku	[196]
12. Statut arcybiskupa Podoskiego z 1775 roku	[201]
Rozdział V: Własne uchwały kapituły	[206]
1. Wstęp	[206]
a. Akta kapituły	[206]
b. Ważniejsze grupy spraw w aktach	[207]
c. Zachowane księgi akt kapituły	[208]
d. Podstawa wydania i dokonane ekscerpty	[209]
e. Walor i czasokres tego elementu statutów	[209]
f. Uwagi wydawnicze	[210]
2. Publikacja	[210]
1. Akta kapituły z lat 1525—1550 (sygnatura idealna 2)	[210]
2. Akta kapituły z lat 1612—1623 (sygn. idealna 4, realna 1)	[215]
3. Akta kapituły z lat 1624—1636 (sygn. idealna 5, realna 2)	[239]
4. Akta kapituły z lat 1658—1682 (sygn. idealna 7, realna 3)	[276]